

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXV

7
2023

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Zdeněk Stuchlík

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXV

Číslo 7/2023 vychází 6. 11. 2023

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	6
č. 24	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2023, sp. zn. 7 Tdo 361/2023	7
č. 25	
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 1. 2023, sp. zn. 14 To 102/2022	16
č. 26	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. 7 Tdo 55/2023	23
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	34
č. 63	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2022, sp. zn. 29 Cdo 1252/2021.....	35
č. 64	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 22 Cdo 1172/2022	53
č. 65	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 22 Cdo 2593/2021	65
č. 66	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2022, sp. zn. 21 Cdo 822/2022	75
č. 67	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2022, sen. zn. 26 ICdo 28/2022	84
č. 68	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2022, sp. zn. 21 Cdo 1813/2021	92
č. 69	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. 23 Cdo 2938/2020	99
č. 70	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sen. zn. 29 ICdo 2/2021	110
č. 71	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2022, sen. zn. 29 NSČR 44/2020.....	127
č. 72	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2022, sp. zn. 29 Cdo 407/2021.....	170

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 24

Skutková podstata trestného činu neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 1 tr. zákoníku má blanketní dispozici, dovolávající se právních předpisů upravujících ochranu živočichů a rostlin v přírodě. Ve skutkové větě výroku o vině odsuzujícího rozsudku pro tento trestný čin nepostačuje uvést jen obecně právní předpis, který řadí živočicha nebo rostlinu, s nimiž pachatel nakládal, mezi chráněné, ale je zde nutné uvést, v rozporu s jakým ustanovením konkrétního právního předpisu pachatel jednal.

č. 24

Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami úmyslné

§ 299 odst. 1 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2023, sp. zn. [7 Tdo 361/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:7.TDO.361.2023.1

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněných D. K. a O. R. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil ohledně těchto obviněných rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 28. 11. 2022, sp. zn. 44 To 313/2022, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 30. 5. 2022, sp. zn. 2 T 155/2019, podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušené části obou rozsudků obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Obvodnímu soudu pro Prahu 4 přikázal, aby věc obviněných D. K. a O. R. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 30. 5. 2022, sp. zn. 2 T 155/2019, byli obvinění D. K., L. X. X. a O. R. jako spolupachatelé podle § 23 tr. zákoníku uznáni vinnými přečinem neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku a byly jim uloženy podmíněné tresty odnětí svobody, obviněnému D. K. v trvání osmi měsíců a obviněným L. X. X. a O. R. v trvání šesti měsíců, všem s podmíněným odkladem na zkušební dobu osmnácti měsíců. Obviněnému O. R. byl podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku uložen také trest propadnutí věci, a to horní části předního rohu nosorožce tuponosého.

2. O odvoláních, která podali všichni tři obvinění, bylo rozhodnuto rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 28. 11. 2022, sp. zn. 44 To 313/2022. Podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. byl rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 zrušen a podle § 259 odst. 3 tr. ř. bylo ve věci nově rozhodnuto tak, že obvinění D. K. a O. R. byli jako spolupachatelé podle § 23 tr. zákoníku uznáni vinnými přečinem neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku a odsouzeni

každý k trestu odnětí svobody na dva měsíce s podmíněným odkladem na zkušební dobu dvanácti měsíců. Dále bylo podle § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku uloženo ochranné opatření spočívající v zabránění věci, a to horní části předního rohu nosorožce tuponosého. Obviněný L. X. X. byl podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěn obžaloby.

3. Jako přečin neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku posoudil Městský soud v Praze skutek, který podle jeho zjištění a předtím až na drobnou změnu i podle zjištění Obvodního soudu pro Prahu 4 spočíval v podstatě v tom, že obvinění D. K. a O. R. v období od 4. 10. 2014 do 13. 1. 2015 v úmyslu získat pro sebe majetkový prospěch nabízeli prodej horní části předního rohu nosorožce tuponosého (*Ceratotherium simum*) o hmotnosti 1,95 kg, tedy exempláře druhu přímo ohroženého vyhubením a uvedeného v příloze I k Úmluvě o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (Úmluva CITES), která byla publikována jako sdělení býv. Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 572/1992 Sb. a kterou je Česká republika vázána. Rohem disponoval obviněný O. R., který se s obviněným D. K. dohodl, že se společně pokusí roh prodat, načež obviněný D. K. oslovil obviněného L. X. X., aby se pokusil zajistit zájemce o koupi rohu. Za tímto účelem obviněný O. R. pořídil fotografie rohu, poskytl je elektronicky obviněnému D. K., ten je dále poslal obviněnému L. X. X., který na základě těchto fotografií měl zprostředkovat zájemce, jenž byl ochoten roh koupit za částku 400 000 Kč, následně obviněný D. K. vyrozuměl o této nabídce obviněného O. R., avšak k prodeji nakonec nedošlo, neboť obviněný O. R. s uvedenou kupní cenou nesouhlasil. Městský soud v Praze na rozdíl od Obvodního soudu pro Prahu 4 nepojal do výroku o vině zjištění, že hodnota rohu na nelegálním trhu činila 1 573 163 Kč.

č. 24

II.

Dovolání a vyjádření k nim

4. Obvinění D. K. a O. R. podali dovolání proti rozsudku Městského soudu v Praze.

5. Obviněný D. K. napadl jeho se týkající výrok o vině a trestu. Odkázal na důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. S dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. spojil námitky zaměřené proti skutkovým zjištěním, která se stala podkladem výroku o vině. Uvedl, že rozhodná skutková zjištění byla učiněna na podkladě procesně nepoužitelných důkazů, čímž mínil výpověď obviněného O. R. v přípravném řízení, jejich elektronickou komunikaci a to, že důkazy byly v přípravném řízení opatřeny podjatým příslušníkem policejního orgánu. Rozhodná skutková zjištění jsou podle dovolatele ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů, neboť z nich vyplývá pouze to, že šlo o sondáž ohledně ceny, nikoli o nabízení rohu k prodeji, zejména ne na černém trhu, ani o zajištění kupce. Jeho jednání mělo služební povahu v rámci operativně pátrací činnosti policie, tato povaha jeho jednání nebyla vyvrácena, a naopak byla provedenými důkazy potvrzena, což znamená, že jeho jednání nebylo protiprávní. Jako dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. namítl, že skutková část výroku o vině postrádá specifikaci právní normy, kterou měl porušit, a že skutek nevykazuje nic, co by mělo jakýkoli zahraniční aspekt, takže nemohl porušit Úmluvu CITES. Vytkl, že výrok o vině je v rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe zakotvenou v ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku, a to v důsledku nesprávného právního hodnocení objektu trestného činu, zavinění, jednání a principu *ultima ratio*.

Obviněný se dovoláním domáhal toho, aby Nejvyšší soud ohledně něho zrušil rozsudky obou soudů, aby zrušil také další obsahově navazující rozhodnutí a aby ho zprostil obžaloby nebo přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 4 věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

6. Obviněný O. R. napadl jeho se týkající výrok o vině a trestu a výrok o zabrání věci. Odkázal na důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) a k) tr. ř. Namítl nesprávnost rozhodného skutkového zjištění, podle kterého měl roh nabízet. Uvedl, že toto zjištění je ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů, z nichž vyplývá, že šlo jen o zjišťování ceny rohu. Poukázal na to, že pokud došlo k nějaké nabídce, neučinil ji on, ale nezjištěný zájemce o koupi. Uvedl dále, že měla-li by být skutková zjištění považována za správná, je nutno dojít k závěru, že trestnost činu zanikla účinnou lítostí podle § 33 tr. zákoníku, resp. promlčením trestní odpovědnosti podle § 34 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku. Právní posouzení skutku označil za nesprávné, protože zjištěný skutkový stav nevykazuje znak „rozporu s jiným právním předpisem“, což je zákonný znak trestného činu, jímž byl uznán vinným. Ve zjištěném skutkovém stavu není zahrnuto žádné porušení Úmluvy CITES, která je ve výroku o vině zmiňována jen v tom směru, že v její příloze je uveden nosorožec tuponosý jako druh přímo ohrožený vyhubením. Ani podle zjištěného skutkového stavu nešlo o vývoz ve smyslu prodeje do zahraničí. Obviněný dále vyloučil úmyslné zavinění jako znak subjektivní stránky trestného činu. Vytkl nesprávnost výroku o uložení ochranného opatření spočívajícího v zabrání věci, neboť jde o věc, která nijak neohrožuje bezpečnost lidí nebo majetku, případně společnosti, a u které nehrozí, že bude sloužit ke spáchání zločinu. Poukázal na to, že roh nepatřil jemu, ale připadl jeho manželce po smrti její matky, a zdůraznil, že roh neměl značnou hodnotu, takže by nemohl sloužit k spáchání zločinu, ale nanejvýš jen přečinu. Obviněný O. R. se dovoláním domáhal toho, aby Nejvyšší soud ohledně něho zrušil napadený rozsudek ve výroku o vině, trestu a zabrání věci, aby zrušil i další obsahově navazující rozhodnutí a aby přikázal Městskému soudu v Praze věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

7. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření označil dovolání obviněných za zjevně neopodstatněná. Uzavřel, že skutková zjištění pojatá do výroku o vině jsou v souladu s obsahem provedených důkazů a byla učiněna na podkladě procesně použitelných důkazů. Správnost právního posouzení skutku dal do souvislosti s ustanovením § 54 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, byť Městský soud v Praze toto ustanovení v rozsudku nezmínil. Souhlas projevil i s výrokem o zabrání věci a v tomto ohledu poukázal na možnost spáchání zločinu podle § 299 odst. 2, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, protože předmětný roh je komoditou, která je předmětem zájmu organizovaného zločinu, a případné zájemce by bylo možno nalézt mimo Českou republiku a Evropu. Státní zástupce navrhl, aby dovolání obviněných byla podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnuta.

8. Obviněný D. K. v replice setrval na podaném dovolání, argumentaci státního zástupce označil za nesprávnou a nepřiléhavou a v podstatě zopakoval své námitky proti napadenému rozsudku. Obviněný O. R. na vyjádření státního zástupce nereagoval.

III.

Přípustnost a důvodnost dovolání

9. Nejvyšší soud shledal, že dovolání jsou přípustná podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř., byla podána obviněnými jako oprávněnými osobami podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř., prostřednictvím obhájců podle § 265d odst. 2 tr. ř., ve lhůtě a na místě podle § 265e tr. ř., s obsahovými náležitostmi podle § 265f odst. 1 tr. ř.

10. Nejvyšší soud neshledal důvody k odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř. Přezkoumal podle § 265i odst. 3, 4, 5 tr. ř. napadený rozsudek v části týkající se obviněných D. K. a O. R. i řízení, které této části napadeného rozsudku předcházelo, a dospěl k závěru, že dovolání jsou důvodná, pokud byla podána s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

III.

a) K důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

11. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy.

12. Ze skutkových zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků přečinu neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku, se obvinění snažili zpochybnit zjištění, že jim šlo o prodej rohu (horní části předního rohu) nosorožce tuponosého a že kroky, které podnikli, směřovaly k prodeji. Obvinění nezpochybňovali tyto kroky jako takové, ale jejich interpretaci prezentovali odlišně od závěrů soudů. Námitky obviněných byly založeny na tvrzení, že sledovali pouze zjištění ceny rohu, nikoli jeho prodej.

13. Zjištění soudů, že cílem obviněných bylo nalezení kupce a prodej rohu, je ve shodě s tím, co vyplývá z obsahu provedených důkazů. Záměr prodat roh je zřejmý z výpovědi obviněného O. R. v přípravném řízení. Důkaz touto výpovědí byl proveden v hlavním líčení tak, že podle § 207 odst. 2 tr. ř. byl přečten protokol o výslechu obviněného O. R. z přípravného řízení poté, co obviněný O. R. v hlavním líčení využil svého práva nevyprávět. Na to, co uvedl obviněný O. R. ve výpovědi v přípravném řízení, logicky navazuje obsah korespondence, která probíhala mezi ním a obviněným D. K. prostřednictvím mobilních telefonů (zpráv SMS). Součástí této komunikace jsou i výslovné zmínky o tom, že se ozval možný zájemce, že tento zájemce licituje, že nabízí jen zhruba 30 % ceny, že to je málo, že je možné počkat apod. Tyto pasáže ze zmíněné korespondence evidentně svědčí o tom, že šlo o prodej rohu. Obsah korespondence tak podkládá závěr, že obvinění již měli přinejmenším hrubou představu o ceně rohu, neboť cenu, kterou nabízel možný zájemce, komentovali jako nízkou a jako pouhých 30 % ceny. Za tohoto stavu nelze dojít k úsudku, že by zjištění, podle kterého jednání obviněných směřovalo k prodeji rohu, bylo ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů.

14. Uvedené zjištění není založeno na procesně nepoužitelných důkazech, jak namítal obviněný D. K. Důkaz výpovědi obviněného O. R. z přípravného řízení byl proveden postupem podle § 207 odst. 2 tr. ř. Přitom výslechu obviněného O. R. v přípravném řízení byl přítomen i obhájce obviněného D. K., který tak měl možnost klást mu otázky. Tím byla dodržena

kontradiktornost dokazování, která je jednou ze stěžejních podmínek spravedlivého procesu. Obsah korespondence prostřednictvím zpráv SMS mezi obviněnými byl zjištěn z mobilního telefonu obviněného D. K. jako věcného důkazu ve smyslu § 78 tr. ř., resp. § 79 tr. ř., neboť v mobilním telefonu byl uchován obsah zpráv SMS. Rozhodně se nejednalo o odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle § 88 a násl. tr. ř.

15. Zjištění soudů, podle kterého posuzovaný čin nebyl součástí žádné operativně pátrací akce policie zaměřené na odhalení sítě osob zapojených do nelegálního obchodu s exempláři chráněných živočichů, rovněž není ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů a není založeno na procesně nepoužitelných důkazech. Soudy opřely uvedené zjištění o výpověď svědka L. N., nadřízeného obviněnému D. K. Tento svědek uvedl, že myšlenku prezentovanou obviněným okamžitě zamítl. Výpovědi dalších svědků z okruhu policie, na které se odvolával obviněný, vyzněly tak, že o operativně pátrací akci buď nic bližšího nevěděli, anebo měli jen neurčité poznatky, z nichž rozhodně nevyplývalo nic, co by vyvracelo výpověď svědka L. N. Soud prvního stupně se skutkovou verzí tvrzenou obviněným D. K. podrobně zabýval zejména v bodu 27 odůvodnění rozsudku, na což navázal odvolací soud v bodu 7 napadeného rozsudku. Je třeba konstatovat, že soudy se s uvedenou obhajobou obviněného vypořádaly přesvědčivě a jejich závěry nevykazují prvky nelogičnosti či libovůle.

16. Vytýkaná procesní nepoužitelnost důkazů, z nichž soudy vyvodily rozhodná skutková zjištění, nijak nevyplývá ani z toho, že v přípravném řízení policejní orgán (K.) nerozhodl o námitce podjatosti, která proti němu byla vznesena. Obsah těchto důkazů, které byly provedeny v hlavním líčení, tím nebyl nijak dotčen či jakkoli zpochybněn.

17. Z hlediska ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. jsou dovolání obviněných zjevně neopodstatněná.

III.

b) K důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

18. Podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

19. Směřuje-li dovolání proti výroku o vině odsuzujícího rozhodnutí, pak tomuto dovolacímu důvodu obsahově odpovídají námitky, v nichž se tvrdí, že skutkový stav, který zjistily soudy, nevykazuje znaky trestného činu, jímž byl obviněný uznán vinným.

20. Přečinu neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince silně nebo kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím.

21. Z tzv. právní věty výroku o vině je patrné, že obvinění byli uznáni vinnými tím, že v rozporu s jiným právním předpisem nabízeli exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením.

22. Roh, který měl povahu exempláře druhu přímo ohroženého vyhubením, obvinění očividně nabízeli ve smyslu § 299 odst. 2 tr. zákoníku. To vyplývá ze zjištění, podle kterého činili kroky směřující k jeho prodeji. Pokud obviněný O. R. namítal, že nabídku učinil neznámý zájemce, pak je nutno podotknout, že ze strany neznámého zájemce šlo o reakci na to, že roh byl jedním obviněných prezentován jako předmět potencionálního prodeje. Roh jako exemplář nenabízel neznámý zájemce, nýbrž obvinění. Neznámý zájemce nabízel cenu, za kterou byl ochoten roh koupit.

23. Obvinění byli uznáni vinnými trestným činem neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku, jehož zákonným znakem je „rozpor s jiným právním předpisem“, tj. jiným, než je trestní zákoník. Jedná se o trestněprávní normu s blanketní dispozicí, protože podmiňuje trestní odpovědnost porušením jiného právního předpisu, zejména pak takového, který se vztahuje k ochraně živočichů a rostlin v přírodě (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2992 a násl.). Jde-li o takový trestný čin, pak ve skutkové části výroku o vině musí být uvedeno, v rozporu s kterým právním předpisem pachatel jednal. Přitom rozpor s jiným právním předpisem musí být uveden tak, aby bylo zřejmé, které nebo která konkrétní ustanovení jiného právního předpisu pachatel porušil. V posuzované věci Městský soud v Praze a před ním ani Obvodní soud pro Prahu 4 ve výroku o vině neuvedly žádné relevantní ustanovení jiného právního předpisu, jímž by mohl být naplněn zmíněný zákonný znak trestného činu neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku.

24. Soudy ve výroku o vině odkázaly na to, že nosorožec tuponosý je uveden v příloze I k Úmluvě CITES. V citované příloze je ovšem uvedeno pouze to, že nosorožec tuponosý je druh přímo ohrožený vyhubením. Tím není vyjádřen žádný rozpor jednání obviněných s Úmluvou CITES, zejména ne to, jaký zákaz, příkaz či omezení stanovené Úmluvou CITES obvinění porušili. Úmluva CITES reguluje mezinárodní obchod ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin. Přitom „obchodem“ se podle článku I písm. c) Úmluvy CITES rozumí vývoz, reexport, dovoz a introdukce z moře. Obchod s exempláři druhů zařazených do přílohy I je upraven v článku III Úmluvy CITES. Ze skutkových zjištění soudů nevyplývá, že by jednání obviněných spočívalo ve vývozu exempláře, resp. že by k vývozu exempláře směřovalo. Jednání obviněných tedy nemělo povahu mezinárodního obchodu upraveného Úmluvou CITES, takže ani nelze konstatovat nějaký rozpor tohoto jednání s Úmluvou CITES. Ostatně pomine-li se irelevantní odkaz na přílohu I, soudy neuvedly žádné ustanovení samotné Úmluvy CITES, které by mělo být jednáním obviněných porušeno.

25. V odůvodnění napadeného rozsudku odvolací soud zmínil ustanovení § 48 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně přírody a krajiny“), které ale pouze vymezuje, že lze vyhlásit zvláště chráněné druhy živočichů a rostlin a jak se tyto druhy dále člení, dále obsahuje zmocnění Ministerstva životního prostředí k úpravě dané problematiky a konečně stanoví [podobně jako čl. 2 písm. t) nařízení Rady (ES) č. 338/97 při vymezení pojmu „exemplář“], že stejně jako zvláště chráněný živočich nebo zvláště chráněná rostlina je chráněn i mrtvý jedinec tohoto druhu, jeho část nebo výrobek z něho. Z odkazu na uvedené zákonné ustanovení tudíž neplyne, jakou povinnost nabízením nosorožčího rohu obvinění porušili, tj. v rozporu s jakým právním předpisem měli konkrétně jednat. A to tím spíše, že odvolací soud v bodu 6

odůvodnění napadeného rozsudku v této souvislosti uvedl: „V projednávaném případě jde o nabízení k prodeji, což je plně v souladu s ust. § 48 zákona o ochraně přírody a krajiny.“.

26. Soudy v odůvodnění rozsudků zmínily rovněž ustanovení § 15a zákona č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obchodování s ohroženými druhy“). Ustanovení § 15a cit. zákona pod názvem „Výjimka ze zákazu obchodních činností“ upravuje, kdo může být žadatelem o výjimku ze zákazu obchodních činností, co musí k žádosti přiložit a kdy krajský úřad musí věc projednat s Ministerstvem životního prostředí. Zároveň uvedené ustanovení zmocňuje Ministerstvo životního prostředí k vydání prováděcího právního předpisu. Z toho, co bylo zjištěno ohledně jednání obviněných, nevyplývá nic v tom směru, že by byli žadateli o výjimku ze zákazu obchodních činností, takže nemohli porušit zmíněné ustanovení. Také odkaz na ustanovení § 15a zmíněného zákona je tudíž z hlediska zákonného znaku „v rozporu s jiným právním předpisem“ irrelevantní.

č. 24

27. Navíc ustanovení, jehož porušením by byl založen zákonný znak „v rozporu s jiným právním předpisem“, by muselo být uvedeno ve výroku rozsudku, nikoli jen v odůvodnění, a to právě proto, že jde o zákonný znak trestného činu (k tomu srov. přiměřeně například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2017, sp. zn. [5 Tdo 213/2017](#), publikované pod č. 3/2018 Sb. rozh. tr.). Ve skutkové části výroku o vině musí být uvedeny všechny okolnosti, které jsou rozhodné pro naplnění všech zákonných znaků trestného činu, jímž je obviněný uznán vinným. Jedině tak je splněn rovněž zákonný požadavek na výrok rozsudku uvedený v § 120 odst. 3 tr. ř.

28. Za situace, kdy z výroku o vině není patrné, porušením kterého konkrétního ustanovení měl být naplněn zákonný znak „v rozporu s jiným právním předpisem“, nelze činit úsudek z hlediska otázky, zda je výrok o vině v souladu s ustanovením § 12 odst. 2 tr. zákoníku, v němž je vyjádřena zásada subsidiarity trestní represe, resp. zásada uplatňování trestní represe jako krajního prostředku ochrany dotčených zájmů (*ultima ratio*). Bezpředmětné je také uvažovat o zániku trestnosti činu účinnou lítostí podle § 33 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, což namítal obviněný O. R. Případná trestnost činu nezanikla promlčením trestní odpovědnosti podle § 34 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku, tj. uplynutím tříleté promlčecí doby, jak namítal obviněný O. R. Na trestný čin neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku je stanovena sazba trestu odnětí svobody až na tři léta, což podle § 34 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku znamená, že promlčecí doba činí pět let, a ta do zahájení trestního stíhání ani později neuplynula.

29. Skutek, tak jak byl zjištěn a popsán ve výroku o vině, nenaplní znaky přečinu neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 tr. zákoníku, neboť z něho nevyplývá porušení žádného konkrétního ustanovení, které by odpovídalo zákonnému znaku „v rozporu s jiným právním předpisem“. To nevyplývá dokonce ani z odůvodnění rozsudků soudů prvního a druhého stupně. Výrok o vině obviněných uvedeným trestným činem nemůže obstát a v důsledku toho nemůže obstát ani výrok o trestu, který byl každému z obviněných uložen.

30. Napadený rozsudek Městského soudu v Praze je rozhodnutím, které spočívá na nesprávném právním posouzení skutku ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Z hlediska tohoto ustanovení jsou dovolání obviněných důvodná.

III.

c) K důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř.

31. Podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže bylo rozhodnuto o uložení ochranného opatření, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro jeho uložení.

32. Obviněný O. R. uplatnil uvedený dovolací důvod proti výroku, jímž bylo uloženo zabránění věci. Tento výrok však nemohl obstát a musel být zrušen v důsledku toho, že jako vadný nemohl obstát a musel být zrušen výrok o vině (§ 265k odst. 2 tr. ř.). Zkoumat, zda byly nebo nebyly splněny podmínky stanovené zákonem pro uložení ochranného opatření, by přicházelo v úvahu za situace, že by výrok o vině zůstal nedotčen. Nejvyšší soud se tedy dovoláním obviněného O. R., pokud bylo podáno s odkazem na ustanovení § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř., dále nezabýval.

č. 24

IV.

Závěrem k podaným dovoláním

33. Z důvodů, které byly vyloženy v předcházejících částech tohoto usnesení, Nejvyšší soud ohledně obviněných D. K. a O. R. zrušil jak napadený rozsudek Městského soudu v Praze, tak rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 jako součást řízení předcházejícího napadenému rozsudku, zrušil také všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která zrušením uvedené části obou rozsudků pozbyla podkladu, a přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 4, aby věc obviněných D. K. a O. R. v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. V souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. Nejvyšší soud rozhodl v neveřejném zasedání.

34. Obvodní soud pro Prahu 4 se při novém projednání věci zaměří na otázku, zda a která konkrétní ustanovení kterých právních předpisů obvinění porušili, a pokud shledá taková ustanovení, umožní obviněným, aby se k otázce jejich porušení vyjádřili. Jde o to, že zásady spravedlivého procesu vyžadují, aby obviněným bylo předem známo, porušení kterých konkrétních ustanovení kterých právních předpisů se jim klade za vinu, a aby jim bylo umožněno uplatnit proti tomu případnou vlastní argumentaci. Jedině takový postup odpovídá právu obviněného na spravedlivé řízení ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

35. Pokud jde o zákon o obchodování s ohroženými druhy, významné je ustanovení § 3 odst. 1 tohoto zákona, jež stanoví, že postup při dovozu, vývozu, zpětném vývozu a dalších způsobech regulace nakládání s exempláři upravují přímo použitelné předpisy Evropských společenství v oblasti obchodování s ohroženými druhy. Takovým předpisem je především nařízení Rady (ES) č. 338/97, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi. Z preambule toho nařízení je zřejmé, že navazuje na Úmluvu CITES. Nařízení má přílohy A, B, C, D, přičemž zařazení jednotlivých druhů do těchto příloh má význam pro určení míry ochrany každého druhu. Příloha A obsahuje mimo jiné druhy zařazené do přílohy I Úmluvy CITES (u nichž členské státy nevznesly výhradu) a z toho vyplývá nejvyšší míra jejich ochrany. Odchytky stanoví článek 7 nařízení, přičemž odst. 1 se týká mimo

jiné exemplářů narozených a odchovaných v zajetí s tím, že pod písm. a) je uvedeno, že s výjimkou použití článku 8 se na exempláře druhů zařazených do přílohy A, které se narodily a byly odchovány v zajetí, vztahují stejná ustanovení jako na exempláře druhů zařazených do přílohy B. To je významné zmínit vzhledem k tomu, že v posuzované věci šlo podle zjištění soudů vyplývajících z odůvodnění rozsudků o nosorožce tuponosého, který žil a uhynul v zoologické zahradě (není ale jasné, zda se tam také narodil). Článek 8 nařízení obsahuje ustanovení týkající se regulace obchodních činností, přičemž v odst. 1 je mimo jiné uvedeno, že nabízení exemplářů druhů zařazených do přílohy A ke koupi a k prodeji je zakázáno. To se vzhledem k ustanovení článku 7 odst. 1 písm. a) nařízení vztahuje i na exempláře narozené a odchované v zajetí. V článku 8 odst. 3 písm. a) až h) nařízení je stanoveno, že ze zákazů uvedených v odstavci 1, tj. ze zákazu obchodních činností, může být udělena výjimka ve formě příslušného potvrzení vydaného výkonným orgánem členského státu, ve kterém se exempláře nacházejí.

č. 24

36. Výjimka uvedená v článku 8 odst. 3 písm. a) nařízení se mimo jiné vztahuje na exempláře, pokud byly získány ve Společenství dříve, než se ustanovení týkající se druhů zařazených do přílohy I úmluvy (tj. Úmluvy CITES) stala pro dané exempláře použitelnými. Úmluva CITES vstoupila pro býv. Českou a Slovenskou Federativní Republiku v platnost dnem 28. 5. 1992. Přitom ze zjištění soudů vyplývá, že roh patřil nosorožci tuponosému chovanému v 80. letech v ZOO Dvůr Králové nad Labem, kde byla manželka obviněného O. R. na přelomu 80. a 90. let zaměstnána a mohla si odříznutý roh odnést jako odpad. Výjimka uvedená v článku 8 odst. 3 písm. d) nařízení se mimo jiné vztahuje na exempláře, pokud se jedná o exempláře živočišných druhů narozené a odchované v zajetí, případně pokud jde o části takových exemplářů. Význam těchto výjimek ve vztahu k posuzované věci záleží v tom, že nastolují předběžnou otázku, zda by oprávněná osoba dosáhla jejich udělení, pokud by o ně požádala, což by mohlo případně mít vliv na posouzení stupně společenské škodlivosti činu.

37. Relevantním ustanovením je také § 54 odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny, které zmínil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k podaným dovoláním. Toto ustanovení pod názvem „Prokázání původu“ mimo jiné stanoví, že kdo prodává nebo nabízí za účelem prodeje živočicha chráněného podle mezinárodních úmluv, je povinen na výzvu orgánu ochrany přírody prokázat jeho zákonný původ, přičemž bez tohoto prokázání původu je zakázáno živočicha chráněného podle mezinárodních úmluv prodávat a nabízet za účelem prodeje. Ochranu, kterou Úmluva CITES poskytuje exemplářům uvedeným v jejích přílohách tím, že reguluje mezinárodní obchod ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin, ustanovení § 54 odst. 1 cit. zákona vztahuje i na obchod uvnitř České republiky.

38. Rovněž v § 24 odst. 1 zákona o obchodování s ohroženými druhy je obdobným způsobem stanoven mimo jiné zákaz nabízení exemplářů k prodeji bez prokázání jejich původu. Také porušení tohoto ustanovení může představovat rozpor s jiným právním předpisem ve smyslu § 299 odst. 2 tr. zákoníku (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 5. 2022, sp. zn. [7 Tdo 363/2022](#) nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 7. 2019, sp. zn. [II. ÚS 4149/18](#)).

č. 25

Důvodem pro neuznání rozhodnutí jiného členského státu Evropské unie podle § 305 z. m. j. s. není skutečnost, že po jeho uznání přichází v úvahu rozhodnutí o použití amnestie podle § 368 tr. ř. O této možnosti by však měl být předem informován příslušný orgán jiného členského státu Evropské unie.

Právní styk s cizinou

§ 305 z. m. j. s.

č. 25

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 1. 2023, sp. zn. [14 To 102/2022](#), ECLI:CZ:VSPH:2023:14.TO.102.2022.1

Vrchní soud v Praze zrušil podle § 308 odst. 3 z. m. j. s. k odvolání odsouzeného P. J. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 18. 10. 2022, sp. zn. 3 T 4/2021, a podle § 259 odst. 1 tr. ř. věc vrátil tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Shora uvedeným rozsudkem Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „krajský soud“) rozhodl, že se podle § 306 odst. 1 zákona č. 104/2013 Sb. o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. m. j. s.“), na území České republiky uznává rozsudek soudu v Haarlemu, Nizozemsko, ze dne 19. 6. 2003, sp. zn. 15-001104-03, kterým byl odsouzenému uložen trest odnětí svobody v trvání šesti měsíců pro trestný čin úmyslného jednání v rozporu se zákazem stanoveným v článku 2 bod A zákona o opiu, jehož se dopustil tím, že dne 21. 5. 2003 dovezl na svém těle v Schipholu na území Nizozemska přibližně 694,4 g kokainu, který by byl podle českého právního řádu zločinem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, 2 písm. a) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění účinném do 31. 12. 2009 (dále jen „tr. zák.“). Dalším výrokem bylo rozhodnuto, že trest odnětí svobody uložený tímto rozsudkem bude na území České republiky vykonán. Posledním výrokem krajský soud rozhodl, že podle § 306 odst. 1 a § 124 odst. 4 z. m. j. s. za použití § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů) se odsouzený pro výkon trestu zařazuje do věznice s ostrahou.

2. V odůvodnění napadeného rozsudku krajský soud konstatoval, že rozhodoval na základě žádosti justičního orgánu Nizozemska o uznání a výkonu rozsudku specifikovaného v předchozím odstavci. Uvedl, že rozsudek nabyl právní moci dne 4. 7. 2003, přičemž věcné projednání se uskutečnilo dne 19. 6. 2003. Odsouzený převzal předvolání k jednání dne 28. 5. 2003, jednání se zúčastnila jeho právní zástupkyně. Odsouzený měl lhůtu čtrnácti dnů pro podání odvolání, odvolání nepodal. V průběhu řízení byl zbaven osobní svobody po dobu dvanácti dní. Z vyžádaných dodatkových informací krajský soud zjistil, že odsouzený byl dne

23. 5. 2003 vyslechnut vyšetřujícím soudcem, výsledku byla přítomna tlumočnice. Odsouzený se k jednání doznal. Krajský soud dále z listinných důkazů dovodil, že ve věci byl původně vydán evropský zatýkací rozkaz, na základě konzultací s českou stranou byl ale odvolán a následně byla podána žádost o uznání a výkon rozhodnutí. Z listinných důkazů krajský soud zjistil, že odsouzený má trvalé bydliště v obvodu Krajského soudu v Ústí nad Labem a je českým státním občanem. V rejstříku trestů má celkem pět záznamů o odsouzeních českými soudy.

3. Krajský soud uzavřel, že všechny podmínky pro uznání cizozemského rozhodnutí přepokládané ustanovením § 306 odst. 1 z. m. j. s. byly splněny. Konkrétně uvedl, že řízení se konalo na návrh kompetentního orgánu. Připomněl, že není potřebný souhlas odsouzeného, neboť ustanovení § 300 odst. 1 písm. a) z. m. j. s. souhlas nevyžaduje, pokud jde o českého státního občana, který má v České republice obvyklé bydliště. Odsouzený byl uznán vinným trestnou činností, která naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu podle práva České republiky. S ohledem na popis skutku by bylo možno jednání odsouzeného posoudit jako trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1, 2 písm. a) tr. zák., za který zákon účinný v době, kdy byl čin spáchán, stanovil trest odnětí svobody od dvou do deseti let. Uložený trest je tedy zcela slučitelný s právním řádem České republiky a nepřichází v úvahu jeho přizpůsobení. Řízení, které vydání rozsudku předcházelo, odpovídalo závazkům vyplývajícím pro Českou republiku z mezinárodních smluv o lidských právech a základních svobodách. Odsouzený mohl uplatnit své právo na obhajobu, byl zastoupen obhájcem, a rovněž mu bylo umožněno využít tlumočnicka. Věděl, pro jaký skutek se trestní řízení vede, osobně převzal předvolání k jednání. Skutek, jehož se rozhodnutí týká, nemá výlučně politický nebo vojenský charakter.

4. Krajský soud publikoval též závěr, že výkon trestu není podle právního řádu České republiky promlčen. Reagoval na námitku vznesenou obhájcem ve veřejném zasedání. Odkázal na ustanovení § 94 odst. 3 tr. zákoníku, z něhož zdůraznil, že do promlčecí doby se nezapočítává doba, po kterou nebylo možno trest vykonat proto, že se odsouzený zdržoval v cizině, s tím, že je nutno použít metodu tzv. analogické transpozice, v rámci které se na vydávající stát hledí jako na Českou republiku. Odsouzený byl zadržen v Nizozemsku, byl omezen na osobní svobodě po dobu dvanácti dnů, a poté byl propuštěn. Z obsahu rejstříku trestů krajský soud dovodil, že se odsouzený nadále zdržoval na území České republiky, neboť zde páchal další trestnou činnost.

5. Dále krajský soud uvedl, že nebylo zjištěno, že by v České republice bylo pro týž skutek vedeno proti odsouzenému trestní stíhání, nebylo ani zjištěno, že by na území České republiky bylo vedeno jiné řízení o uznání tohoto rozhodnutí. Odsouzený je, s ohledem na svůj věk, trestně odpovědný i na území České republiky, jejímž je státním občanem. Nebylo zjištěno, že by požíval výsad a imunit, pro které by byl vyňat z pravomoci orgánů činných v trestním řízení.

6. Zvláštní pozornost věnoval krajský soud tomu, že odsouzenému byl uložen trest odnětí svobody ve výměře šesti měsíců, avšak po započtení doby, po kterou byla omezena jeho osobní svoboda, zbývá vykonat pouze pět měsíců a osmáct dnů. Podle názoru krajského

soudu však není dána překážka uznání rozsudku podle § 305 odst. 1 písm. e) z. m. j. s., neboť výkonu trestu nelze dosáhnout jinak.

7. Závěrem krajský soud konstatoval, že po posouzení všech zmíněných skutečností dospěl k závěru, že podmínky pro uznání a výkon citovaného rozsudku byly splněny. Pro výkon trestu zařadil odsouzeného do věznice s ostrahou s odůvodněním, že do tohoto typu věznice podle zákona patří.

II.

Odvolání odsouzeného

8. Rozsudek byl napaden odvoláním, které bylo podáno v zákonné lhůtě. V písemném vyhotovení odvolání byla uplatněna námitka promlčení výkonu uloženého trestu. Dále bylo namítnuto, že na trest uložený cizozemským rozsudkem se vztahuje amnestie podle rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii, publikovaného pod č. 1/2013 Sb. ze dne 1. 1. 2013. Bylo navrženo, aby odvolací soud napadený rozsudek zrušil a sám rozhodl, že se citovaný rozsudek cizozemského soudu neuznává a uložený trest nebude na území České republiky vykonán.

č. 25

III.

Přípustnost a důvodnost odvolání

9. Vrchní soud v Praze (dále jen „vrchní soud“), jako soud odvolací, přezkoumal z podnětu podaného odvolání zákonnost a odůvodněnost všech výroků napadeného rozsudku, jakož i správnost postupu řízení, které vydání rozsudku předcházelo. V souladu s ustanoveními § 308 odst. 5 z. m. j. s. a § 254 odst. 1 tr. ř. svoji pozornost soustředil zejména na vady, které byly odvoláním vytýkány.

10. Veřejné zasedání u krajského soudu proběhlo v nepřítomnosti odsouzeného. Formální podmínky pro takový postup byly splněny, neboť odsouzený byl o termínu jednání řádně a včas vyrozuměn. Krajský soud správně shledal, že jsou splněny zákonné předpoklady pro vedení řízení o uznání citovaného cizozemského rozhodnutí, správný je i závěr, že souhlas odsouzeného není zapotřebí, neboť odsouzený je státním občanem České republiky a podle listinných důkazů, zejména výpisů z evidencí a zpráv Policie České republiky, má aktuálně na území České republiky obvyklé bydliště.

11. Správný je i závěr krajského soudu, že nejsou dány důvody pro neuznání rozhodnutí vyjmenované v ustanovení § 305 odst. 1 písm. a), b), c), d) z. m. j. s. ve znění platném a účinném v době vydání napadeného rozhodnutí. K tomu považuje vrchní soud za potřebné dodat, že podle z. m. j. s. ve znění zákona č. 422/2022 Sb. jde s účinností od 1. 1. 2023 o důvody, na základě jejichž existence nemusí soud uznat rozhodnutí soudu jiného členského státu, vyjmenované v ustanovení § 305 odst. 1 písm. a), b), c), d) z. m. j. s.

12. Vrchní soud musí přisvědčit i závěru krajského soudu o neexistenci důvodu pro neuznání rozhodnutí podle § 305 odst. 1 písm. e) z. m. j. s. (shodně i ve znění zákona č. 422/2022 Sb.). Krajský soud poukázal na skutečnost, že výměra dosud nevykonaného trestu je kratší šesti měsíců. Věcně správný závěr, že i takový trest lze po uznání cizozemského rozhodnutí na území České republiky vykonat, protože nelze výkonu trestu dosáhnout jinak, ovšem nevysvětlil.

Vrchní soud proto doplňuje, že výkonu trestu nelze dosáhnout jinak, neboť předání odsouzeného k výkonu uloženého trestu odnětí svobody do Nizozemska na základě Evropského zatýkačského rozkazu by bránila okolnost uvedená v ustanovení § 205 odst. 3 písm. c) z. m. j. s. ve znění zákona č. 422/2022 Sb., tedy skutečnost, že podle právního řádu České republiky je výkon trestu odnětí svobody promlčen. S ohledem na znění tohoto ustanovení se v rámci předávacího řízení při posuzování promlčení neuplatní zásada tzv. analogické transpozice.

13. Nad rámec argumentace publikované v odůvodnění napadeného rozsudku vrchní soud doplňuje, že z důkazů provedených krajským soudem ve veřejném zasedání neplyne ani existence důvodu pro neuznání rozhodnutí podle § 305 odst. 1 písm. g) z. m. j. s. ve znění zákona č. 422/2022 Sb., neboť uložený trest nezahrnuje žádná opatření zdravotní péče, podle § 305 odst. 1 písm. i) z. m. j. s. ve znění zákona č. 422/2022 Sb., neboť nebyla shledána nutnost vyžadovat souhlas jiného členského státu s výkonem uloženého trestu na území České republiky, a podle § 305 odst. 1 písm. j) z. m. j. s. ve znění zákona č. 422/2022 Sb., neboť nebylo zjištěno, že by skutek byl zcela nebo zčásti spáchán na území České republiky nebo mimo její území na palubě lodi nebo jiného plavidla nebo letadla nebo jiného vzdušného dopravního prostředku, které jsou registrovány v České republice.

14. Jak již bylo uvedeno výše, krajský soud dospěl též k závěru, že není dán důvod pro neuznání rozhodnutí podle § 305 odst. 1 písm. f) z. m. j. s. ve znění účinném v době vydání napadeného rozhodnutí. Svůj závěr nijak podrobně nezdůvodnil. Pouze poukázal na to, že odsouzený byl k jednání, které se konalo u cizozemského soudu, předvolán, jednání se zúčastnila jeho právní zástupkyně, která byla výslovně zmocněna vystoupit na jeho obranu, a odsouzený měl lhůtu čtrnácti dnů pro podání odvolání, odvolání však nepodal. Krajský soud se tedy nezabýval tím, zda odsouzenému bylo soudní rozhodnutí cizozemského soudu doručeno, zda byl poučen o právu na podání opravného prostředku a zda se takového práva výslovně vzdal nebo je v příslušné době neuplatnil nebo opravný prostředek vzal zpět [viz ustanovení § 305 odst. 3 písm. c) z. m. j. s. ve znění účinném v době vydání napadeného rozhodnutí, ustanovení § 305 odst. 1 písm. f) bod 3. z. m. j. s. ve znění zákona č. 422/2022 Sb.]. Důsledně se ale nezabýval ani tím, zda byl odsouzený informován o tom, že jednání může být konáno a rozhodnutí vyneseno i v jeho nepřítomnosti [viz ustanovení § 305 odst. 3 písm. a) z. m. j. s. ve znění účinném v době vydání napadeného rozhodnutí, ustanovení § 305 odst. 1 písm. f) bod 1. z. m. j. s. ve znění zákona č. 422/2022 Sb.].

15. Krajský soud sice vyžádal od cizozemského soudu dodatkové informace, mimo jiné informaci, kterou by bylo potvrzeno, že rozsudek ze dne 19. 6. 2003 byl odsouzenému řádným způsobem oznámen, tedy doručen do vlastních rukou, včetně překladu do českého jazyka, učinil i dotaz, zda měl odsouzený možnost proti rozsudku podat opravný prostředek. Upozornil na možnost neuznání rozhodnutí ukládajícího nepodmíněný trest odnětí svobody a požádal o sdělení stanoviska k takovému postupu. Odpověď s přílohami byla krajskému soudu doručena dne 26. 1. 2022, ovšem krajský soud opatřil pouze překlad přílohových listin, z nichž nejsou zjistitelné žádné údaje o doručení cizozemského rozhodnutí odsouzenému ani poučení odsouzeného o právu podat opravný prostředek. Z těchto dokumentů není ani zřejmé, zda byl odsouzený při doručení předvolání k soudnímu jednání poučen o tom, že jednání může být konáno a rozhodnutí vyneseno i v jeho nepřítomnosti. Dokument nazvaný

Předvolání podezřelého sice odkazuje na body 1 až 10 formuláře, který byl doručován společně s předvoláním, formulář však krajskému soudu zaslán nebyl.

16. Vrchní soud je toho názoru, že otázka, zda není dán důvod pro neuznání rozhodnutí podle § 305 odst. 1 písm. f) z. m. j. s. ve znění zákona č. 422/2022 Sb., nebyla dosud vyřešena. K jejímu vyřešení musí krajský soud především náležitě zjistit obsah odpovědi cizozemského soudu na jeho žádost o dodatkové informace (č. l. 44). Poté bude nezbytné, aby znovu důsledně posoudil, zda není tento důvod pro neuznání rozhodnutí dán. Nelze vyloučit, že bude namístež vyžádat další dodatkové informace, eventuálně se pokusit zjistit relevantní údaje výsledkem odsouzeného.

17. Pokud krajský soud nadále setrvá na svém názoru, že důvod pro neuznání rozhodnutí podle § 305 odst. 1 písm. f) z. m. j. s. ve znění zákona č. 422/2022 Sb. dán není, bude se muset znovu zabývat možností existence důvodu pro neuznání rozhodnutí podle § 305 odst. 1 písm. h) z. m. j. s. (shodně i ve znění zákona č. 422/2022 Sb.). Krajský soud totiž ani otázku promlčení výkonu uloženého trestu nevyřešil důsledně. Správně aplikoval zásadu tzv. analogické transpozice a uvažoval o tom, že pokud by se po právní moci odsuzujícího rozhodnutí z pohledu Nizozemska odsouzený zdržoval v cizině, tedy i v České republice, doba takového pobytu v cizině by se do promlčecí doby nezapočítala (§ 68 odst. 2 tr. zák., § 94 odst. 3 tr. zákoníku). Svůj závěr, že výkon trestu promlčen není, však opřel pouze o úvahu, že od doby svého propuštění na svobodu po omezení osobní svobody v roce 2003 v Nizozemsku se odsouzený zdržoval na území České republiky, kde páchal další trestnou činnost.

18. Další podrobnosti již krajský soud neuvedl. Vrchní soud proto dodává, že s ohledem na výměru trestu odnětí svobody uloženého cizozemským rozhodnutím činí délka promlčecí doby výkonu trestu pět let [§ 68 odst. 1 písm. d) tr. zák., § 94 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku]. Promlčecí doba počíná svůj běh právní mocí odsuzujícího rozhodnutí, tedy dnem 4. 7. 2003. Podle § 94 odst. 3 tr. zákoníku se do promlčecí doby nezapočítává též doba, po kterou nebylo možno trest vykonat proto, že odsouzený vykonával jiný trest odnětí svobody. Podle obsahu listinných důkazů jí byla bezpochyby doba od 8. 12. 2011 do 17. 3. 2012, po kterou odsouzený vykonával trest odnětí svobody ve Věznici Všehrdy. O tom, kde se odsouzený zdržoval od 4. 7. 2003 do současné doby, s výjimkou času stráveného ve výkonu trestu odnětí svobody, však krajský soud přesnější informace nezjistil. Z opisu z evidence rejstříku trestů sice plyne, že byl opakovaně odsouzen rozhodnutími Okresního soudu v Ústí nad Labem, konkrétně rozhodnutím ze dne 14. 3. 2005, sp. zn. 3 T 69/2005, pro trestný čin padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1 tr. zák., v tehdy účinném znění, rozhodnutím ze dne 26. 1. 2009, sp. zn. 6 T 94/2008, pro trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák., rozhodnutím ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 6 T 93/2009, pro trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák., a rozhodnutím ze dne 30. 10. 2020, sp. zn. 5 T 104/2020, pro přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 1 tr. zákoníku a přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Z tohoto dokumentu neplyne, kdy došlo ke spáchání trestných činů odsouzeným a kde se v té době zdržoval. Relevantní informace by však bylo možno zjistit z obsahu uvedených trestních spisů a samozřejmě též případným výsledkem odsouzeného.

19. Krajský soud se ale nezabýval ani tím, zda běh promlčecí doby nebyl přerušen ve smyslu § 68 odst. 3 tr. zák., respektive § 94 odst. 4 tr. zákoníku. Přitom přerušením promlčecí doby

počíná běžet nová promlčecí doba. Přerušení promlčecí doby podle § 68 odst. 3 písm. b) tr. zák. a § 94 odst. 4 písm. b) tr. zákoníku podle údajů uvedených v opisu z evidence rejstříku trestů nepřichází v úvahu, neboť odsouzený byl sice opakovaně uznán vinným pro další trestné činy spáchané po právní moci cizozemského rozhodnutí, avšak za žádný z těchto trestných činů zákon nestanoví stejný nebo přísnější trest, než na trestný čin, kterým byl uznán vinným cizozemským rozhodnutím. Podle obsahu osvědčení ve smyslu čl. 4 rámcového rozhodnutí Rady 2008/909/SVV (dále jen „osvědčení“) byl odsouzený v Nizozemsku ohrožen sazbou trestu odnětí svobody až na dvanáct let. Naproti tomu nelze vyloučit, že běh promlčecí doby mohl být přerušen ve smyslu § 68 odst. 3 písm. a) tr. zák. či § 94 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku tím, že cizozemský soud učinil opatření směřující k výkonu trestu. Tím spíše, že podle obsahu osvědčení měl být vydán Evropský zatýkací rozkaz. Ten ale není obsahem spisového materiálu, není ani zřejmé, kdy měl být vydán. Pokud krajský soud nezjistí jednoznačně, že výkon trestu uloženého cizozemským soudem není promlčen v důsledku aplikace ustanovení § 68 odst. 2 tr. zák. a § 94 odst. 3 tr. zákoníku, bude nezbytné vyžádat dodatekové informace za účelem zjištění, zda promlčení výkonu trestu nezabránilo opatření učiněné cizozemským soudem ve smyslu ustanovení § 68 odst. 3 písm. a) tr. zák. či § 94 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku.

č. 25

20. Krajský soud nezaujal stanovisko ani k tomu, zda obdržel rozhodnutí, které je předmětem řízení o jeho uznání. Pokud by rozhodnutí k dispozici neměl, může to být důvodem pro neuznání rozhodnutí podle § 305 odst. 1 písm. k) z. m. j. s. ve znění zákona č. 422/2022 Sb. (dříve podle § 305 odst. 5 z. m. j. s.). Krajský soud musí jednoznačně vysvětlit, zda listinu na č. l. 23 spisu považuje za rozhodnutí, které může být, ve spojení s osvědčením, podkladem pro rozhodnutí o jeho uznání. Pokud by tento názor nezastával, bude nezbytné, aby postupoval v souladu s ustanovením § 305 odst. 3 z. m. j. s. ve znění zákona č. 422/2022 Sb. V této souvislosti vrchní soud připomíná, že krajský soud musí též objasnit, z jakého dokumentu čerpá popis skutku, kterým byl odsouzený uznán vinným. Pro úplnost vrchní soud upozorňuje na to, že zatímco v osvědčení je uvedeno, že odsouzený dovezl přibližně 694,9 g kokainu, ve výroku rozsudku je uvedeno, že se jednalo o 694,4 g kokainu.

21. Je nutno přisvědčit názoru odvolatele, že v případě uznání citovaného cizozemského rozhodnutí zřejmě nebude možno uložený trest na území České republiky vykonat, neboť tomu brání amnestie. Podle čl. I odst. 1 rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii, publikovaného pod č. 1/2013 Sb., se promijí nevykonané nepodmíněné tresty odnětí svobody nebo jejich zbytky, pokud byly pravomocně uloženy před 1. 1. 2013 ve výměře nepřevyšující jeden rok, podle čl. I odst. 3 s účinkem, že se na osoby, kterým byl prominut trest podle odst. 1, hledí, jako by odsouzeny nebyly. Odsouzení citovaným cizozemským rozsudkem parametry této amnestie splňuje. Aplikace amnestie ale není důvodem pro neuznání rozhodnutí vyjmenovaným v § 305 z. m. j. s., proto její aplikace v řízení o uznání cizozemského rozhodnutí není namístě. S tím koresponduje ustanovení § 306 odst. 1 z. m. j. s., podle něhož, nejde-li o případ uvedený v § 302 odst. 2 nebo 3 nebo v § 304 odst. 1 z. m. j. s. anebo nevyužije-li soud některý z důvodů pro neuznání rozhodnutí jiného členského státu, uzná takové rozhodnutí na území České republiky a současně rozhodne, že se trest uložený tímto rozhodnutím vykoná; ustanovení § 124 odst. 2, 3 a 5 z. m. j. s. se přitom užijí obdobně. Jinak řečeno, pokud krajský soud dospěje k závěru, že jsou splněny zákonné podmínky a rozhodne o uznání citovaného cizozemského rozhodnutí, bude povinen rozhodnout též o tom, že uložený trest bude na území České republiky vykonán, jakož i o způsobu jeho výkonu. Teprve po právní moci

takového rozhodnutí bude možno zvážit aplikaci amnestie. V té souvislosti vrchní soud připomíná informační povinnost podle § 310 odst. 5 písm. b) z. m. j. s. Pokud by krajský soud vyžadoval další dodatkové informace, případně jinak komunikoval s kompetentním cizozemským orgánem, považuje vrchní soud za vhodné, aby tento orgán předem upozornil na možnost, že trest nebude v České republice vykonán v důsledku aplikace amnestie, aby mohl orgán zvážit, zda na svém návrhu na uznání a výkon rozhodnutí trvá či jej vezme zpět.

22. Napadený rozsudek tedy nemůže obstát, vrchní soud proto rozhodl o jeho zrušení. S ohledem na nedostatečná skutková zjištění a nezbytnost provést rozsáhlé doplnění dokazování, jehož provádění před odvolacím soudem by znamenalo nahrazování činnosti soudu prvního stupně, je vrchní soud toho názoru, že vytýkané vady by nemohl odstranit ani ve veřejném zasedání. Proto věc vrátil krajskému soudu k novému rozhodnutí.

č. 26

Trvalým následkem podle § 302 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku není jakékoli, byť i trvalé, poškození zdraví zvířete, ale jen poškození podstatné, způsobující nikoliv přechodnou vážnou poruchu (např. zmrzačení, ochromení údu, ztrátu či podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí nebo poškození důležitého orgánu), která narušuje normální tělesné či psychické funkce tak, že výrazně znesnadní život zvířete, který byl pro něj obvyklý před touto poruchou.

Týrání zvířat

§ 302 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku

č. 26

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. [7 Tdo 55/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:7.TDO.55.2023.1

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného M. U. zrušil podle § 265k odst. 1 tr. ř. usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 6. 2022, sp. zn. 50 To 148/2022, a rozsudek Okresního soudu v Chebu ze dne 26. 4. 2022, sp. zn. 4 T 32/2022, podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Chebu přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Chebu ze dne 26. 4. 2022, sp. zn. 4 T 32/2022-89, byl obviněný M. U. uznán vinným zločinem týrání zvířat podle § 302 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku a odsouzen podle § 302 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 58 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání devíti měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu patnácti měsíců a podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku k trestu propadnutí věci postihujícím dvě nášlapné kovové čelistové pasti.

2. Jako zločin týrání zvířat podle § 302 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku posoudil Okresní soud v Chebu skutek, který podle jeho zjištění spočíval v tom, že obviněný v přesně nezjištěné době na počátku července 2021 na částečně oploceném pozemku v XY, okres Cheb, v rozporu s ustanoveními § 14 odst. 1 písm. a) zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon na ochranu zvířat proti týrání“) a § 45 odst. 1 písm. a) zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o myslivosti“), nastražil dvě nášlapné kovové čelistové pasti, do jedné z nich se v přesně nezjištěné době ve večerních hodinách dne 3. 7. 2021 chytila samice kočky domácí chovaná V. M., který ji našel dne 4. 7. 2021 v 9:20 hodin, přičemž kočka v důsledku sklapnutí pasti utrpěla poškození pravé zadní končetiny, roztržení kůže v tříselné oblasti a krvácení z otevřené rány, do níž i do kůže celého těla byly od much naklady tisíce larev, kočka byla

těžce dehydrovaná, vyčerpaná, v septickém šoku, trpěla permanentní trýznivou bolestí, a to i při léčbě a rekonvalescenci, a poškozením stehenní kosti pravé zadní končetiny došlo k trvalému poškození struktury stěny kosti, kočka zůstala trvale omezena v pohybu, obratnosti a lovu ve venkovním prostředí.

3. Odvolání, která podali obviněný proti výroku o vině a trestu a státní zástupce v neprospěch obviněného proti výroku o trestu, byla usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 6. 2022, sp. zn. 50 To 148/2022-110, podle § 256 tr. ř. zamítnuta.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Obviněný M. U. podal dovolání proti usnesení Krajského soudu v Plzni. Výrok, jímž bylo zamítnuto jeho odvolání, napadl s tím, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Z toho je zřejmé, že obviněný odkázal na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. (ve znění zákona č. 221/2021 Sb.). Obviněný vytkl, že skutek byl nesprávně posouzen jako trestný čin. Připustil, že z jeho strany šlo jen o nedovolený způsob lovu a mohlo jít o týrání zvířete podle § 4 odst. 1 písm. y) zákona na ochranu zvířat proti týrání, avšak namítl, že užití nedovoleného způsobu lovu směřujícího vůči divoce žijící zvěři za účelem ochrany chovaných zvířat nelze považovat za surový nebo trýznivý způsob týrání. Připomněl, že nedošlo k usmrcení zvířete, což ani nebylo jeho úmyslem. S poukazem na ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku zdůraznil, že společenská škodlivost jeho jednání nedosáhla takové intenzity, aby bylo možno toto jednání hodnotit jako zločin. Obviněný se dovoláním domáhal toho, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů a aby ho zprostil obžaloby nebo přikázal Okresnímu soudu v Chebu věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

5. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření k dovolání uvedl, že jednání obviněného nezáleželo jen v „prostém“ týrání zvířete, jako je tomu v případě přestupku podle § 27 odst. 1 písm. b) zákona na ochranu zvířat proti týrání. Podle skutkových zjištění kočka trpěla krutou bolestí, a to zřejmě po dobu několika hodin – od večera dne 3. 7. 2021. Šlo proto o trýznivý způsob týrání ve smyslu § 302 odst. 1 tr. zákoníku. Státní zástupce konstatoval, že řada zakázaných způsobů lovu může být podle okolností současně surovým nebo trýznivým týráním zvířat. Poukázal na to, že společenská škodlivost činu nevykazuje nic natolik výjimečného, aby to vzhledem k ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku mohlo odůvodnit závěr, že posuzované jednání nebylo trestným činem. Dovolání označil za zjevně neopodstatněné a navrhl, aby bylo podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnuto.

III.

Přípustnost a důvodnost dovolání

6. Nejvyšší soud shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno obviněným jako oprávněnou osobou podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř., prostřednictvím obhájce podle § 265d odst. 2 tr. ř., ve lhůtě a na místě podle § 265e tr. ř. a s obsahovými náležitostmi podle § 265f odst. 1 tr. ř.

7. Nejvyšší soud neshledal důvody k odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř. Podle § 265i odst. 3, 4 tr. ř. přezkoumal napadené usnesení i předcházející řízení a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

8. Podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Podstatou tohoto dovolacího důvodu je vadná aplikace hmotného práva, tj. typicky trestního zákoníku, na skutkový stav, který zjistily soudy prvního a druhého stupně. Podané dovolání tomu obsahově odpovídá zejména v částech, v nichž obviněný namítl, že nešlo o trýznivý způsob týrání a že společenská škodlivost jeho jednání nedosáhla takové intenzity, aby bylo možno je hodnotit jako zločin.

č. 26

9. Zločinu týrání zvířat podle § 302 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo týrá zvíře surovým nebo trýznivým způsobem, způsobí-li takovým činem týranému zvířeti trvalé následky na zdraví nebo smrt.

10. Z okolností posuzovaného případu vyplývá (a nebylo to zpochybňováno), že obviněný byl chovatelem drůbeže a holubů, že mu na ně chodila zvěř (patrně lišky) a že z tohoto důvodu nastražil dvě nášlapné kovové čelistové pasti, do jedné z nichž se chytila kočka souseda obviněného, která tak utrpěla popisovaná zranění.

11. Kočka domácí je obratlovec, a tedy zvíře ve smyslu § 3 písm. a) zákona na ochranu zvířat proti týrání. Dovolatel nezpochybňuje, že došlo k týrání zvířete. Zákonným znakem trestného činu týrání zvířat podle § 302 odst. 1 tr. zákoníku není porušení jiného právního předpisu, nicméně se naplnění znaku týrání dovozuje zejména z ustanovení § 4 odst. 1 cit. zákona. Není však rozhodné, zda obviněný porušil ustanovení § 4 odst. 1 písm. i), k) cit. zákona, jak dovodil (v souladu s odborným vyjádřením Státní veterinární správy) okresní soud v odůvodnění rozsudku, anebo ustanovení § 4 odst. 1 písm. y) cit. zákona, jak je uvedeno v dovolání. Znak týrání pak vůbec nelze dovozovat jen z užití zakázaných způsobů lovu, i když při jejich užití samozřejmě může k týrání dojít. Je faktem, že podle § 14 odst. 1 písm. a) zákona na ochranu zvířat proti týrání je zakázáno odchyťovat nebo usmrcovat volně žijící zvíře mimo jiné pomocí čelistových pastí a že v § 45 odst. 1 písm. a) zákona o myslivosti je jako jeden ze zakázaných způsobů lovu uvedeno chytání zvěře do nášlapných pastí. Nemá to však přímý vliv na naplnění znaku týrání. V § 45 odst. 1 zákona o myslivosti jsou uvedeny i takové způsoby lovu, u nichž je dobře patrné, že nemusí představovat týrání zvířat ve smyslu § 302 odst. 1 tr. zákoníku. Podstatné je, že stav, ve kterém se ocitla kočka chycená do nastražené čelistové pasti, fakticky měl povahu týrání.

12. Pokud jde o to, zda došlo k týrání surovým nebo trýznivým způsobem (od 1. 1. 2020, tj. od účinnosti novelizace trestního zákoníku zákonem č. 114/2020 Sb., se již nevyžaduje zvlášť surový nebo trýznivý způsob, k němuž podle soudu prvního stupně nedošlo), dovodily soudy objektivně trýznivý způsob týrání v podstatě z toho, že kočka byla bolestivému působení mechanismu pasti vystavena po dlouhou dobu, o čemž svědčí nejen její těžká dehydratace a celkové vyčerpání, ale také zanesení velkého množství larev much do otevřené rány a do kůže na celém těle. Není sice jasné, z čeho soud prvního stupně dovodil, že k chycení kočky do pasti došlo již ve večerních hodinách dne 3. 7. 2021, avšak lze akceptovat závěr, že kočka byla v pasti chycena několik hodin, neboť jinak by patrně nemohlo dojít k popsáním dějům (těžká dehydratace, zanesení larev much). Ze zjištění, že kočka nebyla z pasti uvolněna

krátce po chycení, ale po delší době, lze dovozovat, že s tímto delším zachycením v pasti byla spojena taková míra utrpení, že již se jednalo o trýznivý způsob týrání.

13. Zároveň není možné učinit jiný závěr, než že obviněný věděl a byl srozuměn s tím, že do některé z nastražených čelistových pastí se může chytit zvíře a že chycené zvíře bude vystaveno takovým účinkům mechanismu pasti, které mají samy o sobě povahu týrání a které se vzhledem k délce působení mohou vystupňovat tak, že dosáhnou úrovně týrání trýznivým způsobem ve smyslu § 302 odst. 1 tr. zákoníku. Lze dodat, že omyl v předmětu útoku zde nemá význam, neboť pravá skutečnost zde byla nahrazena v pachatelově představě skutečností stejně významnou. Z formálního hlediska lze říci, že následek (účinek) nastal na objektu, který si pachatel představoval, pouze se mýlil v identitě objektu. Obviněný také musel počítat s tím, že pokud nezajistí kontrolu pastí v krátkých intervalech (ať už osobně nebo pomocí jiných osob či technických prostředků), může dojít k tomu, že zvíře bude v pasti chyceno dlouhou dobu několika hodin, což může být spojeno se značným utrpením. Také po subjektivní stránce byl znak týrání trýznivým způsobem naplněn. Okolnosti týkající se toho, na jaká zvířata byla past nalíčena a proč, tj. okolnosti vztahující se k pohnutce činu, mají vliv na stupeň společenské škodlivosti činu, jak bude ještě zmíněno.

14. Lze dodat, že soudy se z hlediska naplnění znaků posuzovaného trestného činu nezabývaly mimo jiné tím, zda při ochraně majetku ze strany obviněného nebyly splněny podmínky krajní nouze podle § 28 tr. zákoníku, případně zda nešlo o domnělou krajní nouzi. Podmínka proporcionality by při ochraně vlastního chovu patrně splněna být mohla a obviněný zřejmě neměl aktuálně k dispozici jinou možnost ochrany chovaných zvířat, nicméně stěží by bylo možno dovozovat, že nebezpečí hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, tj. zájmu na ochraně vlastnictví, případně zájmu na ochraně chovaných zvířat proti týrání ze strany predátorů, hrozilo přímo. Obviněný totiž pouze předpokládal, že k útoku škodné zvěře může dojít. Na tom nic nemění, že mohlo jít o reakci na sdělení souseda o zdecimování jeho chovu předchozího dne. A nic na tom nemění ani nepodloženost a nejasnost závěru okresního soudu, že pasti obviněný nalíčil „v přesně nezjištěné době na počátku července 2021“, z čehož by vyplývalo, že je ponechal nalíčeny více dní.

15. Ačkoliv nebyly soudem prvního stupně objasněny všechny okolnosti, lze učinit předběžný závěr, že posuzovaným jednáním obviněného byly naplněny (po formální stránce) zákonné znaky přinejmenším trestného činu týrání zvířat podle § 302 odst. 1 tr. zákoníku.

16. Námitka dovolatele, že jeho skutek neměl být kvalifikován jako trestný čin, ale pouze jako přestupek, je námitkou nesprávného hmotněprávního posouzení ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

17. Podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní následky s ní spojené lze uplatnit jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Jde o zásadu subsidiarity trestní represe a z ní vyplývající princip *ultima ratio*. Touto otázkou se soudy náležitě nezabývaly. Okresní soud v Chebu jako důvody, proč je nezbytné dovození trestní odpovědnosti obviněného, uvedl jen to, že obviněný pasti nalíčil na pozemku přístupném komukoli (což je navíc tvrzení poněkud zavádějící) a že obviněný porušil ustanovení zákona o myslivosti, ač je sám myslivec. To nejsou argumenty přesvědčivé. Odvolací soud k tomu nic dalšího nedodal.

18. Úvahám o subsidiaritě přitom mělo předcházet zařazení věci do určitého kontextu. Jednání obviněného (na rozdíl od jednání, na něž společnost pohlíží neměnným způsobem již tisíce let – například krádež) by ještě přibližně rok před spácháním nebylo trestným činem, neboť trestní zákoník k trestnosti vyžadoval zvlášť surový nebo trýznivý způsob týrání anebo spáchání činu veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném. Teprve novelizací trestního zákoníku zákonem č. 114/2020 Sb. došlo s účinností od 1. 6. 2020 k dramatickému zpřísnění trestního postihu týrání zvířat. I soud prvního stupně přílehnavě uvedl, že k této nesystémové změně došlo v reakci na společenskou poptávku v souvislosti s kauzou tzv. množíren.

19. Jak je připomínáno i v odborné literatuře, trestní sazby příslušných kvalifikovaných skutkových podstat se vyznačují až absurdně drakonickou výší, jež dokonce přesahuje některé případy nedbalostního usmrcení člověka (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 9. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, str. 942). Jako příklad lze uvést, že pachatel, který bezohlednou jízdou za porušení důležité řidičské povinnosti usmrtí člověka (přečin podle § 143 odst. 1, odst. 2 tr. zákoníku) je ohrožen mírnější trestní sazbou než ten, kdo nalíčí past na potkany, kteří mu v době jeho nepřítomnosti ničí příbytek [zločin podle § 302 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku].

20. Zájem společnosti na ochraně zvířat před zlým nakládáním, které má povahu utrpení zvířete a ke kterému dochází v rozporu s právními předpisy upravujícími ochranu zvířete, je nezpochybnitelný. Svědčí o tom i společenská debata vyvolaná mediálně šířenými otřesnými případy týrání zvířat a existencí tzv. množíren psů a koček na území České republiky. Jedním z druhů deliktů odpovědnosti je odpovědnost trestní, postihující týrání zvířat. Zákonodárce byl při koncipování zákona č. 114/2020 Sb. veden úmyslem posílit ochranu zvířat prostředky trestního práva (přijetí zákona bylo kromě případů tzv. množíren také podpořeno několika mediálně diskutovanými kauzami týrání psů). V odborné literatuře je však poukazováno na to, že zostření trestní represe na úseku ochrany zvířat před týráním nepředcházely kriminologické výzkumy v tom smyslu, zda dosavadní správní postih je účinný či nikoliv a zda není možné jiné řešení než trestněprávní, což vyvolává pochybnosti o legitimitě nové úpravy obzvláště z toho důvodu, zda by nebylo účelnější zpřísnit administrativněprávní odpovědnost a zejména postarat se o její náležitou aplikaci. Je poukazováno rovněž na nesystémovost zásahu do trestních sazeb a vytvoření paradoxní situace, že týrání zvířat může být potrestáno přísněji než některé trestné činy proti fyzické osobě, ale nejen trestné činy proti životu a zdraví (viz např. srovnání základních trestních sazeb u trestných činů týrání zvířat a porušování domovní svobody či útisku). Připomíná se, že dosud platilo, že vrcholem trestněprávní ochrany jsou život a zdraví člověka jako nejvýznamnější, nejzávažnější právní statky, čemuž odpovídají i trestní sazby u jednotlivých trestných činů. Nová právní úprava tak otevírá otázku, zda člověk jako předmět útoku má být chráněn stejně jako zvíře, nebo více, anebo méně než zvíře. Jde o stanovení míry trestněprávní ochrany lidí a míry trestněprávní ochrany zvířat (JELÍNEK, J.: K nové trestněprávní ochraně zvířat aneb trefit kozla. Bulletin advokacie č. 6/2020, str. 46).

21. Z uvedeného plyne, že aktuální právní úprava nese určité rysy kampaňovitosti a přizpůsobení aktivistickým tlakům (což souvisí s mnohdy kritizovaným jevem neuváženě častých změn i základních právních předpisů), a *de lege ferenda* lze očekávat legislativní korekci tohoto stavu. Vysoká horní hranice trestní sazby v § 302 odst. 3 tr. zákoníku vedla v daném případě k tomu, že nebylo možné aplikovat ustanovení § 307 odst. 1 tr. ř. a trestní

stíhání podmíněně zastavit (nelze souhlasit s názorem odvolacího soudu, že by doznání obviněného nebylo jinak k aplikaci uvedeného ustanovení dostatečné). Konečně je možné na okraj také poznamenat, že na posuzované kauze lze pozorovat, že soudní praxi poněkud schází dřívější ustanovení § 88 odst. 1 tr. zák. (zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, účinný do 31. 12. 2009).

22. To, co bylo uvedeno shora, samozřejmě neznámá, že by soudy ve své aplikační praxi neměly plně respektovat vůli zákonodárce vyjádřenou v zákoně. Vyplývá z toho však nutnost obzvláště pečlivě se s ohledem na specifika daného případu zabývat otázkou subsidiarity trestní represe vyjádřenou v § 12 odst. 2 tr. zákoníku.

23. Trestněprávní kvalifikace určitého skutku jako trestného činu je nejzazším řešením, krajním prostředkem, který má význam z hlediska ochrany základních celospolečenských hodnot pouze v závažnějších případech protispolečenských jednání. Trestní právo nesmí zasahovat do společenského života z jiného důvodu než k ochraně před trestnými činy vymezenými v trestních zákonech. Zásada subsidiarity trestní represe a z ní vyplývající princip *ultima ratio* brání tzv. hypertrofii trestní represe, která je příznačná pro totalitní režimy a vůbec pro situace, kdy fungování práva podléhá ideologickým tlakům. Z principu *ultima ratio* plyne, že trestněprávní řešení je nejzazší (subsidiární) prostředek k ochraně právního řádu. Vyžaduje se, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, to znamená především tam, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní. Trestní právo disponuje těmi nejcitelnějšími prostředky státního donucení, které značně zasahují do práv a svobod občanů a jejich blízkých a mohou vyvolat i řadu vedlejších negativních účinků. Proto legitimitu trestněprávních zásahů může odůvodnit výlučně nutnost ochrany elementárních právních hodnot před činy zvláště škodlivými pro společnost s tím, že neexistuje jiné řešení než trestněprávní a že pasivita státu by mohla vést ke svémoci či svépomoci občanů a k chaosu (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní právo hmotné. 9. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, str. 47). Jen důsledné respektování principu *ultima ratio* zaručuje, že omezení základních práv fyzických i právnických osob v důsledku trestních sankcí je možno považovat za proporcionální a odpovídající účelu trestního práva.

24. Jako podklad k závěru, že nejde o trestný čin, ale např. jen o přestupek, je ovšem ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku aplikovatelné zásadně jen tehdy, když se posuzovaný skutek vyznačuje něčím tak výjimečným, že jeho společenská škodlivost nedosahuje ani té nejnížší úrovně běžně se vyskytujících případů daného trestného činu. Jinak řečeno jde o to, že zákonné znaky trestného činu jsou v konkrétním případě naplněny v menší intenzitě, než je u běžně se vyskytujících případů obvyklé. V případech jednání, která po formální stránce naplňují znaky zločinů (tj. nikoli jen přečinů), není závěr o neadekvátnosti uplatnění trestní odpovědnosti obvyklý, není však vyloučen. Společenskou škodlivost je třeba zvažovat vždy v konkrétním případě s ohledem na intenzitu naplnění kritérií uvedených v § 39 odst. 2 tr. zákoníku, podle něhož jsou povaha a závažnost trestného činu určovány zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem.

25. Ve prospěch obviněného především svědčí absence přitěžujících okolností a existence několika významných okolností polehčujících. Obviněný vedl před spácháním posuzovaného

činu řádný život, je zcela bezúhonný, vykonával práci školníka a v zaměstnání je velmi kladně hodnocen. K činu se ihned doznal, upřímně ho litoval a dobrovolně nahradil způsobenou škodu. Svědčí mu tak polehčující okolnosti podle § 41 písm. j), l), o), p) tr. zákoníku. Lze uvažovat rovněž o polehčující okolnosti podle § 41 písm. g) tr. zákoníku, tj. že obviněný čin spáchal odvraceje nebezpečí, aniž byly zcela splněny podmínky krajní nouze. Tady ovšem není možné učinit definitivní závěr s ohledem na neúplnost dokazování.

26. Z pouhé, byť obzvlášť výrazné, převahy polehčujících okolností ovšem nelze dovozovat, že stupeň škodlivosti činu neopravňuje dovození trestní odpovědnosti, i když jde o kritérium důležité. Podstatné jsou v daném případě okolnosti činu, pohnutka obviněného a v určitém smyslu rovněž míra jeho zavinění. Důležité rovněž je, že se jednalo o ojedinělý exces z jinak řádného života obviněného.

č. 26

27. V řízení nebylo zpochybněno, že pohnutkou obviněného byla ochrana jeho majetku, případně i majetku souseda, konkrétně ochrana domácích chovaných zvířat před predátory (ochranu vlastnictví poskytuje zejména čl. 11 Listiny základních práv a svobod). Navíc lze říci, že současně mohla být pohnutkou činu obviněného také ochrana jeho zvířat proti „týrání“ ze strany predátorů (to, jak dravci nakládají s napadenými domácími zvířaty, je všeobecně známo). Právě tyto motivy jednání obviněného posuzovaný případ zásadně odlišují od běžně se vyskytujících případů, na které míří ustanovení § 302 tr. zákoníku (ve znění zákona č. 114/2020 Sb.). Soudy se však touto otázkou nezabývaly, ačkoli jde o stěžejní kritérium posouzení společenské škodlivosti činu. Právě uvedená pohnutka v souvislosti s okolnostmi činu zde může být tou výjimečnou skutečností, která by odůvodňovala aplikaci zásady subsidiarity trestní represe. Z výpovědi obviněného a dalšího obsahu spisu se naznačuje, že den před posuzovaným činem nějaký dravec (patrně liška) zdecimoval chov kachen souseda obviněného M. Č. (mělo jít o dva dospělé kusy a šest kachňat) a jmenovaný to řekl obviněnému s tím, aby „zkusil něco vymyslet“. M. Č. však nebyl procesním způsobem jako svědek vyslechnut. Pro posouzení stupně společenské škodlivosti činu obviněného je třeba objasnit, zda, kdy, v kolika případech a s jakými následky se chovy hospodářských zvířat provozované obviněným a jeho sousedy staly terčem útoku škodné zvěře (predátorů). Nejasné také je, jaká opatření byla a mohla být proti těmto útokům podniknuta (aniž by ovšem např. uzavřením drůbeže do sice bezpečných, ale malých, nevyhovujících prostor, došlo zase ke spáchání trestného činu chovu zvířat v nevhodných podmínkách podle § 302a tr. zákoníku). K těmto otázkám bude nutno podrobně vyslechnout obviněného, dále jako svědka M. Č., případně provést další důkazy. Obviněný také uvedl, že po inkriminované události musel chov (který provozovali už jeho předci) zrušit, zřejmě proto, že se ocitl v podstatě bez možnosti efektivní obrany proti dravcům. I touto otázkou bude nutno se zabývat.

28. Nedostatečně objasněna zůstala rovněž otázka oplocení pozemku, na kterém obviněný pasti nastražil. Soud prvního stupně ve výroku rozsudku uvedl, že se jednalo o pozemek částečně oplocený. Vyšší společenskou škodlivost činu odůvodnil na prvním místě tím, že obviněný umístil pasti na ne zcela oplocený pozemek, „tudíž volně přístupný komukoliv“. Ohledáním místa činu se nezabýval. Obviněný uvedl, že prostor byl plně oplocen, ale plot nebyl v dobrém stavu. Vyjádření svědka V. M. k této otázce je poněkud rozporné, neboť uvedl, že na pozemek se dostal bez obtíží, neboť kousek zahrady nebyl oplocen, a zároveň že když v minulosti šel na pozemek obviněného pro svou kočku, musel přelézt plot. Otázka oplocení je přitom poměrně důležitá. Pokud by obviněný past umístil na veřejně

přístupném pozemku, vzniklo by nebezpečí, že se do pasti chytí člověk (nebo například jeho venčený pes), což by škodlivost činu zvyšovalo. Pokud ale šlo o pozemek nejen soukromý, ale i oplocený (byť nedokonale), nebylo pravděpodobné, že se zde cizí lidé či jejich zvířata budou pohybovat. Jestliže bylo jasné, že jde o soukromý, oplocený pozemek, není z tohoto hlediska podstatné, že se přesto dalo v důsledku poškození plotu na pozemek vniknout. Zhodnocení povahy místa činu bylo ovšem úkolem soudu prvního stupně.

29. Otázkou také zůstává, jak dlouho byly obě nášlapné pasti nalíčeny. Pokud soud prvního stupně ve výroku rozsudku uvedl, že obviněný pasti nastražil v přesně nezjištěné době na počátku července 2021, není jasné, z jakého důvodu neuvěřil verzi, že obviněný pasti nalíčil právě před nocí z 3. na 4. 7. 2021, během níž se kočka do jedné z nich chytla. Závěr soudu evokuje možnost, že pasti byly nalíčeny například již od 1. 7. 2021, tedy několik dní. I tuto nejasnost je bezpochyby možno jednoduchým dokazováním odstranit. Umožní to upřesnit, jak akutní bylo nebezpečí ze strany predátorů, zda se skutečně jednalo o reakci na poškození chovu M. Č. z toho dne, případně zda obviněný nechal pasti nalíčeny několik dní. V takovém případě by ovšem bylo podstatné, v jakých intervalech obviněný pasti kontroloval. Ostatně, i pokud pasti nalíčil dne 3. 7. 2021, není zřejmé, jak si představoval jejich kontrolu a případné uvolnění chycené škodné. I tyto okolnosti – v souvislosti s výše uvedeným – mají vliv na stupeň škodlivosti činu.

30. K subjektivní stránce činu se soud prvního stupně vyjádřil jen zcela obecně a v podstatě jen slovy zákona (viz bod 4 odůvodnění rozsudku), odvolací soud vůbec. Jak již Nejvyšší soud zmínil, po formální stránce byly znaky nepřímého úmyslu naplněny, i když je otázkou, do jaké míry měl obviněný představu, že chycení do pasti způsobuje bolest „krutou a nesnesitelnou“, zvláště když v nedávné době (a údajně i v době skládání jeho mysliveckých zkoušek) byly tyto pasti k odchytu škůdců povoleny. Podstatnější však je, na jaká zvířata obviněný cílil. Ačkoli omyl v předmětu útoku zde z formálního hlediska nehraje roli, je při hodnocení škodlivosti činu důležité, že obviněný nebyl srozuměn s tím, že by se do pasti mohla chytit kočka nebo jiné domácí zvíře, které by na pozemek vniklo (stejně jako samozřejmě nebyl srozuměn s tím, že by se do pasti chytit člověk). Mohl sice předpokládat takovou možnost (zvláště když v minulosti už kočka poškozeného V. M. na pozemek vnikla a obviněný ji chytil), avšak byla málo pravděpodobná a obviněný zjevně žádný pozitivní vztah k takové možnosti neměl, a to ani ve formě tzv. pozitivní lhostejnosti (obzvláště pokud past byla nalíčena jen krátce a jednorázově). K chycení kočky domácí do pasti došlo evidentně jen nešťastnou náhodou, které obviněný okamžitě litoval. Ačkoli jsou předmětným ustanovením trestního zákoníku chráněna jak zvířata domácí, tak volně žijící, rozdíl v subjektivní stránce činu obviněného není třeba blíže vysvětlovat.

31. Naznačené otázky bude nutno vzít v úvahu při posouzení, zda v daném případě místo uplatnění trestní odpovědnosti nepostačí uplatnění odpovědnosti za přestupek, konkrétně za přestupek podle § 27 odst. 1 písm. b) zákona na ochranu zvířat před týráním, jehož se dopustí mimo jiné ten, kdo týrá zvíře.

32. Rozsudek Okresního soudu v Chebu, jímž byl obviněný uznán vinným zločinem týrání zvířat podle § 302 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku, a napadené usnesení Krajského soudu v Plzni, jímž bylo odvolání obviněného zamítnuto jako nedůvodné, jsou z hlediska aplikace § 12 odst. 2 tr. zákoníku rozhodnutími, která spočívají na nesprávném právním posouzení skutku ve smyslu

dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., a proto nemohla obstát a musela být zrušena.

33. I když to obviněný v dovolání nenamítal (namítal to v odvolání), vzhledem ke zrušení napadeného rozhodnutí bude nutno se v dalším řízení blíže zabývat také otázkou způsobení trvalých následků na zdraví týraného zvířete, tj. naplnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 302 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku.

34. Pojem trvalých následků na zdraví ve smyslu citovaného ustanovení není v trestním zákoníku ani v judikatuře specifikován. Ze samotného smyslu tohoto ustanovení však vyplývá, že k naplnění tohoto znaku nepostačí jen nevýznamné, byť trvalé poškození zdraví zvířete, jako je například drobná deformace ušního boltce, ztráta nevýznamné části ochlupení, ztráta zubu apod. Následky na zdraví musí být podstatné, musí znamenat vážný zásah do zdraví zvířete. Vyplývá to i ze systematického výkladu, neboť tato zvlášť přitěžující okolnost je zákonodárcem považována za závažnější než například surové týrání zvířat po delší dobu členem organizované skupiny. A zároveň je toto trvalé poškození zdraví postaveno na roveň smrti zvířete.

č. 26

35. K přesnějšímu vymezení, co je trvalým následkem na zdraví zvířete, lze použít určité paralely s některými ustanoveními a závěry judikatury, které se týkají poškození zdraví člověka. I zde musí jít o vážnou poruchu zdraví, jako je zmrzačení, tj. trvalá funkční změna části těla, ochromení údu, tj. trvalá nezpůsobilost nebo značně snížená schopnost pohybu některé končetiny nebo její části. Může jít také o ztrátu nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí anebo poškození důležitého orgánu. Zároveň může být určitým kritériem to, jestli trvalá porucha zdraví způsobila takové porušení normálních tělesných, popřípadě i psychických funkcí, že to výrazně znesnadňuje život zvířete, a to život před poruchou pro něj obvyklý. Tak například u závodního koně může být i velmi malé zhoršení hybnosti končetiny významným následkem na zdraví. Podstatné zde ovšem bude hledisko objektivní, neboť zvíře si svůj handicap neuvědomuje, prostě se mu přizpůsobí. I tyto skutečnosti je třeba v řízení o trestném činu týrání zvířat prokazovat, tj. nestačí jen závěr, že k nějakému trvalému následku na zdraví zvířete došlo.

36. V posuzovaném případě soudy tuto otázku dostatečně neobjasnily. Z výroku rozsudku vyplývá, že u kočky došlo k trvalému poškození struktury stěny kosti, v důsledku čehož je trvale omezena v pohybu, obratnosti a lovu ve venkovním prostředí. Tyto skutečnosti by však bylo nutno upřesnit. Samotné omezení v lovu ve venkovním prostředí patrně nebude znamenat podstatný, vážný zásah do zdraví a života kočky, která na lov nebyla nijak odkázána, neboť byla chována v domácím prostředí. Navíc, pokud soudy omezení v lovu ve venkovním prostředí považovaly za tak podstatné, že tento následek pojaly do výroku rozsudku, měly se zabývat i otázkou, zda lov koček domácích ve venkovním prostředí obecně nepředstavuje spíše nežádoucí jev v podobě narušení ekosystémů (decimování ptactva apod.). Jinou otázkou by ovšem zase bylo, zda majitel kočku používal k ochraně proti myším.

37. U omezení v pohybu a obratnosti by záleželo na jeho míře, která zatím z rozhodnutí soudů jednoznačně nevyplývá. Poškození struktury stěny kosti je odborný pojem, jehož přesný smysl a význam je poněkud nejasný. Ani úbytek části svaloviny, jak o něm hovořil ve své výpovědi svědek V. M., nemusí být tak významný. Je ovšem třeba uvést, že i Nejvyšší soud považuje za pravděpodobné, že u poškozené kočky k trvalému následku na zdraví ve smyslu uvedeného

ustanovení došlo, bylo by však třeba to postavit najisto a založit na konkrétních zjištěních. Odborné vyjádření Krajské veterinární správy Karlovy Vary, z něhož soud prvního stupně vycházel, není zcela aktuální a hovoří pouze o možnosti amputace končetiny, aniž je jasné, zda k ní došlo, a dále uvádí, že trvalé následky se po rekonvalescenci dají předpokládat (tj. nikoli, že k nim s jistotou dojde a v jakém stupni závažnosti). Soud dovodil, že vzhledem k možným trvalým následkům obviněný naplnil znaky trestného činu týrání zvířat v uvedené kvalifikované skutkové podstatě, a tedy že spáchal nikoli přečin, nýbrž zločin. Krajský soud se k této otázce nevyjádřil. Lze tak uzavřít, že dosavadní zjištění neposkytovala dostatečný a nepochybný podklad pro závěr o použité právní kvalifikaci skutku.

IV.

Závěrem k podanému dovolání

č. 26

38. Vzhledem k tomu, co bylo uvedeno výše, Nejvyšší soud zrušil jak napadené usnesení Krajského soudu v Plzni, tak rozsudek Okresního soudu v Chebu jako součást řízení předcházejícího napadenému usnesení. Zároveň zrušil také všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která zrušením obou uvedených rozhodnutí ztratila podklad. Poté přikázal Okresnímu soudu v Chebu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. V souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. Nejvyšší soud rozhodl v neveřejném zasedání.

39. Závěrem pokládá Nejvyšší soud za nutné vzhledem k výraznému časovému odstupu od vyhlášení napadeného rozhodnutí (dne 22. 6. 2022) konstatovat, že věc mu byla s dovoláním obviněného předložena dne 16. 1. 2023, tj. po více než půl roce. V řízení před Nejvyšším soudem tedy nedošlo k průtahům.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 63

Nemá-li pro rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy podle § 358 odst. 1 z. ř. s. význam promlčení zajištěné pohledávky nebo promlčení zástavního práva, pak pro takové rozhodnutí není významné ani to, že zajištěné pohledávky i zástavní pohledávky (zástavního práva) se týkají účinky osvobození od placení pohledávek přiznané zástavnímu dlužníku (jenž je vůči zástavnímu věřiteli i dlužníkem osobním) insolvenčním soudem podle § 414 insolvenčního zákona.

Je-li skutečnost, že zajištěná pohledávka zanikla splněním, započtením, nebo z jiného důvodu, skutečnost, že je neplatná zástavní smlouva, nebo skutečnost, že zajištěná pohledávka i zástavní pohledávka (zástavní právo) jsou promlčeny, anebo že ohledně obou těchto pohledávek nastaly vůči zástavnímu dlužníku (jenž je i osobním dlužníkem zástavního věřitele) účinky osvobození od placení pohledávek podle § 414 insolvenčního zákona, zřejmá (evidentní, nevzbuzující pochybnosti) již z obsahu spisu tak, že ji nelze věrohodně zpochybnit tvrzeními účastníků, pročez nevyžaduje další dokazování, pak k ní může soud přihlédnout již při rozhodování o návrhu na nařízení prodeje zástavy podle § 358 odst. 1 z. ř. s. (může návrh na jejím základě zamítnout).

Právo domáhat se ve smyslu ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění, který nebyl zpeněžen v insolvenčním řízení po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, po osvobození dlužníka od placení zbytku pohledávek zůstává zachováno pouze tomu věřiteli, který se jako zajištěný věřitel se zjištěnou zajištěnou pohledávkou účastnil insolvenčního řízení ke dni jeho skončení.

Oddlužení, Zástavní právo, Osvobození od placení zbytku dluhů

§ 166, § 176, § 178 odst. 1, § 179 odst. 1, § 185, § 201 odst. 4, § 409 odst. 3, § 414 IZ ve znění do 30. 6. 2017, § 356 z. ř. s., § 358 z. ř. s.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2022, sp. zn. [29 Cdo 1252/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.CDO.1252.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání zástavního věřitele proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 16. 7. 2020, sp. zn. 19 Co 747/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 30. 1. 2020, č. j. 8 C 95/2019-54, Okresní soud v Prachaticích:

[1] Zamítl návrh zástavního věřitele (U. T. A. H. - BH, s. r. o.), aby k uspokojení pohledávky zástavního věřitele ve výši 1 milion Kč nařídil soudní prodej označených nemovitých věcí nacházejících se v obci L., v obci D. a v obci Ú. (bod I. výroku).

[2] Uložil zástavnímu věřiteli zaplatit zástavnímu dlužníku [P. M. (dále též jen „P. M.“)] na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 8.082,19 Kč (bod II. výroku).

2. Okresní soud – vycházejí z ustanovení § 358 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále též jen „z. ř. s.“), a z ustanovení § 178, § 179 a § 414 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „insolvenční soud“) přiznal původnímu zástavnímu dlužníku [P. M. staršímu (dále jen „P. M. st.“), otci (nynějšího) zástavního dlužníka, zemřelému 19. 6. 2017] osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Současně rozhodl, že přiznané osvobození se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo [potud okresní soud odkázal i na dílo „Kozák, J.: Insolvenční zákon: Komentář. 5. vydání (stav k 1. 11. 2019). Praha. Wolters Kluwer ČR, a. s., 2019“; přesněji jde o dílo Kozák, J. - Brož, J. - Dadam, A. – Stanislav, A. – Strnad, Z. – Zrůst, L. – Žižlavský, M. aj. Insolvenční zákon: Komentář. 5. vydání. Praha. Wolters Kluwer ČR, a. s., 2019 (dále jen „Komentář“)].

4. Přihlášku předmětné pohledávky (ve výši 932.370 Kč) do insolvenčního řízení vedeného na majetek P. M. st. insolvenční soud pravomocně odmítl (a ukončil účast zástavního věřitele v insolvenčním řízení), takže k pohledávce se nepřihlíželo (v souladu s ustanovením § 178 a § 179 insolvenčního zákona). Přiznané osvobození se tedy vztahuje i na zástavního věřitele.

5. Rozhodnutí vydané podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona nezpůsobuje zánik neuspokojených pohledávek. Taková pohledávka v neuhrazeném rozsahu nadále existuje, dlužník však je rozhodnutím insolvenčního soudu zbaven povinnosti ji věřiteli zaplatit. Takovou pohledávku věřitel nemůže úspěšně vymáhat a v soudním či jiném řízení mu ji nelze přiznat (má povahu naturální obligace). Ve vykonávacím řízení má taková pohledávka stejný režim jako promlčená pohledávka (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. [29 Cdo 3509/2010](#)) [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 63/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 63/2011“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu]. Soud proto návrh zamítl, jelikož zástavní věřitel již nemůže uplatnit pohledávku soudně.

6. K odvolání zástavního věřitele Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 16. 7. 2020, č. j. 19 Co 747/2020-76:

[1] Potvrdil usnesení okresního soudu (první výrok).

[2] Uložil zástavnímu věřiteli zaplatit zástavnímu dlužníku na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 6.318,62 Kč (druhý výrok).

7. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 358 odst. 1 z. ř. s. a z ustanovení § 414 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

8. Shodně s okresním soudem má odvolací soud za prokázáno, že předmětnou pohledávku přihlášenou zástavním věřitelem do insolvenčního řízení vedeného na majetek P. M. st. insolvenční soud pravomocně odmítl, takže v insolvenčním řízení se k ní nepřihlíželo. Přiznané osvobození od placení pohledávek se proto podle § 414 odst. 2 insolvenčního zákona vztahuje i na tuto zajištěnou pohledávku zástavního věřitele. Úprava obsažená v § 414 odst. 4 insolvenčního zákona se vztahuje pouze na zajištěné věřitele, kteří pohledávku řádně přihlásili do insolvenčního řízení, což není případ zástavního věřitele, jehož pohledávku insolvenční soud pravomocně odmítl s tím, že se k ní nepřihlíží.

9. Okresní soud proto správně dovodil, že zástavní věřitel nemůže vymáhat pohledávku (jež má nyní povahu naturální obligace) v soudním či jiném řízení a že takovým (nepřípustným) soudním uplatněním pohledávky je též návrh na nařízení soudního prodeje zástavy.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti usnesení odvolacího soudu podal zástavní věřitel dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky:

Lze zástavního věřitele, který zajištěnou pohledávku včas a řádně uplatnil v insolvenčním řízení, vyloučit z uplatnění práva podle § 414 odst. 4 insolvenčního zákona jen proto, že soud v řízení o určení pravosti pohledávky „popřel“ část jeho přihlášené zajištěné pohledávky?

11. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení.

12. V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel následovně:

13. Oba soudy pochybily, jestliže popření pravosti zajištěné pohledávky v rozsahu přesahujícím 50 % její přihlášené výše a následnému ukončení účasti zajištěného věřitele v insolvenčním řízení připsaly stejné následky, jako kdyby zajištěnou pohledávku do insolvenčního řízení vůbec nepřihlásil.

14. Postup obou soudů tak vede k nepodloženému zásahu do majetkového práva zástavního věřitele, který se nemůže domoci uspokojení existující zajištěné pohledávky, ač předmět zajištění (zástava) existuje a jeho vlastník je známý. Z pohledu spravedlivého posuzování práv účastníků daného vztahu (vztahu zástavního věřitele k zástavnímu dlužníku) není přijatelné,

aby vlastník zástavy, který ji zdědil po původním dlužníku, neměl povinnost vyrovnat závazek váznoucí na předmětu zástavy (ač o existenci dluhu od počátku věděl).

15. Z ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona neplyne, že by tam uvedené právo nesvědčilo zástavnímu věřiteli, k jehož právu na uspokojení přihlášené zajištěné pohledávky se nepřihlíží z důvodu popsaného v ustanovení § 179 odst. 1 insolvenčního zákona nebo v ustanovení § 414 odst. 2 insolvenčního zákona.

16. Zákonodárce doposud v zásadě upřednostňoval uhrazovací funkci zástavního práva nad přeměnou zajišťované pohledávky v naturální závazek. Je vysoce pravděpodobné, že zákonodárné neměl v úmyslu postihovat ustanovením § 414 odst. 2 insolvenčního zákona zajištěného věřitele, který svou zajištěnou pohledávku přihlásil do insolvenčního řízení ve výši odpovídající smluvním ujednáním, a až rozhodnutím soudu v řízení o popření části pohledávky byly z této přihlášené pohledávky vyloučeny budoucí smluvní úroky z úvěru, které by narostly po jeho „zesplatnění“, v důsledku čehož se naplnilo ustanovení § 179 odst. 1 insolvenčního zákona. Dovolatel míní, že přihlásil-li pohledávku řádně (co do formy) a včas (co do dodržení přihlašovací lhůty), je oprávněn domáhat se (podle ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona) uspokojení pohledávky z prodeje zástavy, kterou stávající zástavní dlužník zdědil po smrti původního dlužníka.

17. Odvolacímu soudu dovolatel vytýká, že se nevypořádal s namítanou odlišností režimu podle § 178 insolvenčního zákona (pro pohledávky nezajištěné) na straně jedné a režimu podle § 179 insolvenčního zákona (pro pohledávky zajištěné) na straně druhé. Za podmínek uvedených v § 179 odst. 1 insolvenčního zákona se nepřihlíží k právu zajištěného věřitele na uspokojení pohledávky ze zajištění v daném insolvenčním řízení, avšak nedošlo-li ke zpeněžení zajištění v průběhu insolvenčního řízení, pak pro dobu po skončení insolvenčního řízení zajištěnému věřiteli zůstává zachováno právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení zajištění; jinak by postrádalo smysl ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona (odkazující na ustanovení § 414 odst. 1 insolvenčního zákona).

18. Dále dovozuje, že ustanovení § 414 odst. 2 insolvenčního zákona se vztahuje pouze na nezajištěné věřitele, přičemž k odkazu na Komentář uvádí, že nejde o zákon a že přihlásil pohledávku do insolvenčního řízení řádně a včas. V době, kdy akceptoval odmítnutí své přihlášky, neměl dovolatel důvod pochybovat (dle dikce ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona) o tom, že ukončením účasti v insolvenčním řízení mu nezaniklo právo domáhat se uspokojení pohledávky ze zpeněžení zástavy.

19. Dovolatel shrnuje, že:

[1] Dovolateli zůstalo zachováno právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení zajištění podle ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona, neboť po schválení oddlužení nepožádal o zpeněžení tohoto majetku a zajištěnou pohledávku přihlásil do insolvenčního řízení řádně a včas.

[2] Nebylo cílem zákonodárce vyloučit zajištěného věřitele z možnosti uspokojit své nároky (byť po přezkumném řízení v nižší než přihlášené výši), nebyl-li předmět zástavy zpeněžen v průběhu insolvenčního řízení.

[3] Pouhé odmítnutí přihlášky dle § 178 odst. 1 insolvenčního zákona ve spojení s ustanovením § 179 insolvenčního zákona neznamena, že zajištěný věřitel neuplatnil zajištěnou pohledávku v insolvenčním řízení řádně a včas (a že tedy ztratil možnost uspokojení nároku z prodeje zástavy stejně jako kdyby se do insolvenčního řízení nepřihlásil vůbec, nebo jako kdyby se do insolvenčního řízení přihlásil opožděně).

[4] Návrhu na nařízení prodeje zástavy mělo být vyhověno, jelikož nejde o nepřijatelné soudní uplatnění pohledávky.

20. Závěrem dovolatel uvádí, že pro rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy není významné ani to, zda zajištěná pohledávka zanikla (splněním, započtením nebo z jiného důvodu); k obraně zástavního dlužníka v tomto směru lze přihlédnout jen při rozhodování o zastavení výkonu rozhodnutí prodejem zástavy; srov. „[21 Cdo 1467/2004](#) – R 37/2005“ [správně jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1467/2004, uveřejněné pod číslem 37/2005 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 37/2005“)]. Argumentace závěry [R 63/2011](#) je nepřijatelná, jelikož v oné věci se zajištěný věřitel vůbec nepřihlásil do insolvenčního řízení.

21. Zástavní dlužník ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, odkazuje na Komentář (co do závěru, že přiznané osvobození se vztahuje i na předmětnou pohledávku).

III.

Přijatelnost dovolání

22. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Použitelnost dále užitých ustanovení občanského soudního řádu pro poměry daného řízení pak plyne z ustanovení § 1 odst. 3 a 4 z. ř. s.

23. Dovolání, které nesměruje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., je přijatelné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přijatelnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v § 30 z. ř. s. a v posouzení dovolání předestřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

24. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přijatelného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

25. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

26. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

27. Dovolatel (jako věřitel) uzavřel s P. M. st. a J. P. (dále jen „J. P.“) [jako s (osobními) dlužníky] dne 15. 5. 2013 smlouvu o spotřebitelském úvěru (dále jen „úvěrová smlouva“), na jejímž základě poskytl dlužníkům (k ruce společné a nerozdílné) úvěr ve výši 315.000 Kč, který se dlužníci zavázali uhradit (společně a nerozdílně) společně se smluveným úrokem 120 měsíčními splátkami po 7.842 Kč. Celkem tak měli dlužníci zaplatit 941.040 Kč.

28. Dovolatel (jako zástavní věřitel) uzavřel s P. M. st. [jako se zástavním dlužníkem] dne 15. 5. 2013 smlouvu o zřízení zástavního práva k nemovitostem, pro něž byl nyní podán návrh na nařízení soudního prodeje zástavy, nacházejících se ve výlučném vlastnictví P. M. st., k zajištění pohledávky dovolatele z úvěrové smlouvy. Právní účinky vkladu zástavního práva k nemovitostem do katastru nemovitostí nastaly k 15. květnu 2013.

29. Dlužníci uhradili pouze 4 splátky úvěru, proto dovolatel podáním datovaným 3. 12. 2013 (adresovaným P. M. st. a J. P.) podle úvěrové smlouvy učinil splatným celý úvěr a vyzval dlužníky k jeho úhradě nejpozději do 30. 12. 2013.

30. Usnesením ze dne 17. 6. 2014, č. j. KSCB 27 INS 10156/2014-A-13, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek P. M. st. a povolil mu oddlužení.

31. Příhláškou datovanou 14. 7. 2014, doručenou insolvenčnímu soudu 15. 7. 2014 (doplněnou podáním datovaným 5. 8. 2014, došlým insolvenčnímu soudu 7. 8. 2014), přihlásil dovolatel do insolvenčního řízení vedeného na majetek P. M. st. [jako zajištěnou a vykonatelnou (dle notářského zápisu)] pohledávku z úvěrové smlouvy sestávající z nesplacené jistiny úvěru ve výši 312.960 Kč, splatné 31. 12. 2013, ze (smluveného) úroku ve výši 596.712 Kč splatného 31. 12. 2013, ze smluvní pokuty ve výši 2.235 Kč, splatné 31. 12. 2013, a zákonného úroku z prodlení za dobu od 31. 12. 2013 do 11. 4. 2014 ve výši 20.463,88 Kč.

32. Rozsudkem ze dne 9. 11. 2016, č. j. 43 ICm 2956/2016-21 (který nabyl právní moci 24. 12. 2016), insolvenční soud určil, že popření pohledávky dovolatele (žalovaného) insolvenčním správcem P. M. st. (P. a H. v. o. s.) co do výše 591.981,40 Kč je po právu [insolvenční soud vyšel z toho, že insolvenční správce popřel přihlášenou pohledávku co do smluvní pokuty (2.235 Kč), o které již rozhodl (popření shledával důvodným) bodem II. výroku rozsudku (ze dne 26. 1. 2015) č. j. 29 ICm 3414/2014-26 (který potud nabyl právní moci 12. 3. 2015), dále co do části smluvních úroků (578.957,24 Kč) a co do části zákonných úroků z prodlení (13.024,16 Kč)].

33. Usnesením ze dne 5. 1. 2017, č. j. KSCB 44 INS 10156/2014-P8-4 (které nabylo právní moci 25. 1. 2017), insolvenční soud odmítl přihlášku dovolatelovy pohledávky ve výši 932.370 Kč a určil, že právní mocí rozhodnutí končí účast dovolatele v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st.

34. Usnesením ze dne 22. 2. 2017, č. j. KSCB 44 INS 10156/2014-B-18 (které nabylo právní moci 10. 3. 2017), insolvenční soud (mimo jiné) vzal na vědomí splnění oddlužení (plněním splátkového kalendáře) a P. M. st. přiznal osvobození od placení pohledávek

zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž nebyly dosud uspokojeny, s tím, že osvobození se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak učinit měli.

35. P. M. st. zemřel 19. 6. 2017 a vlastníkem předmětných nemovitostí se jako jeho dědic stal podle výsledku pozůstalostního řízení žalovaný.

36. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a zákona o zvláštních řízeních soudních:

§ 166 (insolvenčního zákona)

Zajištění věřitelé uplatňují své pohledávky přihláškou pohledávky, v níž se musí dovolat svého zajištění, uvést okolnosti, které je osvědčují, a připojit listiny, které se toho týkají. To platí i tehdy, jde-li o zajištěné věřitele, kteří mohou pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění.

§ 176 (insolvenčního zákona)

Za správnost údajů uvedených v přihlášce jeho pohledávky odpovídá věřitel. Přihlášku pohledávky lze podat pouze na formuláři; náležitosti formuláře stanoví prováděcí právní předpis. Podobu formuláře zveřejní ministerstvo způsobem umožňujícím dálkový přístup; tato služba nesmí být zpoplatněna.

§ 178 (insolvenčního zákona)

(1) Bude-li po přezkoumání postupem podle tohoto zákona přihlášená pohledávka zjištěna tak, že skutečná výše přihlášené pohledávky činí méně než 50 % přihlášené částky, k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna; to neplatí, záviselo-li rozhodnutí insolvenčního soudu o výši přihlášené pohledávky na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu. Věřiteli, který takovou pohledávku přihlásil, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce uložit, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil částku, kterou určí se zřetelem ke všem okolnostem přihlášení a přezkoumání pohledávky, nejvýše však částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah, ve kterém byla zjištěna; jde o incidenční spor.

(...)

§ 179 (insolvenčního zákona)

(1) Bude-li po přezkoumání postupem podle tohoto zákona přihlášená zajištěná pohledávka zjištěna tak, že věřitel má právo na uspokojení této pohledávky v rozsahu menším než 50 % její výše nebo že má právo na uspokojení ze zajištění v pořadí horším, než uvedl v přihlášce pohledávky, k jeho právu na uspokojení této pohledávky ze zajištění se v insolvenčním řízení nepřihlíží; to neplatí, záviselo-li rozhodnutí insolvenčního soudu o výši zajištěné přihlášené pohledávky na znaleckém posudku nebo na úvaze soudu. Ustanovení § 167 odst. 4 tím není dotčeno. Věřiteli, který takovou pohledávku přihlásil, může insolvenční soud na návrh insolvenčního

správce uložit, aby ve prospěch zajištěných věřitelů, kteří přihlásili pohledávku se zajištěním ke stejnému majetku, zaplatil částku, kterou určí se zřetelem ke všem okolnostem uplatnění a přezkoumání práva na uspokojení ze zajištění, nejvýše však částku, o kterou hodnota zajištění uvedená v přihlášce převýšila hodnotu zjištěného zajištění; jde o incidenční spor.

(...)

§ 185 (insolvenčního zákona)

Jestliže v průběhu insolvenčního řízení nastala skutečnost, na základě které se podle tohoto zákona k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce nepřihlíží, insolvenční soud odmítne přihlášku rozhodnutím, proti kterému je odvolání přípustné a které se doručuje zvláště přihlášenému věřiteli, dlužníku a insolvenčnímu správci; odvolání proti němu může podat jen přihlášený věřitel. Právní mocí takového rozhodnutí účast tohoto věřitele v insolvenčním řízení končí; o tom insolvenční soud přihlášeného věřitele uvědomí ve výroku rozhodnutí.

č. 63

§ 201 (insolvenčního zákona)

(...)

(4) Rozhodnutí insolvenčního soudu o pravosti, výši nebo pořadí pohledávek jsou účinná vůči všem procesním subjektům.

§ 409 (insolvenčního zákona)

(...)

(3) Majetek, který slouží k zajištění, zpeněží insolvenční správce po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, nejdříve však po zjištění pravosti výše a pořadí zajištěné pohledávky, požádá-li o to zajištěný věřitel. Výtěžek zpeněžení vydá zajištěnému věřiteli; přitom postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení zajištění v konkursu.

§ 414 (insolvenčního zákona)

(1) Jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Učiní tak jen na návrh dlužníka.

(2) Osvobození podle odstavce 1 se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit.

(3) Osvobození podle odstavců 1 a 2 se vztahuje i na ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu.

(4) Při osvobození dlužníka podle odstavce 1 zůstává zajištěnému věřiteli, který po schválení oddlužení nepožádal o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění pohledávky, zachováno právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení tohoto majetku; pohledávek, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170), se může takto domáhat jen za dobu od skončení insolvenčního řízení.

§ 356 (z. ř. s.)
Průběh řízení

Ve věci není třeba nařizovat jednání jen za podmínky, že lze rozhodnout jen na základě účastníků předložených listinných důkazů a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí nebo tehdy, jsou-li skutečnosti uvedené v § 358 odst. 1 věta první doloženy listinami vydanými nebo ověřenými státními orgány nebo veřejnými listinami notáře.

§ 358 (z. ř. s.)
Rozhodnutí a jeho účinky

(1) Soud nařídí prodej zástavy, doloží-li zástavní věřitel zajištěnou pohledávku, zástavní právo k zástavě a kdo je zástavním dlužníkem. Rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy je vykonatelné dnem, kterým nabylo právní moci.

(2) Pravomocné rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy je závazné pro každého, proti němuž působí podle jiných právních předpisů zástavní právo k této zástavě.

(3) Podle vykonatelného rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy lze na návrh zástavního věřitele nařídit výkon rozhodnutí prodejem zástavy.

37. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona jak v době rozhodnutí o úpadku P. M. st. (17. 6. 2014), tak v době právní moci rozhodnutí, kterým insolvenční soud přiznal P. M. st. osvobození od placení zbytku pohledávek (10. 3. 2017). Ustanovení § 356 a § 358 z. ř. s. platí v citované podobě beze změn od 1. 1. 2014.

38. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním předestřené právní otázce následující závěry:

39. Úvodem Nejvyšší soud uvádí (k povaze ustanovení § 185 insolvenčního zákona), že prostřednictvím usnesení o odmítnutí přihlášky podle § 185 insolvenčního zákona se v insolvenčním řízení deklaruje již dříve nastalá skutečnost, s jejíž existencí spojuje insolvenční zákon ten důsledek, že se nepřihlíží k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce. Takové rozhodnutí nemá konstitutivní povahu [následek, podle kterého se nepřihlíží k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce, nenastává (až) právní mocí rozhodnutí]; vyslovuje se jen k tomu, zda v minulosti již nastala skutečnost, která popsaný následek (to, že se nepřihlíží k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce) způsobila. Konstitutivní účinek takového rozhodnutí se (k okamžiku jeho právní moci) váže jen k zániku účasti věřitele s takovou přihláškou či přihlášenou pohledávkou v insolvenčním řízení (srov. § 185 poslední větu insolvenčního zákona); srov. shodně již usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2009,

sen. zn. [29 NSČR 18/2009](#), uveřejněné pod číslem 64/2010 Sb. rozh. obč. To samozřejmě platí jen tam, kde účinek spočívající v tom, že se nepřihlíží k přihlášce pohledávky nebo k přihlášené pohledávce, dosud neplyne z jiného, pro procesní subjekty zúčastněné na chodu insolvenčního řízení závazného, soudního rozhodnutí. Incidenčním sporem o určení pravosti, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky se pro potřeby insolvenčního řízení řeší sporné otázky pravosti, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky (srov. i § 2 písm. d/, § 159 odst. 1 písm. a/, odst. 3 a 4 insolvenčního zákona), přičemž rozhodnutí o věci samé, jímž se insolvenční soud v takovém sporu pravomocně vysloví ke zkoumané pravosti, výši nebo pořadí přihlášené pohledávky, je účinné vůči všem procesním subjektům insolvenčního řízení (§ 9, § 201 odst. 4 insolvenčního zákona); srov. obdobně např. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2020, sen. zn. [29 ICdo 63/2018](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročníku 2021, pod číslem 91, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2021, sen. zn. [29 ICdo 13/2021](#).

40. V poměrech této věci sice insolvenční soud odmítl (bodem I. výroku usnesení ze dne 5. 1. 2017) přihlášku dovolatelovy pohledávky v celé přihlášené výši („ve výši 932.370 Kč“), v rozsahu částek 2.235 Kč (přihlášená smluvní pokuta), 578.957,24 Kč (část smluvních úroků) a 13.024,16 Kč (část zákonných úroků z prodlení), však tímto způsobem pouze nadbytečně zopakoval účinek, který již vyvolaly (v souladu s § 201 odst. 4 insolvenčního zákona) jeho předchozí pravomocné rozsudky v incidenčních sporech. Ohledně částky 2.235 Kč se tak stalo ke 12. 3. 2015, kdy nabyl právní moci rozsudek insolvenčního soudu č. j. 29 Icm 3414/2014-26, a ohledně částek 578.957,24 Kč a 13.024,16 Kč se tak stalo k 24. 12. 2016, kdy nabyl právní moci rozsudek insolvenčního soudu č. j. 43 Icm 2956/2016-21.

41. Jinak řečeno, v rozsahu částky 2.235 Kč skončila účast dovolatele v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st. již 12. 3. 2015 a ohledně částek 578.957,24 Kč a 13.024,16 Kč skončila účast dovolatele v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st. již 24. 12. 2016. Pouze v rozsahu částky 338.053,60 Kč tak insolvenční soud ukončil účast dovolatele v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st. (dovolává se ustanovení § 178 odst. 1 a § 179 odst. 1 insolvenčního zákona) usnesením ze dne 5. 1. 2017 (k 25. 1. 2017, kdy usnesení nabylo právní moci).

42. V návaznosti na výše řečené shledává Nejvyšší soud žádoucím přičinit několik poznámek k dovolatelově výtce, že odvolací soud se nevypořádal s odlišností režimu podle § 178 insolvenčního zákona (pro pohledávky nezajištěné) na straně jedné a režimu podle § 179 insolvenčního zákona (pro pohledávky zajištěné) na straně druhé.

43. Ustanovení § 178 odst. 1 insolvenčního zákona upravuje sankční postih dvojího druhu. První sankce (podle věty první) spočívá v tom, že činí-li zjištěná (skutečná) výše přihlášené pohledávky méně než 50 % přihlášené částky, pak (s výjimkou plynoucí z úpravy obsažené v § 178 odst. 1 větě první části věty za středníkem insolvenčního zákona) nastává ten následek, že k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna (věřitel se nebude moci podílet v insolvenčním řízení na poměrném uspokojení přihlášené pohledávky ani v její zjištěné výši). Druhá sankce (podle věty druhé) pak tkví v tom, že věřiteli, který takovou pohledávku přihlásil, může insolvenční soud uložit, aby ve prospěch majetkové podstaty odvedl částku, o kterou přihlášená pohledávka převýšila její skutečný (zjištěný) rozsah. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2018, sen. zn. [29 ICdo 30/2016](#),

uveřejněný pod číslem 40/2019 Sb. rozh. obč. Přitom pro účely aplikace ustanovení § 178 insolvenčního zákona se jednou pohledávkou rozumí souhrn jistiny a příslušenství pohledávky (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2018, sen. zn. [29 NSČR 75/2016](#), uveřejněné pod číslem 57/2019 Sb. rozh. obč.).

44. Sankce dvojího druhu se podávají také z úpravy obsažené v § 179 odst. 1 insolvenčního zákona. První sankce (podle věty první) spočívá v tom, že činí-li zjištěná (skutečná) výše přihlášené zajištěné pohledávky méně než 50 % přihlášené částky, pak (s výjimkou plynoucí z úpravy obsažené v § 179 odst. 1 větě první části věty za středníkem insolvenčního zákona) nastává ten následek, že k právu zajištěného věřitele na uspokojení této pohledávky ze zajištění se v insolvenčním řízení nepřihlíží. Týmž následek (že k právu zajištěného věřitele na uspokojení přihlášené pohledávky ze zajištění se v insolvenčním řízení nepřihlíží) se prosadí (má prosadit), vyjde-li po přezkoumání přihlášené pohledávky najevo, že zajištěný věřitel má právo na uspokojení ze zajištění v pořadí horším, než uvedl v přihlášce pohledávky. Druhá sankce (podle věty druhé) pak tkví v tom, že zajištěnému věřiteli, který takovou (zajištěnou) pohledávku přihlásil, může insolvenční soud (na návrh insolvenčního správce) uložit, aby ve prospěch zajištěných věřitelů, kteří přihlásili pohledávku se zajištěním ke stejnému majetku, zaplatil částku, kterou určí se zřetelem ke všem okolnostem uplatnění a přezkoumání práva na uspokojení ze zajištění, nejvýše však částku, o kterou hodnota zajištění uvedená v přihlášce převýšila hodnotu zjištěného zajištění.

45. Sankce podle § 178 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona a/nebo podle § 179 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona se ukládají v rámci incidenčního sporu za tím účelem vedeného (což není tento případ), takže zbývá poměřit sankci podle § 178 odst. 1 věty první (části věty před středníkem) insolvenčního zákona se sankcí podle § 179 odst. 1 věty první (části věty před středníkem) insolvenčního zákona.

46. K tomu Nejvyšší soud uvádí, že dovolatel se mýlí, dovozuje-li, že úprava obsažená v ustanovení § 178 odst. 1 větě první insolvenčního zákona se týká pouze pohledávek „nezajištěných“ věřitelů. Takový úsudek nepodporuje nejen gramatický (jazykový) výklad zkoumaného ustanovení, nýbrž ani výklad teleologický. Předmětné ustanovení výslovně hovoří o „přihlášené“ pohledávce; přičemž přihláškou uplatňují své pohledávky v insolvenčním řízení i zajištění věřitelé (§ 166 insolvenčního zákona) [což ostatně dokládá svým postupem v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st. i dovolatel].

47. Je-li po přezkoumání postupem podle insolvenčního zákona přihlášená pohledávka zjištěna tak, že skutečná výše přihlášené pohledávky činí méně než 50 % přihlášené částky, uplatní se následek spočívající ve smyslu ustanovení § 178 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona v tom, že k přihlášené pohledávce se nepřihlíží ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna, jak ohledně přihlášené nezajištěné pohledávky, tak ohledně přihlášené zajištěné pohledávky.

48. Následek popsáný v ustanovení § 179 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona se samostatně zabývá pouze dalším osudem práva na uspokojení zajištěné pohledávky ze zajištění v insolvenčním řízení (v poměrech této věci dalším osudem zástavního práva v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st.).

49. Jinak řečeno, je-li po přezkoumání postupem podle insolvenčního zákona přihlášená pohledávka, u které věřitel uplatnil právo na uspokojení ze zajištění představovaného zástavním právem vázoucím na majetku insolvenčního dlužníka, zjištěna tak, že skutečná výše přihlášené zajištěné pohledávky činí méně než 50 %, pak se v insolvenčním řízení nepřihlíží:

[1] ve smyslu ustanovení § 178 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona k přihlášené zajištěné pohledávce ani v rozsahu, ve kterém byla zjištěna, a

[2] ve smyslu ustanovení § 179 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona k právu přihlášeného věřitele na uspokojení přihlášené zajištěné pohledávky ze zajištění.

č. 63

50. Podstatné nicméně není, jak detailně měl odvolací soud rozebrat úpravu obsaženou v předmětných ustanoveních, nýbrž to, jak (pro odvolací soud v této věci závazně) naložil s přihlášenou zajištěnou pohledávkou dovolatele insolvenční soud v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st. V intencích výše řečeného přitom účast dovolatele v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. M. st. definitivně skončila (jak co do účasti spojené s přihlášenou zajištěnou pohledávkou, tak co do účasti spojené s uplatněním práva na uspokojení přihlášené zajištěné pohledávky ze zajištění) 25. 1. 2017, kdy nabylo právní moci usnesení insolvenčního soudu ze dne 5. 1. 2017. Dovolání tak ani potud není důvodné.

51. Osvobozením od placení zbytku pohledávek, přiznaným (insolvenčnímu) dlužníku rozhodnutím insolvenčního soudu vydaným podle § 414 insolvenčního zákona, se nezbavuje povinnosti k úhradě těchto pohledávek dlužníkovým věřitelům jiná osoba než právě (insolvenční) dlužník. Osvobození se nevztahuje (v poměru k věřiteli neuspokojené části pohledávky) na ručitele, ani na jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu ([R 63/2011](#)), ani na manžela (insolvenčního) dlužníka, byť by šlo o osobu, která v souladu s ustanovením § 392 odst. 3 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013 opatřila dlužníkům návrh na povolení oddlužení úředně ověřeným podpisem stvrzujícím její výslovné prohlášení, že s povolením oddlužení souhlasí (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. [29 Cdo 2055/2016](#)).

52. V souladu s personálním omezením účinků přiznaného osvobození popsaným v předchozím odstavci pak pohledávka věřitele vůči (insolvenčnímu) dlužníku, na kterou se vztahuje rozhodnutí insolvenčního soudu o přiznání osvobození od placení zbytku pohledávek, vydané podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona, v neuhrazeném rozsahu nezaniká, v soudním či jiném řízení ji však již nelze věřiteli přiznat; ve vykonávacím řízení má taková pohledávka stejný režim, jako promlčená pohledávka [pohledávka, u které byla účinně (důvodně) vznesena námitka promlčení]; srov. např. [R 63/2011](#) nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sen. zn. [29 NSČR 62/2016](#), uveřejněné pod číslem 135/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 135/2017“). Na příslušenství pohledávky, která je nebo měla být přihlášena do insolvenčního řízení, se přitom vztahuje osvobození podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona bez zřetele k tomu, že jde o příslušenství tvořené nárokem na náhradu nákladů řízení vedeného o pohledávce za trvání oddlužení u nalézacího soudu, přiznaným věřiteli v době, kdy je již nelze přihlásit do insolvenčního řízení

(rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sen. zn. [29 ICdo 62/2014](#), uveřejněný pod číslem 85/2015 Sb. rozh. obč.).

53. Z ustanovení § 414 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona se podává, že přízná-li insolvenční soud po skončení insolvenčního řízení [jež se ve věcech, v nichž dlužník úspěšně prošel oddlužením, pojí s právní mocí usnesení, jímž vzal insolvenční soud na vědomí splnění oddlužení (§ 413 odst. 1 věta první insolvenčního zákona)] dlužníku osvobození od placení zbytku dluhů (neuspokojených pohledávek věřitelů), vztahuje se přiznané osvobození na:

[1] neuspokojenou část pohledávek zahrnutých do oddlužení (§ 414 odst. 1 insolvenčního zákona),

[2] pohledávky, k nimž se v insolvenčním řízení nepřihlíželo (nemělo přihlížet) [§ 414 odst. 2 insolvenčního zákona], a

[3] pohledávky, které věřitelé do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit (jestliže v něm chtěli být uspokojeni) [§ 414 odst. 2 insolvenčního zákona].

54. Pohledávkami, k nimž se v intencích § 414 odst. 2 insolvenčního zákona „v insolvenčním řízení nepřihlíželo“, přitom ve shodě se závěry obsaženými v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. [29 NSČR 16/2011](#), uveřejněném pod číslem 54/2012 Sb. rozh. obč., nebo v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2018, sp. zn. [29 Cdo 2846/2016](#), uveřejněném pod číslem 81/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 81/2019“), jsou přihlášené pohledávky, k nimž se nepřihlíží v důsledku později (poté, co nastaly účinky přihlášení) nastalých skutečností (srov. § 185 insolvenčního zákona), jakož i pohledávky vyloučené z uspokojení podle ustanovení § 170 insolvenčního zákona (srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2022, sp. zn. [29 Cdo 3782/2020](#)).

55. Povahou věci je dáno, že pohledávkami, k nimž se v insolvenčním řízení *via facti* „nepřihlíželo“, jsou i pohledávky, které věřitelé do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit (jestliže v něm chtěli být uspokojeni); ty nicméně (jak poznamenáno v odstavci 53. pod bodem [3] výše) pojmenovává jako zasažené přiznaným osvobozením přímo ustanovení § 414 odst. 2 insolvenčního zákona.

56. Budiž dodáno, že podaný přehled (neuspokojené části) pohledávek, jichž se týká přiznané osvobození, se v té které insolvenční věci uplatní (účinky přiznaného osvobození se prosadí) tehdy, nejde-li o některou ze zákonem pojmenovaných výjimek (§ 414 odst. 4, § 416 odst. 1 insolvenčního zákona). Přitom není vyloučeno ani to, že výjimka z účinků přiznaného osvobození se prosadí ohledně některé z pohledávek, jež byly předtím *a priori* vyloučeny z uspokojení v insolvenčním řízení úpravou obsaženou v § 170 insolvenčního zákona (srov. např. § 170 písm. d/ insolvenčního zákona, výklad podaný v [R 81/2019](#) a opět i usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 3782/2020](#)).

57. Dovolatel namítá právě to, že ohledně jeho pohledávky platí výjimka předjímaná ustanovením § 414 odst. 4 insolvenčního zákona. V poměrech dané věci bylo (jak plyne i z usnesení insolvenčního soudu ze dne 22. 2. 2017) způsobem oddlužení P. M. st. oddlužení plněním splátkového kalendáře (tento způsob oddlužení schválil insolvenční soud usnesením

ze dne 12. 11. 2014, č. j. KSCB 27 INS 10156/2014-B-9), takže posledně označené ustanovení navazuje na úpravu obsaženou v § 409 odst. 3 insolvenčního zákona.

58. O zpeněžení majetku, „který slouží k zajištění“, na žádost „zajištěného věřitele“ ve smyslu ustanovení § 409 odst. 3 insolvenčního zákona, však lze hovořit pouze u toho oddlužení plněním splátkového kalendáře, jehož se ve smyslu ustanovení § 14 odst. 1 insolvenčního zákona účastní zajištěný věřitel, tedy věřitel, který uplatnil v insolvenčním řízení svou pohledávku přihláškou pohledávky, v níž se dovolal svého zajištění (uplatnil právo na uspokojení přihlašované pohledávky ze zajištění) [§ 166, § 174 odst. 3 insolvenčního zákona]. Věřitel, jehož osobní pohledávka za insolvenčním dlužníkem je sice zajištěna zástavním právem váznoucím na majetku insolvenčního dlužníka [který tak je (poměřováno hmotněprávními vztahy) jak osobním dlužníkem, tak zástavním dlužníkem takového věřitele], který se ale insolvenčního řízení neúčastní (není přihlášeným věřitelem zajištěné pohledávky), žádné závazné pokyny ke zpeněžení předmětu zajištění (u zástavního práva pokyny ke zpeněžení zástavy) podle § 409 odst. 3 insolvenčního zákona vydat nemůže a kdyby tak přesto učinil, v insolvenčním řízení by se k těmto pokynům nepřihlíželo. Řečené platí jak pro zajištěného věřitele, který zajištěnou pohledávku vůbec nepřihlásil do insolvenčního řízení, tak pro zajištěného věřitele, jehož účast v insolvenčním řízení ukončil insolvenční soud rozhodnutím vydaným podle § 185 insolvenčního zákona proto, že zajištěný věřitel uplatnil pohledávku přihláškou (za jejíž obsah odpovídá ve smyslu § 176 insolvenčního zákona) takovým způsobem, že proti němu byly uplatněny sankce předjímané ustanovením § 178 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona a/nebo ustanovením § 179 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona. Takový věřitel totiž právní mocí usnesení, jímž insolvenční soud ukončil jeho účast v insolvenčním řízení, přestal být z pohledu insolvenčního zákona věřitelem, který v daném insolvenčním řízení „uplatňuje své právo vůči dlužníku“ (v daném insolvenčním řízení přestal být i „zajištěným věřitelem“).

59. Úprava obsažená v ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona se logicky týká těch zajištěných věřitelů, kteří po schválení oddlužení nepožádali o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění, ač tak byli oprávněni učinit. Zajištěným věřitelům, kteří pokyn ke zpeněžení zajištění podle § 409 odst. 3 insolvenčního zákona účinně nemohli vydat, jelikož jejich účast v insolvenčním řízení ukončil insolvenční soud uplatněním sankcí podle ustanovení § 178 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona a/nebo podle ustanovení § 179 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona, úprava obsažená v § 414 odst. 4 insolvenčního zákona žádná práva nepřiznává.

60. Jinak řečeno (shrnuto), právo domáhat se ve smyslu ustanovení § 414 odst. 4 insolvenčního zákona uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení předmětu zajištění, který nebyl zpeněžen v insolvenčním řízení po schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, po osvobození dlužníka od placení zbytku pohledávek zůstává zachováno pouze tomu věřiteli, který se jako zajištěný věřitel se zjištěnou zajištěnou pohledávkou účastnil insolvenčního řízení ke dni jeho skončení.

61. Důvod jakkoli chránit proti účinkům přiznání osvobození od placení zbytku pohledávek dlužníku zajištěného věřitele, jehož účast v insolvenčním řízení vedeném na majetek jeho osobního a zástavního dlužníka ukončil insolvenční soud uplatněním sankcí podle ustanovení

§ 178 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona a/nebo podle ustanovení § 179 odst. 1 věty první části věty před středníkem insolvenčního zákona, dán není. Celá situace ostatně zjevně vznikla jen proto, že dovolatel, nedbaje obecného právního principu „*vigilantibus iura skripta sunt*“ (bdělým náležitě práva), přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek P. M. st. pohledávku, o které později vyšlo najevo, že její skutečná výše činí méně než 50 % přihlášené částky.

62. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že účinky osvobození přiznaného P. M. st. usnesením insolvenčního soudu ze dne 22. 2. 2017 (které nabylo právní moci 10. 3. 2017), se v plném rozsahu týkají osobní i zástavní pohledávky, pro kterou se dovolatel vůči zástavnímu dlužníku (P. M.) domáhá nařízení soudního prodeje označených nemovitých věcí. Jinak řečeno, osvobození přiznané P. M. st. usnesením insolvenčního soudu ze dne 22. 2. 2017 věci vyvolalo účinky srovnatelné jak s promlčením zajištěné pohledávky, tak s promlčením zástavního práva (zástavní pohledávky); srov. k tomu obdobně v návaznosti na odstavce 52. a 53. výše opět i [R 63/2011](#) a [R 135/2017](#).

63. Zbývá vypořádat dovolací námitku podloženou poukazem na závěry [R 37/2005](#) (srov. odstavec 20. výše).

64. Vládní návrh pozdějšího zákona o zvláštních řízeních soudních, který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volební období 2010 – 2013 jako tisk 931/0, obsahoval úpravu řízení o soudním prodeji zástavy v ustanoveních § 350 až § 354. Stávající text § 358 z. ř. s. byl beze změny obsažen v ustanovení § 354 vládního návrhu. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona pak v obecné části uvádí, že právní úprava řízení o soudním prodeji zástavy, jehož název zná již platný občanský soudní řád, je v novém zákonu o zvláštních řízeních soudních přehlednější. Jinak je nová právní úprava bez věcných změn. Obdobným způsobem se ve zvláštní části důvodové zprávy (K § 350 až 354) uvádí, že:

„V těchto ustanoveních je upraveno řízení o soudním prodeji zástavy. Řízení je bez věcných změn převzato z občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. prosince 2013, kde bylo řízení o soudním prodeji zástavy upraveno v § 200y až § 200za o. s. ř., ve znění účinném do 31. prosince 2013.

Řízení o soudním prodeji zástavy bylo pouze legislativně technicky upraveno po systematické stránce, která lépe vystihuje průběh řízení a z hlediska aplikační praxe je přehlednější, než úprava v občanském soudním řádu, ve znění účinném do 31. prosince 2013.“

65. V témže duchu (tedy tak, že úprava řízení o soudním prodeji zástavy nedoznala při přemístění do zákona o zvláštních řízeních soudních věcných změn) se vyjadřuje i literatura (srov. např. Macková, A., Muzikář, L. a kol.: Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou zprávou a judikaturou. Praha: Leges 2016, str. 605 až 608) a judikatura (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. [21 Cdo 2155/2016](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. [21 Cdo 1871/2017](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. [21 Cdo 3649/2018](#)).

66. I v poměrech úpravy obsažené v ustanoveních § 353a až § 358 z. ř. s. tedy platí, že soudní prodej zástavy jako právní prostředek zpeněžení zástavy, se uskutečňuje ve dvou fázích.

V první fázi, upravené v ustanoveních § 353a až § 358 z. ř. s., jde o řízení o soudním prodeji zástavy, které je zahájeno podáním návrhu, jímž se zástavní věřitel domáhá nařízení soudního prodeje zástavy, a které končí usnesením soudu, jímž bylo o tomto návrhu rozhodnuto. Nařídí-li soud vykonatelným usnesením prodej zástavy, přechází soudní prodej zástavy do druhé fáze (prodeje zástavy soudem), která začíná podáním návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí prodejem zástavy podle ustanovení § 251 a násl. o. s. ř., popřípadě podáním návrhu na nařízení exekuce (exekučního návrhu) podle ustanovení § 37 a násl. zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekučního řádu), a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, která smí být provedena jen prodejem zástavy; je-li prodávanou zástavou nemovitá věc, užijí se na prodej zástavy soudem ustanovení o výkonu rozhodnutí prodejem nemovitostí, nestanoví-li zákon jinak; srov. opět rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 1871/2017](#).

67. V řízení o soudním prodeji zástavy jako první fázi soudního prodeje zástavy soud zkoumá pouze to, zda zástavní věřitel doložil zajištěnou pohledávku, zástavní právo k zástavě, jejíž prodej navrhuje, a kdo je zástavním dlužníkem. Jiné (další) skutečnosti nejsou – jak vyplývá z ustanovení § 358 odst. 1 věty první z. ř. s. – v tomto řízení významné. Pro rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy podle § 358 odst. 1 z. ř. s. tedy stejně jako pro rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy podle § 200z odst. 1 o. s. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2013) není významné, zda zajištěná pohledávka splněním, započtením nebo z jiného důvodu zanikla; k obraně zástavního dlužníka v tomto směru proto soud nepřihlédne. Srov. v poměrech úpravy účinné do 31. 12. 2013 závěry [R 37/2005](#), k nimž se Nejvyšší soud přihlašuje v rozsudku sp. zn. [21 Cdo 1871/2017](#) i pro poměry úpravy účinné od 1. 1. 2014. Pro rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy podle § 358 odst. 1 z. ř. s. tedy není významné ani to, zda se promlčela zajištěná pohledávka, nebo zda se promlčelo zástavní právo (zástavní pohledávka); srov. např. usnesení ze dne 28. 3. 2019, sp. zn. [21 Cdo 4457/2018](#), jímž Nejvyšší soud odmítl jako nepřípustné dovolání (tamního) zástavního dlužníka, maje závěr, že promlčení zástavního práva a zajištěné pohledávky nemá význam pro rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy, za ustálený při současném poukazu na [R 37/2005](#). Na těchto obecných účincích zkoumané úpravy pak ničeho nemění ani to, že v poměrech dané věci vyvolalo účinky srovnatelné s promlčením zajištěné pohledávky a promlčením zástavního práva (zástavní pohledávky) usnesení, jímž insolvenční soud přiznal P. M. st. osvobození od placení zbytku pohledávek.

68. Jinak řečeno (shrnutě), nemá-li pro rozhodnutí o nařízení prodeje zástavy podle § 358 odst. 1 z. ř. s. význam promlčení zajištěné pohledávky nebo promlčení zástavního práva, pak pro takové rozhodnutí není významné ani to, že zajištěné pohledávky i zástavní pohledávky (zástavního práva) se týkají účinky osvobození od placení pohledávek přiznané zástavnímu dlužníku (jenž je vůči zástavnímu věřiteli i dlužníkem osobním) insolvenčním soudem podle § 414 insolvenčního zákona.

69. V návaznosti na závěry [R 37/2005](#) pak Nejvyšší soud (již při výkladu § 358 odst. 1 z. ř. s.) v usnesení ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. [21 Cdo 4421/2015](#), vysvětlil, že ty skutečnosti, které jsou pro nařízení soudního prodeje zástavy rozhodné (srov. odstavec 67. výše), se současně v řízení o soudním prodeji zástavy neprokazují; pro nařízení prodeje zástavy se vyžaduje, aby byly listinami nebo jinými důkazy osvědčeny, tedy aby se jevíly z předložených listin nebo jiných důkazů alespoň jako pravděpodobné. Doloží-li zástavní věřitel uvedené skutečnosti listinami vydanými nebo ověřenými státními orgány nebo veřejnými listinami notáře, může soud

prvního stupně rozhodnout o nařízení prodeje zástavy bez jednání, tedy bez slyšení zástavního dlužníka, a s tím, že žalobu doručí zástavnímu dlužníku až spolu s usnesením o nařízení prodeje zástavy (srov. i § 356 z. ř. s.). Tamtéž dodal, že soud v řízení o soudním prodeji zástavy při zkoumání, zda byla ve smyslu ustanovení § 358 odst. 1 věty první z. ř. s. doložena pohledávka zajištěná zástavním právem, přihlíží též k důvodu neplatnosti smlouvy (má-li být právním titulem zajištěné pohledávky smlouva), vyšel-li z obsahu smlouvy nebo jinak za řízení najevo. To, že důvod neplatnosti smlouvy vyšel z jejího obsahu nebo jinak za řízení najevo, znamená, že je z obsahu spisu zřejmý, evidentní, nevzbuzující pochybnosti, že jej nelze věrohodně zpochybnit tvrzeními účastníků a že tak nevyžaduje potřebu provádění dokazování ke sporným tvrzením účastníků týkajícím se platnosti smlouvy.

č. 63

70. Obecněji lze formulovat závěr promítnutý (nejen) v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 4421/2015](#) tak, že je-li skutečnost, že zajištěná pohledávka zanikla splněním, započtením, nebo z jiného důvodu, skutečnost že je neplatná zástavní smlouva, nebo skutečnost, že zajištěná pohledávka i zástavní pohledávka (zástavní právo) jsou promlčeny, zřejmá (evidentní, nevzbuzující pochybnosti) již z obsahu spisu tak, že ji nelze věrohodně zpochybnit tvrzeními účastníků, pročez nevyžaduje další dokazování, pak k ní může soud přihlídnout již při rozhodování o návrhu na nařízení prodeje zástavy podle § 358 odst. 1 z. ř. s. (může návrh na jejím základě zamítnout). Srov. obdobně např. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2016, sp. zn. [21 Cdo 3837/2015](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2016, sp. zn. [21 Cdo 384/2016](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2017, sp. zn. [21 Cdo 3216/2016](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. [21 Cdo 974/2019](#). Ohledně účinků osvobození od placení pohledávek přiznaného zástavnímu dlužníku (jenž je i osobním dlužníkem zástavního věřitele) insolvenčním soudem podle § 414 insolvenčního zákona [jež má účinky srovnatelné jak s promlčením zajištěné pohledávky, tak s promlčením zástavního práva (zástavní pohledávky)], platí řečené obdobně.

71. V poměrech této věci vyšlo v řízení o návrhu dovolatele na nařízení prodeje zástavy podle § 358 odst. 1 z. ř. s. již nezpochybnitelným způsobem najevo (byť v důsledku toho, že oba soudy uvedenou otázku meritorně zkoumaly, ač nebyla pro rozhodnutí významná), že usnesení, jímž insolvenční soud přiznal P. M. st. (jenž byl vůči dovolateli dlužníkem osobním i zástavním) osvobození od placení pohledávek podle § 414 insolvenčního zákona, vyvolalo účinky srovnatelné jak s promlčením zajištěné pohledávky, tak s promlčením zástavního práva (zástavní pohledávky). Právě tuto otázku (jejíž posouzení má jinak místo až ve druhé fázi soudního prodeje zástavy), byl nucen řešit na základě podaného dovolání Nejvyšší soud.

72. Za dané situace, kdy výsledek druhé fáze soudního prodeje zástavy (neúspěch zástavního věřitele) předurčují závěry tohoto rozhodnutí, by další protahování sporu (jeho posun do druhé fáze soudního prodeje zástavy) vedlo jen k rozmnožování zbytečných nákladů účastníků řízení.

73. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

74. Výrok o nákladech dovolacího řízení se opírá o ustanovení § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., když dovolání zástavního věřitele bylo zamítnuto, čímž zástavnímu dlužníku vzniklo právo na náhradu účelně vynaložených nákladů dovolacího řízení. Ty v dané věci sestávají z odměny advokáta za jeden úkon právní služby (vyjádření k dovolání ze dne

19. 11. 2020) určené podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátního tarifu), ve znění účinném do 7. 12. 2021. Advokátu zástavního dlužníka přísluší za tento úkon právní služby mimosmluvní odměna dle § 11 odst. 1 písm. k/ advokátního tarifu.

75. Tarifní hodnotou věci je ve smyslu ustanovení § 8 odst. 1 advokátního tarifu ve spojení s ustanovením § 9 odst. 3 písm. a/, odst. 4 písm. b/ advokátního tarifu částka 50.000 Kč. Předmětem řízení je totiž nemovitá věc penězi jinak ocenitelná (nemovitosti, pro něž měl být nařízen soudní prodej zástavy), která nebyla v řízení oceněna a její hodnota nevyšla v řízení ani jinak najevo, ani nebyla účastníky pokládána (v konkrétní výši) za nespornou. S přihlédnutím k zásadě hospodárnosti řízení je totiž vyloučeno, aby tam, kde účastníci nebyli sami schopni hodnověrně doložit v daném řízení hodnotu věci penězi ocenitelné, soud prováděl z vlastní iniciativy nákladná šetření (o dokazování skutkového stavu nejde, neboť to se může týkat jen „věci samé“) ke zjištění hodnoty předmětu řízení jen pro účely rozhodnutí o nákladech řízení (srov. obdobně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2013, sp. zn. [29 Cdo 3141/2011](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2019, sp. zn. [29 Cdo 219/2018](#)).

č. 64

Hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen (tzv. valorizace), jen pokud se tak účastníci dohodli.

Společné jmění manželů

§ 742 odst. 2 o. z.

č. 64

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. [22 Cdo 1172/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:22.CDO.1172.2022.1

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 7. 10. 2021, sp. zn. 14 Co 177/2019, a rozsudek Okresního soudu v Břeclavi ze dne 18. 3. 2019, sp. zn. 11 C 90/2016, a věc vrátil Okresnímu soudu v Břeclavi k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Břeclavi (dále „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 18. 3. 2019, č. j. 11 C 90/2016-220, vypořádal zaniklé společné jmění manželů („SJM“) tak, že přikázal do výlučného vlastnictví žalobkyně a žalovaného v rozsudku vyjmenované movité věci (výroky I a II), uložil žalovanému, aby zaplatil žalobkyni na vyrovnání podílů částku 159 900 Kč do čtyř měsíců od právní moci rozsudku (výrok III), a rozhodl o nákladech řízení účastníků a státu (výroky IV a V).

2. Soud prvního stupně vypořádal společné jmění manželů, které zaniklo rozvodem manželství účastníků dne 16. 6. 2015, podle § 740 a § 742 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „o. z.“). Ohledně vypořádání movitých věcí se účastníci shodli. Spor byl ohledně investic (vnosů), vynaložených ze SJM za trvání manželství na výlučný majetek žalovaného při rekonstrukci domu č. p. 1, který je součástí pozemku st. P. č. 2 v k. ú. M., a je v rovnodílném spoluvlastnictví žalovaného a jeho otce. Znaleckým posudkem byla stanovena tržní cena nemovitostí ve stavu před zahájením rekonstrukce (rok 1997) částkou 1 150 000 Kč a tržní cena k datu zániku SJM částkou 1 750 000 Kč. Žalovanému bylo uloženo, aby zaplatil žalobkyni za zhodnocení jeho ideální poloviny nemovitosti, které činilo částku 300 000 Kč (polovina z rozdílu mezi cenou před investicí a v době zániku SJM), částku 150 000 Kč, a 9 900 Kč za vyrovnání podílu na movitých věcech, celkem tedy 159 900 Kč.

3. Krajský soud v Brně (dále „odvolací soud“) k odvolání žalovaného rozsudkem ze dne 7. 10. 2021, č. j. 14 Co 177/2019-283, rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích I a II o přikázání movitých věcí do výlučného vlastnictví každého z účastníků potvrdil,

změnil ve výroku II tak, že žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni na vyrovnání podílu 33 300 Kč do dvou měsíců od právní moci rozsudku, a rozhodl o nákladech řízení státu a účastníků.

4. Odvolací soud považoval za důvodné odvolání žalovaného ohledně výše náhrady vnosu vynaloženého ze společných prostředků na rekonstrukci nemovitosti v podílovém spoluvlastnictví žalovaného. Vyšel z toho, že podle § 742 odst. 1 písm. b) o. z. každý z manželů nahradí, co ze společného bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek. V rozporu s tím soud prvního stupně vyčíslil investice ze společného na výlučný majetek tak, že vyšel ze zvýšení hodnoty domu v důsledku vynaložených investic, nikoliv tedy z toho, co bylo na tento dům vynaloženo. Žalovaný setrval na tom, že ze společných prostředků bylo vynaloženo celkem 80 000 Kč. Žalobkyně nesplnila svoji povinnost tvrzení a neunesla důkazní břemeno ohledně vynaložených prostředků podle § 101 písm. a) a b) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů („o. s. ř.“). I poté, co byla poučena odvolacím soudem, ocenila investice částkou 700 000 Kč, aniž však specifikovala alespoň přibližně, kdy a jaké částky byly na jednotlivé práce vynaloženy. Do částky 80 000 Kč se účastníci shodli, a odvolací soud proto vyšel z toho, že ze společných prostředků bylo vynaloženo na výlučný majetek žalovaného 80 000 Kč.

č. 64

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř.; tvrdí, že „některé posuzované otázky doposud v rozhodování odvolacího soudu nebyly vyřešeny“ a „zčásti se pak při řešení posuzovací otázky odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.“

6. Dovolatelka vymezuje výslovně předpoklady přípustnosti dovolání takto: „Žalobkyně (dovolatelka) nesouhlasí s názorem Krajského soudu v Brně ohledně prokazování investic do výlučného majetku žalovaného, kdy dle ní se jedná o otázku, která nebyla řešena, popřípadě se krajský soud odchýlil od názoru dovolacího soudu. Žalobkyně se domnívá, že pokud existuje zákonný majetkový režim mezi manžely, tak i zhodnocení majetku jednoho z manželů za trvání manželství může být učiněno předmětem vypořádání a že postačí, pokud je prokázáno, že došlo ke zhodnocení bez toho, aby musel druhý manžel prokazovat konkrétně, jaké práce proběhly, kdo je prováděl a kdo a kdy je hradil“.

7. Jiné předpoklady přípustnosti dovolání konkrétně nevymezuje. Z obsahu dovolání se však podává tvrzení, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Jde o tyto otázky:

8. Dovolatelka „má za to, že zhodnocení nemovitosti nemělo být s ohledem na rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. [22 Cdo 2020/2018-264](#) stanovováno toliko k 16. 6. 2015, ale ke dni vypořádání“. Mělo se též vycházet ze zhodnocení domu v důsledku vynaloženého vnosu. Jde tedy o údajný rozpor s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. [22 Cdo 2020/2018](#).

9. Dovolatelka dále poukazuje na judikaturu, podle níž „obecně platí, že důkazní břemeno ohledně určitých skutečností leží na tom účastníkovi řízení, který z existence těchto

skutečností vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky. V některých případech však strana zatížená důkazním břemenem objektivně nemá a nemůže mít k dispozici všechny potřebné informace o skutečnostech, významných pro rozhodnutí ve sporu, a pokud pak strana zatížená důkazním břemenem přednese alespoň opěrné body skutkového stavu, a zvýší tak pravděpodobnost svých skutkových tvrzení, nastupuje vysvětlovací povinnost protistrany. Nesplnění této povinnosti může mít za následek hodnocení důkazu v neprospěch strany, která vysvětlovací povinnost nesplnila (rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 12. 2011, sp. zn. [22 Cdo 883/2010](#)). Z kontextu dovolání (nepříliš zdařile formulovaného) lze dovodit, že odvolacímu soudu vytýká, že při zjišťování rozsahu a ceny investic nepostupoval podle uvedeného rozhodnutí.

č. 64

10. Dále dovolatelka tvrdí, že „krajský soud nesprávně aplikoval ustanovení § 742 odst. 2 o. z., kdy hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnota toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená nebo snížená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen. Žalobkyně má za to, že postup odvolacího soudu je nesprávný, pokud neprovedl zhodnocení nemovitosti vybudováním půdní vestavby k cenovým podmínkám vypořádání zaniklého společného jmění, ale vyšel pouze z investující tvrzené částky žalovaného 80 000 Kč v průběhu manželství, přestože bylo prokázáno zhodnocení nemovitosti minimálně o částku 600 000 Kč“. Zde není předpoklad přípustnosti dovolání nijak vymezen, ovšem zjevně se na něj vztahuje tvrzení v úvodní části dovolání, že „některé posuzované otázky doposud v rozhodování odvolacího soudu nebyly vyřešeny“; jde o otázku tzv. valorizace vnosu.

11. Obsah uplatněného dovolacího důvodu lze shrnout takto: Žalobkyně tvrdí, že specifikovala práce, které podle jejích informací byly na nemovitosti, která je v podílovém spoluvlastnictví žalovaného a jeho otce, při vynaložení nákladů ze SJM provedeny; především byla zřízena půdní vestavba. Nebyla však, s ohledem na skutečnost, že věci zařizoval žalovaný, schopna specifikovat blíže rozsah jednotlivých prací a způsob úhrady těchto prací, a tedy ani výši vnosu ze SJM na výlučný majetek žalovaného. Dovolatelka tvrdí, že při vypořádání vnosu ze společného majetku na výlučný je třeba vycházet z toho, oč se nemovitost, do které bylo investováno, hodnotila, nikoliv z ceny jednotlivých investic (vnosů). Odvolací soud tedy měl vyjít z vnosu ve výši 600 000 Kč, určené znalcem jako výše zhodnocení domu, nikoliv jen z vnosu 80 000 Kč.

12. Žalobkyně uznává, že nebyla schopna specifikovat konkrétní částky a na co přesně byly použity v rámci rekonstrukce. Domnívá se však, že v rámci soudního řízení postačí, pokud je prokázáno, že došlo ke zhodnocení věci za použití prostředků ze SJM, a nemusí již prokazovat, kdy a co bylo při rekonstrukci placeno. Nesouhlasí s názorem odvolacího soudu ohledně prokazování investic do výlučného majetku žalovaného; „dle ní se jedná o otázku, která nebyla řešena, popřípadě se krajský soud odchýlil od názoru dovolacího soudu“.

13. Dovolatelka „má i za to, že zhodnocení nemovitosti nemělo být s ohledem na rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. [22 Cdo 2020/2018-264](#) stanovováno toliko k 16. 6. 2015, ale ke dni vypořádání; tuto námitku žalobkyně uplatnila při jednání u Krajského soudu v Brně. Zde má žalobkyně za to, že se Krajský soud v Brně odchýlil od výše uvedeného stanoviska

Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2020/2018-264, kdy zhodnocení mělo být posouzeno podle hodnoty ke dni vypořádání.“

14. Žalobkyně namítá, že krajský soud nesprávně aplikoval ustanovení § 742 odst. 2 o. z., podle něhož hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnota toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená nebo snížená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen“. Jde o tzv. valorizaci vnosu.

15. Dovolatelka dále poukazuje na judikaturu týkající se tzv. informačního deficitu strany zatížené důkazním břemenem (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2011, sp. zn. [22 Cdo 883/2010](#)). Klade otázku, zda v rámci prokazování vnosů ze společných prostředků do výlučného majetku jednoho z manželů je nutné prokázat, kdy a jaké práce byly konkrétně provedeny, kdy a co bylo zapláceno, zda nestačí k prokázání vnosu tvrzení účastníka o tom, že za trvání manželství byl zhodnocován majetek jednoho z manželů a toto zhodnocení se prokáže porovnáním stavu před manželstvím, popřípadě v době získání se stavem v době zániku společného jmění manželů.

16. Dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

17. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř., a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání je částečně důvodné.

18. Napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, a to postupu při prokazování výše vnosu ze společného majetku manželů na výlučný majetek jednoho z nich, při jejímž řešení se odvolací soud odchyloval od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. [22 Cdo 1541/2021](#); dále jde o problematiku tzv. valorizace vnosu ze společného jmění manželů na majetek výlučný, která dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena. Tyto skutečnosti zakládají přípustnost dovolání.

IV.

Důvodnost dovolání

19. Vymezení investice (vnosu) ze společného jmění manželů na výlučný majetek (a z výlučného majetku na majetek společný):

Při vypořádání zaniklého SJM platí, že nedohodnou-li se manželé nebo bývalí manželé jinak nebo neuplatní-li se ustanovení § 741 o. z. (vypořádání SJM zákonnou domněnkou), každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek, a každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno,

co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek [§ 742 odst. 1 písm. b) a c) o. z. – dále též jen „vnos“].

Již ze slov zákona („co bylo vynaloženo“, resp. „co vynaložil“) se jasně podává, že jde o nahrazení výše vnosu (hodnoty, která byla vynaložena), nikoliv o nahrazení toho, oč se v jeho důsledku zvýšila hodnota věci. Ohledně této otázky je stále použitelný právní názor, který Nejvyšší soud vyslovil v rozsudku ze dne 23. 9. 2003, sp. zn. [22 Cdo 820/2003](#): „Má-li vnos z odděleného majetku podobu finančního plnění (např. je-li částečně použito úspor jednoho z manželů na koupi věci, která patří do bezpodílového spoluvlastnictví manželů), dochází k němu již v okamžiku koupě věci a při stanovení náhrady ve smyslu § 150 věty druhé zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník („obč. zák.“), se vychází z výše takto vynaložené finanční částky“. Nejde tu o to odčerpat, oč se výlučný majetek obohatil, ale o náhradu toho, oč se společný majetek ochudil. To platí i pro investice ze společného majetku na majetek výlučný.

Dovolatelce tak nelze přisvědčit, že by podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. [22 Cdo 2020/2018](#), publikovaného pod č. 56/2020 časopisu Soudní judikatura, měl soud při zjišťování výše vnosu vycházet ze zhodnocení nemovitosti v době vypořádání společného jmění; nic takového z tohoto rozhodnutí nevyplývá. Naopak platí, že výše vnosu se určí tak, že se zjistí výše vynaložených prostředků, ev. cena jiného plnění v době vynaložení vnosu. Při řešení této otázky se odvolací soud neodchýlil od judikatury dovolacího soudu.

20. Ke zjišťování a oceňování vnosů v soudním řízení:

Problematikou dokazování rozsahu a ceny vnosů ze společných prostředků na výlučný majetek jen jednoho z manželů se dovolací soud podrobně zabýval v rozsudku ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. [22 Cdo 1541/2021](#); v té věci šlo o vypořádání společného jmění manželů, zaniklého před nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., a proto dovolací soud postupoval podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, nicméně pravidla o dokazování tam uvedená jsou použitelná i v poměrech zákona č. 89/2012 Sb. Z tohoto rozsudku vyplývají tato pravidla a postupy:

V řízení o vypořádání SJM nelze vždy trvat na podrobném a zcela exaktním vyúčtování všech dílčích investic, vynaložených v rámci základního vnosu (např. jednotlivé dílčí práce při rekonstrukci domu); proto Nejvyšší soud např. při vypořádání nákladů vynaložených na podnik ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů opakovaně uvedl, že je tu často značná obtížnost vyčíslení toho, co by měl podnikající manžel nahradit ve prospěch společného jmění. Ze sporu o vypořádání společného jmění nelze činit vyúčtovací spor, v němž by se dohledávaly jednotlivé výnosy a výdaje s jejich účelovým určením zpravidla bez možnosti dospět ke spolehlivým závěrům. Je tak značně obtížné přesné vyčíslení nákladů na rekonstrukci domu ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů (resp. v jeho podílovém spoluvlastnictví), zejména pokud probíhala v době, kdy manželství bylo funkční a manželé neměli důvod uchovávat všechny doklady, a dokumentovat provedené práce a vyplacené částky a nepočítali s tím, že tyto otázky budou v budoucnosti předmětem dokazování. Z toho vychází i soudní praxe.

21. V rozsudku ze dne 17. 5. 2005, sp. zn. [22 Cdo 1821/2004](#), Nejvyšší soud konstatoval: „Nemožnost zjistit přesnou nebo aspoň přibližnou výši tzv. vnosu žalovaného do bezpodílového spoluvlastnictví účastníků nemůže vést k tomu, že by se mu ze strany bezpodílového spoluvlastnictví účastníků nemělo dostat žádné náhrady ve smyslu věty druhé § 150 obč. zák., a že tato skutečnost bude zohledněna jen stanovením nerovných podílů účastníků na jejich bezpodílovém spoluvlastnictví. Pakliže soud na základě dokladů předložených žalovaným nemohl zcela přesně zjistit a tak zohlednit, co konkrétně z oddělených prostředků z doby před manželstvím žalovaný vnesl do manželství, bylo na místě výši takové částky, jež by měla být žalovanému uhrazena ze společného, stanovit volnou úvahou ve smyslu § 136 o. s. ř.“. To obdobně platí i pro nárok podle § 742 odst. 1 písm. b) o. z.

22. Dovolací soud též uvedl, že i v řízení o vypořádání SJM se uplatní § 136 o. s. ř., podle něhož je (vzhledem ke konkrétním poměrům tehdy řešené věci) volná úvaha namíste s ohledem na dobu, jež uplynula od doby těchto investic, poněvadž skutečnou výši vynaložených prostředků by bylo možno zjišťovat jen s nepoměrnými obtížemi (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. [22 Cdo 4019/2010](#)).

23. Z uvedeného se podává, že judikatura v zájmu spravedlivého vypořádání vztahů mezi účastníky a při vědomí obtížnosti dokázat při rekonstrukci domu jednotlivé vynaložené investice a jejich výši doklady připouští, aby v případě, že je prokázáno, že investice byly skutečně vynaloženy a je v zásadě zřejmé, na co byly vynaloženy, tam, kde je to vzhledem k individuálním okolnostem věci namíste, aby rozsah a výše investic vynaložených na rekonstrukci domu ve výlučném vlastnictví jednoho z účastníků byla za podmínek § 136 o. s. ř. stanovena úvahou soudu; tím spíše je třeba připustit její stanovení znaleckým posudkem, ve kterém znalec popíše jednotlivé druhy prací a určí celkové náklady, které bylo v rozhodné době třeba na takovou rekonstrukci vynaložit (nikoliv tedy výši zhodnocení věci či „hodnotu rekonstrukce“). S ohledem na časový odstup v takovém případě půjde spíše o určení pravděpodobných nákladů než o zjištění přesné částky.

24. Napadené rozhodnutí není v rozporu s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2016, sp. zn. [22 Cdo 3611/2016](#), pokud se v něm uvádí: „Nad rámec uvedeného dovolací soud podotýká, že investicí (vnosem) ze společného jmění manželů na výlučný majetek jednoho z manželů se rozumí mimo jiné finanční prostředky, o které se společné jmění manželů skutečně snížilo, je tedy správným závěr odvolacího soudu, že je třeba zjišťovat skutečnou výši vynaložených investic a nikoliv hodnotu popsanych stavebních prací. Výše učiněných investic se přitom zjišťuje v procesu dokazování, v jehož rámci se uplatňuje zásada volného hodnocení důkazů. Soudu není tedy předepsáno, jaké důkazní prostředky má ke zjištění skutečné výše investic použít, tedy zdali vyjde ze souhlasných tvrzení účastníků řízení, z dokladů o zaplacení, z výslechů účastníků či jiných důkazů“.

25. I v tomto případě se uplatní obecné pravidlo, že povinnost tvrzení a důkazní břemeno tíží toho účastníka, který tvrdí, že takové investice byly učiněny, a to jak ohledně druhu investic, tak i ohledně jejich výše. Pro posouzení otázky, zda a nakolik účastník tyto povinnosti splnil, nelze stanovit obecná kritéria; vždy záleží na individuálním posouzení každé konkrétní věci. Nelze judikatorně stanovit hranici, kdy tvrzení účastníka je dostatečně konkrétní a kdy již není. Dále dovolací soud ke tvrzení, že podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2014,

sp. zn. [22 Cdo 367/2013](#), se „musí podrobně prokazovat na jaké konkrétní úkony či věci byly peníze využity“; uvedl, že nic takového se však v tomto rozhodnutí neuvádí.

26. Potud rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. [22 Cdo 1541/2021](#).

27. K dokazování vnosu a jeho výše se ještě dodává: „Obecně platí, že důkazní břemeno ohledně určitých skutečností (§ 120 odst. 1 o. s. ř.) leží na tom účastníku řízení, který z existence těchto skutečností vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky; jde o toho účastníka, který existenci těchto skutečností také tvrdí. V některých případech však strana zatížená důkazním břemenem objektivně nemá a nemůže mít k dispozici všechny potřebné informace o skutečnostech, významných pro rozhodnutí ve sporu, avšak protistrana má tyto informace k dispozici. Jestliže pak strana zatížená důkazním břemenem přednese alespoň „opěrné body“ skutkového stavu, a zvýší tak pravděpodobnost svých skutkových tvrzení, nastupuje vysvětlovací povinnost protistrany; nesplnění této povinnosti může mít za následek hodnocení důkazu v neprospěch strany, která vysvětlovací povinnost nesplnila (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2011, sp. zn. [22 Cdo 883/2010](#)). Zákon vychází z toho, že majetek nabytý za trvání manželství je s výjimkami uvedenými v § 143 odst. 1 obč. zák. (nyní jde o § 709 odst. 1 o. z.) součástí společného jmění. To platí i o prostředcích, které jeden z manželů v průběhu manželství vynaložil na majetek, který je v jeho výlučném vlastnictví (tzv. vnos); pokud šlo o prostředky získané za trvání manželství, platí vyvratitelná domněnka, že šlo o vnos ze společného jmění. Nicméně neinvestující manžel se – pokud jde o zdroje financování a výši vnosu – objektivně, bez svého zavinění, může ocitnout v důkazní nouzi, protože není o původu investovaných prostředků plně informován, resp. nemůže navrhnout potřebné důkazy. Jestliže se však prokáže, že v průběhu existence společného jmění manželů byly takové investice do výlučného majetku vynaloženy, nastoupí vysvětlovací povinnost investujícího manžela, který má k dotazu soudu sdělit a případně i prokázat původ prostředků, které vynaložil. Jestliže neprokáže, že šlo o jeho výlučné prostředky, přihlédne k tomu soud při hodnocení důkazů“ (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2015, sp. zn. [22 Cdo 1433/2015](#)).

28. V projednávané věci žalobkyně uvedla, že v letech 1998 až 1999 byla z prostředků SJM provedena rozsáhlá rekonstrukce rodinného domu ve spoluvlastnictví žalovaného a jeho otce; rodinný dům nadstavili a v podkroví vznikly další tři místnosti – dva dětské pokoje, ložnice, původní ložnici změnili na obývací pokoj a provedli rekonstrukci koupelny. Jak uvedl odvolací soud, „tuto rekonstrukci odhaduje na částku ve výši 1.000.000 Kč“. Tato žalobní tvrzení pak žalovaná konkretizovala v podání z 9. 9. 2016, v němž, jak odvolací soud uvedl, „popsala jednotlivé stavební úpravy domu žalovaného a jeho otce (podlahy, stropy, rekonstrukce elektrických rozvodů, výměna oken, výměna dveří, rekonstrukce půdního prostoru na dva nové dětské pokoje, zbudování plotu, zateplení domu a podobně), k čemuž uvedla, že celá rekonstrukce podle jejího názoru stála přes 700.000 Kč a vše bylo hrazeno a prováděno za trvání manželství ze společných prostředků.“

29. Odvolací soud považoval vymezení prací provedených na rekonstrukci za dostatečné, avšak tvrzení ohledně vynaložených peněz na rekonstrukci za nedostatečná s tím, že „není akceptovatelné, že investice na stavební úpravy rodinného domu jsou vymezeny jen celkovou částkou 1.000.000 Kč nebo 700.000 Kč, aniž z toho vyplývá, kdy a jaké částky (alespoň přibližně) byly vynaloženy na jednotlivé práce, resp. Třeba na souhrn prací časově

navazujících a tvořících ucelenou část jedné stavební úpravy. Proto je na místě závěr, že žalobkyně, ač ze zřejmě objektivních důvodů, nebyla schopna splnit svou povinnost tvrzení o investicích ze společných prostředků do výlučného majetku žalovaného (a jeho otce), a není důvod provést jí navržené důkazy k tomu, jaké práce byly prováděny, neboť samotné provedení takových prací nepostačuje k prokázání investic na ně vynaložených (navíc žalovaný provedení těchto prací obecně nepopírá a v zásadě je tvrdí shodně s žalobkyní). Zde ale není tvrzeno, co je pro zjištění soudu nezbytné, kolik bylo ze společných prostředků účastníků či z prostředků jiných na konkrétní stavební úpravy vynaloženo“.

30. Odvolací soud, který vyhlásil rozsudek dne 7. 10. 2021, nemohl znát o něco později vyhlášený rozsudek Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. [22 Cdo 1541/2021](#), a tak se pravidly v něm uvedenými neřídil; jeho rozhodnutí je však objektivně s tímto rozsudkem v rozporu, a je tak dán i dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř.

č. 64

31. V této věci je nesporné, že rekonstrukce domu ve spoluvlastnictví žalovaného a jeho otce proběhla, jaké práce byly provedeny a že na ni byly vynaloženy i prostředky ze SJM účastníků. V dalším řízení soud vyzve žalovaného, aby se vyjádřil k tomu, kdo prováděl práce na rekonstrukci domu, zda šlo o práce placené či nikoliv, k rozsahu a cenám použitého materiálu v době vnosu a ke zdroji použitých peněz. Žalobkyně pak musí tvrdit a dokazovat, že majetkové poměry účastníků umožnily jí tvrzené částky vynaložit.

32. Nebude-li ani toto vyjádření (ev. výslech účastníků za podmínek § 131 odst. 1 o. s. ř.) postačovat k určení vynaložených nákladů (byť i ne zcela exaktního), pak bude třeba zvážit doplnění řízení znaleckým posudkem ohledně ceny vynaložených prací a materiálů, eventuálně, pokud to stav dokazování dovolí, určit výši vnosu ze SJM na výlučný majetek žalovaného úvahou (§ 136 o. s. ř.). Přitom je třeba vzít do úvahy, že šlo o náklady vynaložené zčásti na majetek otce žalovaného, který byl spoluvlastníkem domu, a který též na rekonstrukci vynaložil prostředky; vztah „mezi SJM účastníků“, resp. mezi účastníky na jedné straně a otcem žalovaného ohledně nákladů vynaložených na rekonstrukci není sám o sobě předmětem vypořádání SJM. Tím by mohla být jen společná pohledávka za otcem žalovaného, pokud by byla uplatněna v tříleté lhůtě od zániku SJM (§ 741 o. z.).

33. K tzv. valorizaci vnosu:

34. Hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnota toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená nebo snížená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen (§ 742 odst. 2 o. z.).

35. V dané věci jde o posouzení podmínek, za kterých je třeba při vypořádání vnosu ze společného majetku hodnotu toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela (tzv. vnos ze společného na výlučný majetek), započíst zvýšenou podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen.

36. Uvedené ustanovení je třeba vykládat v kontextu právní úpravy majetkových vztahů mezi manžely. Tzv. vnos uvedený výše je jen speciálním případem poskytnutí peněžní částky ze společného jmění, přičemž tato částka je určena k investici do výlučného majetku. K realizaci takových vnosů dochází na základě dohody manželů, že použijí součásti společného jmění manželů ve prospěch výlučného majetku jednoho z nich. O návratnosti takové investice obvykle neuvažují, neboť ji provádějí v době fungujícího manželství, kdy jsou schopni se na nakládání se společným majetkem dohodnout; zpravidla tak jde o darování „*sui generis*“.

37. Pokud by k takovému použití společného majetku došlo na základě jednání jednoho z manželů bez souhlasu druhého a druhý manžel by nesouhlas vyjádřil, mělo by společné jmění (oba manželé) právo požadovat vrácení této částky na základě ustanovení o bezdůvodném obohacení; nárok na náhradu toho, co bylo ze společného vynaloženo na výlučný majetek, by vznikl již vynaložením společných prostředků, nikoliv až v okamžiku zániku SJM, jak je tomu u vnosů.

38. Skutečnost, že investice ze SJM do výlučného majetku mívají primárně smluvní základ, ze kterého se má při vypořádání společného jmění manželů vycházet, konstatoval Nejvyšší soud v poměrech zákona č. 40/1964 Sb. ve vztahu k vynaložení prostředků ze společného majetku na majetek třetí osoby v souvislosti s obvyklými případy, kdy manželé bydlí v nemovitosti rodičů jednoho z nich a do této nemovitosti v souvislosti s jejich bydlením investují, byť tyto dohody mají převážně ústní či konkludentní charakter (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2012, sp. zn. [22 Cdo 3194/2009](#)).

39. Mezi manžely lze uzavírat smlouvy ohledně jejich výlučných majetků, podle současné literatury mohou vznikat obligační vztahy i mezi společným jměním (reprezentovaným oběma manžely) a majetkem výlučným (reprezentovaným jedním z manželů). K tomu viz např. Melzer, F., Tégl, P.: K možnosti existence obligačních vztahů mezi oběma manžely jako subjekty majetkového společenství a jedním z nich. Právní rozhledy č. 12/2015; Melzer, F., Tégl, P., a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016, s. 274-285; Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 821. Není pochyb o tom, že je možná peněžitá zápůjčka (týkající se výlučných jmění) mezi manžely (§ 2390 a násl. O. z.); přitom vydlužitel je povinen platit úroky jen, byly-li sjednány (§ 2392 odst. 2 o. z.). V těchto případech je tedy pravidlem vrácení zapůjčené částky bez úroků, pokud není ujednáno něco jiného. Není tu žádný rozumný důvod pro to, aby režim těchto vztahů byl zásadně odlišný od vztahů založených vnosem.

40. Úroky z prodlení, které má právo v některých případech věřitel požadovat, jsou sankcí za nesplnění povinnosti řádně splnit dluh; o to však při tzv. zápočtech (vnosech) nejde. I výše náhrady škody se stanoví podle obvyklé ceny věci před a po poškození (viz rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2016, sp. zn. [25 Cdo 2062/2016](#), ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. [25 Cdo 1629/2000](#), publikovaný pod č. 54/2003 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, část civilní, a řadu dalších rozhodnutí), k cenovým pohybům se v zásadě nepřihlíží.

41. To platí i v případě závazkového vztahu mezi jedním z manželů a „společným jměním“; ať již jde o náhradu způsobené škody na společném majetku nebo o jiné obligační vztahy, má věřitel právo na úroky jen, stanoví-li to zákon nebo bylo-li to sjednáno. S „automatickým“ dorovnáním dluhu podle zvyšování hodnoty věci zákon nepočítá.

42. Tento výchozí princip ostatně odpovídá i běžným životním zkušenostem v poměrech společného jmění manželů, kdy manželé, kteří se dohodnou použít součást společného jmění ve prospěch výlučného majetku jednoho z nich, zpravidla v době uzavření dohody a vynaložení společného majetku neuvažují o tom, že by tato částka měla být nějakým způsobem kompenzována, nadto v rozsahu dokonce vyšším, než ve kterém byla vynaložena.

43. Zvýšená hodnota věci, vyjádřitelná v penězích (cena), odráží zejména růst poptávky po takových věcech, nominální růst ceny též odráží inflaci či obecné zdražování, ke kterému dochází z různých, na účastnících nezávislých důvodů. Velmi často také zvýšení ceny věci nebude ani důsledkem investice ze společného majetku (použití společných prostředků na údržbu věci před mnoha lety, kde v důsledku běhu času došlo ke „ztrátě“ hodnoty tohoto vnosu, ač cena věci samotné se zvýšila), tj. mezi investicí a zvýšením ceny věci nebude vztah příčiny a následku, případně se na zvýšení ceny věci budou podílet převážně další okolnosti objektivní povahy (obecný nárůst ceny nemovitostí, umístění nemovitosti v atraktivní lokalitě apod.). V praxi jde také často o to, že investice do věci nemívají jednorázovou uzavřenou povahu, ale do věci se tzv. investuje opakovaně v různých (často i dlouhých) časových obdobích s různými motivacemi, představami a i očekáváními a nejrůznějšími okolnostmi, ale také např. prostředků rodičů jednoho z manželů apod. V některých případech jde o investice nutné či nezbytné, investice tzv. udržovací, ale také i investice, prostřednictvím kterých má dojít k zvýšení hodnoty věci (např. rekonstrukce nemovitosti cestou jejího rozšíření a zvětšení apod.). Významné též je, zda jde o investici do věci, kterou užívají oba manželé. Pro různé případy nelze stanovit stejná pravidla vypořádání; bude tedy záležet na vůli manželů, vyjádřené v dohodě o investici do věci ve výlučném majetku (příp. i společném, jde-li investici z výlučného majetku).

44. Dále: Zákon nepředpokládá valorizaci jiných nároků mezi manžely než těch, které vyplývají z vnosů, a to dokonce ani v případě, že jsou založeny protiprávním jednáním jednoho z nich; jen stanoví, že mezi manžely nepočne promlčecí lhůta běžet ani neběží, dokud manželství trvá (§ 646 o. z.).

45. Soukromé právo ostatně v zásadě zdražování či inflaci nekompensuje bez dohody účastníků (tzv. inflační doložka – viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2019, sp. zn. [26 Cdo 1670/2018](#), publikovaný pod č. 19/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část civilní, ta však musí být účastníky sjednána). Odborná literatura v této souvislosti správně podotýká, že zdánlivý problém zhodnocení vnosu je spíše problémem velmi vysoké inflace, která nastala po roce 1990 (ale i v současné době), s tím, že vypořádání společného jmění však k inflaci nepřihlíží (zákaz valorizace); současně zdůrazňuje, že byť by zohlednění inflace lépe odráželo ekonomickou podstatu věci, přineslo by to výraznou komplikaci do řešení těchto případů i s přihlédnutím k tomu, že mezi manžely, kteří tvoří nejužší životní společenství, lze předpokládat spíše bezúročnou půjčku (Melzer, F., Tégl, P., a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016, s. 641).

46. Občanský zákoník tak nevychází ze zásady, že by se dluhy a pohledávky „valorizovaly“ bez dalšího jen kvůli růstu hodnoty věci, kterých se týkají. Není žádný rozumný důvod takovou zásadu stanovit jen pro případy vypořádání společného jmění, a to navíc tak, že by např. v současné době byly částky vynaložené na investici do nemovitosti ve výlučném majetku

(vnosy) zhodnocovány podstatně nad míru, kterou by bylo možno dosáhnout uložením stejné částky u peněžního ústavu nebo – v zásadě, nejde-li o vysoce kvalifikovaného investora – i v důsledku nejistých investic na kapitálovém trhu. To platí tím spíše pro investice, ke kterým došlo před 1. 1. 2014, tj. v období, kdy právní úprava vůbec princip tzv. valorizace neobsahovala. Investující manžel by v případě doslovného výkladu § 742 odst. 2 o. z. byl v trvalé nejistotě, jakou částku bude on či jeho dědicové v případě zúžení, zrušení či zániku SJM nucen na náhradu vnosu zaplatit, a zda vůbec ji bude schopen zaplatit (např. s ohledem na prudký růst ceny nemovitostí, jde-li o investici do ní, který není spojen se stejným růstem průměrných příjmů). Příklad: V domě, který je součástí pozemku ve výlučném vlastnictví, je provedena rekonstrukce koupelny. V krátké době se zvýší ceny nemovitostí tak, že cena domu stoupne o 50%, cena vybavení koupelny i potřebných prací se však zvýší jen nepatrně nebo se nezvýší vůbec. Pak ovšem není žádný rozumný či spravedlivý důvod valorizovat „ze zákona“ i vnos – investici do koupelny. To ovšem platí i pro snížení hodnoty věci – dojde-li v budoucnu k výrazné korekci cen nemovitostí směrem dolů, nelze z tohoto důvodu snížit výši náhrady prostředků na vnos vynaložených (např. již zmíněné vodovodní baterie, jejíž cena přes celkový pokles ceny domu může zůstat stejná nebo se dokonce z různých důvodů i zvýšit).

č. 64

47. Naopak je třeba vyjít z legitimního očekávání investujícího manžela, že v případě, že bude nucen investici (vnos) nahradit, nebude muset nahradit více, než bylo do jeho výlučného majetku vloženo. Účastníkům pak nic nebrání si v souvislosti s vnosem jeho valorizaci sjednat, případně sjednat podmínky, za kterých dojde k zohlednění zhodnocení věci.

48. Ostatně cílem vypořádání vnosu není odčerpat to, oč se majetek, na který byl vynaložen, ať již výlučný či společný, obohatil, ale nahradit to, co bylo na takový majetek vynaloženo.

49. V § 742 odst. 2 o. z. jde o tzv. nepravou zakrytou mezeru v právu. „O nepravou zakrytou mezeru jde tehdy, je-li text zákona formulován příliš široce, takže je nutno jej za pomoci teleologické redukce interpretovat úžeji, než jak by se zdálo podle jeho jazykového znění. Jde tedy o odepření aplikace daného ustanovení na případy, na které sice dopadá jeho dikce, nikoli však smysl a účel“ (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. [I. ÚS 318/06](#); k teleologické redukci viz dále též nálezy pléna Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2004, sp. zn. [Pl. ÚS 41/02](#). K tomu viz podrobně Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022, 2. vydání, s. 68 a násl., a další literaturu tam uvedenou).

50. Jazyková formulace § 742 odst. 2 o. z. je velmi široká a nijak neomezuje dosah tohoto ustanovení a jeho aplikaci v různých situacích. Protože se jeho text vymyká řešení podobných situací v občanském právu a z těchto řešení vyplývajících principů zohlednění cenového vývoje na právní vztahy, je nestandardní, a tak je třeba za pomoci teleologického výkladu dospět k jeho omezení tak, že zásadně dopadá na případy, kdy se manželé – ať již před vynaložením vnosu nebo kdykoliv později – na valorizaci dohodli.

51. Dovolací soud tak uzavírá, že hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen (tzv. valorizace), jen pokud se tak účastníci dohodli. Jestliže by v konkrétní věci bylo nezohlednění valorizace vnosu v důsledku zvýšení hodnoty věci, na kterou byl vynaložen a ke které došlo až později, po vynaložení vnosu v rozporu s dobrými mravy anebo vedlo ke krutosti nebo bezohlednosti

urážející obyčejné lidské cítění (§ 2 odst. 3 o. z.), bylo by třeba k těmto okolnostem přihlédnout v rámci stanovení výše podílů na společném majetku (tzv. disparita podílů), aniž by bylo (zejména v případě rozsáhlejších rekonstrukcí staveb) nutné zjišťovat přesnou výši takového zhodnocení.

52. V této věci byl předmětem posouzení vnos ze SJM do výlučného majetku; uvedená argumentace se však přiměřeně uplatní i při vypořádání vnosu z výlučného na společný majetek.

53. V poměrech nyní projednávané věci nebylo prozatím tvrzeno ani zjištěno, že by učiněný vnos ze společného jmění do výlučného majetku žalovaného zakládal důvody k disparitě podílů; z tohoto hlediska v této části není uplatněný dovolací důvod dán.

54. Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je důvodné. Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit; vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 o. s. ř.).

č. 65

Institut přestavku lze u staveb zřízených před 1. 1. 2014 aplikovat jen tehdy, byla-li dobrá víra stavebníka, že stavbu zřídil na vlastním pozemku, dána k 1. 1. 2014.

Vlastnictví, Přestavek (o. z.), Vlastnictví, Právní úkony, Výklad projevu vůle, Přejícná (intertemporální) ustanovení

§ 3059 o. z., § 1087 o. z., § 133 odst. 2 obč. zák., § 37 odst. 1 obč. zák., § 35 odst. 2 obč. zák.

č. 65

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. [22 Cdo 2593/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:22.CDO.2593.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 22. 4. 2021, sp. zn. 69 Co 362/2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Olomouci (dále jako „soud prvního stupně“ nebo „nalézací soud“) rozsudkem ze dne 28. 6. 2019, č. j. 11 C 359/2015-396, zamítl žalobu na určení, že žalobce je vlastníkem dílu „d“ a „e“ pozemku parc. č. 1 v k. ú. S., které jsou geometrickým plánem č. 713-149/2018 přičleněny k pozemku parc. č. 2/1 v k. ú. S., a dále dílu „b“ pozemku parc. č. 1 v k. ú. S., který je geometrickým plánem č. 743-149/2018 přičleněn k pozemku parc. č. 2/8 v k. ú. S. (dále rovněž jako „sporné části pozemku parc. č. 1“). Rozhodl také o náhradě nákladů nalézacího řízení vzniklých účastníkům i státu.

2. Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci (dále jen jako „odvolací soud“) k odvolání žalobce rozsudkem ze dne 22. 4. 2021, č. j. 69 Co 362/2019-459, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé a o náhradě nákladů nalézacího řízení vzniklých státu. Změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o náhradě nákladů nalézacího řízení vzniklých účastníkům a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

3. Odvolací soud vyšel z toho, že žalobce nabyl na základě kupní smlouvy uzavřené dne 25. 6. 1998 s M. H. jako prodávajícím (mimo jiné) vlastnické právo k pozemku parc. č. 1. Žalobce požadoval určit, že je vlastníkem sporných částí pozemku parc. č. 1. Odvolací soud dovodil, že žalobce nemohl nabýt vlastnické právo ke sporným částem pozemku parc. č. 1 na základě vydržení ve smyslu § 134 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále také jako „obč. zák.“). Přihlédl především ke skutečnosti, že žalobce se chopil držby v roce 1998 a od 27. 5. 2003 nemohl být vzhledem ke všem okolnostem v dobré víře, že mu sporné části pozemku parc. č. 1 patří. Nejpozději k tomuto dni musel být žalobci z vytyčení hranic patrný průběh skutečné hranice mezi pozemky parc. č. 1

a parc. č. 2. Žalobce tak nebyl oprávněným držitelem po dobu deseti let, a proto nemohl nabýt sporné části pozemku parc. č. 1 na základě vydržení ve smyslu § 134 odst. 1 obč. zák.

4. Rovněž vyložil, že žalobce nabyl vlastnické právo k pozemku parc. č. 2 na základě kupní smlouvy ze dne 25. 6. 1998 v hranicích vymezených v té době v katastru nemovitostí, tedy bez sporných částí pozemku parc. č. 1. Pokud došlo v roce 1983 k nesprávnému zakreslení hranice mezi sousedními pozemky (parc. č. 1 a parc. č. 2) v rámci technicko-hospodářského mapování, nemůže mít tato skutečnost žádný vliv na vlastnické právo žalobce.

5. Dále přijal a odůvodnil závěr, že žalobce nemohl nabýt vlastnické právo k dílu „b“ pozemku parc. č. 1, na který přesahuje stavba stodoly zřízená žalobcem z větší části na vlastním pozemku, ani na základě institutu přestavku ve smyslu § 1087 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), ve spojení s § 3059 o. z. Vyšel z toho, že žalobce nebyl ke dni nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, tedy k 1. 1. 2014, vzhledem ke všem okolnostem v dobré víře, že stavbu stodoly zřídil na vlastním pozemku, a proto nejsou splněny podmínky pro nabytí vlastnického práva k části pozemku parc. č. 1, na kterou stavba stodoly přesahuje, na základě institutu přestavku a § 3059 o. z. K tomu poznamenal, že žalobce nebyl ani v době zřizování stavby stodoly vzhledem ke všem okolnostem v dobré víře, že stavbu zřizuje zcela na vlastním pozemku.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), a v němž namítá nesprávné právní posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. Má za to, že rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na právních otázkách, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a na právních otázkách, které nebyly doposud v ustálené rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešeny. Předně uvádí, že pozemek parc. č. 2 nabyt na základě kupní smlouvy ze dne 25. 6. 1998 uzavřené s M. H. (a to především s přihlédnutím k čl. II a III této smlouvy) v jiných hranicích, než byly vyznačeny v té době v katastru nemovitostí, protože hranice pozemku parc. č. 2 nebyly v rozhodné době v katastru nemovitostí správně zakresleny. Jinými slovy na základě tohoto právního úkonu měl nabýt do vlastnictví rovněž sporné části pozemku parc. č. 1, protože tyto části pozemku parc. č. 1 podle tvrzení žalobce náležely k pozemku parc. č. 2. K tomu poznamenává, že M. H. jakožto právní předchůdce žalobce užíval pozemek parc. č. 2 v jiných hranicích, než byly vyznačeny v katastru nemovitostí, a v tomto rozsahu byl rovněž jeho vlastníkem (protože obnova operátu evidence nemovitostí, která byla provedena v 80. letech, nemohla mít vliv na hmotněprávní vztahy k nemovitostem a nemohla měnit vlastnictví k nim, srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 1. 2005, sp. zn. [22 Cdo 1840/2003](#)).

7. Dodává, že i na základě výkladu kupní smlouvy ze dne 25. 6. 1998, především čl. II a III, popř. objasněním skutkových okolností, za nichž byl tento právní úkon učiněn, je nutné uzavřít, že žalobce nabyt pozemek parc. č. 2 včetně sporných částí pozemku parc. č. 1. Dospěl-li odvolací soud k jinému závěru, je jeho rozhodnutí v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí Nejvyššího soudu vyjádřenou např. v rozsudku ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. [22 Cdo 2851/2015](#), případně související právní otázky jsou podle žalobce v ustálené rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud nevyřešené. V této souvislosti také namítá, že pokud odvolací založil

své rozhodnutí zčásti na jiném právním názoru než soud prvního stupně (tedy že žalobce nenabyl sporné části pozemku parc. č. 1 na základě kupní smlouvy ze dne 25. 6. 1998), měl žalobce poučit ve smyslu § 118a odst. 2 o. s. ř., aby v potřebném rozsahu doplnil vylíčení rozhodných skutečností. Neučinil-li tak, je jeho rozhodnutí v rozporu s nálezem Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. [I. ÚS 129/06](#).

8. V souvislosti se závěrem odvolacího soudu, že žalobce nemohl nabýt vlastnické právo ke sporným částem pozemku parc. č. 1 na základě vydržení ve smyslu § 134 obč. zák., dovolatel namítá, že relevantní skutková zjištění soudů nižších stupňů o užívání těchto částí pozemku parc. č. 1 jsou v extrémním rozporu s provedenými důkazy. Uvádí také, že žalované již od roku 1991 věděly o skutečném průběhu hranice mezi pozemky parc. č. 1 a parc. č. 2, avšak neuvedly do souladu stav skutečný se stavem právním. V takovém případě ovšem nemohou žalované těžit z tohoto protiprávního stavu. Odvolací soud měl zvážit, zda žalované sporné části pozemku parc. č. 1 držely a jaké to mělo právní důsledky (v této souvislosti odkazuje např. na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. [29 Cdo 4476/2016](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2017, sp. zn. [22 Cdo 5916/2016](#)).

9. Dovolatel nesouhlasí ani se závěrem odvolacího soudu, že nemohl nabýt vlastnické právo k části pozemku parc. č. 1, jež se nachází pod stavbou stodoly zřízenou malou částí na tomto pozemku, na základě institutu přestavku ve smyslu § 1087 o. z. ve spojení s § 3059 o. z. Namítá, že učinil vše nezbytné, aby měl v době zřizování stavby nacházející se z převážné části na pozemku parc. č. 2 postaveno najisto, že tato stavba se zcela nachází na jeho pozemku. Došlo-li přesto k omylu o umístění stavby, je nutno považovat tento omyl za omluvitelný. Žalobce postupoval s obvyklou mírou opatrnosti, kterou lze se zřetelem k okolnostem konkrétního případu po každém požadovat (v této souvislosti poukazuje např. na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. [22 Cdo 4925/2016](#)). Napadá také závěr odvolacího soudu, že vlastnické právo k této části pozemku parc. č. 1 nemohl nabýt podle § 1087 o. z. ve spojení s § 3059 o. z., protože dobrá víra žalobce jako zřizovatele stavby, že staví na vlastním pozemku, nebyla dána k 1. 1. 2014, tedy ke dni nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Má za to, že pro nabytí vlastnického práva na základě § 1087 o. z. ve spojení s § 3059 o. z. není relevantní, zda byl zřizovatel stavby v dobré víře o tom, že zřizuje stavbu zcela na vlastním pozemku, k 1. 1. 2014, ale rozhodující je, zda byl zřizovatel stavby v dobré víře v době zřizování stavby. Tuto právní otázku považuje v ustálené rozhodovací praxi dovolacího soudu za doposud nevyřešenou.

10. Navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího i nalézacího soudu zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

11. Žalované se ve vyjádření k dovolání ztotožňují s rozhodnutím odvolacího soudu. Mají za to, že odvolací soud se při řešení právních otázek, na nichž je jeho rozhodnutí založeno, neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a ani se nejedná o právní otázky, které by nebyly doposud v ustálené rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešeny. Poznávají, že „v tvrzeních a právní argumentaci dovolatele spatřují zásadní rozpor s prokázaným skutkovým stavem a z něj logicky vyplývajícími právními závěry, a to rozpor extrémní.“ Ve vyjádření dále podrobně uvádí, z jakých důvodů žalobce nemůže být vlastníkem sporných částí pozemku parc. č. 1. I s přihlédnutím k této argumentaci mají za to, že dovolání

žalobce není důvodné. Navrhují, aby Nejvyšší soud dovolání žalobce odmítl, případně jako nedůvodné zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

12. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

13. Podle § 241a odst. 1 – 3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

K námitkám dovolatele, že sporné části pozemku parc. č. 1 nabyt na základě kupní smlouvy ze dne 25. 6. 1998:

14. Dovolatel namítá, že pozemek parc. č. 2 nabyt na základě kupní smlouvy ze dne 25. 6. 1998 v jiných hranicích, než byly v té době vyznačeny v katastru nemovitostí. Předně uvádí, že došlo-li na základě technicko-hospodářského mapování v roce 1983 k nesprávnému zakreslení hranic pozemků, nemohla mít tato skutečnost žádný vliv na vlastnické právo tehdejšího vlastníka, právního předchůdce žalobce. Z tohoto důvodu i žalobce nabyt na základě příslušného právního titulu vlastnické právo k pozemku parc. č. 2 v jiných hranicích, než byly v době nabytí vlastnického práva ze strany žalobce (tedy v roce 1998) vyznačeny v katastru nemovitostí. Tato skutečnost plyne rovněž z obsahu kupní smlouvy ze dne 25. 6. 1998

15. Tato námitka přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. nezakládá, protože rozhodnutí odvolacího soudu je v souladu s ustálenou rozhodovací praxí odvolacího soudu.

16. Vzhledem k tomu, že v této souvislosti měly nastat všechny skutečnosti, s nimiž právní předpisy spojují nabytí vlastnického práva žalobce (tedy skutečnosti související s nabytím vlastnického práva na základě kupní smlouvy ze dne 25. 6. 1998), před 1. 1. 2014, je nutno v těchto souvislostech aplikovat příslušná ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (srov. § 3028 odst. 1, 2 o. z.).

17. Podle § 133 odst. 2 obč. zák. převádí-li se nemovitá věc na základě smlouvy, nabývá se vlastnictví vkladem do katastru nemovitostí podle zvláštních předpisů, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.

18. Z ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu se podává, že v případě převodu vlastnického práva (například koupí nebo darováním) nabývá nabyvatel pozemek vymezený jako parcela podle stavu katastrálního operátu ke dni účinnosti vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí, tedy v hranicích vedených v katastru nemovitostí ke dni nabytí vlastnického práva. Z toho vyplývá, že pokud by převodce vlastnil ve skutečnosti více, než odpovídá ve smlouvě vymezenému předmětu (pozemku v podobě parcely), nestává se nabyvatel vlastníkem tohoto většího (avšak smluvně nerefektovaného) rozsahu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2015, sp. zn. [22 Cdo 1996/2013](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2013, sp. zn. [22 Cdo 2761/2012](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. [22 Cdo 4527/2017](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. [22 Cdo 1085/2019](#)).

č. 65

19. Z uvedeného plyne, že žalobce nabyl vlastnické právo k pozemku parc. č. 2 na základě příslušné kupní smlouvy podle stavu katastrálního operátu účinného ke dni vkladu vlastnického práva. Jestliže je z provedeného dokazování zřejmé, že podle stavu katastrálního operátu ke dni účinnosti vkladu vlastnického práva žalobce do katastru nemovitostí netvořily sporné části pozemku parc. č. 1 část pozemku parc. č. 2, nemohl žalobce nabýt tyto části pozemku parc. č. 1 derivativně od svého právního předchůdce na základě zmíněné kupní smlouvy, jelikož nebyly tyto sporné části pozemku parc. č. 1 smluvně reflektovány – k tomu rovněž viz níže (a to ani za předpokladu, že by převodce ve skutečnosti vlastnil více, než odpovídalo ve smlouvě vymezenému předmětu převodu – pozemku v podobě parcely č. 2).

20. V této souvislosti není ani opodstatněná námitka žalobce, že nabyl na základě kupní smlouvy ze dne 25. 6. 1998 pozemek parc. č. 2 v jiných hranicích, než byly vyznačeny v katastru nemovitostí, a to s přihlédnutím k obsahu tohoto právního úkonu.

21. Podle § 37 odst. 1 obč. zák. právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.

Podle § 35 odst. 2 obč. zák. je třeba právní úkony vyjádřené slovy vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem.

22. Z ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu v poměrech zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, vyplývá, že jde-li o právní úkon, pro který je pod sankcí neplatnosti stanovena písemná forma, musí být určitost projevu vůle dána obsahem listiny, na níž je zaznamenán. Nestačí, že účastníku (účastníkům) právního vztahu je jasné, co je např. předmětem smlouvy, není-li to poznatelné z jejího textu (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 1996, sp. zn. 3 Cdon 227/96, publikovaný v časopise Soudní rozhledy č. 6/1997). Podle konstantní judikatury v tomto případě totiž převažuje obecný zájem na určitosti vlastnických práv, která působí absolutně („*erga omnes*“), nad zájmem účastníků právního úkonu na respektování jejich vůle. Proto musí být individualizace nemovitosti v obligatorně písemném právním úkonu týkajícím se jejího převodu provedena natolik určitým způsobem, aby bylo i osobám třetím nepochybně zřejmé, které nemovitosti jsou předmětem právního úkonu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2001, sp. zn. [22 Cdo 1236/2001](#)). I při takovém přístupu, který upřednostňuje výklad připouštějící platnost právního úkonu před jeho neplatností a snaží se vázat na skutečnou vůli účastníků zamýšlené právní důsledky,

je třeba brát v úvahu „absolutní“ působení vlastnického práva, vyjádřené též v požadavku na určitost právních úkonů, týkajících se věcných práv. Proto je v těchto případech kladen důraz na to, že právně významná je jen ta vůle, která mohla být třetím osobám z písemné smlouvy poznatelná. V takovém případě není významná ta vůle, kterou bylo možno zjistit až objasněním skutkových okolností, za nichž byl právní úkon učiněn, a která nevyplývá přímo z písemné smlouvy (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2009, sp. zn. [22 Cdo 555/2008](#)).

23. Ústavní soud České republiky v nálezu ze dne 19. 3. 2002, sp. zn. [I. ÚS 222/2000](#) (dostupném na nalus.usoud.cz), připomenul nezbytnost rozlišovat hodnotící kritéria určitosti a srozumitelnosti právních úkonů, jejichž předmětem je převod vlastnického práva k nemovitostem, v občanskoprávní a katastrální rovině (konkrétně v řízení o povolení vkladu vlastnického práva k nemovitosti). Zdůraznil, že tato kritéria vycházejí z toho, že určitost právního úkonu se týká jeho obsahové stránky vztahující se k jeho předmětu (věci, práva), zejména pak k označení tohoto předmětu takovým způsobem, aby byl nezaměnitelně rozpoznatelný od předmětů jiných. Dále judikoval, že u nedostatků v označení právního úkonu je nutno rozlišovat, zda zakládají skutečně vadu umožňující záměnu předmětu úkonu, nebo zda spočívají jen v nepřesném či neúplném označení tohoto předmětu; o takový případ by šlo tehdy, jestliže správné označení úkonu bylo zjistitelné podle dalších identifikujících znaků nebo i z celého obsahu právního úkonu jeho výkladem (§ 35 odst. 2 obč. zák.), popř. objasněním skutkových okolností, za nichž byl právní úkon učiněn. Shora uvedený závěr Ústavního soudu byl rovněž reflektován v judikatuře Nejvyššího soudu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2005, sp. zn. [29 Odo 318/2003](#), a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. [30 Cdo 1485/2008](#)).

24. V poměrech projednávané věci z kupní smlouvy ze dne 25. 6. 1998 nevyplývá (a to ani na základě jejího výkladu či objasněním skutkových okolností, za nichž byl tento právní úkon učiněn), že by žalobce měl nabýt na pozemek parc. č. 2 v jiných hranicích, než byly vymezeny k rozhodnému dni v katastru nemovitostí, a to ani s přihlédnutím k ustanovení smlouvy, že se kupující s převáděnými nemovitostmi „seznámil osobní prohlídkou na místě samém.“ Z tohoto ani dalších ustanovení smlouvy není zřejmá vůle účastníků (která by byla poznatelná i třetí osobě) převést vlastnické právo k pozemku parc. č. 2 v jiných hranicích, než byly vyznačeny k rozhodnému dni v katastru nemovitostí.

25. Z uvedeného plyne, že pokud odvolací soud uzavřel, že žalobce nabyl na základě kupní smlouvy ze dne 25. 6. 1998 pozemek parc. č. 2 v hranicích vedených v katastru nemovitostí ke dni nabytí vlastnického práva, je jeho závěr v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu, a proto tato námitka a s tím související právní otázky formulované žalobcem přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. nezakládají.

26. Na tomto závěru nemůže ničeho změnit ani odkaz žalobce na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 1. 2005, sp. zn. [22 Cdo 1840/2003](#), v němž Nejvyšší soud přijal a odůvodnil závěr, že obnova katastrálního operátu nemá vliv na hmotně právní vztahy k nemovitostem a nemůže měnit vlastnictví k nim. Došlo-li v projednávané věci k technicko-hospodářskému mapování v 80. letech 20. století (tedy v době vlastnictví právního předchůdce žalobce), nemohla mít tato skutečnost vliv na vlastnické právo tehdejšího vlastníka, právního předchůdce žalobce. Bylo-li však následně převedeno vlastnické právo k pozemku parc. č. 2 na žalobce na základě kupní smlouvy ze dne 25. 6. 1998, nabyl žalobce pozemek parc. č. 2

do vlastnictví v rozsahu vedeném v rozhodné době v katastru nemovitostí. V tomto ohledu je zcela irelevantní, zdali právní předchůdce žalobce byl i nadále vlastníkem sporných částí pozemku parc. č. 1, nabytí je na základě vydržení, nebo je naopak nikdy nenabytí, neboť předmětem převodu byl výhradně pozemek parc. č. 2 podle stavu katastrálního operátu ke dni účinnosti vkladu vlastnického práva žalobce do katastru nemovitostí.

27. V této souvislosti není ani opodstatněná námitka dovolatele, že odvolací soud měl poučit žalobce o nutnosti doplnit skutková tvrzení a navrhnout důkazy k prokázání obsahu vůle účastníků smlouvy ze dne 25. 6. 1998.

28. V usnesení ze dne 27. 6. 2003, sp. zn. [21 Cdo 121/2003](#), Nejvyšší soud vyložil, že „poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř. slouží tomu, aby účastníci v řízení tvrdili rozhodné skutečnosti (povinnost tvrzení) a aby ke svým tvrzením označili také vhodné důkazy (povinnost důkazní).“ Dodal, že je-li žaloba zamítnuta nikoli proto, „že by účastníci (žalobce) neunesli důkazní břemeno, ale na základě zjištěného skutkového stavu, nebylo zde ani důvodu pro postup soudu podle ustanovení § 118a o. s. ř. Jinak řečeno postup podle ustanovení § 118a o. s. ř. přichází v úvahu jen tehdy, jestliže účastníky uvedená tvrzení a navržené (případně i nenavržené, ale provedené) důkazy nedostačují k tomu, aby byl objasněn skutkový stav věci; postačují-li v řízení uskutečněná tvrzení a navržené (či nenavržené, ale provedené) důkazy pro objasnění skutkové stránky věci i při případném jiném právním názoru soudu, není třeba k poučení podle ustanovení § 118a odst. 2 o. s. ř. přistupovat“ (srov. také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2018, sp. zn. [22 Cdo 3134/2018](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. [22 Cdo 4027/2016](#), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. [22 Cdo 2063/2019](#)).

29. V rámci projednávané věci byl skutkový stav provedenými důkazy objasněn. Odlišný hodnotící úsudek soudu na zjištěný skutkový stav (v poměrech projednávané věci ve srovnání s právním názorem žalobce) poučovací povinnost soudu podle § 118a odst. 2 o. s. ř. nezakládá. Rozhodnutí odvolacího soudu nelze z tohoto důvodu ani hodnotit jako překvapivé.

K námitkám žalobce, že sporné části pozemku parc. č. 1 nabytí na základě vydržení:

30. Dovolatel namítá, že skutková zjištění, na základě kterých odvolacího soudu učinil závěry o nedostatku dobré víry dovolatele, že mu sporné části pozemku parc. č. 1 patří, jsou „v extrémním rozporu s důkazy ve spisu založenými.“

31. Žalobce v souvislosti s provedeným dokazováním pouze polemizuje s příslušnými skutkovými zjištěními, aniž řádně formuluje (v souvislosti s provedeným dokazováním) konkrétní otázku procesního práva, na níž by mělo být rozhodnutí odvolacího soudu založeno. V dovolání rovněž neuvádí, který z předpokladů přípustnosti dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. považuje v této souvislosti za naplněný.

32. Pouhá polemika se skutkovými zjištěními odvolacího soudu, aniž by dovolatel uvedl, v čem spatřuje (v této souvislosti) splnění předpokladů přípustnosti dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř., nepředstavuje řádné vymezení předpokladů přípustnosti dovolání ve smyslu § 241a odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 237 o. s. ř. (srov. odst. 24 – 27 nálezu Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2017, sp. zn. [II. ÚS 1966/16](#), dostupného na nalus.usoud.cz). V takovém případě

je ovšem dovolací soud skutkovými zjištěními soudů nižších stupňů vázán a není oprávněn je v rámci dovolacího řízení přezkoumávat (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. [28 Cdo 4295/2013](#), ve spojení s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. [22 Cdo 5688/2016](#), nálezem Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2017, sp. zn. [II. ÚS 1966/16](#), a nálezem Ústavního soudu ze dne 3. 5. 2017, sp. zn. [I. ÚS 2135/16](#)).

33. Žalobce rovněž namítá, že žalované od roku 1991 prokazatelně věděly o rozporu mezi skutečnými a katastrálními stavem, avšak do roku 2003 v této souvislosti ničeho neučinily. Až v roce 2003 na tento rozpor upozornily a požadovaly odstranit stavbu stodoly, která se nachází podle tvrzení žalovaných zčásti na jejich pozemku. Žalované tak zneužily právo, resp. měly prospěch z vlastní nepoctivosti.

34. Tato námitka a v této souvislosti v dovolání formulované právní otázky přípustnost dovolání rovněž nemohou založit, a to již jen z toho důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu na řešení žalobcem nastíněných právních otázek ve smyslu § 237 o. s. ř. nespočívá.

35. Odvolací soud totiž vyložil, že není pro rozhodnutí ve věci podstatné, zda sporné části pozemku parc. č. 1 jsou ve vlastnictví žalovaných či ve vlastnictví právního předchůdce žalobce, a proto otázku případného nabytí vlastnického práva k nim ze strany žalovaných neposuzoval.

36. Dovolací soud se s tímto závěrem odvolacího soudu ztotožňuje. Pokud požaduje žalobce v tomto řízení určit jeho vlastnické právo, musí tvrdit a prokazovat k tomu relevantní skutečnosti. Pro posouzení existence vlastnického práva žalobce není v projednávané věci rozhodné, zda vlastníky sporných částí pozemku parc. č. 1 jsou osoby zapsané v katastru nemovitostí či osoba třetí (např. právní předchůdce žalobce). Proto není pro rozhodnutí ve věci podstatné, zda žalované sporné části pozemků parc. č. 1 užívaly či věděly o možném rozporu mezi stavem katastrálním a právním. Nutno poznamenat, že předmětem tohoto řízení není požadavek žalovaných na odstranění stavby stodoly, ale požadavek žalobce na určení jeho vlastnického práva k pozemku. V takovém případě není Nejvyššímu soudu ani zřejmé, jakým způsobem by se mohlo žalobcem tvrzené zjevné zneužití práva ve smyslu § 8 o. z. ze strany žalovaných projevit při posouzení toho, zda je žalobce vlastníkem sporných částí pozemku parc. č. 1.

K námitce žalobce, že nabyl vlastnické právo k části pozemku parc. č. 1, na níž přesahuje stavba stodoly nacházející se z větší části na pozemku parc. č. 2, na základě institutu přestavku ve smyslu § 3059 o. z. ve spojení s § 1087 o. z.:

37. Žalobce rovněž namítá, že nabyl vlastnické právo k části pozemku parc. č. 1, na níž se nachází stavba stodoly, na základě institutu přestavku podle § 3059 o. z. ve spojení s § 1087 o. z. V ustálené rozhodovací praxi Nejvyššího soudu považuje v této souvislosti za doposud nevyřešenou právní otázku, zda v případě použití ustanovení o přestavku na stavby zřízené před 1. 1. 2014 ve smyslu § 3059 o. z. ve spojení s § 1087 o. z. musí být dobrá víra zřizovatele stavby, že stavbu zřídil zcela na vlastním pozemku, dána i ke dni nabytí účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, tedy k 1. 1. 2014.

38. Tato právní otázka dosud nebyla doposud v judikatuře Nejvyššího soudu výslovně řešena; dovolání je proto v této části přípustné (§ 237 o. s. ř.), není však důvodné (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

IV.

Důvodnost dovolání

39. Podle § 3059 o. z. je-li stavba zřízena na několika pozemcích, použijí se § 3056 až 3058 jen ve vztahu k pozemku, na němž je převážná část stavby. Stane-li se stavba součástí tohoto pozemku, použije se ve vztahu k pozemkům, na něž části stavby přesahují, ustanovení o přestavku.

Podle § 1087 odst. 1 zasahuje-li trvalá stavba zřízená na vlastním pozemku jen malou částí na malou část cizího pozemku, stane se část pozemku zastavěného přestavkem vlastnictvím zřizovatele stavby; to neplatí, nestavěl-li zřizovatel stavby v dobré víře.

č. 65

40. V rozsudku ze dne 18. 4. 2017, sp. zn. [22 Cdo 4572/2015](#), publikovaném pod č. 103/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, Nejvyšší soud přijal a odůvodnil závěr, že ustanovení § 3059 věta druhá o. z. rozšiřuje institut přestavku (§ 1087 o. z.) i na stavby zřízené před 1. 1. 2014; podmínky pro nabytí vlastnického práva přestavkem se v takovém případě posoudí podle § 1087 o. z. Institut přestavku lze aplikovat jen u trvalých staveb zřizovaných stavebníkem zčásti na cizím pozemku v přesvědčení (dobré víře), že zřizuje stavbu na vlastním pozemku.

41. Rozhodným pro posouzení věci je výklad příslušného přechodného ustanovení § 3059 o. z. ve spojení s úpravou obsaženou v § 1087 o. z. z pohledu její použitelnosti na stavby zřízené zčásti na cizím pozemku před účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, tedy před 1. 1. 2014. V případě staveb zřízených před 1. 1. 2014 totiž zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, neupravuje výslovně okamžik, ke kterému musí být dobrá víra zřizovatele stavby dána.

42. Jestliže příslušné přechodné ustanovení pojí možnost nabytí vlastnického práva k části sousedního pozemku zastavěné přestavkem u staveb zřízených před 1. 1. 2014 právě k 1. 1. 2014, musí být dobrá víra zřizovatele stavby dána i k tomuto datu, neboť se jedná o prvotní okamžik, ke kterému může dojít k „přírůstku.“ K okamžiku vybudování stavby totiž nemohl být zřizovatel stavby v žádném legitimním očekávání nabytí vlastnického práva k pozemku, na nějž stavba přesahuje, a to již jen z toho důvodu, že pro existenci § 120 odst. 2 obč. zák. se stavba součástí tohoto pozemku stát nemohla. Jinými slovy v případě zřízení stavby před 1. 1. 2014 šlo o jednání, které bylo dokončeno ještě před 1. 1. 2014, tedy v době, kdy se účastníci řízení řídili občanskoprávní úpravou, která obdobu ustanovení § 1087 o. z. neobsahovala. Následné přijetí zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a v něm obecně zdůrazněné pojetí superficiální zásady nepředstavují takové důvody, aby převážily skutečnost, že ke dni, kdy mohlo k přírůstku dojít, již zřizovatel stavby v dobré víře nebyl [shora uvedený závěr je rovněž zastáván v odborné literatuře, viz SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, str. 357, marg. č. 33-33].

43. V projednávané věci žalobce před nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zřídil stavbu stodoly, která malou částí přesahuje na malou část pozemku žalovaných. K 1. 1. 2014 již žalobce nebyl v dobré víře, že stavbu zřídil zcela na vlastním pozemku, i když částečně přesahuje na cizí pozemek (příčemž tento závěr žalobce v dovolání žádným způsobem nezpochybňuje). V takovém případě z výše uvedeného plyne, že žalobce

nemohl nabýt vlastnické právo k části pozemku parc. č. 1 na nějž přesahuje stavba stodoly, na základě § 3059 o. z. ve spojení s § 1087 o. z. Jelikož odvolací soud dospěl ke stejnému závěru, nespočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř.

44. Z důvodu procesní ekonomie se Nejvyšší soud nezabýval námitkami dovolatele směřujícími do závěrů odvolacího soudu, že žalobce již při zřizování stavby nebyl vzhledem ke všem okolnostem v dobré víře, že zřizuje tuto stavbu zcela na vlastním pozemku. Posouzení této právní otázky totiž nemůže mít žádný vliv na věcnou správnost závěru odvolacího soudu, že žalobce nemohl nabýt vlastnické právo k části pozemku parc. č. 1, na nějž přesahuje stavba stodoly v jeho vlastnictví, na základě § 3059 o. z. ve spojení s § 1087 o. z., protože nebyl k 1. 1. 2014 v dobré víře, že tuto stavbu zřídil zcela na vlastním pozemku.

45. S ohledem na výše uvedené není dovolání ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. důvodné, a proto jej Nejvyšší soud podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

46. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud dovolání žalobce zamítl, zamítl pro nedůvodnost i návrh na odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí, a to v tomto rozhodnutí, kterým bylo rovněž dovolací řízení skončeno (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. [29 Cdo 78/2016](#), či ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. [23 Cdo 3999/2017](#), a nález Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. [III. ÚS 3425/16](#)).

č. 66

Proti osobě, jež nabyla své vlastnické právo příklepem licitátora v nedobrovolné veřejné dražbě, provedené podle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů, může třetí osoba prosadit své tvrzené vlastnické právo, nabyté z jiného právního titulu, jenž není vymezen v ustanovení § 1109 a § 1110 o. z., pouze tehdy, prokáže-li, že: a) došlo k zneužití institutu veřejné dražby (a tedy k zneužití zákona o veřejných dražbách) a dražba fakticky podle tohoto zákona neproběhla a zároveň b) vydražitel nebyl v dobré víře v oprávnění navrhovatele dražby navrhnout provedení veřejné dražby.

č. 66

Veřejná nedobrovolná dražba [Veřejná dražba], Vlastnictví, Příklep, Dobrá víra, Poctivost (o. z.)

§ 36 zákona č. 26/2000 Sb., § 6 odst. 1 a 2 o. z., § 1109 a násl. o. z., § 1343 o. z., § 1771 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2022, sp. zn. [21 Cdo 822/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:21.CDO.822.2022.1

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 30. 9. 2021, sp. zn. 27 Co 232/2020, a rozsudek Okresního soudu v Hodoníně ze dne 30. 6. 2020, sp. zn. 6 C 392/2018, doplněný usnesením ze dne 4. 5. 2021, sp. zn. 6 C 392/2018, a věc vrátil Okresnímu soudu v Hodoníně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou dne 26. 12. 2018 (doplněnou dne 24. 6. 2020) u Okresního soudu v Hodoníně se původní žalobkyně (společnost A. V., dále jen „původní žalobkyně“) domáhala, aby jí žalovaná byla povinna vydat nákladní vozidlo DAF LF 180, včetně všech součástí a příslušenství tohoto vozidla, zejména technického průkazu, osvědčení o technickém průkazu a všech klíčů k tomuto vozidlu. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že původní žalobkyně nabyla dne 29. 1. 2018 ve veřejné dražbě vlastnické právo k této věci, přičemž v době nabytí vlastnického práva původní žalobkyní neměl dražebník nákladní vozidlo u sebe, bylo zjištěno, že vozidlo má žalovaná.

2. Žalovaná navrhl, aby žaloba byla zamítnuta. Uvedla, že provedená dražba byla neoprávněná, navrhovatel dražby nebyl oprávněným navrhovatelem nedobrovolné dražby podle § 36 a násl. zákona o veřejných dražbách. Na základě kupní smlouvy ze dne 30. 11. 2016 se stala majitelem vozidla společnost S. s.r.o. a vozidlo bylo zajištěno smlouvou o zajištění závazků převodem práva společnosti UniCredit Leasing CZ a. s. na poskytnutý úvěr. Žalovaná dne 29. 12. 2017 koupila od společnosti S. s.r.o. předmětné vozidlo a převzala závazky z úvěru. V době, kdy byla vlastníkem vozidla společnost S. s.r.o., došlo k uzavření zástavní smlouvy, zástavním věřitelem byla společnost P. CH. D. s.r.o. a zástavcem společnost I. JJJ s. r. o.

Společnost P. CH. D. s.r.o. si byla vědoma, že vlastníkem předmětného nákladního vozidla je společnost S. s.r.o. a že nebyla zástavní smlouva platně uzavřena, přesto přistoupila k realizaci zástavního práva ve veřejné dražbě.

3. Okresní soud v Hodoníně rozsudkem ze dne 30. 6. 2020, č. j. 6 C 392/2018-192, doplněným usnesením ze dne 4. 5. 2021, č. j. 6 C 392/2018-227, žalobu zamítl, a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení 28.404,69 Kč k rukám jejího „právního“ zástupce a že žalobkyně je povinna zaplatit ČR – Okresnímu soudu v Hodoníně náklady řízení ve výši 901 Kč. Dovodil, že se nejedná o překážku věci rozsouzené a že žalobkyně není ve věci aktivně legitimována, neboť nenabyla předmětné vozidlo, jehož vydání se domáhá. I při nabytí ve veřejné dražbě je zapotřebí, aby nabyvatel byl v dobré víře, že prodávající je vlastníkem věci, popř. oprávněným věc prodat. Žalobkyně však nenabyla vlastnické právo k předmětnému vozidlu, neboť jsou zde zásadní pochybnosti vztahující se k otázce, zda navrhovatel dražby měl či neměl oprávnění věc prodat, a nabyvatel o těchto pochybnostech věděl. Žalobkyně nebyla v dobré víře v oprávnění navrhovatele P. CH. D. s.r.o. vlastnické právo převést. Z dokazování vyplynulo, že dražba byla jen účelovým prodejem, když navrhovatel dražby P. CH. D. s.r.o. byla zastoupena dlouhodobě, a to i ve sporech týkajících se předmětného vozidla, advokátkou N. R., přičemž vydražitelem byla žalobkyně, jejíž členem představenstva byla opět N. R. a také jediným akcionářem této společnosti. Navrhovatel dražby i žalobkyně vzhledem k personálnímu propojení věděli, za jakých okolností byla zástavní smlouva na předmětné vozidlo uzavřena, a že k tomu společnost I. JJJ s. r. o. nebyla oprávněna. P. CH. D. s.r.o. nebyla oprávněna věc dražít, neboť otázka vlastnického práva k vozidlu ani otázka platnosti či neplatnosti zástavního práva nebyla v době konání dražby vyřešena.

4. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Brně, poté, co Okresní soud v Hodoníně usnesením ze dne 19. 11. 2020, č. j. 6 C 392/2018-219, rozhodl, že v řízení bude pokračováno na straně žalobkyně se společností P., rozsudkem ze dne 30. 9. 2021, č. j. 27 Co 232/2020-242, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žalobkyně je povinna zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení 4.356,-Kč k rukám advokáta JUDr. Ing. Z. R. Dovodil, že v daném případě nebyly splněny podmínky pro to, aby se právní předchůdkyně žalobkyně jako vydražitelka stala vlastníkem předmětného vozidla. Zástavní smlouva mezi společností P. CH. D. s.r.o. jako zástavním věřitelem a společností I. JJJ s. r. o. jako zástavcem byla uzavřena v době (7. 4. 2017), kdy již společnost I. JJJ s. r. o. nebyla vlastníkem uvedeného vozidla, neboť vozidlo prodala dne 30. 11. 2016 společnosti S. s.r.o. Společnost P. CH. D. s.r.o. byla informována společností S. s.r.o. o jejím vlastnickém právu k předmětnému vozidlu. S ohledem na propojení společnosti P. CH. D. s.r.o. a původní žalobkyně je nepochybné, že původní žalobkyně jako nabyvatel (vydražitel) nemohla být v dobré víře v oprávnění druhé strany převést vlastnické právo na základě řádného titulu. P. CH. D. s.r.o. podala návrh na nedobrovolnou veřejnou dražbu, ačkoliv v té době již věděla, že při uzavření zástavní smlouvy nebyla společnost I. JJJ s. r. o. vlastníkem uvedeného vozidla. P. CH. D. s.r.o. byla zastoupena advokátkou N. R., která byla současně od roku 2015 do dubna 2019 členkou představenstva původní žalobkyně. Zároveň dovodil, že „...žalobě nelze vyhovět ani s ohledem na § 8 o. z...“, neboť „.../S/ společnost P. ch. d. s. r. o. podala návrh na nedobrovolnou veřejnou dražbu, ačkoliv v té době již věděla, že při uzavření zástavní smlouvy nebyla společnost I. JJJ s. r. o. vlastníkem uvedeného vozidla...“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Namítla, že odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe při řešení otázky „nabytí vlastnictví v rámci veřejné dražby“ a že otázky „zneužití práva“ a „dobré víry při nedobrovolné dražbě“ nebyly zatím dovolacím soudem vyřešeny. Pro nabytí vlastnictví v rámci dražby je dle judikatury dovolacího soudu podstatné pouze, že usnesení o příklepu nabylo právní moci a že vydražitel zaplatil nejvyšší podání. V době konání veřejné dražby byla v registru vozidel zapsána jako vlastník společnost S. s.r.o. a nikoli žalovaná, žalobkyně tedy očekávala, že tato byla o dražbě dražebníkem informována a mohla tedy případně uplatnit proti dražbě své námitky. Protože nebyly podány žádné námitky a žalobkyně řádně nabyla (vydražila) vozidlo, nelze nyní rozporovat vlastnictví žalobkyně k předmětnému vozidlu. Žalobkyně ani společnost P. CH. D. s.r.o. v době uzavření zástavní smlouvy nevěděla, že společnost I. JJJ s. r. o. není vlastníkem zastaveného vozidla, a smlouva byla tedy uzavřena v souladu s § 1343 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „o. z.“ (I. JJJ s. r. o. byla zapsána ve velkém technickém průkazu jako vlastník, vozidlem fakticky disponovala, odevzdala předmět dražby, klíčky a malý technický průkaz od vozidla P. CH. D. s.r.o.). Vzniklo-li řádně a platně zástavní právo k vozidlu a byly-li splněny podmínky dle § 1343 o. z. (což odvolací soud potvrdil), měla žalobkyně v zástavě předmětný automobil, mohla tak být provedena i předmětná dražba. Žalobkyně považuje za naprosto absurdní, že by uzavřená zástavní smlouva byla platná, ale samotná dražba by již byla neplatná kvůli tomu, že se vydražitel dozvěděl nějakou skutečnost o vlastnictví vydražené věci. Žalobkyně dále nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že by zjevně zneužila práva, není ani zřejmé, jaké právo by měla zneužít. Žalobkyně pouze využila svého práva účastnit se dražby a předmětné vozidlo vydražit (veřejné dražby se mohl účastnit kdokoliv). Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) projednal dovolání žalobkyně podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

8. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

9. Dovolání je přípustné pro řešení otázky předpokladů vzniku vlastnického práva podle ustanovení § 1109 písm. a) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, neboť tato otázka nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu doposud řešena, a pro řešení otázky předpokladů posouzení výkonu práva jakožto „zřejmého zneužití práva“, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

10. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

A) K otázce předpokladu vzniku vlastnického práva podle ustanovení § 1109 písm. a) o. z.

11. Podle ustanovení § 1109 písm. a) o. z. vlastníkem věci se stane ten, kdo získal věc, která není zapsána ve veřejném seznamu, a byl vzhledem ke všem okolnostem v dobré víře v oprávnění druhé strany vlastnické právo převést na základě řádného titulu, pokud k nabytí došlo ve veřejné dražbě.

12. Uvedené ustanovení je jedním z těch, která řeší problematiku nabytí vlastnického práva od nevlastníka (přesněji od neoprávněného); vychází z občanskoprávního pojetí dražby jako zvláštního způsobu završení kontraktačního procesu [srovnej užití spojení „vlastnické právo převést“ a dále znění ustanovení § 1771 odst. 1 o. z., zařazeného pod rubrikou „zvláštní způsoby uzavírání smlouvy“ („Při dražbě je smlouva uzavřena příklepem“)].

13. Tato konstrukce však nekoresponduje s úpravou vzniku vlastnického práva v zákoně č. 26/2000 Sb. o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o veřejných dražbách“), podle jehož ustanovení § 2 písm. a) platí, že „/P/ro účely tohoto zákona se rozumí: a) dražbou je veřejné jednání, jehož účelem je přechod vlastnického nebo jiného práva k předmětu dražby, konané na základě návrhu navrhovatele, při němž se licitátor obrací na předem neurčený okruh osob přítomných na předem určeném místě, nebo v prostředí veřejné datové sítě na určené adrese, s výzvou k podávání nabídek, a při němž na osobu, která za stanovených podmínek učiní nejvyšší nabídku, přejde příklepem licitátora vlastnictví nebo jiné právo k předmětu dražby, nebo totéž veřejné jednání, které bylo licitátorem ukončeno z důvodu, že nebylo učiněno ani nejnižší podání“; judikatura Nejvyššího soudu tradičně považuje vznik vlastnického práva v důsledku příklepu licitátora ve veřejné dražbě za originární způsob nabytí vlastnického práva (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sp. zn. [21 Cdo 1032/2010](#), který byl uveřejněn v časopise Soudní judikatura pod publikačním číslem 148/2011, z recentních rozhodnutí lze poukázat na závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. [21 Cdo 869/2019](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2022, sp. zn. [21 Cdo 1444/2022](#)).

14. Důvodová zpráva k ustanovení § 1771 o. z. [srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, (konsolidované znění), ze dne 3. 2. 2012]] pouze lakonicky konstatuje, že „/Z/atímco dražba v režimu veřejného práva představuje zvláštní právní skutečnost, dražba v režimu soukromého práva představuje zvláštní způsob kontraktace“, reagujíc tím zjevně na (výše zmíněnou) úpravu nabytí vlastnictví v zákoně o veřejných dražbách.

15. Uvedené rozlišení ve vztahu k veřejným dražbám však postrádá jakýkoliv zákonný podklad, neboť, jak vyplývá z ustanovení § 1 zákona o veřejných dražbách, zákon (o veřejných dražbách) upravuje veřejné dražby a vznik, trvání a zánik některých právních vztahů s tím souvisejících a podle tohoto zákona se postupuje, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak (odkazuje se na zákon č. 427/1990 Sb., o převodech vlastnictví státu k některým věcem na jiné právnické nebo fyzické osoby, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů; jde o zákony, které mají svoji vlastní úpravu dražeb). Z uvedeného ovšem vyplývá, že pakliže zvláštní zákon (tedy i občanský zákoník) neupravuje veřejné dražby (jejich průběh a důsledky), není možno konat veřejné dražby v jiném režimu, než je upraven právě v zákoně o veřejných dražbách; veřejná dražba v režimu „soukromého práva“ je tak (zatím) vyloučena.

č. 66

16. Pakliže však je nabytí vlastnictví v režimu zákona o veřejných dražbách vázáno na právní skutečnost (příklep licitátora), není toto nabytí vázáno na osobu převodce a z logiky věci je otázka oprávněnosti takového „převodce“ vlastnické právo převést zcela irelevantní.

17. Dále je třeba mít na zřeteli, že zákon o veřejných dražbách obsahuje významné ochranné instituty, „střežící“ regulérnost veřejné dražby [povinnost dražebníka za určitých podmínek ustoupit od dražby (srov. ustanovení § 22, resp. § 46 zákona o veřejných dražbách), vyslovení neplatnosti dražby (srov. ustanovení § 24, resp. § 48 zákona o veřejných dražbách)], které chrání práva širokého okruhu osob, jichž se uskutečnění dražby, resp. její důsledky dotýkají. Judikatura sice umožnila zpochybnit nabytí vlastnického práva vydražitele příklepem ve veřejné dražbě, avšak pouze v případě, že se jednalo o dražbu tzv. „zdánlivou“, resp. „fingovanou“, tedy v případech, kdy došlo k zneužití institutu veřejné dražby (a tedy k zneužití zákona o veřejných dražbách) a dražba fakticky podle tohoto zákona neproběhla, byť (ve vztahu k vnějšímu světu) vykonaná dražba formálně naplnila všechny předpoklady a podmínky veřejné dražby. Jedná se o jedinou výjimku ze zásady nemožnosti přezkoumávat platnost veřejné nedobrovolné dražby mimo řízení podle zákona o veřejných dražbách, a to ani jako předběžnou otázku (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2006, sp. zn. [29 Odo 777/2006](#), který byl uveřejněn v časopise Soudní judikatura pod publikačním číslem 25/2007, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2006, sp. zn. [29 Odo 294/2003](#), který byl uveřejněn ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod publikačním číslem 10/2007, z recentních rozhodnutí potom rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. [21 Cdo 898/2020](#)).

18. Uvedená zákonná úprava, jakož i navazující judikatura, tak staví nabytí vlastnického práva příklepem licitátora ve veřejné dražbě, provedené podle zákona o veřejných dražbách (popř. podle jiných, výše zmíněných předpisů), k nejsilnějším nabývacím titulům; ochrana poskytovaná „domnělým“ vlastníkům ustanovením § 1109 písm. a) o. z. tak ve vztahu k tomuto titulu postrádá racionální opodstatnění.

19. Navíc, ustanovení § 1109 o. z. je odrazem vývoje náhledu na problematiku ochrany dobré víry na úkor ochrany vlastnického práva, která – v intencích intepretace ustanovení § 446 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník – byla shledána (při favorizování dobré víry) ústavně konformní (srovnej nálezn Ústavního soudu ze dne 13. 6. 2006, uveřejněný pod č. 452/2006 Sb.).

20. Ve vztahu k těm, jimž již sama úprava nabytí vlastnického práva příklepem licitátora ve veřejné dražbě poskytuje oproti subjektům, kteří své „vlastnické“ právo odvozují od jiného nabývacího titulu, takřka neotřesitelnou pozici, tak postrádá ochrana jejich dobré víry racionální opodstatnění. Tyto úvahy pak by mohly vést k závěru, že za stávající úpravy procesu veřejné dražby (a nabytí vlastnického práva příklepem licitátora ve veřejné dražbě) je ustanovení § 1109 písm. a) o. z. obsoletní.

21. Takový výklad by však byl v rozporu se zásadou systematického výkladu právních norem, podle které se v pochybnostech má interpretovat tak, aby se ostatní normy nestaly obsoletní (srov. MELZER, F. Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 147). Navíc důsledkem interpretace nemůže být nastolení situace, označované jako *denegatio iustitiae* (odmítnutí spravedlnosti), která představuje zásah do práva na spravedlivý proces zakotveného v čl. 36 odst. 1 Listiny (srovnej např. nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2021, sp. zn. [I. ÚS 444/18](#)).

č. 66

22. Je tak zapotřebí nalézt takový výklad ustanovení § 1109 písm. a) o. z., který by obstál jak ve světle právní úpravy nabytí vlastnického práva v režimu zákona o veřejných dražbách, tak ve světle zásady favorizace dobré víry při nabytí vlastnického práva v určitých, právním předpisem vymezených situacích.

23. Jak již bylo výše uvedeno, ustálená judikatura pregnantně vymezila situace, za nichž lze prolomit „neotřesitelné“ postavení vlastníka, nabyvšího věc ve veřejné dražbě (srov. bod 17. odůvodnění). Jde o případy dražeb tzv. „na oko“, které jsou zpravidla důsledkem zlého úmyslu některých osob, na dražbě zúčastněných (nejčastěji navrhovatele dražby a dražebníka; popřípadě pouze navrhovatele dražby), který však ve vztahu k dražitelům nemusí být nijak rozpoznatelný; jinak řečeno, dražitelé se dražby účastní v přesvědčení, že jde o dražbu regulární. A právě v této situaci by se podle názoru Nejvyššího soudu měl uplatnit princip favorizace dobré víry nabyvatele věci (vydražitele), upravený v ustanovení § 1109 písm. a) o. z.

24. Podle ustanovení § 1109 o. z. se dobrá víra nabyvatele vztahuje k „oprávnění druhé strany vlastnické právo převést na základě řádného titulu“. Protože je, jak již bylo vysvětleno v předchozím textu (srov. bod 16. odůvodnění), nabytí vlastnictví v režimu zákona o veřejných dražbách vázáno na právní skutečnost (příklep licitátora), a neexistuje tak „druhá strana“ (převodce), je zapotřebí dobrou víru vázat k oprávnění osoby, která je (v režimu zákona o veřejných dražbách) osobě „převodce“ (z hlediska podmínky „oprávnění věc převést“) obsahově nejbližší; takovou osobou může být pouze navrhovatel dražby [srov. ustanovení § 2 písm. b), § 17 odst. 1 a 4, § 36 odst. 1 a 3 zákona o veřejných dražbách, podle nichž navrhovatelem dražby může být vlastník věci, osoba, která je oprávněna s předmětem dražby hospodařit a je vlastníkem zmocněna nebo na základě zvláštního právního předpisu oprávněna předmět dražby zcizit, likvidátor, insolvenční správce, dražební věřitel, jehož pohledávka je přiznána vykonatelným soudním rozhodnutím nebo vykonatelným rozhodčím nálezem nebo doložena vykonatelným notářským zápisem, který obsahuje náležitosti stanovené zvláštním právním předpisem, anebo doložena jiným vykonatelným rozhodnutím, jehož soudní výkon připouští zákon, včetně platebních výměrů a výkazů nedoplatků, přičemž dražebním věřitelem je osoba, jejíž pohledávka je zajištěna zástavním právem k předmětu dražby, včetně soudcovského zástavního práva,

a je-li předmětem dražby jednotka v domě, osoba odpovědná za správu domu a pozemku ve věci pohledávky související se správou domu a pozemku vůči vlastníku jednotky].

25. Dobrou víru vydražitele je tak nutno vázat na oprávnění výše uvedených osob „vlastnické právo převést na základě řádného titulu“, tedy na oprávnění „navrhnout provedení veřejné dražby na základě řádného titulu“; právě tuto dobrou víru ustanovení § 1109 o. z. presumuje [srov. ustanovení § 1111 o. z., Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (konsolidované znění), ze dne 3. 2. 2012].

26. Na základě uvedeného rozboru dospěl dovolací soud k závěru, že proti osobě, jež nabyla své vlastnické právo příklepem licitátora ve veřejné dražbě, provedené podle zákona o veřejných dražbách, může třetí osoba prosadit své tvrzené vlastnické právo, nabyté z jiného právního titulu, jenž není vymezen v ustanovení § 1109 a § 1110 o. z., pouze tehdy, prokáže-li, že:

a) došlo k zneužití institutu veřejné dražby (a tedy k zneužití zákona o veřejných dražbách) a dražba fakticky podle tohoto zákona neproběhla a zároveň

b) vydražitel nebyl v dobré víře v oprávnění navrhovatele dražby navrhnout provedení veřejné dražby.

27. Odvolací soud vycházejí z odlišného právního názoru na výklad ustanovení § 1109 o. z. se výše uvedenými předpoklady pro možnost popření vlastnického práva, nabytého vydražitelem ve veřejné dobrovolné dražbě, nezabýval, jeho právní hodnocení této otázky je neúplné a tudíž nesprávné.

B) K otázce zneužití práva žalobkyní při realizaci zástavního práva formou veřejné dražby

28. Podle ustanovení § 6 odst. 1 o. z. má každý povinnost jednat v právním styku poctivě.

Podle ustanovení § 6 odst. 2 věty první o. z. nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu.

Podle ustanovení § 8 o. z. zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.

29. Princip poctivosti a zákaz zneužití práva patří k základním zásadám soukromého práva. Jejich obsah není nikde přesně vymezen, vždy záleží na okolnostech konkrétního případu. Oba principy spolu úzce souvisí, zákaz zneužití práva je považován za jeden z projevů korektivní funkce zásady poctivosti. Poctivost vyjadřuje určitý standard chování v právních vztazích vyžadující čestnost, otevřenost a povinnost brát ohledy na zájmy druhé strany. Zákaz zneužití práva je jedním z korektivů výkonu subjektivních práv. Slouží k tomu, aby pomocí něj byla odepřena právní ochrana takovému výkonu práva, který sice formálně odpovídá zákonu či smlouvě, avšak který je – zpravidla poměřováno hlediskem dobrých mravů – vzhledem k okolnostem konkrétního případu nepřijatelný (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2019, sp. zn. [21 Cdo 3722/2017](#)). Podle ustálené soudní praxe za dobré mravy je třeba pokládat souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních

(srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 1998, sp. zn. [3 Cdon 51/96](#), který byl uveřejněn ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod publikačním číslem 5/2001, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. [2 Cdon 473/96](#), který byl uveřejněn ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod publikačním číslem 16/1998, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. [31 Cdo 3931/2013](#), který byl uveřejněn ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod publikačním číslem 15/2015, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. [26 Cdo 3689/2019](#)). Uvedené pojetí je konformní i se závěrem obsaženým v nálezu Ústavního soudu ze dne 26. 2. 1998, sp. zn. [II. ÚS 249/97](#), uveřejněném pod č. 14/1998 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, který za dobré mravy považuje souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti.

30. Právní úprava obsažená v ustanovení § 8 o. z. vychází – jak vyplývá z důvodové zprávy k občanskému zákoníku – ze dvou základních pravidel, a to z pravidla *neminem laedit, qui suo iure utitur* (kdo vykonává svoje právo, nikomu neškodí) a z pravidla *mal enim iure nostra uti non debemus* (nemáme však zneužívat svoje právo). Z toho důvodu se nezakazuje výkon práva, jímž se právo zneužívá, neboť zneužití není výkonem práva, nýbrž jde o protiprávní (nedovolený) čin, a proto mu nelze přiznat ochranu. Sankcí za zneužití práva je odmítnutí právní ochrany zdánlivého výkonu práva.

31. Zneužitím práva je výkon práva v rozporu s jeho účelem, kdy je právo vykonáno, ačkoliv nositel tohoto práva nemá žádný skutečný nebo jen nepatrný zájem na jeho výkonu, resp. se projevující jako rozpor mezi užitkem oprávněného, k němuž výkon práva skutečně směřuje, a užitkem oprávněného, pro něž je právo poskytnuto, jehož lze výkonem tohoto práva obvykle dosáhnout a na němž mají nositelé práva obvykle zájem (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. [22 Cdo 2135/2016](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2021, sp. zn. [29 Cdo 3801/2019](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. [22 Cdo 5159/2014](#), který byl uveřejněn ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod publikačním číslem 101/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2020, sp. zn. [28 Cdo 2067/2020](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. [22 Cdo 4741/2015](#)). Zvláštním případem zneužití práva je tzv. šikana jako chování, jímž se právo vykonává za tím určujícím účelem, aby druhé straně byla způsobena újma (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. [21 Cdo 992/99](#), uveřejněný pod publikačním č. 126/2000 v časopise Soudní judikatura, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2003, sp. zn. [21 Cdo 1893/2002](#), který byl uveřejněn ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod publikačním číslem 91/2003, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2010, sp. zn. [21 Cdo 1288/2009](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 6. 2008, sp. zn. [21 Cdo 2128/2007](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. [21 Cdo 1582/2012](#), a v nich vyjádřený právní názor, že za zneužití práva lze považovat takové jednání, jehož cílem není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým úmyslem způsobit jinému účastníku újmu).

32. Uvedené závěry podporuje i odborná literatura, podle níž zákaz zneužití práva představuje jeden z korektivů výkonu subjektivních práv, který má zabránit takovému výkonu subjektivního práva, které je pouze formálně v souladu s objektivním právem. Jinými slovy

řečeno, je zakázáno, aby nositel subjektivního práva realizoval své subjektivní právo za účelem, který je se zákonem neslučitelný. Podle uvedeného pravidla má být odepřena právní ochrana takovému výkonu práva, který sice formálně odpovídá zákonu či obsahu existujícího právního vztahu, avšak je vzhledem k okolnostem případu nepřijatelný. Pravidlo obsažené v ustanovení § 8 o. z. je dílčím projevem zásady poctivosti, její korektivní (korigující) funkce, která prosvítá právní úpravou (srov. LAVICKÝ, P. Komentář k § 8, s. 59. In: LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–302). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022). Obdobně srov. též MELZER, F., TÉGL, P. Komentář k § 6, s. 119–120. In: MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1-117. Praha: Leges, 2013.

33. V recentní judikatuře tyto úvahy Nejvyšší soud prezentoval v rozsudku ze dne 3. 5. 2022, sp. zn. [21 Cdo 3575/2021](#), nebo rozsudku ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. [21 Cdo 1070/2021](#).

č. 66

34. Odvolací soud se však výše uvedenými hledisky, podle nichž je možno dovodit, že výkon práva nezasluhuje právní ochrany, v podstatě nezabýval, neboť pouze konstatoval, že „/S/polečnost P. ch. d. s. r. o. podala návrh na nedobrovolnou veřejnou dražbu, ačkoliv v té době již věděla, že při uzavření zástavní smlouvy nebyla společnost I. JJJ s. r. o. vlastníkem uvedeného vozidla“ (srov. bod 13. odůvodnění rozsudku odvolacího soudu). Toto zdůvodnění je však ve světle dalšího závěru, že „...snad byly splněny podmínky vymezené § 1343 odst. 2 o. z. a zástavní smlouva byla v souladu s tímto ustanovením platně uzavřena“ poměrně nesrozumitelné, neboť připustil-li odvolací soud, že „zástavní smlouva byla uzavřena platně“ [správně „zástavní právo vzniklo“ (srov. ustanovení § 1343 odst. 2 o. z.)], pak je jeho závěr o významu vědomosti žalobkyně jako zástavní věřitelky o /ne/vlastnictví zástavkyně (společnosti I. JJJ s. r. o.) k předmětu zástavy ve vztahu k aplikaci ustanovení § 8 o. z. zcela irelevantní, neboť právě tato skutečnost je podstatou hypotézy aplikovatelné právní normy (tedy ustanovení § 1343 odst. 2 o. z.). Jiný argument pro svůj závěr o nutnosti aplikace ustanovení § 8 o. z. odvolací soud již neuvedl a ani z obsahu spisu nelze prima facie takový argument dovodit.

35. Dovolací soud tak dospěl k závěru, že rozsudek odvolacího soudu není z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky tento rozsudek zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud rovněž toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně (Okresnímu soudu v Hodoníně) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

č. 67

Při uplatňování práv, která vznikla vlastníkům jednotek vadou jednotky, jedná společenství vlastníků jednotek podle § 1196 odst. 2 o. z. jako nepřímý zákonný zástupce vlastníků jednotek, tedy vlastním jménem na jejich účet.

Společenství vlastníků jednotek, Zastoupení

§ 1196 odst. 1, 2 o. z., § 1189 odst. 1 o. z., § 1194 odst. 1 o. z.

č. 67

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2022, sen. zn. [26 ICdo 28/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:26.ICDO.28.2022.1

Nejvyšší soud zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 11. 2021, a rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 3. 5. 2021 a věc vrátil Krajskému soudu v Plzni k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Plzni (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 3. 5. 2021, č. j. 58 ICm 2798/2020-41, zamítl žalobu na určení pravosti a výše (ve výroku blíže specifikovaných) pohledávek v celkové výši 15.808.587,22 Kč (výrok I.) a uložil žalobci povinnost uhradit žalované k rukám jejího právního zástupce náhradu nákladů řízení ve výši 12.342 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok II.).

2. Žalobce se žalobou došlou soudu dne 14. 8. 2020 domáhal určení pravosti a výše nevykonatelné nepeněžitě pohledávky ve výši 15.358.563,22 Kč a dílčí pohledávky P6.1 ve výši 450.024 Kč, jež přihlásil do insolvenčního řízení společnosti T. I. s. r. o., se sídlem v K. V., (dále též jen „Dlužnice“, popř. žalovaná), které však insolvenční správce Dlužnice popřela na přezkumném jednání dne 5. 8. 2020. Shodně s obsahem přihlášky pohledávek tvrdil, že Dlužnice byla původním vlastníkem budovy na adrese K. V. (dále též jen „Budova“), v níž byly v souladu se zákonem č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytu, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „zákon č. 72/1994 Sb.“), vymezeny bytové jednotky, které prodala novým vlastníkům, a v Budově vzniklo (ze zákona) společenství vlastníků jednotek (žalobce). V kupních smlouvách (jejichž předmětem byly jednotlivé jednotky) poskytla Dlužnice nabyvatelům (vlastníkům jednotek) záruku za vady po dobu pěti let od nabytí právní moci kolaudačního rozhodnutí, jež bylo vydáno 23. 2. 2011. V průběhu záruční doby se na Budově (v některých jednotkách i na společných částech) objevily vady (zejména masivní zatékání), jejichž odstranění se domáhal ve sporu vedeném u Okresního soudu v Karlových Varech pod sp. zn. 41 C 257/2015 (řízení zahájeno dne 12. 10. 2015), jež bylo po zjištění úpadku Dlužnice přerušeno; pohledávku představující nárok na odstranění vad společných částí budovy proto uplatnil v insolvenčním řízení, dílčí pohledávka P6.1 představuje náklady na stavební (technický) dozor investora a je dovozena jako 3 % z ceny stavebních prací na odstranění vad Budovy.

3. Po provedeném dokazování soud prvního stupně zjistil, že v kupních smlouvách, jejichž předmětem byly bytové jednotky, poskytla jejich nabyvatelům Dlužnice záruku za vady předmětu koupě po dobu 5 let od nabytí právní moci kolaudačního rozhodnutí (tj. od 23. 2. 2011). Ze stanov žalobce zjistil, že jeho předsedkyně je oprávněna rozhodovat o opravách a stavebních úpravách společných částí domu, nepřevyšuje-li hodnota práce v jednotlivém případě 150.000 Kč včetně daně z přidané hodnoty (DPH) za rok a společenství zajišťuje kontrolu a plnění pouze jím uzavřených smluv. Z dohod o postoupení práva dále zjistil, že 12 vlastníků bytových jednotek projevilo vůli přenést svá práva uplatnit záruku za vady na žalobce a zmocnilo ho k jejich uplatnění těmito dohodami.

4. S odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. [32 Cdo 1389/2007](#), a ze dne 18. 9. 2012, sp. zn. [29 Cdo 874/2011](#), uzavřel, že nároky z vad předmětu koupě podle smluv o převodu jednotek svědčí nabyvatelům dotčených jednotek jakožto smluvním stranám, nikoliv společenství vlastníků. Uplatnění takových nároků není výkonem správy domu podle § 9 odst. 1 zákona č. 72/1994 Sb., nelze je proto na společenství vlastníků přenést ani příkazními smlouvami. Žalobce, který je společenstvím vlastníků jednotek, tedy není oprávněn vymáhat nároky z vad předmětu koupě, není tak aktivně legitimován k podání žaloby, a proto jeho žalobu zamítl.

5. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze (odvolací soud) unesením ze dne 22. 11. 2021, č. j. 58 ICm 2798/2020, 101 VSPH 625/2021-62 (KSPL 58 INS 27229/2019), rozsudek soudu prvního stupně zrušil a žalobu odmítl (výrok I.); současně uložil žalobci povinnost zaplatit žalované náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů ve výši 16.456 Kč do tří dnů od právní moci usnesení (výrok II.).

6. Převzal zjištění soudu prvního stupně, že žalobce přihláškou uplatnil nepeněžitý nárok – odpovědnost za vady na bytových jednotkách, které vlastníci nabyly kupními smlouvami uzavřenými s Dlužnicí, s níž nebyl žalobce v žádném smluvním vztahu. Shodně se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že žalobce není ve věci aktivně legitimován, neboť uplatnění nároků z odpovědnosti za vady ze smluv o převodu jednotek, není výkonem správy domu. Za nepřiléhavý považoval odkaz žalobce na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. [26 Cdo 811/2015](#), uveřejněný pod číslem 6/2017 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 6/2017“), neboť tam přijaté právní závěry jsou založeny na jiném skutkovém základě, než je tomu v nyní projednávané věci. V případě řešeném v [R 6/2017](#) nabylo společenství vlastníků jednotek právo uplatnit odpovědnost za jakost a záruku na základě smluv uzavřených nejen mezi vlastníky bytových jednotek, ale i se zhotovitelem. V nyní posuzované věci však nebyla mezi jednotlivými vlastníky bytových jednotek, žalobcem a zhotovitelem uzavřena žádná dohoda. Žalobce mohl vystupovat pouze jako zástupce vlastníků podle § 1196 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“, popř. „občanský zákoník“), nemohl předmětné nároky uplatňovat vlastním jménem, neboť ty mu nesvědčí. Navíc, jde-li o dohody o postoupení práv, na základě kterých měli někteří vlastníci svá práva z titulu odpovědnosti za vady převést na žalobce, neuvedl žalobce tento důvod v přihlášce pohledávky, a proto jej již nelze v žalobě uplatnit [§ 198 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), dále též jen „IZ“]. Protože soud prvního stupně sice správně posoudil právní otázku nedostatku aktivní legitimace žalobce, nereflektoval však zvláštní právní úpravu insolvenčního zákona (§ 160 odst. 4 IZ), rozsudek soudu prvního stupně zrušil a žalobu odmítl.

II.**Dovolání a vyjádření k němu**

7. Usnesení odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním. Nesouhlasil se závěrem soudů o nedostatku aktivní věcné legitimace a otázkou, zda je ve smyslu § 1196 odst. 2 o. z. společenství vlastníků jednotek (dále též jen „SVJ“, popř. „společenství“) oprávněno svým jménem uplatňovat a domáhat se odstranění vad na společných částech domu, považoval v rozhodovací praxi dovolacího soudu za doposud neřešenou. Zdůraznil, že judikatura Nejvyššího soudu, z níž soudy vycházely, byla přijata za účinnosti zákona č. 72/1994 Sb. a nelze ji automaticky aplikovat při výkladu ustanovení občanského zákoníku. Měl za to, že smyslem SVJ je zastupovat vlastníky ve společných věcech; jeho účelem je mimo jiné i zajištění oprav a správy společných částí domu. Jestliže by nebyl nadán aktivní věcnou legitimací k odstranění vad na společných částech domu, bylo by naplnění tohoto jeho účelu značně ztíženo, ne-li fakticky vyloučeno. Nesouhlasil se závěrem odvolacího soudu, že SVJ mohlo vystupovat v řízení pouze jako zástupce jednotlivých vlastníků jednotek (a stejně tak uplatnit nárok vůči Dlužníci), takový výklad § 1196 odst. 2 o. z. považoval za přepjatý formalismus. Zdůraznil, že odstranění vad na společných částech Budovy se domáhal již před zahájením insolvenčního řízení, a to v řízení vedeném u Okresního soudu v Karlových Varech pod sp. zn. 41 C 257/2015; po dobu téměř pětiletého soudního řízení nebyla nikdy ze strany soudů jeho aktivní věcná legitimace zpochybněna. Poukázal na právní závěry přijaté v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 4. 2017, sp. zn. [16 Cmo 2/2017](#), uveřejněném pod číslem 122/2018 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, v němž soud dovodil, že společenství vlastníků jednotek je aktivně věcně legitimováno k podání žaloby na vyloučení věci (společných částí domu a pozemku) pojaté insolvenčním správcem do konkursní podstaty. Zpochybnil správnost zjištění odvolacího soudu, že se domáhá i odstranění vad některých jednotek; k této otázce nebylo provedeno žádné dokazování, zdůraznil, že uplatnil pouze vady na společných částech domu. Navíc dohodami (z nichž některé byly soudu předloženy) na něj byla postoupena práva některých vlastníků ze záruky za vady. Proto, i kdyby jeho aktivní věcná legitimace nebyla dána na základě § 1196 o. z., získal by ji smluvně. Navrhl, aby dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

8. Žalovaná se v dovolacím vyjádření ztotožnila s právními závěry odvolacího soudu; za přílehlavý považovala i jeho odkaz na judikaturu Nejvyššího soudu. Měla za to, že žalobce před odvolacím soudem nezakládal svou aktivní věcnou legitimaci na § 1196 odst. 2 o. z., nýbrž na uzavření dohod o postoupení práv. Rozhodnutí odvolacího soudu proto na výkladu § 1196 odst. 2 o. z. nespočívá a dovolání tak není pro řešení této otázky přípustné. Dodala, že existence dohod o postoupení práv z odpovědnosti za vady je skutečností, kterou žalobce neuplatnil v přihlášce pohledávky do insolvenčního řízení. I tato námitka proto byla dovolacím soudem posouzena správně, a to v souladu s § 198 odst. 2 IZ. Navrhla, aby dovolání žalobce bylo odmítnuto, případně zamítnuto.

III.**Přípustnost dovolání**

9. Dovolání bylo podáno včas, subjektem k tomu oprávněným – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále opět

jen „o. s. ř.“), za splnění podmínky zastoupení advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), proti rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se řízení končí.

10. V části, v níž dovolatel namítá, že jeho aktivní věcná legitimace je v projednávané věci založena již dohodami o postoupení práv ze záruky za vady, které uzavřel s některými vlastníky bytových jednotek, dovolání neobsahuje řádné vymezení toho, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 – 238a o. s. ř.). Odvolací soud navíc uzavřel, že existence předmětných dohod není v projednávané věci rozhodná, neboť jde o skutečnost, která nebyla uvedena v přihlášce pohledávky do insolvenčního řízení a nebylo jí proto možné podle § 198 odst. 2 IZ v rámci soudního řízení uplatnit; tento závěr přitom nebyl dovoláním zpochybněn. Otázka smluvního převodu práv z odpovědnosti za vady proto přípustnost dovolání nezakládá.

č. 67

11. Dovolání je však přípustné pro řešení otázky, zda je společenství vlastníků jednotek podle § 1196 odst. 2 o. z. oprávněno uplatňovat a domáhat se svým jménem odstranění vad na společných částech domu, neboť tato otázka, na jejímž řešení rozhodnutí odvolacího soudu spočívá, nebyla doposud v rozhodovací praxi odvolacího soudu řešena. Dovolání je i důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Ze zjištění soudů je zřejmé, že žalobce (společenství vlastníků) vznikl ještě za účinnosti zákona č. 72/1994 Sb. a že Dlužnice při převodu jednotek v Budově poskytla jejich novým vlastníkům 5 letou záruku na vady, která začala běžet dnem 23. 2. 2011, kdy kolaudační rozhodnutí týkající se Budovy nabylo právní moci. Podle tvrzení žalobce (a obsahu spisu) byly smlouvy o převodu jednotek uzavírány postupně, a to jak za účinnosti zákona č. 72/1994 Sb., tak za účinnosti občanského zákoníku. Žalobce rovněž tvrdil, že během záruky se objevily vady, a to jak na jednotkách, tak na budově.

13. Jelikož žalobce vznikl za účinnosti zákona č. 72/1994 Sb. a vady na Budově uplatňuje u soudu po účinnosti občanského zákoníku, je nezbytné před samotným výkladem § 1196 odst. 2 o. z. nejdříve posoudit, jaká právní úprava se má na danou věc použít – zda právní úprava účinná do 31. 12. 2013 (tedy zejména zákon č. 72/1994 Sb.) či od 1. 1. 2014 (tedy zejména občanský zákoník). Soud prvního stupně odkázal na zákon č. 72/1994 Sb., odvolací soud aplikoval občanský zákoník, svůj postup však nijak neodůvodnil a ani se výslovně nezabývaly přechodnými ustanoveními.

14. Zastoupení vlastníků jednotek společenstvím při uplatňování práv z vad jednotek (společných částí) nebylo v zákoně č. 72/1994 Sb. - na rozdíl od občanského zákoníku (§ 1196 odst. 2) - výslovně upraveno. Je třeba zdůraznit, že nejde o vztah mezi SVJ a Dlužnicí (s ní žalobce žádnou smlouvu neuzavíral), ale mezi SVJ a jeho členy při jejich zastupování při uplatňování práv z vad jednotky (společných částí). Občanský zákoník neobsahuje v části páté, hlavě II žádné speciální přechodné ustanovení vztahující se k této problematice, je proto na místě použít základní přechodné ustanovení - § 3028 odst. 1 o. z., podle něhož se občanským zákoníkem řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti. Možnost SVJ uplatňovat práva z vad jednotek výslovně upravuje až občanský zákoník, od 1. 1. 2014 se proto práva a povinnosti, které SVJ z tohoto „zákonného zastoupení“ vzniknou, řídí úpravou obsaženou v občanském zákoníku. Mají-li tedy vlastníci jednotek nějaká

práva vzniklá vadou jednotky, může je v souladu s § 1196 odst. 2 o. z. od 1. 1. 2014 zastupovat při jejich uplatňování SVJ.

15. Podle § 1194 odst. 1 věty první o. z. je společenství vlastníků právnická osoba založená za účelem zajišťování správy domu a pozemku; při naplňování svého účelu je způsobilé nabývat práva a zavazovat se k povinnostem.

16. Podle § 1189 odst. 1 o. z. správa domu a pozemku zahrnuje vše, co nenáleží vlastníku jednotky a co je v zájmu všech spoluvlastníků nutné nebo účelné pro řádnou péči o dům a pozemek jako funkční celek a zachování nebo zlepšení společných částí. Správa domu zahrnuje i činnosti spojené s přípravou a prováděním změn společných částí domu nástavbou, přístavbou, stavební úpravou nebo změnou v užívání, jakož i se zřízením, udržováním nebo zlepšením zařízení v domě nebo na pozemku sloužících všem spoluvlastníkům domu.

17. Nejvyšší soud v řadě svých rozhodnutí (viz např. rozsudek ze dne 11. 9. 2019, sp.zn. [26 Cdo 379/2019](#), uveřejněný pod číslem 70/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále též jen „R 70/2020“, včetně judikatury v něm citované), zdůraznil, že v případě právní úpravy vztahů bytového spoluvlastnictví v občanském zákoníku (část třetí, díl 4, oddíl 5) se projevuje specifická povaha takto založeného vlastnického práva, která je dána dualistickou koncepcí spočívající ve výlučném vlastnictví (bytové) jednotky na straně jedné a v podílovém spoluvlastnictví společných částí domu a pozemku na straně druhé. Je zřejmé, že kombinace výlučného a podílového (spolu)vlastnictví vytváří zvláštní podmínky pro realizaci takto pojatého vlastnického práva, které se projevují ve zvýšené míře jak u práv, tak i povinností. Důsledky takto pojatého bytového spoluvlastnictví řeší právní úprava mimo jiné také zavedením SVJ, jehož hlavním účelem je zajišťování správy domu a pozemku. K naplnění tohoto účelu jej občanský zákoník předně prohlašuje za právnickou osobu, čímž mu přiznává způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti, tedy právní osobnost (§ 1194 odst. 1 věta před středníkem ve spojení s § 20 odst. 1 a § 15 odst. 1 o. z.). Vedle toho mu zároveň poskytuje způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat), tj. svéprávnost (§ 1194 odst. 1 věta za středníkem ve spojení s § 15 odst. 2 o. z.), byť vázanou pouze na naplňování účelu jeho činnosti. Z toho, že společenství vlastníků má právní osobnost i svéprávnost (být omezenou na stanovený předmět činnosti), současně vyplývá, že v rámci zajišťování správy domu a pozemku, za niž odpovídá podle ustanovení § 1190 o. z., nejedná z pouhého pověření vlastníků jednotek, nýbrž vykonává svá práva a povinnosti jako by samo bylo vlastníkem.

18. V [R 70/2020](#) (a dalších rozhodnutích v něm citovaných) také Nejvyšší soud vyložil § 1189 o. z. tak, že v odstavci 1 definuje správu domu a pozemku jednak negativně jako vše, co nenáleží vlastníku jednotky, a jednak pozitivně jako vše, co je v zájmu všech spoluvlastníků nutné nebo účelné pro řádnou péči o dům a pozemek jako funkční celek a zachování nebo zlepšení společných částí; pozitivní vymezení současně doplňuje o výčet činností, které se rovněž považují za správu domu a pozemku. V ustanovení § 1189 odst. 2 o. z. je pak vyjádřena zásada, že správa domu a pozemku se vztahuje i na společné části, které slouží výlučně k užívání jen některému spoluvlastníku. Podrobnosti o činnostech týkajících se správy domu a pozemku upravuje nařízení vlády č. 366/2013 Sb., o úpravě některých záležitostí souvisejících s bytovým spoluvlastnictvím, v § 7 a následujících. Správa domu a pozemku je tak vymezena pouze obecně a zahrnuje různorodé činnosti včetně péče o společné části domu,

jejichž výkon jednotlivými vlastníky jednotek by byl obtížný (ne-li prakticky nemožný). Vycházejí z těchto závěrů Nejvyšší soud uzavřel, že SVJ je v rámci správy domu a pozemku ohledně společných částí domu aktivně věcně legitimováno k podání jak žaloby vyplývající z práva věcného (negatorní žaloby na ochranu vlastnictví), tak žaloby odvíjející se z práva závazkového, včetně žaloby k odvrácení hrozící újmy na společných částech domu podle § 2903 odst. 2 o. z.

19. Není žádný důvod, proč by soud neměl z výše uvedených hledisek vycházet i při výkladu § 1196 odst. 2 o. z.

20. Podle § 1196 o. z. společenství vlastníků právně jedná v mezích svého účelu s vlastníky jednotek i s třetími osobami (odst. 1). Vzniknou-li vlastníkům jednotek práva vadou jednotky, zastupuje společenství vlastníků vlastníky jednotek při uplatňování těchto práv (odst. 2).

č. 67

21. Ustanovení § 1196 odst. 2 o. z. dává SVJ oprávnění zastupovat vlastníky jednotek při uplatňování nároků z vad vážnoucích na jednotce. Smyslem a účelem zákonné úpravy je nepochybně umožnit efektivní uplatnění nároků z vad jednotky, neboť jejich samostatné uplatňování může být leckdy pro nabyvatele jednotky velmi obtížné, ne-li prakticky nemožné, někdy také nepraktické - např. půjde-li o větší vady zasahující společné části, spočívaly by na vlastníkově jednotky, jenž by samostatně uplatňoval nároky z těchto vad, veškeré nároky plynoucí z břemene tvrzení a důkazního, sám by nesl veškeré náklady řízení atd., a naopak v případě, že by vady uplatňovali všichni vlastníci jednotek by rovněž mohlo dojít k nepřiliš praktické mnohonásobné pluralitě účastníků na jejich straně. Proto dává zákon společenství výslovné oprávnění k uplatnění těchto nároků za všechny vlastníky jednotek souhrnně (viz také komentář - Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474), 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2021, s. 947 - 949: M. Novotný).

22. Ze smyslu a účelu § 1196 odst. 2 o. z. je také zřejmé, že nejde o zastoupení přímé - jak by se snad mohlo jevit na první pohled z textu tohoto ustanovení. Jazykový výklad však představuje pouze prvotní přiblížení k aplikované právní normě, a je tedy pouhým východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu, k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický, systematický, historický a teleologický výklad (viz např. náleží Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 33/97](#), uveřejněný pod č. 30/1998 Sb., náleží Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. [Pl. ÚS 87/06](#) nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. [29 Cdo 4197/2015](#), uveřejněné pod číslem 45/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

23. Soudní praxe (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. [22 Cdo 994/2020](#), uveřejněný pod číslem 42/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) i právní teorie (viz např. Dávid R., komentář k § 436. In: Lavický P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1657) rozlišují v případě právního jednání mezi zastoupením přímým a nepřímým. Zákonná úprava sice výslovně pamatuje pouze na zastoupení přímé (§ 436 o. z.), existenci nepřímého zastoupení však zákon nevyklučuje a tento institut je znám i právní teorii. Pro oba případy zastoupení je společné, že v něm zástupce činí vlastní projev vůle (právně jedná). Zatímco přímý zástupce činí právní jednání jménem zastoupeného na jeho účet, takže práva a povinnosti (jedná-li zástupce v mezích oprávnění) vznikají přímo zastoupenému, nepřímý zástupce jedná svým jménem, i když opět na účet zastoupeného. V důsledku toho

nabývá nepřímý zástupce práva a povinnosti sám, je však povinen takto nabytá práva a povinnosti převést na zastoupeného.

24. Při uplatňování práv, které vznikly vlastníkům jednotek vadou jednotky (typicky např. opravy, přiměřené slevy), tedy bude SVJ jednat v souladu s § 1196 odst. 2 o. z. vlastním jménem a bude mít i věcnou legitimaci při soudním uplatňování těchto práv. Samozřejmě (jak již bylo uvedeno u výkladu nepřímého zastoupení) posléze musí nabytá práva a povinnosti převést na jednotlivé vlastníky – např. slevu poskytnutou převodcem jednotky předá vlastníkovi jednotky, nepůjde o příjem SVJ.

25. Pro úplnost je třeba dodat, že z charakteru zastoupení a smyslu a účelu úpravy „zákonného“ zastoupení obsaženého v § 1196 odst. 2 o. z. je také zřejmé, že nemíří na zastupování vlastníků jednotek při odstoupení od kupní smlouvy pro vady jednotky; jde sice o uplatnění práva vzniklého vadou jednotky (§ 1923 o. z.), ale nepochybně práva spojeného výlučně s osobou vlastníka.

26. Opačný výklad § 1196 odst. 2 o. z., jenž by společenství zakládal možnost jednat pouze jako přímý zástupce (tedy nikoli vlastním jménem), by nejen odporoval účelu dané právní normy, ale byl by i formalistický. Z § 1196 odst. 2 o. z. neplyne, že by před uplatněním práv z vad jednotky museli vlastníci výslovně SVJ k zastupování zmocnit (takové oprávnění společenství by bylo možné bezpochyby dovodit přímo z tohoto zákoného ustanovení), nemuseli by proto ani souhlasit např. s podáním žaloby u soudu, jímž by SVJ práva z vad uplatnilo, byť by byli uvedeni jako účastníci, měli by všechna práva a povinnosti účastníků (včetně např. povinnosti hradit náklady řízení).

27. Komentářová literatura [srovnej např. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474), 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2021, s. 947 – 949; M. Novotný] vesměs vychází z toho, že se jedná pouze o práva vzniklá vadou jednotky, plynoucí z vad společných částí domu, nikoli bytu samotného.

28. Pojem „jednotka“ použitý v § 1196 odst. 2 o. z. je však třeba vykládat ve spojení s § 1159 o. z., jenž stanoví, že jednotka zahrnuje nejen byt (jako prostorově oddělenou část domu), ale také podíl na společných částech (vzájemně spojených a neoddělitelných).

29. Znamená to, že SVJ podle § 1196 odst. 2 o. z. může zastupovat vlastníky jednotek nejen v případě, že se vady budou týkat společných částí nemovité věci, ale také v případě, že půjde o vady v bytě (nebytovém prostoru), byť půjde nepochybně o výjimečnou situaci, neboť práva z takových vad bude uplatňovat zpravidla sám vlastník jednotky; praktické to však může být, bude-li se např. stejná vada týkat většího množství bytů v domě apod. Zákon tak výslovně rozšiřuje právní osobnost SVJ a umožňuje mu zastupovat vlastníky při uplatňování práv z vad nejen společných částí. Definice jednotky v § 1159 o. z. se sice týká jen jednotek vzniklých po účinnosti občanského zákoníku (tedy od 1. 1. 2014), není však důvod (s přihlédnutím k výše popsanému smyslu a účelu zastupování podle § 1196 odst. 2 o. z.), aby rozsah zastupování byl u jednotek vzniklých do 31. 12. 2013 (dále též jen „staré“ jednotky) jiný. Tzv. „staré“ jednotky jsou i nadále vymezené podle zákona č. 72/1994 Sb. - podle § 2 písm. h) tohoto zákona je jednotkou jen byt (nebytový prostor, popř. rozestavěný byt nebo nebytový prostor) jako vymezená část domu a společné části domu vymezené v § 2 písm. g) nejsou přímo součástí jednotky, vlastnické právo k jednotce je však podle § 30 odst. 1 s nimi nerozlučně

spjato. Byť tedy „stará“ jednotka nezahrnuje podle zákona č. 72/1994 Sb. společné části domu, bude se zastupování SVJ podle § 1196 odst. 2 o. z. (stejně jako u jednotek vzniklých po 1. 1. 2014) týkat nejen samotné „staré“ jednotky, ale také (zejména) společných částí.

30. Jen pro úplnost je třeba zdůraznit, že úprava „zákonného“ zastoupení SVJ v § 1196 odst. 2 o. z. samozřejmě nevylučuje, aby práva spojená s uplatňováním vad jednotky uplatnil i sám vlastník jednotky v rámci své svobodné správy podle § 1175 o. z. (např. v situaci, kdy SVJ zůstane nečinné, neboť bude mít za to, že takové vady nejsou, nebo vady budou jen v bytě vlastníka atd.).

31. Lze tak shrnout, že Společenství vlastníků může tedy samostatně, vlastním jménem uplatňovat nároky z vad jednotek.

č. 67

32. Protože usnesení odvolacího soudu není z hlediska uplatněných dovolacích námitek správné, a protože nejsou podmínky pro jeho změnu, Nejvyšší soud je podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Jelikož důvody, pro něž bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, dovolací soud zrušil i toto rozhodnutí a věc vrátil k dalšímu řízení soudu prvního stupně (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

33. Usnesením č. j. KSPL 58 INS 27229/2019 – B – 43 ze dne 31. 5. 2022 insolvenční soud zrušil konkurs na majetek Dlužnice, a to po splnění rozvrhového usnesení. Finanční prostředky na pohledávku žalobce byly deponovány do doby pravomocného skončení incidenčního sporu vedeného pod sp. zn. 58 ICm 2798/2020; podle § 159 odst. 4 IZ lze proto v incidenčním sporu pokračovat a podle § 159 odst. 5 IZ dnem skončení insolvenčního řízení se stala účastníkem místo insolvenčního správce Dlužnice.

č. 68

Porušení zákazu zatížení nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí, který byl zřízen jako věcné právo, nezpůsobuje samo o sobě neplatnost zástavní smlouvy, jejímž uzavřením byl tento zákaz porušen, ale je důvodem pro zamítnutí návrhu na vklad zástavního práva do katastru nemovitostí.

Zástavní právo, Věcné právo (právo k věci) (o. z.), Věcné právo k věci cizí (o. z.), Veřejný seznam (o. z.), Katastr nemovitostí, Neplatnost právního jednání (o. z.)

§ 580 odst. 1 o. z., § 986 odst. 1, § 1309 odst. 2, § 1760 o. z., § 1761 o. z. ve znění do 31. 12. 2017, § 11 odst. 1 písm. d), § 17 odst. 1 písm. f), § 18 odst. 4, § 36 odst. 1 zákona č. 256/2013 Sb. ve znění do 31. 12. 2017

č. 68

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2022, sp. zn. [21 Cdo 1813/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:21.CDO.1813.2021.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 18. 3. 2021, sp. zn. 14 Co 31/2021, v části, ve které byl potvrzen rozsudek Okresního soudu v Karlových Varech ze dne 14. 12. 2020, sp. zn. 17 C 182/2019, ve výroku o náhradě nákladů řízení a ve které bylo rozhodnuto o náhradě nákladů odvolacího řízení; jinak rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 18. 3. 2021, sp. zn. 14 Co 31/2021, zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Plzni k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou u Okresního soudu v Karlových Varech dne 29. 11. 2019 se žalobkyně domáhala určení, že na pozemku parc. č. st. 1, pozemku parc. č. 2, jehož součástí je stavba č. p. 3, pozemku parc. č. 4, pozemku parc. č. 5, pozemku parc. č. 6, pozemku parc. č. 7, pozemku parc. č. 8 a pozemku parc. č. 9, vše v katastrálním území J. (dále jen „předmětné nemovité věci“), nevázne zástavní právo zřízené zástavní smlouvou ze dne 13. 7. 2017 k zajištění pohledávky žalovaného. Uvedla, že na základě smlouvy ze dne 24. 1. 2017 poskytla společnosti G. & H. (dále jen „dlužník“) zápůjčku ve výši 1 700 000 Kč, která byla zajištěna zástavním právem na předmětných nemovitých věcech a dále na pozemku parc. č. 10 v katastrálním území J. V zástavní smlouvě ze dne 24. 1. 2017 byly přitom zřízeny zákazy zcizení a zákazy zatížení všech nemovitých věcí, které byly předmětem zástavy, a to s věcněprávními účinky. Vklad těchto práv omezujících obligačního dlužníka byl proveden dne 23. 2. 2017 s právními účinky vkladu ke dni 27. 1. 2017. Dne 13. 7. 2017 však žalovaný jako zástavní věřitel uzavřel k předmětným nemovitým věcem zástavní smlouvu, přestože výpis z katastru nemovitostí v té době obsahoval uvedená omezení ve prospěch žalobkyně a přestože žalobkyně vydala písemné prohlášení, jímž se vzdala svých práv jen k pozemku parc. č. 10 v katastrálním území J. S výjimkou tohoto pozemku tak nevzniklo zástavní právo ve prospěch žalovaného.

2. Okresní soud v Karlových Varech rozsudkem ze dne 14. 12. 2020, č. j. 17 C 182/2019-125, žalobu zamítl a uložil žalobkyni povinnost zaplatit žalovanému náhradu nákladů řízení ve výši 13 552 Kč k rukám advokáta JUDr. D. P. Oproti skutečnostem tvrzeným již v žalobě vyšel z toho, že zástavní smlouvu ze dne 13. 7. 2017 uzavřel s dlužníkem M. M., že žalobkyně nabyla kupní smlouvou z 13. 9. 2018 vlastnické právo k předmětným nemovitým věcem, že na základě smlouvy z 21. 9. 2018 žalobkyně zřídila na předmětných nemovitých věcech (poté, co se prohlášením datovaným 4. 9. 2018 vzdala zástavního práva a věcného práva zákazu zatížení a zcizení) zástavní právo a zákazy zcizení a zatížení ve prospěch M. M., že smlouvou o postoupení pohledávek ze dne 30. 12. 2019 nabyl žalovaný od M. M. práva a povinnosti ze zástavní smlouvy ze dne 13. 7. 2017 a že dopisem ze dne 27. 5. 2019 uplatnila žalobkyně u M. M. rozpor zástavní smlouvy ze dne 13. 7. 2017 s věcněprávním zákazem disponovat s nemovitými věcmi. Po právní stránce soud prvního stupně uzavřel, že ustanovení § 1761 občanského zákoníku umožňuje sjednání zákazu dispozice s nemovitými věcmi ve věcněprávní formě, ale neuvádí, jaké jsou důsledky porušení takového zákazu. Porušení smluvního ujednání nemůže vést automaticky k posouzení právního jednání jako neplatného. Pro ochranu věřitele je určen institut relativní neúčinnosti, přičemž ochrana věřitele, který nedisponuje vykonatelnou pohledávkou, je řešena v ustanovení § 593 občanského zákoníku. Je-li ochrana věřitele tímto způsobem zajištěna, lze jen těžko v porušení zákazu dispozice shledávat porušení dobrých mravů. Z hlediska účelu ochrany sjednané podle ustanovení § 1761 občanského zákoníku považoval soud prvního stupně za podstatné, že žalobkyně se ochrany nedovolává jako zástavní věřitel, ale jako vlastník nemovitých věcí. Pro posouzení věci považoval za nepodstatné, že dlužník je v insolvenční. Namítá-li žalobkyně nevhodnost obrany využitím neúčinnosti „rozporovaného“ právního jednání, poukázal soud na její vědomost o zatížení předmětných nemovitých věcí v době nabytí jejich vlastnictví a na její návrh na rozhodnutí o úpadku dlužníka.

3. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 18. 3. 2021, č. j. 14 Co 31/2021-154, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a žalobkyni uložil povinnost zaplatit žalovanému náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 8 641,82 Kč k rukám advokáta JUDr. D. P. Podle odvolacího soudu nespojuje občanský zákoník s porušením zákazu zcizení nebo zatížení neplatnost právního jednání; tu nelze dovodit ani výkladem. Neplatností je stíháno jednání, které se přičí dobrým mravům nebo které odporuje zákonu. Právní jednání v rozporu se zákazem zcizení neporušuje zákon (jen subjektivní právo oprávněné osoby) a není důvod je a priori považovat za přičící se dobrým mravům. V daném případě nejde o to, že by byly dány nějaké mimořádné okolnosti, které by hovořily pro neplatnost jednání, s nímž jinak zákon neplatnost nespojuje. Odvolací soud dále poukázal na ustanovení § 1760 občanského zákoníku, z něhož ustanovení § 1761 občanského zákoníku nestanoví výjimku; byť z něho vyplývá, že věcněprávní zákaz zcizení má i účinky vůči třetím osobám, stále z něho nevyplývá, že porušení zákazu z jejich strany vyvolává neplatnost jejich právního jednání. Význam věcněprávního zákazu zcizení shledal odvolací soud v oblasti katastru nemovitostí; spočívá i v tom, že katastrální úřad nesmí provést vklad práva odporujícího zákazu zcizení. Žalobkyně se tak měla podle odvolacího soudu domáhat nápravy prostředky, které zákon proti rozhodnutí katastrálního úřadu připouští. Úvahy soudu prvního stupně o relativní neúčinnosti, byť je nepovažoval pro řešení věci za podstatné, korigoval odvolací soud v tom směru, že její využití nepřichází za dané situace v úvahu, neboť by nesloužila k uspokojení peněžité pohledávky žalobkyně, ale jen jejímu zájmu zprostit majetek právní závady.

II.**Dovolání a vyjádření k němu**

4. Proti tomuto rozsudku (do „všech jeho výroků v plném rozsahu“) podala žalobkyně dovolání. Přípustnost dovolání spatřuje v řešení právní otázky, jaké právní důsledky má porušení zákazu zatížení nebo zcizení zřízeného podle § 1761 občanského zákoníku, kdy došlo ke vkladu dalšího zástavního práva k nemovitostem, ačkoliv to vylučoval dříve sjednaný zákaz s věcněprávními účinky. Tato otázka nebyla podle ní dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena. Žalobkyně považuje za podstatné, že právní předchůdce žalovaného byl s ohledem na obsah zástavní smlouvy seznámen se stavem zápisu v katastru nemovitostí v době zřízení jeho zástavního práva, a to i s ohledem na princip materiální publicity, a dále jako účastník řízení před katastrálním úřadem, a tedy věděl o existenci zákazu zcizení a dalšího zatížení, a též že žalobkyně vydala prohlášení, které se vztahuje jen k jednomu pozemku. Podle žalobkyně toto porušení způsobuje neplatnost zástavní smlouvy ze dne 13. 7. 2017 ve vztahu k těm nemovitostem, ke kterým nevydala souhlas. Přístup odvolacího soudu způsobuje nemožnost jakékoliv ochrany osoby oprávněné ze zřízeného zákazu vůči osobám, které (v tomto případě zcela vědomě) porušily „citovaný zákaz“. Došlo jím k opomenutí pravidla, že nikdo nemůže převést na jiného více práv, než sám má, jak je prezentuje i Ústavní soud v nálezu ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. [I. ÚS 2219/12](#). Žalobkyně nemá jiné možnosti právní ochrany než touto žalobou, aby dosáhla napravení stavu v katastru nemovitostí a ochrany svých práv, včetně práva vlastnického. Navrhla zrušení napadeného rozsudku a vrácení věci odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

č. 68

5. Žalovaný navrhl zamítnutí dovolání. V posuzované věci podle něj nejsou důvody pro absolutní neplatnost zástavní smlouvy a z ustanovení § 1760 občanského zákoníku vyplývá, že samotná skutečnost, že smluvní strana není při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, nevyvolá neplatnost smlouvy; následující ustanovení § 1761 občanského zákoníku z tohoto pravidla nečiní výjimku. Žalobkyně se navíc ochrany svého postavení domáhá nikoliv z pozice zástavní věřitelky, ale z pozice vlastníka předmětných nemovitých věcí.

III.**Přípustnost dovolání**

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací [§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“)] po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

8. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

9. Nejvyšší soud dovolání žalobkyně proti rozsudku odvolacího soudu v části, ve které byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o náhradě nákladů řízení a ve které bylo rozhodnuto o náhradě nákladů odvolacího řízení, podle ustanovení § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl, neboť dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení [§ 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.].

10. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu odvolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že žalobkyně na základě smlouvy ze dne 24. 1. 2017 poskytla dlužníkovi zápůjčku ve výši 1 700 000 Kč, která byla zajištěna zástavním právem na předmětných nemovitých věcech. V zástavní smlouvě byly přitom zřízeny zákaz zcizení a zákaz zatížení všech nemovitých věcí, které byly předmětem zástavy, a to s věcněprávními účinky. Vklad těchto práv omezujících dlužníka do katastru nemovitostí byl proveden dne 23. 2. 2017 s právními účinky vkladu ke dni 27. 1. 2017. Dne 13. 7. 2017 však dlužník uzavřel k předmětným nemovitým věcem další zástavní smlouvu, a to s M. M. jako zástavním věřitelem, aniž by se žalobkyně vzdala svých práv ze zákazu jejich zcizení a zatížení. Žalobkyně nabyla vlastnictví k předmětným nemovitým věcem na základě kupní smlouvy ze dne 13. 9. 2018. Na základě smlouvy z 21. 9. 2018 žalobkyně zřídila na předmětných nemovitých věcech (poté, co se prohlášením datovaným 4. 9. 2018 vzdala zástavního práva a věcného práva zákazu zatížení a zcizení) zástavní právo a zákazy zcizení a zatížení ve prospěch M. M. Dne 27. 5. 2019 uplatnila žalobkyně u M. M. rozpor zástavní smlouvy ze dne 13. 7. 2017 se zákazem disponovat s předmětnými nemovitými věcmi. Smlouvou o postoupení pohledávek ze dne 30. 12. 2019 nabyl žalovaný od M. M. rovněž práva a povinnosti ze zástavní smlouvy ze dne 13. 7. 2017.

11. Za tohoto skutkového stavu závisí napadený rozsudek odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení otázky hmotného práva, zda porušení zákazu zatížení věci, který byl zřízen jako věcné právo, způsobuje neplatnost zástavní smlouvy, jejímž uzavřením je tento zákaz porušen, případně jaké jiné má právní důsledky. Vzhledem k tomu, že tato otázka nebyla dosud v rozhodování odvolacího soudu vyřešena ve všech souvislostech, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalobkyně je podle § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalobkyně je opodstatněné.

13. Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat – vzhledem k tomu, že k uzavření zástavní smlouvy došlo dne 13. 7. 2017 – podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2017 (dále též jen „o. z.“) a podle zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), ve znění účinném do 31. 12. 2017.

14. Podle ustanovení § 1761 o. z. zákaz zatížení nebo zcizení věci působí jen mezi stranami, pokud nebyl zřízen jako věcné právo. Takový zákaz je platný, pokud byl zřízen na dobu trvání svěřenského fondu, svěřenského nástupnictví, zastoupení nebo na jinou určitou a přiměřenou dobu v takovém zájmu strany, který je hodný právní ochrany.

15. V případě ujednání zakazujícího zřídit zástavní právo upravuje občanský zákoník (§ 1309 odst. 2 o. z.) další skutečnosti vedoucí k účinkům takového zákazu vůči třetí osobě, a to zápis zákazu do rejstříku zástav podle jiného právního předpisu, do veřejného seznamu, anebo známost zákazu třetí osobě [BEZOUŠKA, P. In: SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, § 1309]. To však pro posuzovanou věc nemá další význam, neboť zákazy zcizení a zatížení předmětných nemovitých věcí byly zřízeny s věcněprávními účinky a byl proveden vklad (jim odpovídajících práv) do katastru nemovitostí.

16. Rozdíl, zda zákaz zatížení nebo zcizení věci byl zřízen jako věcné právo, či nikoliv, se projevuje v účincích takového zákazu, tedy působí-li jen mezi stranami smlouvy, (a porušení takového zákazu se projeví jen v jejich vztahu), nebo má účinky vůči každému, *erga omnes* (a porušení takového zákazu se projeví i ve vztahu ke třetí osobě). Jen ze samotné skutečnosti, že zákaz byl zřízen jako věcné právo, nelze však dovozovat neplatnost právního jednání, které porušuje takový zákaz.

17. Podle ustanovení § 580 odst. 1 o. z. je neplatné právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.

18. Pro případ právního jednání porušujícího sjednaný zákaz zatížení nebo zcizení věci (ať již působí jen mezi stranami, nebo byl zřízen jako věcné právo) nestanoví zákon výslovně jeho neplatnost. Nabízí se otázka, zda jde vůbec o právní jednání, které odporuje zákonu. Podle teorie zákonného zmocnění není vázanost stran smlouvou dána sama sebou, nýbrž vyplývá ze zmocnění daného zákonem, a jako každá delegovaná norma musí být i norma smluvní obsahově i formálně v souladu s jí nadřazenou normou delegující (srov. DVOŘÁK, B. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1827). Proto je na místě zabývat se tím, zda smysl a účel zákona vyžaduje, aby takové právní jednání bylo neplatné. Rozumí-li se omezením v možnosti nakládání i smluvní omezení podle ustanovení § 1761 o. z. [srov. např. HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, § 1760, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 7. 2022, sp. zn. [33 Cdo 1895/2021](#)], pak ve vztahu k důvodu spočívajícímu v tom, že dlužník není podle sjednaného zákazu zatížení oprávněn zřídit zástavní právo k věci, podává odpověď výslovně ustanovení § 1760 o. z., podle něhož skutečnost, že strana nebyla při uzavření smlouvy oprávněna nakládat s tím, co má být podle smlouvy plněno, sama o sobě neplatnost smlouvy nevyvolává.

19. Z pohledu ustanovení § 1760 o. z. je nerozhodné (jak bylo ve vztahu k vlastnickému právu již uzavřeno Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. [29 Cdo 2601/2016](#), uveřejněném pod č. 65/2019 Sb. rozh. obč.), zda „má smlouva (*titulus*) tzv. translační účinky, tj. zda se vlastnické právo k věci převádí již samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti (*a titulus a modus* splývají v jedno; srov. § 1099 o. z.), anebo zda je k nabytí ... práva nutné další právní jednání (*modus*). V obou případech platí, že skutečnost, že prodávající není ke dni uzavření kupní smlouvy vlastníkem předmětu koupě, nečiní kupní smlouvu sama o sobě neplatnou pro počáteční nemožnost plnění ve smyslu § 580 odst. 2 a § 588 o. z.“

20. Obdobně i odborná literatura uzavírá, že porušení věcněprávního zákazu zcizení s ohledem na ustanovení § 1760 o. z., které na takové případy pamatuje (omezení dispozic nakládání

s věcí, která je v právním obchodu), nemá žádný vliv na platnost smlouvy uzavřené v rozporu s takovým zákazem [viz BALLIU, A. Postoupení pohledávky v rozporu se smluvním zákazem. Právní rozhledy, 2021, č. 11, s. 381, nebo obdobně u problematiky postupních smluv uzavřených v rozporu s ujednaným zákazem BEZOUŠKA, P. Smluvní zákaz postoupení pohledávky (*pactum de non cedendo*). Právní rozhledy, 2015, č. 11, s. 381-390].

21. V posuzovaném případě tedy ani zákaz zatížení předmětných nemovitých věcí, který byl zřízen jako věcné právo, nebránil dlužníkovi, aby uzavřel platnou smlouvu, již na sebe převzal závazek zřídit k předmětným nemovitým věcem zástavní právo ve prospěch právního předchůdce žalovaného. Stále je však nutné rozlišovat mezi právním důvodem nabytí zástavního práva (zde zástavní smlouvou) a právním způsobem jeho nabytí [zde vkladem zástavního práva do katastru nemovitostí – srov. § 11 odst. 1 písm. d) katastrálního zákona]. Proto je významná otázka, zda dlužník mohl takový závazek splnit, tedy zřídit zástavní právo (teoreticky si lze například představit, že by si dlužník po uzavření zástavní smlouvy opatřil souhlas osoby oprávněné ze zákazu zatížení).

č. 68

22. Podle ustanovení § 17 odst. 1 písm. f) katastrálního zákona ve vkladovém řízení katastrální úřad zkoumá u vkladové listiny, která je soukromou listinou, zda z obsahu listiny a z jeho porovnání s dosavadními zápisy v katastru není patrný důvod, pro který by bylo právní jednání neplatné, zejména zda z dosavadních zápisů v katastru nevyplývá, že účastníci vkladového řízení nejsou oprávněni nakládat s předmětem právního jednání, nejsou omezeni rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu veřejné moci ve smluvní volnosti týkající se věci, která je předmětem právního jednání.

23. Uvedené ustanovení je nutné vykládat podle povahy rozhodnutí o vkladu, jehož účelem není posuzovat platnost uzavřené smlouvy, ale konstituovat věcněprávní účinky smlouvy (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2010, sp. zn. [II. ÚS 3151/09](#)). Proto nelze ani ze znění tohoto ustanovení dovozovat, že by porušení zákazu nakládání s předmětem právního jednání způsobovalo neplatnost tohoto právního jednání. Na druhé straně je zřejmé, že katastrální úřad (bez ohledu na závěr o platnosti či neplatnosti smlouvy) zamítne návrh na vklad, zjistí-li z dosavadních zápisů v katastru, že účastníci vkladového řízení nejsou oprávněni nakládat s předmětem právního jednání – v konkrétním případě, že dlužník měl zakázáno zatížení předmětných nemovitých věcí, a tedy i jejich další zastavení [srov. např. BEZOUŠKA, P. In: SPÁČIL, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, § 1309].

24. Ostatně i tam, kde odborná literatura připouští otázky ohledně důsledků porušení zákazu zřídit zástavní právo na platnost zástavní smlouvy, nemá pochyb o tom, že „zákaz zastavení existující k okamžiku podání návrhu na vklad zástavního práva do katastru nemovitostí by měl být důvodem k zamítnutí návrhu na vklad podle § 17 odst. 1 písm. f) katastrálního zákona, neboť z katastru nemovitostí bude vyplývat, že zástavce není oprávněn nakládat s předmětem právního jednání“ [viz FIALA, J. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář, § 1309 [Systém ASPI], Wolters Kluwer [cit. 23. 3. 2022], ASPI_ID KO89_c2012CZ, dostupné v Systému ASPI].

25. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že porušení zákazu zatížení nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí, který byl zřízen jako věcné právo, nezpůsobuje samo o sobě neplatnost zástavní smlouvy, jejímž uzavřením byl tento zákaz porušen.

26. Ohledně chybných údajů v katastru nemovitostí ustanovení § 36 odst. 1 katastrálního zákona stanoví, že na písemný návrh vlastníka nebo jiného oprávněného nebo i bez návrhu opraví katastrální úřad chybné údaje katastru, které vznikly a) zřejmým omylem při vedení a obnově katastru, b) nepřesností při podrobném měření, zobrazení předmětu měření v katastrální mapě a při výpočtu výměr parcel, pokud byly překročeny mezní odchylky stanovené prováděcím právním předpisem.

27. Uvedeným postupem lze však opravovat toliko tzv. technické chyby, nikoliv věcnou nesprávnost rozhodnutí o povolení vkladu. Jak již uzavřel Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 14. 4. 2016, sp. zn. [9 As 242/2015](#), „proti rozhodnutí, kterým se vklad povoluje, nejsou přípustné opravné prostředky (§ 18 odst. 4 katastrálního zákona). Bránit se lze až proti provedenému vkladu, a to jedině určovací žalobou podanou u civilního soudu (výslovná úprava je nyní obsažena v § 986 občanského zákoníku).“

28. Podle ustanovení § 986 odst. 1 o. z. kdo tvrdí, že je ve svém právu dotčen zápisem provedeným do veřejného seznamu bez právního důvodu ve prospěch jiného, může se domáhat výmazu takového zápisu a žádat, aby to bylo ve veřejném seznamu poznamenáno. Orgán, který veřejný seznam vede, vymaže poznámku spornosti zápisu, nedoloží-li žadatel ani do dvou měsíců od doručení žádosti, že své právo uplatnil u soudu.

29. Odpovídající žalobou je žaloba na určení. Vklad, měnící dosavadní stav sporného zápisu, lze na základě rozhodnutí soudu o určení sporného práva provést bez ohledu na to, zda ve věci byla zapsána poznámka spornosti zápisu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2022, sp. zn. [22 Cdo 32/2022](#)).

30. V posuzované věci je tedy zřejmé, že odvolací soud sice posoudil správně otázku platnosti předmětné zástavní smlouvy z 13. 7. 2017, avšak veden nesprávným závěrem, že nápravy pochybení katastrálního úřadu, který provedl vklad práva odporujícího zákazu zcizení (zapsaného jako věcné právo), se lze domáhat prostředky, které zákon proti rozhodnutí katastrálního úřadu připouští, se již dále nezabýval ostatními okolnostmi rozhodnými pro posouzení důvodnosti žaloby na určení.

31. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Protože nejsou dány podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud tento rozsudek (včetně akcesorických výroků o nákladech řízení) zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc podle ustanovení § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. vrátil odvolacímu soudu (Krajskému soudu v Plzni) k dalšímu řízení.

č. 69

Kupující nemůže odstoupit od kupní smlouvy pro vadu věci, došlo-li ke změně stavu věci v důsledku užívání věci po objevení vady.

Smlouva kupní

§ 2110 o. z.

č. 69

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. [23 Cdo 2938/2020](#), ECLI:CZ:NS:2022:23.CDO.2938.2020.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 7. 5. 2020, sp. zn. 58 Co 83/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 7 rozsudkem ze dne 1. 11. 2019, č. j. 30 C 231/2018-183, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 8 165 739,45 Kč oproti povinnosti žalobkyně vydat žalované balicí stroj sestávající ze součástí v tomto výroku uvedených (výrok pod bodem I), zamítl žalobu co do částky 3 286 910,55 Kč (výrok pod bodem II) a co do částky 2 651 845,79 Kč z titulu náhrady škody (výrok pod bodem IV), uložil žalované zaplatit žalobkyni na náhradě škody částku 538 154,21 Kč (výrok pod bodem III) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky pod body V až VII).

2. Žalobkyně se v řízení domáhala zaplacení kupní ceny v celkové výši 9 465 000 Kč oproti vrácení předmětu koupě (balicího stroje) s tvrzením, že uzavřela s žalovanou dne 18. 6. 2014 kupní smlouvu, jejímž předmětem byla balicí linka na sypký materiál balený do drobných sáčků. Uvedený stroj však již od počátku, v období od 17. 12. 2014 do 18. 7. 2016, vykazoval různé vady a nedosahoval ani slibovaných parametrů. Žalobkyně u žalované tyto nedostatky opakovaně reklamovala, ale přes opravy nedošlo ke zlepšení. Vzhledem k závěrům dvou znaleckých posudků, které potvrdily oprávněnost vytýkaných vad a neochotu žalované tyto vady odstranit, odstoupila žalobkyně přípisem ze dne 1. 3. 2018 od kupní smlouvy a žádala uhradit zaplacenou kupní cenu oproti vrácení předmětu koupě. Žalobkyně rovněž požadovala náhradu škody ve výši 3 690 294,90 Kč, sestávající z nákladů vynaložených v důsledku snížení funkčnosti stroje, a dále náhradu škody, kterou představovaly náklady vynaložené na obsluhu staré technologie, kterou žalobkyně byla nucena v důsledku vadnosti nové balicí linky pro výrobu dále také užívat.

3. Soud prvního stupně v řízení zjistil, že dne 18. 6. 2014 byla mezi stranami uzavřena kupní smlouva, jejímž předmětem byla balicí linka. Kupní cena za balicí linku byla stanovena celkem ve výši 9 465 000 Kč bez DPH. Záruční lhůta byla sjednána v trvání 12 měsíců. Prodávající uváděl minimální rychlost 405 ks/min., tj. 45 taktů za minutu. Dne 8. 12. 2014 byla

linka nainstalována. Dne 17. 12. 2014 žalobkyně reklamovala závadu na předávání skupiny sáčků ze stroje. Dne 3. 2. 2015 byl balicí stroj převzat žalovanou a odeslán výrobcí do Španělska, opětovné zprovoznění linky nastalo 19. 5. 2015. Dne 3. 11. 2015 žalobkyně poukazovala na nízký výkon stroje (pouze 30 taktů za minutu). Dne 13. 11. 2015 žalobkyně e-mailem sdělila, že linka stále není funkční podle parametrů ve smlouvě – mj. dosahuje pouze rychlosti 35 taktů. Dne 15. 3. 2016 bylo provedeno předání zařízení „do trvalého provozu“. Dne 9. 5. 2016 žalobkyně reklamovala mj. nedosažitelnost rychlosti 45 taktů za minutu. Podle znaleckého posudku Ing. B. linka dosahuje maximální rychlosti 40 taktů za minutu. Při místním šetření znalce Ing. B. bylo dosaženo maximálního výkonu 35, resp. 40 taktů za minutu. Přípisem ze dne 1. 3. 2018 žalobkyně odstoupila od kupní smlouvy. Předpokládaná živostnost linky činí 10 let. Oproti balicí lince v plné deklarované rychlosti měla žalobkyně při snížené rychlosti linky vyšší náklady na prodané výrobky v období od 19. 5. 2015 do 31. 3. 2018 ve výši 538 154,21 Kč. O 2 648 958,08 Kč byly náklady vyšší u sortimentu výrobků, které žalobkyně nadále vyráběla na starší technologii (balicí lince Mespac).

č. 69

4. Soud prvního stupně věc posoudil podle ustanovení § 2095, § 2096, § 2099, § 2100, § 2106, § 2107, § 2110, § 2111 a § 2112 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), a nárok žalobkyně na odstoupení od kupní smlouvy oproti vrácení předmětu koupě shledal důvodným. Balicí linka měla dosahovat prodávajícím uváděné rychlosti 45 taktů za minutu, ale tato rychlost v reálném provozu, jak bylo prokázáno znaleckými posudky, dosažitelná není. Tuto skutečnost soud prvního stupně hodnotil jako vadu. Uvedenou vadu žalobkyně opakovaně v záruční době reklamovala, vada však odstraněna nebyla, a proto měla žalobkyně právo od kupní smlouvy odstoupit. Soud prvního stupně se dále zabýval námitkou žalované, že žalobkyně nemůže odstoupit od smlouvy, neboť balicí linku již není možné vrátit v původním stavu. V této souvislosti soud prvního stupně odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. [23 Cdo 3600/2008](#), řešící problematiku ustanovení § 441 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obch. zák.“), jehož závěry jsou podle přesvědčení soudu prvního stupně přiměřeně aplikovatelné i za účinnosti nového občanského zákoníku, načež uzavřel, že v důsledku užívání linky došlo podle názoru soudu prvního stupně k jejímu opotřebením vlivem běžného užívání, nikoliv k pozměnění věci. Ve smyslu § 2110 písm. d) o. z. nedošlo k pozměnění věci; nejsou naplněny ani jiné podmínky tohoto ustanovení.

5. Ze znaleckých posudků vyplývá, že běžná technická životnost balicího stroje činí 10 let, žalobkyně požadovala ušlý zisk za období od 19. 5. 2015 do 31. 3. 2018, tedy za 2,87 roku, a proto soud přiznal žalobkyni oproti její povinnosti vrátit linku právo na vrácení kupní ceny snížené o 28,7 %, tedy 8 165 739,45 Kč včetně DPH.

6. K odvolání žalobkyně proti výrokům pod body IV, V a VI rozsudku soudu prvního stupně a k odvolání žalované proti výrokům pod body I, III, V a VII rozsudku soudu prvního stupně Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 7. 5. 2020, č. j. 58 Co 83/2020-262, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem I změnil tak, že žaloba se žádostí o zaplacení 8 165 739,45 Kč oproti povinnosti žalobkyně vydat žalované balicí stroj sestávající ze součástí uvedených ve výroku pod bodem I rozsudku soudu prvního stupně se zamítá, a ve výrocích pod body III, IV, V, VI a VII napadený rozsudek zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

7. Odvolací soud v první řadě uvedl, že žalobkyně by nemohla od kupní smlouvy odstoupit s ohledem na ustanovení § 2110 písm. b) o. z., neboť nadále používala balicí linku několik let po objevení tvrzené vady. Odvolací soud vyložil, že klíčovým pojmem režimu odstoupení od smlouvy a vrácení věci jako práv kupujícího z vady věci je stejný stav věci v okamžiku vrácení a okamžiku nabytí kupujícím. Věc musí mít tedy shodné vlastnosti a jejich fungování, vzhled, balení atd. Předpokládá se, že stav věci nesmí být horší než stav původní. Nesmí být ani lepší, resp. jiný než byl původní stav. Smyslem základního pravidla obsaženého v ustanovení § 2110 o. z. je, že kupující, pokud věc nemůže vrátit ve stavu, v jakém ji obdržel, při splnění všech ostatních předpokladů odpovědnosti prodávajícího za vady, má pouze právo na slevu z kupní ceny a opravu věci. Je-li vada neodstranitelná (neopravitelná), má kupující pouze právo na slevu z kupní ceny. Nejběžnějším způsobem objevení vady je její zjištění při použití věci. Kupující by tak mohla odstoupit od smlouvy, pokud by balicí linku použila před objevením vady, v posuzovaném případě však bylo najisto postaveno, že žalobkyně používala balicí stroj k další výrobě produktů minimálně měsíc poté, kdy od smlouvy odstoupila (1. 3. 2018), a několik let poté, co vadu vytkla (prvně 11. 9. 2015). K argumentaci žalobkyně ustanovením § 2110 písm. d) o. z. odvolací soud uvedl, že tento exonerační (pozn. vylučující) důvod předpokládá aktivní činnost kupujícího vedoucí ke změně stavu věci. Musí se jednat o činnost v rámci jejího obvyklého používání. Tento důvod se však při své aplikaci překrývá s důvodem použití před zjištěním vady – § 2110 odst. 1 písm. b) o. z., proto tato argumentace žalobkyně nemůže podle odvolacího soudu obstát.

8. Pokud jde o nárok na náhradu škody, dospěl odvolací soud k závěru, že v této části je rozhodnutí soudu prvního stupně nepřezkoumatelné, a proto ho v tomto rozsahu, jakož i v souvisejících výrocích o náhradě nákladů řízení, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti měnící části rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), když napadené rozhodnutí podle jejího názoru závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které dosud v rozhodovací praxi odvolacího soudu nebyly řešeny, a to konkrétně

a) otázky aplikace ustanovení § 2110 o. z. na případy odstoupení od smlouvy, kdy věc byla po předání kupujícím užívána v běžném provozu;

b) otázky aplikace ustanovení § 2110 o. z. na případy odstoupení od smlouvy v situaci, kdy kupující užívá věc poté, kdy prodávající odmítne vady odstranit, a dále na případy, kdy kupující věc po odstoupení od smlouvy dále užívá.

10. Podle žalobkyně je platná právní úprava poněkud nejasná, neboť ustanovení § 2110 písm. b) a d) o. z. umožňuje nepředvídatelný výklad. Podle žalobkyně v souvislosti s § 2110 písm. b) o. z. zákon vůbec nerozlišuje mezi dobou, po kterou kupující věc užíval, než se vada projevila; vada se může projevit po měsíci užívání stroje nebo taky po roce a půl, přitom je podle dovolatelky zjevné, že zařízení bude v naprosto rozdílném stavu oproti okamžiku předání prodávané věci, avšak zákon nijak na takovou situaci z hlediska toho, jak bude vypadat vypořádání pro případ odstoupení od smlouvy, nepamatuje.

Podle žalobkyně § 2110 písm. d) o. z. upravuje mimo jiné i situace, kdy k používání věci dojde i poté, kdy vada byla objevena a užívání věci po objevení vady je vyváženo povinností kupujícího vydat prospěch, který obdržel z vadné věci. Napadené rozhodnutí však podle žalobkyně stojí na závěru, že kupující po objevení vady již nemůže věc používat, aby mu zůstalo zachováno právo odstoupit od smlouvy, přičemž tento závěr podle jejího názoru vede k absurdním následkům, když kupující věc reklamuje a prodávající ji opraví, ale pokud kupující uvažuje o možném odstoupení od smlouvy, tak opravenou věc již stejně nemůže použít, takže ani nemá možnost zjistit, zda vada byla skutečně odstraněna či nikoli, či zda je takového charakteru, že zakládá právo odstoupit od smlouvy.

11. Žalobkyně dále citovala závěry obsažené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. [25 Cdo 1369/2006](#), podle nichž „porušením obecné prevenční povinnosti je i neobezřetné jednání poškozeného, jímž způsobil zvýšení rozsahu škody, vzniklé porušením právní povinnosti škůdce“. Pro řešení situací, na které zákon nepamatuje, považuje žalobkyně za inspirativní závěry obsažené v nálezů Ústavního soudu ze dne 7. 9. 2010, sp. zn. [Pl. ÚS 34/09](#). Žalobkyně rovněž citovala závěry obsažené v nálezů Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. [Pl. ÚS 33/18](#), v němž Ústavní soud mimo jiné připomněl východiska pro postup obecných soudů v řízení.

č. 69

12. Žalobkyně v dovolání zdůrazňuje, že „předmětnou balicí linku užívala i po odstoupení od smlouvy, aby tím minimalizovala rozsah škod, které by vznikly za situace, kdy by od smlouvy odstoupila, žalovaná odmítala dobrovolně splnit následky, které s sebou odstoupení od smlouvy nese, tedy by žalobkyně dle zákonné dikce měla balicí linku odstavit, čekat několik let, než se jí dostane spravedlnosti v podobě soudního rozhodnutí a v důsledku toho omezit svou produkci, čelit smluvním pokutám od svých obchodních partnerů a ztratit pozici na trhu. Její jednání tak bylo plně v souladu s obecnou prevenční povinností. Žalobkyně se domnívá, že na její případ dopadá také ustanovení § 2110 písmeno d) o. z., tedy že toto ustanovení mimo jiné upravuje i situace, kdy k používání věci dojde i poté, co vada byla objevena a užívání věci po objevení vady je vyváženo povinností kupujícího vydat prospěch, který obdržel z vadné věci“.

13. Dovolatelka navrhla, aby rozsudek odvolacího soudu byl zrušen a věc vrácena tomuto soudu k dalšímu projednání a rozhodnutí.

14. Žalovaná ve vyjádření k dovolání v první řadě poukázala na skutečnost, že ani u jedné ze dvou žalobkyní položených otázek není zřejmé, co přesně má dovolací soud posuzovat. Jinak se ztotožňuje se závěry odvolacího soudu a navrhuje, aby dovolací soud dovolání jako nepřipustné odmítl, popřípadě aby jej jako nedůvodné zamítl.

15. Dovolatelka v replice k vyjádření žalované uvedla, že výchozí otázkou, od které se odvíjí posouzení obou dvou nároků a rovněž i posouzení věci v intencích § 2110 o. z., je, zda zařízení dodané žalovanou mělo, resp. má tvrzené a vytýkané vady. Dále provedla interpretaci závěrů obsažených v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [23 Cdo 3600/2008](#), a zdůraznila, že se domáhá analogické aplikace pravidla obsaženého v § 2110 písm. d) o. z.

III.

Přípustnost dovolání

16. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., zkoumal, zda dovolání obsahuje zákonné obligatorní náležitosti a zda je přípustné.

17. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

18. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

19. Podle § 241a odst. 2 o. s. ř. v dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh).

20. Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu jen z důvodů uplatněných v dovolání. Jestliže je dovolání přípustné, přihlédne k případným vadám uvedeným v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Při posuzování dovolacího důvodu přitom vychází z toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (§ 41 odst. 2 o. s. ř.).

21. Podle § 241a odst. 6 o. s. ř. nelze v dovolání uplatnit nové skutečnosti nebo důkazy.

22. Úvodem svého právního posouzení Nejvyšší soud poznamenává, že k obsahu vyjádření dovolatelky (ze dne 4. 11. 2020) doručeného po uplynutí lhůty k podání dovolání není oprávněn přihlížet (k tomu srov. v judikatuře např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2003, sp. zn. [29 Odo 108/2002](#), uveřejněné pod číslem 21/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

23. Namítala-li žalobkyně, že v rozhodovací praxi nebyla dosud řešena otázka aplikace § 2110 o. z. na případy, kdy kupující věc po odstoupení od smlouvy dále užívá, nelze než uzavřít, že tato otázka není způsobilá založit přípustnost jejího dovolání, neboť nejde o otázku na jejímž řešení by odvolací soud založil napadené rozhodnutí (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. [29 NSČR 53/2013](#)). Ostatně to, zda žalobkyně užívala předmět koupě po odstoupení od smlouvy, nemůže mít na samotné odstoupení vliv; jinými slovy, to, zda jsou splněny podmínky pro odstoupení od smlouvy, je třeba posuzovat k okamžiku odstoupení, skutečnosti nastalé po tomto úkonu nemohou zpětně ovlivnit dřívější existenci předpokladů pro odstoupení. Odstoupením od smlouvy zanikají v rozsahu jeho účinků všechna práva a povinnosti stran.

24. Žalobkyně dále spatřovala přípustnost svého dovolání v řešení otázky, která rovněž podle jejího názoru dosud v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu nebyla řešena, a to otázky „aplikace § 2110 o. z. na případy odstoupení od smlouvy v situaci, kdy kupující užívá věc poté, kdy prodávající odmítne vady odstranit“. Tato otázka rovněž přípustnost dovolání založit nemůže, neboť na jejím řešení napadené rozhodnutí nezávisí, odvolací soud se jí nezabýval. Nad to z napadeného rozhodnutí nevyplývají skutková zjištění o tom, že by žalovaná odmítla vady odstranit.

25. Žalobkyně předeštlá otázku výkladu § 2110 o. z., když má za to, že § 2110 písm. d) o. z. dopadá i na situace, kdy k používání věci dojde i poté, kdy vada byla objevena, přičemž užívání věci po objevení vady je vyváženo povinností kupujícího vydat prospěch, který obdržel z vadné věci. Považuje v této souvislosti za nejasnou úpravu výjimek pod písm. b) a písm. d). V rozhodovací praxi Nejvyššího soudu přitom dosud nebyla řešena otázka výkladu § 2110 písm. d) o. z., konkrétně otázka zda lze ve smyslu výjimky obsažené v § 2110 písm. d) o. z. odstoupit od smlouvy v situaci, kdy kupující poté, co objeví vadu věci, tuto věc dále užívá. Pro její řešení tedy shledal Nejvyšší soud dovolání přípustným.

č. 69

IV.

Důvodnost dovolání

26. Podle § 2110 o. z. kupující nemůže odstoupit od smlouvy, ani požadovat dodání nové věci, nemůže-li věc vrátit v tom stavu, v jakém ji obdržel. To neplatí,

- a) došlo-li ke změně stavu v důsledku prohlídky za účelem zjištění vady věci,
- b) použil-li kupující věc ještě před objevením vady,
- c) nezpůsobil-li kupující nemožnost vrácení věci v nezměněném stavu jednáním anebo opomenutím, nebo
- d) prodal-li kupující věc ještě před objevením vady, spotřeboval-li ji, anebo pozměnil-li věc při obvyklém použití; stalo-li se tak jen zčásti, vrátí kupující prodávajícímu, co ještě vrátit může, a dá prodávajícímu náhradu do výše, v níž měl z použití věci prospěch.

27. Důvodová zpráva k § 2099 až 2112 o. z. uvádí, že na ustanovení o předmětu koupě navazují ustanovení o právních následcích vad plnění. Rovněž návrh těchto ustanovení vychází z dosavadní úpravy obchodního zákoníku. Ta je však oproštěna od některých ustanovení generálního významu přenesených do obecné části obligačního práva a od ustanovení nadbytečných nebo kazuistických.

28. V odborné literatuře vztahující se k § 2110 o. z. lze nalézt určitá východiska pro výklad tohoto ustanovení. Autoři zde mj. poukazují na obecné pravidlo, že není-li možné vrátit věc v takovém stavu, v jakém ji kupující převzal, nemůže od smlouvy odstoupit ani se domáhat výměny věci. Zároveň se však jeví jako spravedlivé, aby byly stanoveny i další zákonné výjimky, kdy nebude mít skutečnost, že se předmět koupě již nenachází ve stavu, v jakém byl při převzetí, vliv na právo kupujícího od smlouvy odstoupit [KASÍK, P., BEDNÁŘ, V. Komentář k § 2110 (Nemožnost odstoupit od smlouvy). In: HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha:

C. H. Beck, 2014, s. 77.]. Ve vztahu k výjimce pod písm. b) uvedení autoři usuzují, že směřuje na situace, kdy vada, která se projeví na předmětu koupě, je vadou skrytou a lze na ni přijít při zachování obvyklé pozornosti jen poté, co byl předmět koupě uveden do provozu. V takovém případě také nemůže použití věci a tím způsobená nemožnost ji vrátit prodávajícímu v původním stavu tížit kupujícího, jelikož ten neměl jinou možnost, jak vadu věci odhalit. Například nefunkčnost integrované vypalovací mechaniky v počítači nelze poznat jinak než zprovozněním počítače a vyzkoušením zápisu dat prostřednictvím mechaniky na disk. K písmenu d) pak dodávají, že zde uvedená výjimka zahrnuje několik různých situací, kvůli nimž nelze vrátit věc v nezměněném stavu nebo dokonce nelze věc již vrátit vůbec. Bude se jednat zejména o situace, kdy věc kupující již celou nebo její část spotřebuje, případně věc dále zcizí nebo ji zpracováním pozměnil. Zákon pak stanovuje pravidlo, že kupující má vrátit to, co vrátit ještě lze, a ohledně zbytku může prodávající po kupujícím požadovat, aby mu vydal náhradu za prospěch, který mu věc přinesla (KASÍK, P., BEDNÁŘ, V. In: HULMÁK, M. a kol., op. cit., s. 77).

č. 69

29. Jiní autoři k ustanovení § 2110 o. z. uvádí, že „klíčovým pojmem režimu odstoupení od smlouvy a vrácení věci jako práv kupujícího z vady věci je stejný stav věci v okamžiku vrácení ve srovnání s jejím stavem při nabytí kupujícím. Věc musí mít tedy shodné vlastnosti a jejich fungování, vzhled, balení atd. Předpokládá se, že stav věci nesmí být horší než stav původní. Nesmí být ani lepší, resp. jiný, než byl původní stav. Absence stejného stavu (změna či odchylka) existuje tehdy, je-li na věci jakákoliv odchylka, jež způsobuje, že prodávající nemůže po odstranění vady věc bez dalšího prodat jako věc novou, nýbrž jako věc použitou či věc jinou než tu, kterou původně prodal, resp. předal kupujícímu... Omezení práv z odpovědnosti za vady kupujícího obsažené jako zásada v první větě komentovaného ustanovení je omezeno relativně širokými výjimkami z tohoto základního pravidla. Prodaní věci kupujícím. Zjistila-li vadu třetí osoba, která koupila věc od kupujícího, je kupující oprávněn uplatnit práva z vady v celém rozsahu. Spotřebování věci. Měla-li věc krátkou životnost, neboť byla určena pro spotřebování, může se vada projevit až po jejím spotřebování... Pozměnění věci při obvyklém použití. Tento exonerační důvod předpokládá aktivní činnost kupujícího vedoucí ke změně stavu věci. Musí se však jednat o činnost v rámci jejího obvyklého používání. Tento důvod se při své aplikaci bude jistě překrývat s důvodem použití věci před zjištěním vady zmíněným shora. Jeho uvedení v tomto kontextu je důvodné s ohledem na možné vypořádání vztahu, který by vedl k porušení zásady ekvivalence...“ (TICHÝ, L., PIPKOVÁ, P. J., BALARIN, J. § 2110 [Omezení práva kupujícího]. In: TICHÝ, L., PIPKOVÁ, P. J., BALARIN, J. Kupní smlouva v novém občanském zákoníku. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 193).

30. Na nejednoznačné odlišení případů použití věci ve smyslu písm. b) a pozměnění věci podle písm. d) předmětného ustanovení pak poukazuje J. Zapletal. K výjimce pod písm. b) uvádí, že tato byla oproti předchozí právní úpravě doplněna nově a je stanovena poměrně široce. Vada bude často objevena až po nějaké době, kdy kupující věc používá, přičemž s ohledem na povinnost kupujícího bude mít předmětné ustanovení význam zejména u skrytých vad. Autor dále uvádí, že „není zcela jasné, jak se tato výjimka liší od výjimky podle písm. d), která hovoří mj. o pozměnění věci při obvyklém použití a která (na rozdíl od komentované výjimky) zakládá právo prodávajícího na náhradu do výše, v níž měl kupující z použití věci prospěch“. Ve vztahu k výjimce pod písm. d) pak doplňuje, že „dojde-li k výskytu a objevení vady u koupené věci po určité době jejího užívání (a taková vada bude opravňovat kupujícího odstoupit od smlouvy či požadovat dodání nové věci), není zcela zřejmé, zda jde o případ

výjimky podle písm. d), nebo dle písm. b), kde pro kupujícího není stanovena žádná povinnost nahradit (poskytnout) prospěch z obdržené věci“ (srov. ZAPLETAL, J. Komentář k § 2110. In: PETROV, J., VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. BECK, 2019, s. 2288-2289).

31. Z výše citované důvodové zprávy je zřejmé, že dotčené ustanovení, stejně tak jako ostatní ustanovení občanského zákoníku o právních následcích vadného plnění u kupní smlouvy, vychází z dosavadní úpravy v obchodním zákoníku. Obsahově i formulačně se však odlišuje od svého inspiračního zdroje, tj. od § 441 obch. zák., konkrétně odstavců 2 až 4, podle nichž:

(2) Účinky odstoupení od smlouvy nevzniknou nebo zaniknou, jestliže kupující nemůže vrátit zboží ve stavu, v jakém je obdržel.

(3) Ustanovení odstavce 2 však neplatí,

a) jestliže nemožnost vrácení zboží ve stavu tam uvedeném není způsobena jednáním nebo opomenutím kupujícího, nebo

b) jestliže ke změně stavu zboží došlo v důsledku prohlídky řádně vykonané za účelem zjištění vad zboží.

(4) Ustanovení odstavce 2 rovněž neplatí, jestliže před objevením vad kupující zboží nebo jeho část prodal nebo zboží zcela nebo zčásti spotřeboval nebo je pozměnil při obvyklém jeho použití. V tomto případě je povinen vrátit zboží neprodané nebo nespotřebované nebo zboží pozměněné a poskytnout prodávajícímu náhradu do výše, v níž měl z uvedeného použití zboží prospěch.

32. Zákonodárce i v § 2110 o. z. vychází z obecného pravidla, že předpokladem pro odstoupení od smlouvy je možnost vrácení věci v tom stavu, v jakém ji kupující obdržel, oproti výše citovanému ustanovení však doplnil novou výjimku z tohoto obecného pravidla v případě použití věci kupujícím ještě před objevením vady, současně pak došlo k formulačním změnám v případě výjimek upravených pod písm. d), neboť časové vymezení okamžiku „před objevením vad(y)“ se zde na rozdíl od výše citované úpravy jazykově váže na první pohled jen k prvnímu ze zde uvedených případů – totiž na prodej věci. Zřejmě právě pro absenci tohoto předpokladu dovolatelka prosazuje subsumpci situace, kdy k používání věci dojde i poté, kdy vada byla objevena, pod výjimku podle písm. d), tj. „pozměnění věci při obvyklém použití“. Tomuto výkladu však nelze přisvědčit z níže vyložených důvodů.

33. Ve vztahu k § 441 obch. zák. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. [23 Cdo 3600/2008](#), dovodil, že funkcí citovaných ustanovení (výjimek z obecného pravidla nezměněného stavu zboží) je „rozdělení rizika spojeného s možným vadným plněním rovnoměrně mezi prodávajícího i kupujícího. Prodávající je chráněn v těch případech, kdy by např. musel převzít zboží ve změněném stavu, tedy zboží, které je znehodnoceno, zničeno, zboží, které by již nemělo pro prodávajícího žádné další hospodářské využití. Kupující je naopak chráněn výjimkami uvedenými ve třetím odstavci pro ty případy, kdy by aplikace zásady, že lze vrátit zboží jen v původním stavu, vedla k jeho znevýhodnění a snížení důsledků odpovědnosti za vady. Pokud tedy kupující sám postupoval vždy s řádnou úrovní péče o zboží, nezanedbal přiměřenou ochranu zboží před jeho poškozením

nebo zničením, naopak jeho jednání bylo jednáním, které ve vztahu k vadnému zboží respektovalo charakter tohoto zboží, účel jeho použití i případné zvyklosti, které se v daném odvětví hospodářství vyvinuly, pokud jde o zacházení s tímto druhem zboží, není možné přenášet na něho důsledky spojené s podstatnými vadami, které se na zboží vyskytly. Při existenci podstatných vad lze proto vrátit nikoli jen to zboží, které zůstalo zcela nezměněno, ale i to zboží, které sice není v původním stavu, ale jeho změny jsou důsledkem přirozeného opotřebení či působení přírodních sil, nahodilých událostí nebo prostě stárnutí zboží, o které bylo jinak řádně pečováno.“

34. Již za předešlé úpravy tedy bylo výkladem dovozeno, že odstoupit od smlouvy lze (ve vymezených případech) i pokud je zboží změněno, přičemž za takovou změnu je možno považovat i přirozené opotřebení, pokud je kupujícím mj. respektován účel použití zboží.

č. 69

35. Z hlediska geneze předmětného ustanovení lze dále poukázat na to, že § 441 obch. zák. má svůj předobraz v Úmluvě OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (dále jen „Úmluva“). Důvodová zpráva k obchodnímu zákoníku v této souvislosti uvádí, že úprava kupní smlouvy v podstatě odpovídá úpravě v Úmluvě, přičemž tato unifikovaná úprava je doplněna řešením otázek, které tato úprava přenechala subsidiární aplikaci vnitrostátních právních předpisů.

36. Úmluva přitom obdobnou úpravu obsahuje v čl. 82, konkrétně v odst. 2 písm. c), podle něhož ustanovení předchozího odstavce neplatí, jestliže kupující dříve než byly nebo měly být objeveny vady zboží, prodal zboží zcela nebo zčásti při obvyklém použití nebo spotřeboval nebo pozměnil zboží zcela nebo zčásti při obvyklém použití. Úpravu vzájemného vypořádání stran pak upravuje v článku 84.

37. Ve vztahu k této úpravě přitom odborná literatura s odkazem na zahraniční doktrínu uvádí, že směřuje na případy, kdy kupující zboží prodal, používal, spotřeboval nebo zpracoval. Musejí být však splněny dva předpoklady, tj. za a) kupující musí jednat za podmínek normálního či obvyklého běhu věcí, za b) kupující vady zboží ani neznal, ani z důvodu nedbalosti nemohl znát. O tento případ se nejedná, bylo-li možné při přiměřené opatrnosti a pozornosti během prohlídky jasné vady zjistit. V případě skrytých vad pak právo kupujícího odpadá až tehdy, kdy vady skutečně zjistil a zboží dále prodal, upotřebil, spotřeboval nebo zpracoval. Současně je opakovaně poukazováno na to, že komentované ustanovení se dotýká i změn zboží v důsledku běžného opotřebení. Opotřebování v důsledku normálního užívání tedy není důvodem k omezení práva kupujícího na zrušení kupní smlouvy či práva na náhradní plnění, jestliže rozpor zboží se smlouvou ani neznal, ani nemusel znát [k uvedenému srov. TICHÝ, L. CISG (Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 367, jakož i zde citovaná literatura].

38. Co se týče účelu předmětného ustanovení, lze se v tomto směru ztotožnit se závěry vyslovenými již v dřívější judikatuře a rovněž v literatuře. Zde formulované výjimky tedy chrání kupujícího a zmírňují přísnost výchozího pravidla, že odstoupit od smlouvy lze pouze, je-li možné vrátit věc v původním stavu. Literatura v tomto ohledu poukazuje na to, že uvedené výjimky směřují zejména na situace, kdy vada, která se projeví na předmětu koupě, je vadou skrytou, přičemž k písm. b) doplňuje, že v určitých případech lze vadu zjistit při zachování obvyklé pozornosti jen poté, co byl předmět koupě uveden do provozu. Vzhledem k výše popsanému vývoji právní úpravy však je třeba považovat okamžik objevení vady za určující ve vztahu ke všem situacím popsaným v § 2110 písm. b) a d) o. z., tato úprava

totiž nemá vést k bezbřehé ochraně kupujícího, nýbrž jej má – také s přihlédnutím k zájmům prodávajícího, chránit toliko v případech, kdy nakládá zde popsány způsoby s předmětem koupě v situaci, kdy vady věci neznal, ani znát nemusel. To se ostatně odráží již v samotné dikci úprav, z nichž stávající § 2110 o. z. vychází. Již z tohoto důvodu není argumentace dovolatelky opodstatněná. Tento závěr přitom ani nevede k absurdním následkům uváděným dovolatelkou, tedy k nemožnosti odstoupení po použití opravené věci, je-li její použití nezbytné pro zjištění, zda byla vada skutečně odstraněna či nikoliv. V tomto případě se jedná o obdobnou situaci, na kterou předmětné ustanovení z hlediska jeho účelu rovněž dopadá – není podstatné, zda dojde k objevení vady „poprvé“, či k jejímu „znovuobjevení“ po neúspěšné opravě.

39. Z výše uvedeného pak dále vyplývá, že výklad § 441 obch. zák. podřazující pod výjimky z obecného pravidla rovněž případy, kdy dojde ke změně stavu (opotřebení) věci v důsledku jejího použití, koresponduje rovněž s doktrinárním výkladem obdobně formulovaného pravidla v Úmluvě, jež posloužilo jak vzor této dřívější úpravy. Zákonodárce nicméně tyto případy v současné úpravě explicitně vyčleňuje do nově formulované výjimky pod písm. b) – ostatně jeví se v této souvislosti jako racionální nespoléhat na extenzivní výklad pojmů vymezených pod písm. d), jde-li o výjimky z obecného pravidla, jež je tradičně zapotřebí interpretovat spíše restriktivně. Jde-li o případy „pozměnění věci (při obvyklém použití)“, pak je třeba při respektování předpokladu racionálního zákonodárce presumovat, že jde o kategorii typově (obsahem a rozsahem) odlišnou od písmene b). V této souvislosti uvádí literatura např. pozměnění věci zpracováním, případně jiné pozměnění v důsledku aktivní činnosti kupujícího. Ze zahraniční judikatury vztahující se k článku 82 Úmluvy pak lze v této souvislosti uvést přílehlavý příklad, kdy kupující rozřezal a zpracoval mramorové desky (nicméně tak učinil poté, co objevil jejich vady, a mělo se tudíž za to, že jeho právo odstoupit od smlouvy zaniklo – srov. rozhodnutí Oberlandesgericht Koblenz ze dne 27. 9. 1991, sp. zn. [2 U 1899/89](https://cisg-online.org/home), dostupné na webu <https://cisg-online.org/home> pod č. 30).

40. Domnívá-li se žalobkyně, že § 2110 písm. d) o. z. upravuje mimo jiné situace, kdy k používání věci dojde i poté, kdy vada byla objevena a užívání věci po objevení vady je vyváženo povinností kupujícího vydat prospěch, který obdržel z vadné věci, nelze tomuto výkladu s ohledem na výše uvedené přisvědčit. Dospěl-li tak odvolací soud na podkladě skutkového zjištění, že žalobkyně používala balicí stroj k další výrobě produktů několik let poté, co vadu vytkla (a to i po opakovaném vytčení vady v roce 2016), k závěru, že nebyla naplněna žádná ze zákonných výjimek vymezených v § 2110 písm. a) až d) o. z., pak tento závěr obстоjí jako věcně správný.

41. Pouze pro úplnost pak Nejvyšší soud doplňuje k argumentu dovolatelky vztahujícímu se ke způsobu vypořádání stran upraveném v § 2110 písm. d), že předmětná úprava rovněž původně vychází z Úmluvy, konkrétně z článku 84, přičemž tato úprava sleduje princip rovnosti, resp. spravedlnosti – strany tak jsou povinny vrátit plnění, která představují nespravedlivé výhody, jež vznikly přechodným zadržováním plnění ze smlouvy předtím, než byla zrušena (TICHÝ, L., op. cit., s. 370). Jedná se o úpravu vrácení bezdůvodného obohacení, přičemž tato se věcně nijak nedotýká podmínek pro (ne)možnost odstoupení od smlouvy, pouze stanovuje pravidla pro následné vypořádání, která mají za cíl zajistit ekvivalenci vzájemných plnění. Byť si dovolatelka – stejně tak jako odborná literatura všímá toho, že v případě výjimky pod písmenem b) pro kupujícího není stanovena žádná povinnost

nahradit (poskytnout) prospěch z obdržené věci, nelze a priori dospět k tomuto závěru bez přihlídnutí k úpravě bezdůvodného obohacení v o. z., která rovněž sleduje vyváženost vzájemných plnění. Podle § 3002 odst. 2 o. z. přitom platí, že užíval-li věc nabytou podle úplatné smlouvy poctivý příjemce a je-li smlouva neplatná, poskytne druhé straně náhradu za užívání, avšak jen do výše odpovídající jeho prospěchu. V rozsudku ze dne 16. 8. 2022, sp. zn. [23 Cdo 1311/2022](#) Nejvyšší soud dovedl, že předmětné ustanovení se aplikuje rovněž v případě zrušení smlouvy na základě zákonného ustanovení.

42. Z pohledu uplatněného dovolacího důvodu je tak rozhodnutí odvolacího soudu správné. Dovolací soud proto dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

43. Protože se tímto rozhodnutím řízení ve věci nekončí, bude i o náhradě nákladů tohoto dovolacího řízení rozhodnuto v konečném rozhodnutí ve věci (§ 151 odst. 1 o. s. ř.).

č. 70

Jen proto, že plnění z odporovatelného právního úkonu dlužníka - společnosti s ručením omezeným, ze kterého měl prospěch (pouze nebo též) manžel osoby takovému dlužníku blízké (manžel jediného společníka a jediného jednatele dlužníka), se stalo součástí společného jmění těchto manželů, není takový manžel osobou blízkou dlužníku.

Incidenční spory (žaloba odpůrčí), Společné jmění manželů, Osoba blízká

§ 116 obč. zák., § 3 odst. 1, § 3 odst. 2, § 237 odst. 1, § 237 odst. 2, § 239 odst. 1, § 239 odst. 4, § 241 IZ.

č. 70

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sen. zn. [29 ICdo 2/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.ICDO.2.2021.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání druhé žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 6. 2020, v rozsahu, v němž směřovalo proti té části prvního výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o věci samé ohledně prvního žalovaného a ve výroku o nákladech řízení, jakož i v rozsahu, v němž směřovalo proti druhému výroku rozsudku odvolacího soudu o nákladech odvolacího řízení; zároveň zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 6. 2020, včetně závislých výroků o nákladech řízení, v rozsahu, v němž se týká druhé žalované a věc ve zrušeném rozsahu vrátil Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 28. 5. 2019, č. j. 57 Icm 4288/2016-200, ve znění (opravného) usnesení ze dne 16. 7. 2019, č. j. 57 Icm 4288/2016-206, rozhodl Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „insolvenční soud“) o odpůrčí žalobě podané žalobcem A. v. o. s., jako insolvenčním správcem dlužníka T, proti žalovaným 1/ Mgr. M. H., jako insolvenčnímu správci dlužníka T. N., a 2/ J. N., tak, že:

[1] Určil, že právní úkony, jimiž dlužník T:

a/ splácel v době od 7. 10. 2011 do 11. 12. 2012 (konkretizovanými splátkami v celkové výši 3.518.681 Kč) dluh ze smlouvy o půjčce ze dne 31. 12. 2007, kterou uzavřel s T. N. a J. N. (dále též jen „smlouva o půjčce č. 1“ nebo „půjčka č. 1“),

b/ splácel v době od 11. 12. 2012 do 31. 12. 2012 (konkretizovanými splátkami v celkové výši 179.866 Kč) dluh ze smlouvy o půjčce ze dne 31. 12. 2008, kterou uzavřel s T. N. a J. N. (dále též jen „smlouva o půjčce č. 2“ nebo „půjčka č. 2“),

c/ v hotovosti vracel T. N. v době od 30. 12. 2012 do 30. 11. 2013 (konkretizovanými částkami v celkové výši 697.099 Kč) osobní vklady, jsou vůči „majetkové podstatě dlužníka T“ neúčinnými právními úkony (bod I. výroku).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 66b odst. 3 písm. a/ a d/ zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, z ustanovení § 116 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), a z ustanovení § 241 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a dovolává se závěrů obsažených v „usnesení NS ČR 29 ICdo 29/2016“ [správně jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sen. zn. [29 ICdo 29/2016](#), které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], v „usnesení“ Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 18 Co 30/2001 (správně jde o rozsudek ze dne 16. 2. 2001), v „rozhodnutí NS ČR 29 Cdo 3815/2014“ [správně jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2016, sp. zn. [29 Cdo 3815/2014](#)], a v „usnesení NS ČR 29 ICdo 81/2016“ [správně jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2018, sen. zn. [29 ICdo 81/2016](#)] – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. Dlužník je v úpadku, jestliže má více věřitelů a peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a tyto závazky není schopen plnit (§ 3 odst. 1 insolvenčního zákona). Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti (§ 3 odst. 2 insolvenčního zákona). Dlužník T měl v době, kdy činil napadené právní úkony, 6 věřitelů s pohledávkami po lhůtě splatnosti, z toho nejméně u 4 z nich pak více než 3 měsíce po splatnosti, takže byl v úpadku.

4. Dlužník T činil právní úkony (platby) ve prospěch T. N., jehož manželkou byla druhá žalovaná (J. N.), takže oba byli osobami blízkými dlužníku T.

5. Sporné platby, které dlužník T činil v době, kdy byl v úpadku, jsou ve smyslu ustanovení § 241 insolvenčního zákona zvýhodňujícími právními úkony; dlužník T jimi zvýhodnil T. N. a J. N. před ostatními věřiteli (nebyl schopen uhradit dluhy 6 svých věřitelů), jelikož uhradil pohledávky T. N. a J. N. (v době po 21. srpnu 2011) v plném rozsahu před splatností.

6. K odvolání žalovaných Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 1. června 2020:

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Uložil žalovaným zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí společně a nerozdílně částku 3.054 Kč (druhý výrok).

7. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 241 insolvenčního zákona a z ustanovení § 116, § 143, § 145, § 511 odst. 1 a § 513 obč. zák., máje skutkový stav věci za správně zjištěný a právní posouzení věci insolvenčním soudem (s jehož závěry se ztotožnil a pro stručnost na ně odkázal) za přesvědčivé – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí dále k těmto závěrům:

8. T. N. jako jednatel dlužníka T je osobou blízkou dlužníku T; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2002, sp. zn. [21 Cdo 2192/2001](#) [jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 53/2004 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 53/2004“)]; dlužník T hradil platbami svůj dluh vůči T. N. na úkor ostatních věřitelů. První žalovaný současně nevyvrátil domněnku, že dlužník T činil právní úkony v době, kdy byl v úpadku (nebo že ony úkony k jeho úpadku vedly).

9. Manželka jednatele dlužníka není jen proto osobou dlužníku blízkou; k tomu, aby šlo o osobu blízkou, by újmu, kterou by utrpěl, musela důvodně pociťovat jako újmu vlastní ([R 53/2004](#)). Protože zvýhodňujícím právnímu úkonu lze odporovat jen tehdy, byl-li učiněn v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncem, anebo v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby, bylo by nutno zkoumat, u kterého z řady právních úkonů byla ještě zachována lhůta k úspěšnému podání žaloby na neúčinnost právního úkonu. Pro druhou žalovanou též neplatí domněnka, že dlužník učinil právní úkony v době, kdy byl v úpadku (nebo že ony právní úkony k jeho úpadku vedly) a důkazní břemeno potud nese žalobce [srov. např. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. [31 Cdo 619/2011](#), uveřejněný pod číslem 115/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 115/2012“)].

10. Ohledně závazků patřících do společného jmění manželů mají oba manželé postavení solidárních dlužníků (§ 511 odst. 1 obč. zák.). Solidární postavení mají manželé také v úkonech týkajících se společného jmění (ať již jako dlužníci - § 511 odst. 1 obč. zák., nebo jako věřitelé - § 513 obč. zák.). Závazky, které tvoří společné jmění manželů, plní oba manželé společně a nerozdílně. Manželé tedy mají postavení solidárních dlužníků a věřitel je oprávněn požadovat celé plnění na kterémkoli z nich. Protože práva věřitelů nesmí být dotčena ani dohodou manželů, musí věřiteli zůstat zachováno (i po účinnosti dohody o vypořádání společného jmění, v níž se jeden z manželů zavázal splnit společný dluh sám), právo požadovat na kterémkoli z manželů splnění celého závazku; srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2009, „sen. zn.“ (správně sp. zn.) [33 Cdo 909/2008](#).

11. Podstatou společného jmění manželů je, že veškerá majetková práva (majetek) a povinnosti (závazky), které je tvoří, jsou zásadně společná a nedělitelná (§ 145 obč. zák.). Obstará-li si věřitel byt jen proti jednomu z manželů exekuční titul pro svou pohledávku, je druhý manžel povinen strpět její uspokojení ze společného jmění manželů, neboť jeho součástí jsou i závazky vzniklé některému z manželů nebo oběma z nich za trvání manželství (§ 145 odst. 3 obč. zák.). Splnění závazku náležejícího do společného jmění manželů sjednaného jen jedním z manželů nemůže věřitel v nalézacím řízení vymoci po druhém z těchto manželů; právo věřitele domáhat se při výkonu rozhodnutí nebo exekuci uspokojení závazku povinného manžela postižením společného jmění manželů tím není dotčeno; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007, „sen. zn.“ 31 Odo 677/2005 [správně jde o rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007, sp. zn. [31 Odo 677/2005](#), uveřejněný pod číslem 24/2008 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 24/2008“)]. Stejný princip se nutně uplatní i při zjištěné neúčinnosti právního jednání dlužníka vůči jednomu z manželů, což má za následek postižení celého společného jmění manželů, které je druhý manžel povinen strpět.

12. V posuzované věci poskytovali jednatel dlužníka T nebo jeho manželka společně v minulosti dlužníku T opakovaně (oba) půjčky ze společného jmění manželů a dlužník T jim je (oběma) následně vracel, opět do jejich společného jmění manželů. I když není pochyb o tom, že manželka jednatele dlužníka T není osobou dlužníka T blízkou ve smyslu legální definice (§ 116 obč. zák.), zastává odvolací soud názor, že se její postavení osobě blízké velmi blíží, a to právě proto, že s jednatelem dlužníka T jednala ve shodě (půjčky byly dlužníku T běžně poskytnuty a posléze vraceny do jejich společného jmění manželů). Proto již jen samotné neúčinné právní jednání dlužníka T (činěné prostřednictvím jednatele) vůči jeho jednatele, jenž je osobou blízkou dlužníku T ([R 53/2004](#)), mělo za následek, že se z něj obohatilo celé společné jmění manželů (a v konečném důsledku též manželka jednatele). Plnění, které od dlužníka T nabyt vratkami z půjček jednatel dlužníka T, se stalo pravidelnou součástí společného jmění manželů, a je-li takové jednání neúčinným, musí být navraceno dlužníku T.

13. S ohledem na to, že na neúčinném jednání dlužníka T byla účastna též manželka jednatele dlužníka T (J. N.) [tím, že plnění z něho přijala prostřednictvím T. N. do jejich společného jmění manželů], je správný závěr insolvenčního soudu o neúčinnosti právního úkonu dlužníka podle § 235 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona též vůči J. N., na kterou je třeba nahlížet rovněž jako na osobu blízkou dlužníku T.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

14. Proti rozsudku odvolacího soudu podala druhá žalovaná dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, jakož i tím, že napadeným rozhodnutím bylo porušeno její právo na spravedlivý proces. Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že žalobu zamítne, potažmo aby zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

15. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatelka odvolacímu soudu především vytýká nesprávný závěr ohledně úpadku dlužníka v rozhodné době, poukazujíc na obranu žalovaných v předchozích fázích řízení založenou na námitce, že dlužník T v rozhodné době provozoval závod a hradil podstatné závazky, přičemž v roce 2012 prošel důsledným hodnocením bonity před poskytnutím podnikatelského úvěru Československou obchodní bankou, a. s. (dále jen „banka 1“), což jednoznačně vyvrací závěr o úpadku dlužníka v rozhodné době. Odvolací soud věc nesprávně posoudil, neboť ze zjištěného skutkového stavu a z provedených důkazů nevyplývá, že by dlužník v rozhodné době naplnil všechny kvalifikované požadavky osvědčující jeho úpadek ve smyslu § 3 insolvenčního zákona.

16. Otázku postavení manželky jednatele dlužníka má dovolatelka za dovolacím soudem neřešenou, vytýkajíc v této souvislosti odvolacímu soudu, že její vztah k dlužníku T neposoudil správně. Vzhledem k okolnostem případu totiž nemůže být považována za osobu blízkou dlužníku T (nikdy nebyla členem statutárního orgánu dlužníka T, ani dlužníka T nijak podstatně neovlivňovala). K tomu dovolatelka upozorňuje, že odvolací soud sice sám neměl pochyb

o tom, že manželka jednatele dlužníka není ve smyslu legální definice dle § 116 obč. zák. osobou blízkou dlužníku, následně ale uzavřel, že její postavení se osobě blízké „velmi blíží“.

17. Porušení práva na spravedlivý proces spatřuje dovolatelka v tom, že odvolací soud opomenul provést důkaz výpisy z účetní evidence dlužníka T, jimiž měla být vyvrácena dlužníková platební neschopnost v rozhodné době.

18. Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřijatelné, s tím, že neotevívá žádnou právní otázku, kterou by se Nejvyšší soud měl zabývat. Poukazuje též na to, že insolvenční soud řádně přezkoumal podstatu sporu, když vyšel z nesporných skutečností a ze zákonné domněnky úpadku dlužníka T, přičemž v řízení byla vyvrácena obrana dovolatelky, že dlužníku T byl poskytnut další úvěr v roce 2012.

III.

Přijatelnost dovolání

19. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

20. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přijatelností podaného dovolání. Dovolatelka výslovně napadla rozsudek odvolacího soudu dovoláním „v celém jeho rozsahu“. Dovolání tedy směřuje i proti té části prvního výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu ve výroku o nákladech řízení, a proti druhému výroku napadeného rozhodnutí o nákladech odvolacího řízení. Potud Nejvyšší soud odmítl dovolání bez dalšího jako objektivně nepřijatelné podle § 243c odst. 1 o. s. ř., jelikož v dotčeném rozsahu vylučuje přijatelnost dovolání podle § 237 o. s. ř. ustanovení § 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř.

21. V rozsahu, v němž dovolání směřuje proti té části prvního výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu ve vyhovujícím výroku o věci samé ve vztahu k prvnímu žalovanému, Nejvyšší soud dovolání odmítl podle § 243c odst. 3 o. s. ř., ve spojení s ustanovením § 218 písm. b/ o. s. ř., jako subjektivně nepřijatelné. K podání dovolání je totiž oprávněn pouze ten účastník, v jehož poměrech rozhodnutím odvolacího soudu nastala újma, odstranitelná tím, že dovolací soud toto rozhodnutí zruší (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. [29 Odo 327/2004](#), uveřejněného pod číslem 45/2006 Sb. rozh. obč.). První žalovaný a druhá žalovaná mají v řízení postavení samostatných společníků v rozepři (§ 91 odst. 1 o. s. ř.), kteří odvolání i dovolání podávají sami za sebe; srov. např. již usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 1999, sp. zn. [2 Odon 176/97](#), uveřejněné pod číslem 3/2000 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2001, sp. zn. [20 Cdo 2850/99](#), uveřejněný pod číslem 10/2003 Sb. rozh. obč. V poměrech odpůřící žaloby podle insolvenčního zákona srov. (k postavení samostatných společníků v rozepři) též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, sen. zn. [29 ICdo 128/2018](#), uveřejněný pod číslem 29/2021 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 29/2021“). Hájit svá procesní práva v rozsahu, v němž se účinky potvrzujícího rozsudku odvolacího soudu ve věci samé prosazují vůči němu, je (bylo) věcí prvního žalovaného, nikoli věcí dovolatelky. Potud je proto namísto její dovolání odmítnout jako podané někým, kdo k němu nebyl oprávněn.

22. V rozsahu, v němž směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu ve vyhovujícím výroku o věci samé ohledně druhé žalované, je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním otevřených právních otázek týkajících se společného jmění manželů a postavení manželky jednatel dlužníka coby osoby dlužníku blízké, je napadené rozhodnutí v rozporu s níže označenou judikaturou Nejvyššího soudu. Potřebu řešit samostatně přípustnost dovolání ve vztahu k namítanému porušení práva na spravedlivý proces Nejvyšší soud neměl, když tato otázka se pojí s vadami, jejichž existenci zkoumá odvolací soud u přípustného dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), takže Nejvyšší soud ji vypořádá (zodpoví) v mezích přípustného dovolání.

č. 70

IV.

Důvodnost dovolání

23. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

24. Při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. správné, vychází odvolací soud ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč., a rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3881/2009](#), uveřejněného pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč. Pro tyto účely se též nezabývá námitkami, jež dovolatel ke skutkovému stavu věci, z něž vyšel odvolací soud, snesl prostřednictvím tvrzení o vadách řízení ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř.

25. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná především následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

26. T. N. a J. N. (jako věřitelé) uzavřeli s dlužníkem T dne 31. 12. 2007 smlouvu o půjčce, na jejímž základě zapůjčili dlužníku T částku 7.900.000 Kč a ten se ji zavázal vrátit do 31. 12. 2012.

27. Dlužník T splatil na úhradu půjčky č. 1 v hotovosti ze své pokladny:

[1] dne 7. 10. 2011 částku 300.000 Kč, [2] dne 26. 10. 2011 částku 300.000 Kč, [3] dne 31. 10. 2011 částku 250.000 Kč, [4] dne 2. 11. 2011 částku 300.000 Kč, [5] dne 3. 11. 2011 částku 300.000 Kč, [6] dne 8. 11. 2011 částku 300.000 Kč, [7] dne 11. 11. 2011 částku 100.000 Kč, [8] dne 12. 11. 2011 částku 100.000 Kč, [9] dne 17. 11. 2011 částku 100.000 Kč, [10] dne 18. 11. 2011 částku 100.000 Kč, [11] dne 21. 11. 2011 částku 200.000 Kč, [12] dne 30. 11. 2011 částku 250.000 Kč, [13] dne 31. 12. 2011 částku 51.327 Kč, [14] dne 31. 12. 2011 částku 110.433 Kč, [15] dne 17. 9. 2012 částku 60.000 Kč, [16] dne 21. 9. 2012 částku 100.000 Kč, [17] dne 10. 12. 2012 částku 300.000 Kč a [18] dne 11. 12. 2012 částku 296.921 Kč.

Podle výdajových pokladních dokladů byli v kolonce „vyplaceno komu“ vždy označeni T. N. a J. N. a převzetí částek stvrzoval podpisem T. N.

28. T. N. a J. N. (jako věřitelé) uzavřeli s dlužníkem T dne 31. 12. 2008 smlouvu o půjčce, na jejímž základě zapůjčili dlužníku T částku 12.614.000 Kč a ten se ji zavázal vrátit do 31. 12. 2013.

29. Dlužník T splatil na úhradu půjčky č. 2 v hotovosti ze své pokladny:

[1] dne 11. 12. 2012 částku 3.079 Kč, [2] dne 28. 12. 2012 částku 150.000 Kč, [3] dne 31. 12. 2012 částku 23.642 Kč a [4] dne 31. 12. 2012 částku 3.145 Kč. Podle výdajových pokladních dokladů byli v kolonce „vyplaceno komu“ vždy označeni T. N. a J. N. a převzetí částek stvrzoval podpisem T. N.

30. Dlužník T vrátil T. N. v hotovosti ze své pokladny osobní vklady T. N. takto:

[1] dne 30. 12. 2012 částku 249.852 Kč, [2] dne 31. 12. 2012 částku 52.128 Kč, [3] dne 31. 8. 2013 částku 150.000 Kč, [4] dne 30. 9. 2013 částku 80.000 Kč, [5] dne 28. 10. 2013 částku 85.000 Kč, [6] dne 31. 10. 2013 částku 40.000 Kč a [7] dne 30. 11. 2013 částku 40.119 Kč. Podle výdajových pokladních dokladů byli v kolonce „vyplaceno komu“ vždy označeni T. N. a J. N. s výjimkou platby z 31. 12. 2012 určené jen T. N.; převzetí částek stvrzoval podpisem T. N.

31. T. N. a J. N. jsou manžely a byli jimi i v době uskutečnění právních úkonů.

32. T. N. je od vzniku dlužníka T jeho jediným společníkem a jednatelem.

33. V době, kdy dlužník T činil předmětné platby, měl vůči 6 věřitelům splatné závazky (dluhy) v celkové výši 3.159.924 Kč, a to:

[1] vůči H. S. aj. S. dluh ve výši 220.900 Kč, splatný 4. 5. 2011, z titulu přeplatku na kupní ceně,

[2] vůči C., a. s., dluh ve výši 512.722 Kč, splatný 14. 10. 2011, z titulu neuhrazené kupní ceny,

[3] vůči M. S. s. r. o. dluh ve výši 11.900 Kč, splatný 24. 9. 2009, dluh ve výši 11.900 Kč, splatný 10. 10. 2009, dluh ve výši 4.165 Kč, splatný 22. 10. 2009, dluh ve výši 4.165 Kč, splatný 12. 11. 2009, dluh ve výši 6.545 Kč, splatný 3. 12. 2009, dluh ve výši 4.165 Kč, splatný 24. 12. 2009, a dluh ve výši 2.400 Kč, splatný 28. 1. 2010, z titulu neuhrazení ceny za poskytnuté služby,

[4] vůči S. S. a. s. dluh ve výši 57.707 Kč, splatný 28. 12. 2011, z titulu neuhrazené kupní ceny,

[5] vůči D. s. r. o. dluh ve výši 1.314.355 Kč, splatný 30. 3. 2010, a dluh ve výši 800.000 Kč, splatný 22. 3. 2010, z titulu „postoupení pohledávky“.

34. Česká spořitelna, a. s. (jako věřitel) [dále jen „banka 2“] uzavřela s dlužníkem T smlouvu o úvěru č. 2557/07-LCD (dále jen „úvěrová smlouva č. 1“), na jejímž základě poskytla dlužníku T úvěr ve výši 67.200.000 Kč za účelem financování projektu výstavby bytových domů H. Dluh z úvěrové smlouvy č. 1 uhradil dlužník T úvěrem poskytnutým mu bankou 1.

35. Banka 1 (jako věřitel) uzavřela s dlužníkem T smlouvu o úvěru č. 1133/12/5652 (dále jen „úvěrová smlouva č. 2“), na jejímž základě poskytla dlužníku T úvěr ve výši 12.520.000 Kč, za účelem refinancování úvěrové angažovanosti u banky 2 a dalšího financování projektu. Dluh ze smlouvy o úvěru č. 2 uhradil dlužník T bance 1 dne 25. 4. 2013.

36. Podle přiznání k dani z příjmů za rok 2012 hospodařil dlužník T se ztrátou 8.321.956 Kč. Hmotný majetek prodával za nižší než zůstatkovou cenu.

37. Podle výpovědi svědkyně J. S., účetní dlužníka T do roku 2015, dlužník T stavěl bytové domy; výstavbu částečně financoval z úvěrů bank, částečně z prostředků T. N. Stavbu prováděla „firma E.“, nebyla však schopna stavu dokončit a dostala se do úpadku. Poté T. N. začal dokončovat stavbu sám. K financování stavby prodával jednotlivé bytové jednotky a současně hradil náklady dlužníka T z vlastních prostředků tak, že vkládal peníze na účet dlužníka T nebo do jeho pokladny a hradil jeho dluhy. Půjčky T. N. a J. N. byly hrazeny ze zdrojů firmy získaných prodejem majetku.

38. Insolvenční řízení na majetek dlužníka T bylo zahájeno 21. 8. 2014.

39. Usnesením ze dne 24. 11. 2015 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne) insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka T a jeho insolvenčním správcem ustanovil žalobce.

40. Usnesením ze dne 12. 2. 2016 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne) insolvenční soud prohlásil konkurs na majetek dlužníka T.

41. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, insolvenčního zákona a občanského soudního řádu:

§ 3028 (o. z.)

(1) Tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti.

(2) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

Osoby blízké
§ 116 (obč. zák.)

Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.

Splnění dluhu
§ 559 (obč. zák.)

(1) Splněním dluh zanikne.

(...)

§ 3 (insolvenčního zákona)
Úpadek

(1) Dlužník je v úpadku, jestliže má

a/ více věřitelů a

b/ peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a

c/ tyto závazky není schopen plnit (dále jen „platební neschopnost“).

(2) Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže

(...)

b/ je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo

(...)

§ 237 (insolvenčního zákona)

(1) Povinnost vydat do majetkové podstaty dlužníkovo plnění z neúčinných právních úkonů mají osoby, v jejichž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn nebo které z něho měly prospěch.

(2) Dědici nebo právní nástupci osob uvedených v odstavci 1, na které přešlo dlužníkovo plnění z neúčinných právních úkonů, mají povinnost vydat je do majetkové podstaty,

a/ jestliže jim v době, kdy toto plnění nabyli, musely být známy okolnosti, které odůvodňují právo dovolávat se neúčinnosti vůči osobám uvedeným v odstavci 1, nebo

b/ jde-li o osoby, které tvoří s dlužníkem koncern, anebo o osoby dlužníku blízké.

(...)

§ 239 (insolvenčního zákona)

(1) Odporovat právním úkonům dlužníka může v insolvenčním řízení pouze insolvenční správce, i když nejde o osobu s dispozičními oprávněními, a to odpůřčí žalobou podanou proti osobám, které mají povinnost vydat dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů do majetkové podstaty. Jestliže v době zahájení insolvenčního řízení probíhá o téže věci řízení na základě odpůřčí žaloby jiné osoby, nelze v něm až do skončení insolvenčního řízení pokračovat.

(...)

(4) Dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty právní mocí rozhodnutí, kterým bylo odpůřčí žalobě vyhověno. Tím není dotčeno právo insolvenčního správce v případě, že šlo o peněžité plnění nebo že má jít o peněžitou náhradu za poskytnuté plnění, požadovat odpůřčí žalobou vedle určení neúčinnosti dlužníkovu právního úkonu i toto peněžité plnění nebo peněžitou náhradu plnění. Vylučovací žaloba není přípustná.

§ 241 (insolvenčního zákona)

Neúčinnost zvýhodňujících právních úkonů

(1) Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí právní úkon, v jehož důsledku se některému věřiteli dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu.

(2) Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí pouze právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. Má se za to, že zvýhodňující právní úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, je úkonem, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku.

(3) Zvýhodňujícími právními úkony jsou zejména úkony, kterými dlužník

a/ splnil dluh dříve, než se stal splatným,

b/ dohodl změnu nebo nahrazení závazku ve svůj neprospěch,

c/ prominul svému dlužníku splnění dluhu nebo jinak dohodl anebo umožnil zánik či nesplnění svého práva,

d/ poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné.

(4) Zvýhodňujícím právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, anebo v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby.

(...)

§ 118a (o. s. ř.)

(...)

(3) Zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrhł důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy.

(...)

§ 120 (o. s. ř.)

(1) Účastníci jsou povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení. Soud rozhoduje, které z navrhovaných důkazů provede.

(...)

§ 133 (o. s. ř.)

Skutečnost, pro kterou je v zákoně stanovena domněnka, jež připouští důkaz opaku, má soud za prokázánu, pokud v řízení nevyšel najevo opak.

§ 157 (o. s. ř.)

(...)

(2) Není-li dále stanoveno jinak, soud v odůvodnění rozsudku uvede, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný (jiný účastník řízení), stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce; není přípustné ze spisu opisovat skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. Soud dbá o to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé. Odůvodnění uvedené v písemném vyhotovení rozsudku musí být v souladu s vyhlášeným odůvodněním.

(...)

42. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné platí ustanovení § 3028 o. z. od 1. 1. 2014 a později nedoznalo změn. Ustanovení § 116 obč. zák. a § 559 odst. 1 obč. zák. ve výše citované podobě platila beze změny od uzavření smlouvy o půjčce č. 1 (31. 12. 2007) a do 1. 1. 2014,

kdy byl zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, změny nedoznala. Ustanovení § 3 odst. 1 a 2, § 237 odst. 1 a § 241 odst. 1 až 4 insolvenčního zákona ve výše uvedené podobě platí beze změny od doby první platby (7. 10. 2011) a ustanovení § 239 odst. 4 insolvenčního zákona v citované podobě, pro věc opět rozhodné, platí beze změn od 1. 1. 2014. Výše citovaná ustanovení občanského soudního řádu nedoznala změn od zahájení tohoto sporu.

43. Ve shora ustaveném skutkovém rámci a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

44. Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že s přihlédnutím k tomu, že obě smlouvy o půjčce byly uzavřeny před 1. 1. 2014 a že všechny sporné platby se rovněž uskutečnily před 1. 1. 2014, je pro danou věc nadále rozhodný zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, (srov. § 3028 o. z.) a terminologicky přílehlavé je nadále hovořit o právních úkonech (nikoli o „právních jednáních“, jež na několika místech zmiňuje napadené rozhodnutí); z terminologie platné v době před 1. 1. 2014 bude Nejvyšší soud dále vycházet.

č. 70

1) K osobě blízké

45. Jak Nejvyšší soud vysvětlil již v [R 29/2021](#), pasivní věcná legitimace se v řízení o (insolvenční) odpůrčí žalobě odvíjí od ustanovení § 237 odst. 1 insolvenčního zákona, takže v řízení o určení neúčinnosti smlouvy, kterou dlužník uzavřel s dalšími osobami, není insolvenční správce oprávněn ani povinen podat odpůrčí žalobu proti těmto osobám jen proto, že byly smluvními stranami takové smlouvy. Z úpravy obsažené v ustanoveních § 237 odst. 1 a § 239 odst. 1 insolvenčního zákona (totiž) vyplývá, že tím, komu se dostalo prospěchu (poskytnutím plnění podle neúčinného právního úkonu dlužníkem) z neúčinného právního úkonu dlužníka, nemusí být osoba, které dlužník přislíbil, že plnění z takového právního úkonu poskytne (srov. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. [29 Cdo 363/2015](#), uveřejněný pod číslem 93/2018 Sb. rozh. obč., odstavec [55]).

46. Žalobu, kterou se domáhá vyslovení neúčinnosti právního úkonu dlužníka a zároveň vydání peněžitého plnění, které na základě právního úkonu dlužníka ušlo z dlužníkovy majetku, nebo rovnocenné (peněžité) náhrady za původní dlužníkovy plnění, které (již) není možné vydat do majetkové podstaty, podává insolvenční správce ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 a § 239 odst. 1 insolvenčního zákona vůči osobám, „v jejichž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn“ nebo vůči osobám, „které z něho měly prospěch“, bez zřetele k tomu, že případně nejde o smluvní strany smlouvy (jde-li o plnění podle smlouvy nebo o její neúčinnost); srov. opět [R 29/2021](#).

47. V daném případě se žalobce domáhal vyslovení neúčinnosti projevů vůle, jimiž dlužník T jednak splácel půjčky č. 1 a 2 poskytnuté mu (společně) T. N. a J. N., jednak vracel osobní vklady (částky) poskytnuté mu T. N. Ze shora shrnutých skutkových zjištění přitom plyne, že ač splátky půjček i vratky osobních vkladů vždy přebíral T. N., šlo (s výjimkou vratky osobního vkladu z 31. 12. 2012 určené jen T. N., srov. odstavec 30. shora) vždy o splátky půjček nebo vratky osobních vkladů ve prospěch T. N. i J. N. Projev vůle, jímž dlužník plní dluh (peněžitý závazek) svému věřiteli, je přitom právním úkonem ve smyslu ustanovení § 34 obč. zák., jelikož jde o projev vůle směřující k zániku povinnosti splnit dluh (závazek) [v intencích § 559 odst. 1

obč. zák.], takže může být předmětem odpůří žaloby (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. [29 Cdo 677/2011](#), uveřejněný pod číslem 60/2014 Sb. rozh. obč.).

48. Ponechá-li se stranou vratka osobního vkladu z 31. 12. 2012 ve výši 52.128 Kč, pak poměřováno výše uvedenými závěry odpůří žaloba v dané věci správně směřovala (mohla směřovat) jak vůči T. N. (posléze vůči insolvenčnímu správci T. N.), tak vůči J. N. [jako vůči osobě, která z těchto právních úkonů měla prospěch (§ 237 odst. 1 insolvenčního zákona, [R 29/2021](#))].

49. U zvýhodňujících právních úkonů dlužníka ve smyslu ustanovení § 241 insolvenčního zákona má pak posouzení, zda osoba, která měla prospěch z odporovatelného právního úkonu dlužníka, je osobou dlužníku blízkou, právní význam ve dvou směrech. Zjištění, že dlužník učinil zvýhodňující právní úkon ve prospěch osoby jemu blízké, především zakládá vyvratitelnou domněnku, že jde o právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku (§ 241 odst. 2 věta druhá insolvenčního zákona). Současně platí, že v porovnání s „jinými osobami“ lze zvýhodňujícímu právnímu úkonu, který dlužník učinil ve prospěch osoby jemu blízké, odporovat, byl-li učiněn v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení (jinak jen v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení); srov. § 241 odst. 4 insolvenčního zákona.

50. Nejvyšší soud již ve své judikatuře uzavřel, že slovní spojení „osoba blízká“ (dlužníku) je nutno vykládat způsobem vymezeným legální definicí tohoto pojmu v příslušných právních předpisech, tedy pro dobu před 1. 1. 2014 způsobem vymezeným ustanovením § 116 obč. zák.; srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2016, sen. zn. [29 NSČR 55/2014](#), uveřejněného pod číslem 106/2017 Sb. rozh. obč., nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2020, sen. zn. [29 ICdo 43/2018](#), uveřejněného pod číslem 100/2020 Sb. rozh. obč.

51. Ze závěrů formulovaných v [R 53/2004](#) (použitým oběma soudy) pak rozhodovací praxe Nejvyššího soudu vychází též při výkladu pojmu „osoba blízká“ (dlužníku) v ustanoveních insolvenčního zákona týkajících se odpůřících nároků. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 4. 2015, sen. zn. [29 ICdo 80/2014](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročníku 2016, pod číslem 47. Při přebírání závěrů formulovaných v [R 53/2004](#) pro účely vymezení osoby blízké právnické osobě však je nutno mít na zřeteli právní rámec, z něž tyto závěry vzešly, a zohlednit změny promítnuté od té doby v příslušných (na tu kterou věc uplatnitelných) právních předpisech. Především je nezbytné zohlednit, že potřeba definovat judikaturou pojem „osoba blízká právnické osobě“ vzešla (jak se výslovně uvádí v [R 53/2004](#)) z nedostatku výslovné právní úpravy na dané téma v zákoně č. 40/1964 Sb., občanském zákoníku (srov. i dikci § 116 obč. zák., jež svými formulacemi primárně cílí na osobu blízkou fyzické osobě).

52. Judikatorně ustálený je rovněž závěr, podle kterého okolnost, že právnická osoba na straně jedné a fyzická osoba na straně druhé mají společnou osobu blízkou, z nich ještě nedělá osoby, jež jsou si navzájem blízké; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2013, sp. zn. [29 Cdo 1212/2012](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. [29 Cdo 80/2013](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2014, sp. zn. [29 Cdo 3301/2012](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 1, ročníku 2015, pod číslem 7). V rozsudku sp. zn. [29 Cdo 1212/2012](#) Nejvyšší soud na dané téma též dovodil, že ze skutečnosti, že společnost s ručením omezeným je osobou blízkou své jednatelce,

bez dalšího neplyne, že tato společnost je (současně) osobou blízkou manželu jednatelky. V rozsudku ze dne 29. 7. 2019, sen. zn. [29 ICdo 120/2017](#), pak Nejvyšší soud na základě této judikatury uzavřel, že jen proto, že jednatel dlužníka (společnosti s ručením omezeným) a osoba, v jejíž prospěch dlužník učinil odporovatelný právní úkon, jsou příbuznými v řadě přímé (syn a otec), není taková osoba osobou blízkou dlužníku.

53. Argumentace odvolacího soudu je ve vztahu k posouzení, zda dovolatelka je osobou dlužníku T blízkou, vnitřně rozporná způsobem, jenž odpovídá, které odvolací soud k této otázce podal, činí ve výsledku nesprávnými (a dovolání potud opodstatněným). Odvolací soud dovodil, že:

[1] Manželka jednatele dlužníka není jen proto osobou dlužníku blízkou (...) a pro druhou žalovanou též neplatí domněnka, že dlužník učinil právní úkony v době, kdy byl v úpadku (nebo že ony právní úkony k jeho úpadku vedly), a důkazní břemeno potud nese žalobce (srov. odstavec 17. napadeného rozhodnutí a jeho reprodukci v odstavci 9. shora).

[2] I když není pochyb o tom, že manželka jednatele dlužníka T není osobou dlužníku T blízkou ve smyslu legální definice (§ 116 obč. zák.), zastává odvolací soud názor, že se její postavení osobě blízké velmi blíží (srov. odstavec 21. napadeného rozhodnutí a jeho reprodukci v odstavci 12. shora).

[3] S ohledem na to, že na neúčinném jednání dlužníka T byla účastna též manželka jednatele dlužníka T (J. N.) tím, že plnění z něho přijala prostřednictvím T. N. do jejich společného jmění manželů, je správný závěr insolvenčního soudu o neúčinnosti právního úkonu dlužníka podle § 235 odst. 2 a 3 insolvenčního zákona též vůči J. N., na kterou je třeba nahlížet rovněž jako na osobu blízkou dlužníku T. (srov. odstavec 21. napadeného rozhodnutí a jeho reprodukci v odstavci 13. shora).

54. Jinak řečeno, odvolací soud nejprve uzavřel, že J. N. „není osobou blízkou dlužníku T“ jen proto, že je manželkou jednatele dlužníka T (manželkou T. N.), takže nenastala domněnka úpadku dlužníka ve smyslu ustanovení § 241 odst. 2 věty druhé insolvenčního zákona, pak zopakoval, že „není pochyb o tom“, že J. N. „není osobou blízkou dlužníku T ve smyslu legální definice“ a že se „její postavení osobě blízké velmi blíží“, aby konečně uzavřel, že na J. N. „je třeba nahlížet rovněž jako na osobu blízkou dlužníku T“.

55. Ke shora uvedenému Nejvyšší soud především uzavírá, že osoba, v jejíž prospěch dlužník učinil odporovatelný právní úkon, nebo osoba, která z odporovatelného právního úkonu dlužníka měla prospěch (§ 237 odst. 1 insolvenčního zákona), osobou takovému dlužníku blízkou ve smyslu § 241 insolvenčního zákona buď je, nebo není. Při zdůraznění obecné zásady stálosti (konstantnosti) pojmosloví v právním předpisu (srov. v literatuře např. Knapp, V.: Teorie práva, 1. vydání, Praha, C. H. Beck 1995, str. 125, a v judikatuře např. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. [29 Cdo 902/2012](#), uveřejněný pod číslem 19/2015 Sb. rozh. obč.) je argumentačně nepřijatelné pokládat jednu a tutéž osobu pro stejný právní úkon za osobu, která dlužníku blízká je (dle § 241 odst. 4 insolvenčního zákona) i není (dle § 241 odst. 2 věty druhé insolvenčního zákona). Úsudek, podle kterého taková osoba není osobou blízkou dlužníku ve smyslu legální definice dle § 116 obč. zák. a její postavení se osobě blízké „velmi blíží“, pak nelze v rovíně právní interpretovat jinak, než jako

závěr, že o osobu blízkou dlužníku „nejde“. Úsudek, podle kterého je třeba na takovou osobu „nahlížet rovněž jako na osobu blízkou dlužníku“, by sám o sobě bylo možné vyložit jako závěr o tom, že jde o osobu blízkou, předchozím částem napadeného rozhodnutí však odporuje (bez řádného vysvětlení takového argumentačního posunu).

56. Z pohledu úvah o „osobě blízké dlužníku“ pak pro závěry plynoucí z judikatury shrnuté v odstavci 52. shora nemá žádný význam, že plnění z odporovatelného právního úkonu dlužníka, ze kterého měl prospěch manžel osoby blízké dlužníku – právnické osobě, se stalo součástí společného jmění těchto manželů. Jinak řečeno, jen proto, že plnění z odporovatelného právního úkonu dlužníka - společnosti s ručením omezeným, ze kterého měl prospěch (pouze nebo též) manžel osoby takovému dlužníku blízké (manžel jediného společníka a jediného jednatele dlužníka), se stalo součástí společného jmění manželů těchto manželů, není takový manžel osobou blízkou dlužníku (kdyby mělo platit něco jiného, zjevně by se to promítlo již v argumentaci plynoucí z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 1212/2012](#)).

č. 70

57. Nepříliš vhodný je rovněž způsob, jakým odvolací soud v poměrech výkladu vztahujícího se ke společnému jmění manželů použil usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [33 Cdo 909/2008](#) a [R 24/2008](#). Z reprodukční části onoho usnesení je zřejmé, že tam šlo o věc, kdy smlouvu s věřitelem uzavírali oba manželé. Nosný závěr [R 24/2008](#) pak akcentuje především to, že v nalézacím řízení nemůže věřitel vymoci po druhém z těchto manželů splnění závazku náležejícího do společného jmění manželů, sjednaného jen jedním z manželů (v insolvenčních poměrech srov. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sen. zn. [29 ICdo 32/2013](#), uveřejněný pod číslem 60/2016 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 60/2016“). Jinak řečeno, závěr formulovaný v [R 24/2008](#) (i v [R 60/2016](#)) je přenositelný do poměrů uplatňování odpůrcích nároků podle insolvenčního zákona jen v tom duchu, že vůči manželu osoby, v jejíž prospěch učinil dlužník odporovatelný právní úkon, nebo vůči manželu osoby, která měla prospěch z odporovatelného právního úkonu dlužníka, nelze uplatnit odpůrcí nárok v nalézacím řízení jen proto, že peněžité plnění z odporovatelného právního úkonu dlužníka, nebo rovnocenná peněžitá náhrada za plnění z odporovatelného právního úkonu dlužníka (§ 236 odst. 2 insolvenčního zákona), může být posléze (při výkonu rozhodnutí nebo exekuci) uspokojeno ze společného jmění těchto manželů (srov. *mutatis mutandis* i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2016, sp. zn. [21 Cdo 1374/2016](#), uveřejněný pod číslem 56/2018 Sb. rozh. obč.).

2) K úpadku dlužníka

58. Odvolací soud na jedné straně dovodil, že nenastala domněnka úpadku dlužníka ve smyslu ustanovení § 241 odst. 2 věty druhé insolvenčního zákona, na druhé straně přitakal právním závěrům insolvenčního soudu, jejichž součástí byl i úsudek, že v době, kdy dlužník T učinil předmětné právní úkony, byl v úpadku ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1, odst. 2 (písm. b/) insolvenčního zákona. Jinak řečeno, závěr, že dlužník T byl v úpadku, opět spočívá na existenci vyvratitelné domněnky úpadku (ve formě platební neschopnosti dle § 3 odst. 1, odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona).

59. Ze spisu se podává, že dovolatelka se proti žalobě bránila též tvrzením, že v době, kdy činil zkoumané právní úkony, nebyl dlužník T v úpadku, a k prokázání tohoto tvrzení označila důkazy, včetně návrhu provést důkaz účetnictvím dlužníka T za období let 2011

až 2013 a výslechem T. N. (srov. přednes zástupce dovolatelky s procesní plnou mocí u jednání insolvenčního soudu konaného 24. 10. 2017, č. I. 57). Insolvenční soud provedl většinu dovolatelkou navržených důkazů, což ale neplatí pro důkaz účetnictvím dlužníka T a výslechem T. N. S těmito důkazními návrhy se (v rozporu s výslovným požadavkem obsaženým v ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř.) nevypořádává rozsudek insolvenčního soudu a nápravu v dotčeném ohledu nezjednal v napadeném rozhodnutí ani odvolací soud. Přitom platí, že navrhne-li účastník soudu, aby provedl určitý důkaz, může tento svůj procesní úkon odvolat jen za podmínek uvedených v ustanovení § 41a odst. 3 o. s. ř.; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2002, sp. zn. [21 Cdo 426/2002](#), uveřejněný pod číslem 58/2003 Sb. rozh. obč.

60. Ustálenou judikaturou k výkladu ustanovení § 120 odst. 1 věty druhé o. s. ř. (jež určuje, že soud rozhoduje, které z navrhaných důkazů provede) je především rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 1998, sp. zn. [21 Cdo 1009/98](#), uveřejněný pod číslem 39/1999 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 39/1999“), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. [21 Cdo 4841/2007](#), uveřejněný pod číslem 71/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 71/2009“). Z judikatury Ústavního soudu srov. např. náleze ze dne 6. 12. 1995, sp. zn. [II. ÚS 56/95](#), uveřejněný pod číslem 80/1995 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu, nebo náleze ze dne 13. 9. 1999, sp. zn. [I. ÚS 236/1998](#), uveřejněný pod číslem 122/1999 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

61. Z R [39/1999](#) a R [71/2009](#) plyne, že soud neprovede důkazy, které jsou pro věc nerozhodné a nemohou směřovat ke zjištění skutkového stavu věci (ke zjištění skutečností předvídaných skutkovou podstatou právní normy), jakož i důkazy, které jsou zjevně nabízeny jen proto, aby řízení bylo účelově prodlouženo (důkazy pro rozhodnutí bezvýznamné). Stejně tak neprovede důkazy, které byly pořízeny nebo opatřeny v rozporu s obecně závaznými právními předpisy (důkazy nezákonné). V prověření důvodu, pro který nebyly provedeny výše označené důkazy (v návaznosti na dovolací námitku ohledně neprovedení důkazu účetní evidencí), však Nejvyššímu soudu brání absence řádného odůvodnění takové nečinnosti v obou rozsudcích.

62. Nadto platí, že jakmile insolvenční soud (a po něm odvolací soud) dovedl, že dovolatelka navrženými důkazy nevyvrátila domněnku platební neschopnosti dlužníka ve smyslu § 3 odst. 1, odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona (z níž vyšly oba soudy pro účely závěru, že dlužník byl v rozhodné době v úpadku), měl dovolatelce poskytnout poučení podle § 118a odst. 3 o. s. ř. (srov. i § 133 o. s. ř.).

63. Jak Nejvyšší soud opakovaně vysvětlil ve svých rozhodnutích, poučovací povinnost podle § 118a o. s. ř. je vybudována na objektivním principu. Znamená to, že poskytnutí potřebného poučení není závislé na tom, zda se soud prvního stupně o potřebě poučení vůbec dozvěděl. Nebylo-li účastníku potřebné poučení poskytnuto, ačkoliv se tak mělo z objektivního hlediska stát, došlo i v tomto případě k porušení ustanovení § 118a o. s. ř. [srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. [29 Cdo 1829/2011](#), uveřejněný pod číslem 59/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 59/2012“)].

64. Jestliže soud prvního stupně příslušné poučení neposkytne (lhostejno z jakých důvodů), musí tak učinit (je-li podáno odvolání) odvolací soud v odvolacím řízení (§ 213b odst. 1 o. s. ř.), a to bez ohledu na to, že již došlo ke koncentraci řízení ([R 59/2012](#)).

65. Poučení o důkazní povinnosti podle ustanovení § 118a odst. 3 o. s. ř. poskytne soud nejen účastníku, který dosud o sporném tvrzení neoznačil žádný důkaz, nebo který sice o svém sporném tvrzení důkaz označil, avšak jde o důkaz zjevně nezpůsobilý prokázat sporné tvrzení, ale i tehdy, provedl-li ohledně sporného tvrzení účastníkem navržené důkazy, jestliže jimi nedošlo k jeho prokázání a jestliže proto by účastník nemohl být ve věci úspěšný (srov. např. [R 115/2012](#)). Takové poučení však dovolatelce neposkytl ani insolvenční soud, ani soud odvolací.

66. V rovině závěru o úpadku dlužníka je tudíž napadené rozhodnutí zatíženo vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

67. Jelikož napadené rozhodnutí neobstálo ani v rovině právní (co do výkladu podaného k osobě blízké dlužníku), ani v rovině procesní (co do popsanych vad dokazování), Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), je zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.). Zrušující výrok se týká pouze té části napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud rozhodoval o odvolání vůči druhé žalované, včetně závislých výroků o nákladech řízení mezi žalobcem a druhou žalovanou.

č. 71

I. Jen z toho, že dlužník k návrhu na povolení reorganizace předložil neúplný seznam závazků, nelze usuzovat na to, že je důvod pro neschválení reorganizačního plánu podle § 348 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona.

II. Námitky, že reorganizační plán nesplňuje podmínky podle § 348 odst. 2 insolvenčního zákona, může v rámci opravných prostředků uplatňovat pouze věřitel, který hlasoval proti přijetí reorganizačního plánu (§ 350 odst. 1 insolvenčního zákona) a (zároveň) jehož skupina reorganizační plán nepřijala.

č. 71

Insolvenční řízení (zásady), Reorganizace, Reorganizační plán

§ 316, § 319 odst. 2, § 326 odst. 1, § 328, § 348 IZ. ve znění do 31. 5. 2019

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2022, sen. zn. [29 NSČR 44/2020](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.NSCR.44.2020.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 5. 2020, ve znění usnesení téhož soudu ze dne 19. 5. 2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. U Městského soudu v Praze (dále jen „insolvenční soud“) se vede insolvenční řízení na majetek dlužníka O. CH.
2. Usnesením ze dne 21. 11. 2019, insolvenční soud schválil reorganizační plán dlužníka ze dne 28. 2. 2019 (bod I. výroku), rozhodl, že reorganizační plán nabývá účinnosti pátý pracovní den následující po dni, kdy toto rozhodnutí nabude právní moci (bod II. výroku) a uložil insolvenčnímu správci a dlužníku povinnosti související se schválením reorganizačního plánu (body III. a IV. výroku).
3. Šlo v pořadí o druhé rozhodnutí insolvenčního soudu o reorganizačním plánu ze dne 28. 2. 2019.
4. První rozhodnutím, usnesením ze dne 31. 7. 2019, insolvenční soud zamítl reorganizační plán pro nesplnění podmínek podle § 348 odst. 1 písm. a/ a b/ zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a prohlásil konkurs na majetek dlužníka.
5. K odvolání dlužníka, věřitelského výboru a některých věřitelů Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 24. 10. 2019, zrušil usnesení insolvenčního soudu ze dne 31. července 2019.

6. Podle odvolacího soudu byly naplněny podmínky podle § 348 odst. 1 písm. a/ a b/ insolvenčního zákona, přičemž ke zkoumaným podmínkám se odvolací soud vyjádřil následovně.

K podmínce podle § 348 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona:

[1] Reorganizační plán splňuje všechny náležitosti kladené na něj § 340 insolvenčního zákona a § 14 vyhlášky č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „vyhláška“), a jsou u něj připojeny všechny přílohy podle § 342 insolvenčního zákona. Způsob provedení reorganizace je v souladu s § 341 insolvenčního zákona. Ve vztahu k podmínce podle § 348 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona je reorganizační plán v souladu s insolvenčním zákonem, se zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) a se zákonem č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

[2] Lze se ztotožnit se závěrem insolvenčního soudu v usnesení ze dne 31. 7. 2019, že o návrhu na povolení předjednané reorganizace nerozhoduje schůze věřitelů, ale soud podle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona, že nelze opakovat proběhlé přezkumné jednání a že nebyl dán žádný zákonný důvod ke změně insolvenčního správce.

[3] Okolnost, že podstata reorganizace je založena na věřiteli T. s. r. o. (dále jen „věřitel T“), aniž se na ní podílejí další věřitelé, je výsledkem určitého historického vývoje věci a neochoty dalších osob nést riziko reorganizace. Dlužník bezvýsledně jednal o návrzích dalších dvou subjektů, které měly zájem poskytnout mu vyšší vypořádací úvěr než věřitel T; tito zájemci neposkytli dostatečné záruky o vážném záměru ani o dostatečné solventnosti k poskytnutí vysokých částek.

[4] Okolnost, že dlužník nedoložil, že nabídka věřitele T je nejvyšší nabídkou vypořádacího úvěru a že před předložením předjednané reorganizace neuskutečnil výběrové řízení, je bezvýznamná. Insolvenční zákon nestanoví žádný takový předpoklad pro podání návrhu na povolení reorganizace ani pro předložení reorganizačního plánu.

[5] Okolnost, že věřitel T do určité míry ovládá podnikání dlužníka na základě smlouvy o daňovém skladu, je pro dlužníka stejně jako pro jakoukoliv jinou osobu, která by eventuálně měla právo sestavit reorganizační plán, limitující, nejde však o okolnost, jež by měla vliv na otázku (ne)poctivosti reorganizačního plánu.

[6] Opatření související s fúzí dlužníka s věřitelem T nejsou důvodem pro zamítnutí reorganizačního plánu. Důvodné tak nejsou obavy spojené s tím, že projekt fúze nebyl předložen, že není zřejmé, jaká aktiva a pasiva dlužníka přejdou na věřitele T, že prohlášení věřitele T o ochotě převzít některé závazky z reorganizačního plánu neobsahuje dostatečné právní záruky, že není jisté, zda k fúzi po splnění reorganizačního plánu skutečně dojde, že absentují konkrétní opatření, která by v důsledku fúze sloučením vedla k ozdravení hospodaření podniku dlužníka, že po zániku dlužníka zůstane věřiteli T závazek k úhradě zajištěného závazku z vypořádacího úvěru a závazky k úhradě dalších pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek na roveň jim postavených, zejména odměna a hotové

výdaje správce, a že dlužník nebude schopen tyto pohledávky uhradit. I kdyby se tyto obavy v budoucnu naplnily, šlo by o důvod pro přeměnu reorganizace v konkurs podle § 363 odst. 1 písm. d/, e/, f/ nebo g/ insolvenčního zákona.

K podmínce podle § 348 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona:

[1] Není správný názor insolvenčního soudu, že neuvedení všech věřitelů v seznamu závazků podle § 104 odst. 3 a 4 insolvenčního zákona, jakož i absence prohlášení dlužníka o změnách, ke kterým v mezidobí došlo v porovnání s dříve předloženými seznamy, zakládá „závažný rozpor se zákonem hraničící s nepoctivým záměrem“.

[2] Je nutné rozlišovat, zda jde o tzv. prvotní seznam závazků, který dlužník připojuje k insolvenčnímu návrhu (§ 104 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona), případně k návrhu na povolení reorganizace (§ 319 odst. 2 insolvenčního zákona), anebo seznam závazků, který připojuje k reorganizačnímu plánu (§ 342 písm. e/ insolvenčního zákona). Nedostatky prvotního seznamu jdou k tíži dlužníka jen potud, že zakládají vyvratitelnou domněnku platební neschopnosti, jak vysvětlil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 30. 4. 2015, sen. zn. [29 NSČR 24/2013](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 3, ročník 2016 pod číslem 33, vydaném v této věci. Otázka úpadku se však stala v tomto případě bezpředmětnou, neboť dlužník svým insolvenčním návrhem nezpochybňoval úpadek.

[3] Rozhodnutí o povolení (předjednané) reorganizace, proti němuž není přípustné odvolání, vydává insolvenční soud začasté v situaci, kdy věřitelům dosud neuplynula lhůta pro podání přihlášek a kdy nemá k dispozici výsledky přezkumného jednání. Nelze proto důvodně argumentovat tím, že rozhodnutím o povolení reorganizace byla definitivně aprobována poctivost záměru dlužníka, jde-li o to, zda řádně uvedl všechny své věřitele v prvotním seznamu svých závazků.

[4] Z předložených pěti seznamů závazků z let 2012 až 2019 je zřejmé, že vykazují nesrovnanosti co do složení dlužníkových věřitelů a výše jejich pohledávek. To však odpovídá situaci, kdy dlužník aktivně provozuje svůj závod. Nelze srovnávat seznamy závazků, jež sloužily pro první fázi reorganizace (pro posouzení její přípustnosti podle § 316 odst. 5 insolvenčního zákona) se seznamem závazků odrážejícím výsledek přezkumného jednání, jež je přílohou aktualizovaného reorganizačního plánu.

[5] Posouzení, zda dlužník nesleduje návrhem na povolení reorganizace nepoctivý záměr, je vázáno na hodnocení všech okolností, které se udály v určitém časovém rámci, zpravidla před zahájením insolvenčního řízení. Podstatné však je, zda nejpozději v době rozhodování insolvenčního soudu o schválení reorganizačního plánu je důvod usuzovat, že dlužník se poctivě snaží vypořádat s věřiteli a napravit stav vyvolaný předchozí nehospodárnou správou svého majetku.

[6] Nepoctivý záměr dlužníka nelze dovozovat ani ze závěrů obsažených v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2013, sen. zn. [29 NSČR 45/2010](#), uveřejněném pod číslem 86/2013 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 86/2013“), podle nichž lze na vzorový případ nepoctivého záměru při oddlužení usuzovat z toho, že dlužník v seznamu závazků zamlčel své zahraniční věřitele a v seznamu svého majetku neoznačil majetek tvořený podíly v zahraničních společnostech. V projednávané věci je dlužníkovi vytýkáno „jen“

neuvedení některých věřitelů v prvotních seznamech a uvedení některých „fiktivních“ věřitelů, nikoliv zatajování majetku.

[7] Přeceňovat význam prvotního seznamu je nepatřičné, neboť jeho smyslem je vedle posouzení přípustnosti reorganizace i přezkoumání přihlášených pohledávek, přičemž obě funkce seznamu závazků byly v posuzované věci naplněny.

7. Odvolací soud přesto usnesení insolvenčního soudu zrušil, neboť insolvenční soud nezkoumal splnění podmínek nutných pro schválení reorganizačního plánu podle § 348 odst. 1 písm. c/, d/ a e/ insolvenčního zákona.

8. Insolvenční soud vyšel v rozhodnutí z 21. 11. 2019 z toho, že:

[1] Věřitelským insolvenčním návrhem společnosti S. E. LTD (dále jen „věřitel SEL“) doručeným insolvenčnímu soudu dne 21. 2. 2011 bylo zahájeno insolvenční řízení na majetek dlužníka.

[2] Usnesením ze dne 9. 7. 2012, insolvenční soud (mimo jiné) zamítl insolvenční návrh. Odvolací soud usnesením ze dne 29. 11. 2012, toto rozhodnutí insolvenčního soudu potvrdil. Nejvyšší soud k odvolání věřitele SEL usnesením sen. zn. [29 NSČR 24/2013](#) zrušil usnesení odvolacího soudu ze dne 29. 11. 2012 a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. Učinil tak proto, že odvolací soud se nevypořádal s námitkami věřitele SEL proti obsahu dlužníkem předložených seznamů (zejména seznamu majetku) a neposuzoval, zda byly splněny zákonné podmínky pro domněnku platební neschopnosti dlužníka podle § 3 odst. 2 písm. d/ insolvenčního zákona. Následně odvolací soud usnesením ze dne 8. 6. 2015, zrušil usnesení insolvenčního soudu ze dne 9. 7. 2012 a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

[3] Podáním doručeným insolvenčnímu soudu dne 9. 2. 2017 (A-236) dlužník přistoupil k insolvenčnímu návrhu a navrhl řešení úpadku reorganizací. Součástí podání byl seznam závazků (A-237) a reorganizační plán (A-240) přijatý většinou zajištěných a nezajištěných věřitelů uvedených v seznamu závazků.

[4] Usnesením ze dne 16. 2. 2017, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka (bod I. výroku), povolil řešení úpadku reorganizací (bod II. výroku), ustanovil (podle § 25 odst. 1 insolvenčního zákona) insolvenčního správce určeného v reorganizačním plánu (bod III. výroku), určil znalce za účelem ocenění majetkové podstaty (bod V. výroku), vyzval dlužníka, aby do 120 dnů předložil aktualizovaný reorganizační plán (bod X. výroku) a nařídil přezkumné jednání na 11. 5. 2017 (bod XIII. výroku) [dále jen „první usnesení o povolení reorganizace“].

[5] Dne 11. 5. 2017 se konalo přezkumné jednání.

[6] Nálezem ze dne 18. 1. 2018, sp. zn. [II. ÚS 1162/17](#) (A-291), Ústavní soud zrušil usnesení insolvenčního soudu ze dne 16. 2. 2017 v bodě II. výroku, a dále v bodech V., X. a XIII. výroku pro nepřezkoumatelnost.

[7] Usnesením ze dne 6. 2. 2018, insolvenční soud „konstatoval“ úpadek dlužníka pravomocně zjištěný usnesením ze dne 16. 2. 2017 (bod I. výroku), povolil řešení úpadku reorganizací (bod II. výroku), určil znalce za účelem ocenění majetkové podstaty (bod V. výroku), vyzval dlužníka, aby ve lhůtě do 120 dnů předložil aktualizovaný reorganizační plán (bod X. výroku) a nařídil přezkumné jednání na 11. 5. 2017 (bod XIII. výroku)[dále jen „druhé usnesení o povolení reorganizace“].

[8] Nálezem ze dne 26. 6. 2018, sp. zn. [II. ÚS 699/18](#) (A-294), Ústavní soud zrušil usnesení insolvenčního soudu ze dne 6. 2. 2018 v bodech II., V., X. a XIII. výroku pro nerespektování předchozího nálezu.

[9] Usnesením ze dne 28. 11. 2018, insolvenční soud povolil reorganizaci dlužníka (bod I. výroku), konstatoval, kdo je insolvenčním správcem (bod II. výroku), určil znalce za účelem ocenění majetkové podstaty (bod III. výroku), vyzval dlužníka, aby do 120 dnů předložil aktualizovaný reorganizační plán (bod IV. výroku), a poučil osoby odlišné od dlužníka o možnosti předložit reorganizační plán (bod V. výroku) [dále jen „třetí usnesení o povolení reorganizace“].

[10] Dne 1. 3. 2019 předložil dlužník reorganizační plán ze dne 28. 2. 2019 (B-530). V něm rozdělil věřitele do 10 skupin. Prvních šest skupin (A1 až A6) tvořili zajištění věřitelé. Sedmou skupinu (B1) tvořil věřitel T, osmou skupinu (B2) nezajištění věřitelé, devátou skupinu (B3) věřitel M. U. (dále jen „věřitel M. U.“) a desátou skupinu (C) akcionáři dlužníka. Reorganizaci měl dlužník provést:

a/ změnou stanov,

b/ snížením základního kapitálu na nulu společně se zrušením všech akcií a zároveň zvýšením základního kapitálu upsáním nových akcií věřitelem T, kdy emisní kurs nových akcií bude splacen započtením pohledávky věřitele T na pohledávku dlužníka na splacení emisního kursu nových akcií,

c/ restrukturalizací přihlášených pohledávek úhradou z vypořádacího úvěru poskytnutého věřitelem T ve výši 400 mil. Kč na speciálně zřízené bankovní účty, k nimž bude mít dispoziční oprávnění pouze insolvenční správce,

d/ zánikem zajišťovacích práv k majetku sepsanému v majetkové podstatě a zřízením zástavního práva k pohledávkám dlužníka na zvláštním účtu k zajištění pohledávek zajištěných věřitelů,

e/ případným úvěrovým financováním věřitelem C. D. S. (dále jen „věřitel CDS“),

f/ vyhotovením a podpisem projektu fúze realizované zánikem sloučením dlužníka jako zanikající společnosti s věřitelem T; zápis fúze do obchodního rejstříku bude realizován po splnění reorganizačního plánu.

[11] Na schůzi věřitelů konané dne 11. 6. 2019 přijala reorganizační plán skupina A1, B1, B2; skupina A4 [zajištěný věřitel R. a. s. (dále jen „první věřitel“)] a skupina C reorganizační plán nepřijaly. Nehlasovaly skupiny A2, A3, A5, A6 a B3. Ve skupině B2

(nezajištění věřitelé), která reorganizační plán přijala, hlasovali proti přijetí R. s. r. o. (dále jen „druhý věřitel“), G. H. L. (dále jen „třetí věřitel“), a G. B. Ltd. (dále jen „čtvrtý věřitel“).

9. Na tomto základě insolvenční soud zkoumal, zda jsou splněny podmínky pro schválení reorganizačního plánu podle § 348 insolvenčního zákona.

10. Při posuzování podmínek podle § 348 odst. 1 písm. a/ a b/ insolvenčního zákona vyšel insolvenční soud ze závěrů obsažených v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 10. 2019.

11. Dále se insolvenční soud zabýval splněním podmínek podle § 348 odst. 1 písm. c/, d/ a e/ insolvenčního zákona.

12. Dovodil přitom, že podmínka stanovená § 348 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona nebyla splněna, neboť reorganizační plán nepřijala skupina A4 (první věřitel) a skupina C (akcionáři dlužníka). Proto se zabýval tím, zda je reorganizační plán k těmto skupinám věřitelů spravedlivý podle § 348 odst. 2 a § 349 insolvenčního zákona.

13. Prvnímu věřiteli vyplatí zajištěnou pohledávku insolvenční správce do 30 dnů ode dne účinnosti reorganizačního plánu z peněz získaných vypořádacím úvěrem a uložených na zvláštním účtu; po zjištění pohledávky. S prostředky na zvláštním účtu může nakládat pouze insolvenční správce, a to za podmínek stanovených reorganizačním plánem. Prvnímu věřiteli reorganizačním plánem zanikne dosavadní zajištění, vznikne mu však zástavní právo k pohledávce na zvláštním účtu. Stejným způsobem přistupuje reorganizační plán k ostatním skupinám zajištěných věřitelů a zajišťuje tak rovné zacházení s každou zjištěnou pohledávkou v rámci skupiny zajištěných věřitelů A1 až A6 ve vztahu ke skupině A4 a je ve vztahu ke každé skupině zajištěných věřitelů spravedlivý v souladu s § 349 odst. 1 insolvenčního zákona.

14. K akcionářům dlužníka (skupina C) je reorganizační plán rovněž spravedlivý, neboť věřitelé s nezajištěnými pohledávkami nezískají plnění, jehož současná hodnota ke dni účinnosti reorganizačního plánu bude alespoň stejná jako celková jmenovitá hodnota všech zjištěných pohledávek těchto věřitelů (§ 349 odst. 4 insolvenčního zákona).

15. Reorganizační plán též splňuje podmínky podle § 348 odst. 1 písm. d/ a e/ insolvenčního zákona, neboť ze znaleckého posudku ze dne 25. 4. 2017 (B-27) schváleného schůzi věřitelů, ve znění doplňku č. 1 ze dne 31. 1. 2019 (B-465), plyne, že každý věřitel získá v reorganizaci na své pohledávky více, než by získal v konkursu vedeném na majetek dlužníka, a dlužník doložil, že pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim postavené naroveň byly uhrazeny, popřípadě že budou uhrazeny ke dni účinnosti reorganizačního plánu, nebo na základě dohody s věřiteli.

16. K odvolání prvního až čtvrtého věřitele odvolací soud v záhlaví označeným usnesením, ve znění (tamtéž označeného opravného) usnesení, rozhodl, že soudkyně JUDr. Margita Víšková není vyloučena z projednávání a rozhodnutí věci vedené u insolvenčního soudu (první výrok), potvrdil usnesení insolvenčního soudu ze dne 21. 11. 2019 v bodech I. a II. výroku a odmítl odvolání proti bodům III. a IV. výroku usnesení insolvenčního soudu (druhý výrok).

17. Odvolací soud nepovažoval rozhodnutí insolvenčního soudu za nepřezkoumatelné, ačkoliv dílčí závěr, k němuž dospěl, podložil toliko odkazem na jeho zrušující usnesení, poukazuje na to, že o námitkách odvolatelů se rozhoduje opakovaně a argumentaci k nim proto není nutné podrobně opakovat.

18. Dále odvolací soud zkoumal naplnění podmínek pro schválení reorganizačního plánu.

19. Přitom dovedl, že splnění podmínky podle § 348 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona odvolání nenapadá, proto pro stručnost odkázal na odůvodnění svého zrušujícího usnesení.

20. K podmínce poctivého záměru (§ 348 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona) odvolací soud uvedl, že judikatura rozlišuje jednotlivé fáze insolvenčního řízení, a to fázi do povolení reorganizace, fázi od povolení reorganizace do předložení reorganizačního plánu a fázi, kdy již byl reorganizační plán předložen, dodává, že v jednotlivých fázích se nepoctivost dlužníkovy záměru projevuje různě. Zkoumat pohnutky předkladatele reorganizačního plánu proto insolvenční soud měl pouze ve vztahu k poctivosti reorganizačního plánu (ve smyslu vyřešení úpadku způsobem, který zohlední oprávněné zájmy věřitelů, a to zejména co nejrychlejší, nejvyšší a zásadně poměrné uspokojení jejich pohledávek při dodržení postupů stanovených insolvenčním zákonem). Předložit reorganizační plán totiž může i osoba odlišná od dlužníka. Argumentace odvolatelů judikaturou Nejvyššího soudu k oddlužení proto není důvodná. Odvolací soud měl za podstatné, zda nejpozději v době rozhodování insolvenčního soudu o schválení reorganizačního plánu lze usuzovat, že dlužník se poctivě snaží vypořádat s věřiteli a napravit stav vyvolaný předchozí nehospodárnou správou svého majetku.

21. K námitkám odvolatelů, že dlužník v seznamu závazků ze dne 3. 2. 2017 (A-240), jenž tvořil přílohu č. 6 k reorganizačnímu plánu, neuvedl věřitele P. K. N. O. S. (dále jen „PKN Orlen“) a C. Z. M. R. (dále jen „Commerzbank“) a věřitele M. U. a naopak v něm uvedl společnost I. C. a. s. (dále jen „věřitel IC“), která neexistuje, odvolací soud konstatoval, že seznam závazků tvořící přílohu č. 6 reorganizačního plánu ze dne 28. 2. 2019 (B-530) odpovídá stavu přihlášených pohledávek a výsledkům přezkumného jednání. Jestliže dlužník v „seznamu pohledávek transparentně neuvedl“ i jiné mu známé věřitele, nelze nepoctivost reorganizačního plánu dovozovat z neuvedení věřitelů s pohledávkami, jež měl dlužník za spekulativní a které tito věřitelé v rozhodné době nepřihlásili. Jde-li o změnu výše pohledávek věřitelů, odkázal odvolací soud na odůvodnění zrušujícího usnesení.

22. Přijetí předjednaného reorganizačního plánu hlasy věřitelů, jejichž pohledávky byly při přezkumném jednání popřeny, není v rozporu s insolvenčním zákonem a nelze z něho dovozovat nepoctivý záměr dlužníka. Uvedení některých věřitelů, jejichž pohledávka byla následně popřena a naopak neuvedení některých věřitelů mohlo mít vliv na splnění předpokladů pro předjednanou reorganizaci, nikoliv však na zařazení takových věřitelů do příslušných skupin schvalujících reorganizační plán.

23. K námitkám ohledně postavení věřitele T v reorganizačním plánu se odvolací soud dovolal závěrů uvedených ve zrušujícím usnesení (srov. odstavec 6.[3, 4 a 5]).

24. Námitky odvolatelů, že účelem uzavření smluv mezi dlužníkem a věřitelem T v roce 2012 a účelem zajištění pohledávek některých věřitelů (spolu s popíráním úpadku dlužníkem), bylo nepoctivé prosazení předjednané reorganizace a nepoctivý reorganizační plán, považoval

odvolací soud za spekulativní. Insolvenční návrh byl původně (usnesením z 9. 7. 2012) zamítnut a toto rozhodnutí odvolací soud potvrdil [usnesením z 29. 10. 2012, A-141 (správně usnesením z 29. 11. 2012, A-159)]. Usnesení Nejvyššího soudu, který zrušil potvrzující usnesení odvolacího soudu, bylo vydáno až 14. 5. 2015 (správně 30. 4. 2015, účinnosti nabylo 14. 5. 2015), navíc toliko pro vady seznamu majetku a závazků. Za takové procesní situace měl odvolací soud za nepravděpodobné, že by dlužník připravoval nepoctivou reorganizaci již v roce 2012, respektive v roce 2014. Využívání procesních práv a obrana proti insolvenčním návrhům, jakož i podání návrhu na povolení reorganizace až v únoru 2017, nedokládá nepoctivost reorganizačního plánu.

25. K argumentaci trestním stíháním K. J. (dále jen „K. J.“) a M. U. odvolací soud uvedl, že domněnka nepoctivosti podle § 326 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona se vztahuje k členům statutárního orgánu v okamžiku rozhodování o povolení reorganizace. V tomto řízení nebylo prokázáno, že by K. J. či M. U. v současnosti bezprostředně ovlivňovali dlužníka či věřitele T. Dlužníka tak nelze trestat domněnkou nepoctivého záměru proto, že v jeho statutárních orgánech historicky působily osoby, které byly za svou činnost trestně stíhány, obžalovány či odsouzeny. Tyto osoby již delší dobu před podáním návrhu na povolení reorganizace nebyly členy představenstva dlužníka ani věřitele T.

26. Odvolací soud se ztotožnil též se závěry insolvenčního soudu k naplnění podmínek podle § 348 odst. 2 a § 349 insolvenčního zákona.

27. K námitkám Vrchního státního zastupitelství v Praze (o nutnosti uspořádat výběrové řízení na prodej závodu dlužníka) spočívajícím v tom, že závod dlužníka se dostane za předem určenou cenu určenému zájemci, čímž je vyloučena možnost zjistit jeho reálnou (tržní) cenu odkázal odvolací soud na závěry uvedené výše. Ve znaleckém posudku obsažené závěry považoval pro posouzení výhodnosti reorganizačního plánu za postačující. Konkursem by se věřitelům nedostalo vyššího uspokojení než podle reorganizačního plánu, neboť udržení provozu dlužníkovy závodu do doby úspěšného výběrového řízení by bez věřitele T s ohledem na historické souvislosti bylo komplikované a v přechodném období by rovněž vznikaly pohledávky za majetkovou podstatou, jež by snižovaly reálné uspokojení věřitelů. Konečně není jisté, zda by jiný zájemce nejen nabídl, ale také zaplatil cenu, která by vedla k vyššímu uspokojení věřitelů.

28. K námitce, že poskytnutím vypořádacího úvěru věřitelem T dojde k jeho úpadku, odvolací soud zdůraznil, že podmínkou pro schválení reorganizačního plánu je, že schválení a uskutečnění reorganizačního plánu nepovede k dalšímu úpadku (likvidaci) dlužníka, nikoliv třetí osoby.

29. Třetí věřitel (jako nezajištěný) dále namítal, že podle reorganizačního plánu bude mít po provedení reorganizace restrukturalizovanou pohledávku, která bude vyplacena až po úspěšném skončení incidenčního sporu, a do té doby sice budou peněžní prostředky součástí rozvrhových rezerv, ale k těmto nebude mít žádné zajišťovací právo a následkem případného úpadku věřitele T dojde podruhé ke značnému snížení jeho pohledávky. Odvolací soud k tomu uvedl, že podle aktuálního znaleckého posudku by se nezajištěným věřitelům v konkursu nedostalo vůbec žádného plnění, proto ani taková námitka nemůže zvrátit závěr o výhodnosti reorganizace.

30. Za splněnou pak odvolací soud považoval rovněž podmínku podle § 348 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona, neboť zákon neurčuje, že by musely být uhrazeny i pohledávky za majetkovou podstatou, které jsou sporné. Spor přitom spočívá právě v tom, zda je pohledávka prvního věřitele pohledávkou za majetkovou podstatou. Reorganizační plán navíc počítá s vytvořením rezervního fondu k úhradě případných pohledávek za podstatou.

31. K dalším námitkám odvolací soud pro úplnost doplnil, že insolvenční správce byl do funkce pravomocně ustanoven a důvody pro jeho zproštění či odvolání nikdo netvrdil. Ani při prohlášení konkursu na majetek dlužníka, zproštění správce nebo jeho odvolání z funkce by pak nebyl důvod pro revizi přezkumného jednání. To ostatně potvrdil i Ústavní soud v usnesení ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. IV. ÚS 231/17 (správně sp. zn. [IV. ÚS 2137/17](#)).

32. Insolvenční soud nemusel svolávat schůzi věřitelů k rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, neboť rozhodoval podle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona o předjednané reorganizaci. V dosažení povolení předjednané reorganizace nelze spatřovat nepoctivý záměr předloženého reorganizačního plánu.

33. K nutnosti nařídít odvolací jednání, odvolací soud (k námitce prvního věřitele, že neměl 7 let možnost ústně se vyjádřit zejména k nepoctivosti záměru dlužníka) uvedl, že onen věřitel se v průběhu insolvenčního řízení vyjádřil písemně v rozsahu stovek stran. Nařízení jednání odvolacím soudem sice není vyloučeno (např. je-li nutné v případě nutnosti zjistit rozhodné skutečnosti výpověďmi svědků), lze-li ale vyjít z listinných důkazů a ze stanoviska věřitelů při schůzi svolané k hlasování o reorganizačním plánu, jednání se nenařizuje. Přitom prvním věřitelem navrhované výpovědi svědků nebylo třeba provádět, neboť skutkový stav byl dostatečně objasněn účastníky předkládanými listinami. Důvod nařídít jednání pak neplyne ani ze zrušujícího usnesení odvolacího soudu; odvolací soud nenařídil insolvenčnímu soudu rozhodnout o (ne)schválení reorganizačního plánu až po jednání.

34. Odvolání proti bodům III. a IV. výroku usnesení insolvenčního soudu ze dne 21. 11. 2019 odmítl odvolací soud jako nepřipustná s tím, že šlo o rozhodnutí vydaná v rámci dohlédací činnosti podle § 11 odst. 1 insolvenčního zákona, proti nimž není odvolání přípustné (§ 91 insolvenčního zákona).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

35. Proti usnesení odvolacího soudu podali dovolání první až čtvrtý věřitel.

36. První věřitel (dále jen „první dovolatel“) napadl rozhodnutí odvolacího soudu dovoláním (B-973), které včas doplnil (B-1015). Přípustnost dovolání spatřuje v řešení otázek hmotného a procesního práva, které jsou dílem řešeny v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí odvolacího soudu, dílem jde o otázky dovolacím soudem dosud neřešené, uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), tj. nesprávné právní posouzení věci, a navrhuje, aby Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

37. První dovolatel předkládá dovolacímu soudu následující otázky:

[1] Lze z předložení vědomě nepravdivého seznamu závazků v rámci návrhu na povolení reorganizace dle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka?

[2] Lze z několikaletého porušování povinnosti podat insolvenční návrh (§ 98 odst. 1 insolvenčního zákona), ze spolupráce s jedním z věřitelů, jejíž výsledky vedou ke znehodnocování majetkové podstaty dlužníka, a z participace na vytváření fiktivních pohledávek a účelového zajištění dovozovat nepoctivý záměr dlužníka?

[3] Musí mít věřitelé po zrušení usnesení o povolení reorganizace (Ústavním soudem) možnost rozhodnout o způsobu řešení úpadku dlužníka v souladu s § 150 insolvenčního zákona, ačkoliv se první schůze věřitelů již konala (v době protiprávně povolené reorganizace)?

[4] Vztahuje se § 348 odst. 2 insolvenčního zákona v části o dalším úpadku dlužníka v důsledku plnění reorganizačního plánu také na nástupnickou společnost dlužníka, která v důsledku fúze sloučením vstoupí do právního postavení dlužníka podle § 61 odst. 1 zákona o přeměnách obchodních společností a družstev?

[5] Je nutné, aby insolvenční soud při rozhodování o schválení reorganizačního plánu nařídil jednání, jestliže věřitel předkládá řadu důkazů k nepoctivému záměru dlužníka a k dalším okolnostem, pro které nelze reorganizační plán schválit? Musí takové jednání nařídít odvolací soud, když je nenařídil insolvenční soud? Jestliže odvolací soud jednání nenařídí, musí dát odvolateli jinou možnost vyjádřit se k důkazům, které provedl mimo jednání?

[6] Jestliže insolvenční soud v rámci rozhodování o povolení reorganizace řádně nepřezkoumá seznam závazků přiložený dlužníkem k návrhu na povolení reorganizace dle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona, tuto svou vadu nezhojí ani při rozhodování o schválení reorganizačního plánu, a přihlášený věřitel správnost tohoto seznamu napadá z důvodu, že při pravdivém seznamu závazků by reorganizace nemohla být povolena a nemohl by být jmenován insolvenční správce dle § 25 odst. 1 insolvenčního zákona, je povinen seznam závazků přezkoumat odvolací soud?

[7] Povolí-li insolvenční soud po zrušení usnesení o povolení reorganizace dle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona reorganizaci znovu dle § 149 odst. 1 insolvenčního zákona, je povinen jmenovat nového insolvenčního správce na základě rotačního systému dle § 25 odst. 3 insolvenčního zákona místo insolvenčního správce navrženého dlužníkem a jmenovaného dle § 25 odst. 1 insolvenčního zákona? Je insolvenční soud v takovém případě zároveň povinen nařídít nové přezkumné jednání poté, co Ústavní soud zrušil výrok o nařízení přezkumného jednání?

Ad [1, 6] Nepravdivý seznam závazků a nepoctivý záměr.

38. Podle prvního dovolatele má dlužník povinnost uvést v seznamu závazků podle § 104 odst. 3 insolvenčního zákona všechny věřitele, i ty, jejichž pohledávky popírá. Neuvedení (zamlčení) i jen některých věřitelů svědčí o nepoctivém záměru dlužníka. V tomto směru odkazuje první dovolatel na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sen. zn. [29 NSČR 67/2016](#), jehož závěry, byť přijaté pro poměry oddlužení, lze aplikovat i při řešení úpadku reorganizací.

39. V projednávaném případě dlužník záměrně zamlčel věřitele s pohledávkami přes 500 mil. Kč (zejména PKN Orlen a Commerzbank), aby dosáhl většiny k povolení reorganizace podle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona. Kdyby tito věřitelé byli uvedeni v seznamu závazků, pak by dlužník nedosáhl zákonem požadované většiny věřitelů hlasujících pro povolení reorganizace.

40. Reorganizace byla povolena na základě zfalšovaných seznamů závazků. Insolvenční soud je přitom při povolování reorganizace povinen zkoumat správnost dlužníkem předloženého seznamu závazků, což neučinil (přes pokyny Nejvyššího soudu a Ústavního soudu) při vydání žádného z usnesení o povolení reorganizace. Zkoumání seznamu závazků je klíčové, protože, jak uvedl i Ústavní soud, „v důsledku povolené reorganizace dochází k řadě důsledků, které jsou nezřídka nevratné, respektive obtížně reparovatelné“. Vzhledem k tomu, že proti rozhodnutí o povolení reorganizace není opravný prostředek (vyjma ústavní stížnosti, kterou však za dostatečný prostředek kontroly zákonnosti postupu insolvenčního soudu považovat nelze), měl seznam závazků zkoumat insolvenční soud v rámci projednání a schválení reorganizačního plánu. Kdyby tak učinil, zjistil by, že nebyly splněny podmínky pro povolení reorganizace podle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona, jmenoval by nezávislého insolvenčního správce podle § 25 odst. 3 insolvenčního zákona a nechal by rozhodnout schůzi věřitelů podle § 150 insolvenčního zákona.

41. Pro neexistenci opravných prostředků nelze argumentovat tím, že insolvenční řízení je rozděleno na několik relativně samostatných fází, přičemž o (ne)správnosti „seznamů“ se rozhoduje pouze do povolení reorganizace, o to více v případě, kdy správnost „seznamů“ nezkoumal žádný soud. Poctivost záměru dlužníka lze přitom zkoumat v průběhu celého řízení, minimálně však při schvalování reorganizačního plánu.

42. Nelze argumentovat ani tím, že povolení reorganizace je vydáno podle § 149 odst. 1 insolvenčního zákona, takže zkoumání seznamů není potřebné, jelikož to se pojí pouze s povolením reorganizace podle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona. Dlužník na jedné straně požívá výhody povolení předjednané reorganizace podle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona, na druhé straně se domáhá toho, aby se na něj vztahovaly nižší nároky pro povolení reorganizace podle § 149 odst. 1 insolvenčního zákona.

43. Povolením reorganizace dlužník dosáhl jmenování jím navrženého insolvenčního správce podle § 25 odst. 1 insolvenčního zákona, který uznával a popíral pohledávky přihlášených věřitelů tak, aby skupina s dlužníkem spřízněných věřitelů měla většinu. První dovolatel, jehož pohledávku insolvenční správce popřel, nemohl hlasovat na první schůzi věřitelů o odvolání insolvenčního správce či odejmutí přednostního práva dlužníka k předložení

reorganizačního plánu a byla mu tak odňata i možnost prosadit jiný způsob reorganizace dlužníka.

44. V dalším odkazuje věřitel na své podání ze dne 19. 9. 2019, zveřejněné v insolvenčním rejstříku (B-760), k dovolání připojené.

Ad [2] Další okolnosti svědčící o nepoctivém záměru dlužníka.

45. Dlužník od roku 2015, kdy již byl v úpadku v obou jeho formách, oddaloval podání insolvenčního návrhu, dokud neshromáždil zdánlivou většinu věřitelů podporujících předjednanou reorganizaci. Insolvenční návrh podal až po dvou letech (v únoru 2017) se záměrem získat čas pro vytvoření fiktivní většiny věřitelů a pro účelové zajištění jejich pohledávek, aby dosáhl povolení předjednané reorganizace a jmenování jím navrženého insolvenčního správce.

46. Věřitel T byl v době zahájení insolvenčního řízení ovládán stejnými osobami jako dlužník (K. J. a M. U.). Výsledky spolupráce dlužníka a společnosti T vedly k tomu, že dlužník a věřitel T uzavřeli v roce 2012 smlouvu, na jejímž základě dlužník inkasoval platby od odběratelů na účet věřitele, a následně smlouvu, na jejímž základě mohl věřitel T využívat závod dlužníka pro své podnikatelské aktivity. Po dobu spolupráce dlužníka s věřitelem T klesaly tržby dlužníka a rostly tržby věřitele T a značně poklesla hodnota staveb, hmotných movitých věcí a pohledávek dlužníka. Věřitel T tak dodnes těží z jednání K. J. a M. U.

47. Dále dlužník uzavřel v roce 2014 osm zástavních smluv s věřiteli T a M. U., kteří následně postoupili své pohledávky na jiné osoby (uplatňující pohledávky v insolvenčním řízení). Zajištění nemělo žádný hospodářský efekt, neboť zastavený majetek již zajišťoval pohledávky jiných věřitelů s dřívějším pořadím, které převyšovaly hodnotu zástav. Cílem dlužníka tak bylo získat zdánlivou většinu zajištěných věřitelů, kteří budou hlasovat pro povolení reorganizace podle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona. Za účelem vytvoření většiny i ve skupině nezajištěných věřitelů se dlužník podílel na vytvoření fiktivních pohledávek, především pohledávek věřitele IC, jejichž titulem je úplata za postoupení pohledávky z předšmluvní odpovědnosti.

48. Tím, že se odvolací soud výše uvedenými námitkami nezabýval, respektive uvedl, že jde o spekulace, zatížil napadené rozhodnutí v této části nepřezkoumatelností.

49. O nepoctivosti reorganizace svědčí i napojení velké části věřitelů spřízněných s dlužníkem, včetně věřitele T, na osobu G. H. (dále jen „G. H.“). Tito věřitelé mohou tvořit faktický koncern. Nepoctivost spočívá v tom, že hlasování věřitelů na schůzi věřitelů nemusí být vedeno záměrem co nejvyššího uspokojení jejich pohledávek, nýbrž dosažením převodu závodu dlužníka na věřitele T podle současného reorganizačního plánu, a to za co nejnižší cenu. Toto propojení první dovolatel dokládá analytickou zprávou k osobě G. H. a dále odkazuje na návrh na zákaz hlasovacích práv z 29. 1. 2020 (B-866).

Ad [3] Možnost věřitelů rozhodnout o způsobu řešení úpadku dlužníka.

50. Návrh na povolení reorganizace byl původně koncipován jako návrh na předjednanou reorganizaci podle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona, který nevyžaduje rozhodnutí věřitelů podle § 150 insolvenčního zákona. Tak byla reorganizace povolena prvním a druhým usnesením o povolení reorganizace. Potřetí však insolvenční soud povolil reorganizaci usnesením ze dne 28. 11. 2018 v režimu podle § 149 insolvenčního zákona, aniž měli věřitelé alespoň možnost rozhodovat na schůzi věřitelů o způsobu řešení úpadku podle § 150 insolvenčního zákona. Přitom je pravděpodobné, že v takovém případě by schůze věřitelů rozhodla o řešení úpadku konkursem nebo by dlužníku odňala možnost přednostní právo sestavit reorganizační plán. Závěr odvolacího soudu, že po zrušení předchozích rozhodnutí o povolení reorganizace musí insolvenční soud reorganizaci povolit, aniž by dal věřitelům možnost hlasovat, sofistikovaně odůvodňuje zjevnou nespravedlnost. Při dodržení závazného právního názoru vyjádřeného v usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 24/2013](#) by soud nemohl předjednanou reorganizaci nikdy povolit. Usnesení o povolení reorganizace bylo vydáno v rozporu se zákonem a vzhledem k tomu, že věřitel nemá možnost se proti němu odvolat (§ 328 insolvenčního zákona), musí se tyto otázky řešit při rozhodování o reorganizačním plánu.

č. 71

Ad [4] Úpadek nástupnické společnosti dlužníka.

51. Jednou z podmínek schválení reorganizačního plánu (§ 348 odst. 1 písm. c/ a odst. 2 insolvenčního zákona) je, že schválení a uskutečnění reorganizačního plánu nepovede k dalšímu úpadku. Tato podmínka není podle dovolatele dodržena, neboť splnění reorganizačního plánu povede k úpadku nástupnické společnosti dlužníka (věřitele T). Tvrdí-li odvolací soud, že § 348 odst. 2 insolvenčního zákona se vztahuje pouze na dlužníka, pak ignoruje fakt, že fúzí vstoupí věřitel T do právního i procesního postavení dlužníka (není tak třetí osobou).

Ad [5] Nemožnost vyjádřit se k provedeným důkazům.

52. První dovolatel neměl možnost vyjádřit se k žádnému z důkazů provedených odvolacím soudem mimo jednání, čímž došlo k porušení čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Přitom i odvolací soud může podle § 94 odst. 1 a § 85 odst. 1 insolvenčního zákona nařídit jednání o odvolání proti usnesení o schválení reorganizačního plánu. Nařízení odvolacího jednání by mělo záviset na tom, zda je to nutné s ohledem na zjištění skutkového stavu a možnosti řádného uplatnění procesních práv účastníků řízení. Důvody pro nařízení (odvolacího) jednání pak v projednávané věci byly dány.

53. Podle čl. 96 odst. 2 Ústavy České republiky je jednání před soudem ústní a veřejné s tím, že výjimky stanoví zákon. Ústnost je tak jednou ze základních zásad civilního procesu a jakékoliv výjimky by měly být vykládány restriktivně. K tomu odkazuje na čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a tvrdí, že existuje právo na ústní jednání alespoň v jednom stupni, jehož hlavním účelem je možnost účastníka řízení vyjádřit se k důkazům, které byly provedeny přímo před ním a svými argumenty bezprostředně ovlivňovat úvahy soudu. O nařízení jednání přitom první dovolatel opakovaně žádal.

54. Nenařízením ústního jednání tak soudy porušily právo prvního dovolatele na spravedlivý proces.

Ad [7] Povinnost jmenovat nového insolvenčního správce a nařídit nové přezkumné jednání.

55. Insolvenčního správce dlužníka ustanovil insolvenční soud podle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona na základě návrhu dlužníka uvedeného v návrhu na povolení reorganizace, a to prvním usnesením o povolení reorganizace. Byla-li následně reorganizace povolena podle § 149 odst. 1 insolvenčního zákona, ústavně konformním řešením podle prvního dovolatele mělo být odvolání insolvenčního správce z funkce podle § 31 odst. 1 insolvenčního zákona.

56. Nejpozději při vydání třetího usnesení o povolení reorganizace měl insolvenční soud nařídit přezkumné jednání, neboť výrok o nařízení přezkumného jednání v prvním usnesení o povolení reorganizace i ve druhém usnesení o povolení reorganizace zrušil Ústavní soud. Ten přitom kritizoval, že insolvenční soud zatížil celé insolvenční řízení již na jeho počátku podstatnou vadou, jakož i to, že přezkumné jednání neopakoval a k prověření pravosti pohledávek znovu nedošlo. Zrušením prvního usnesení o povolení reorganizace ztratily oporu všechny akty na ně navazující (přezkumná jednání, přijatá usnesení schůze věřitelů). K názoru odvolacího soudu, že Ústavní soud zrušil rozhodnutí o povolení reorganizace, nikoliv rozhodnutí o úpadku, takže měly být zachovány účinky již uskutečněných přezkumných jednání, první dovolatel poukázal na to, že Ústavní soud zrušil výroky o nařízení přezkumného jednání, čímž dal najevo, že přezkumné jednání se musí opakovat.

57. Výše uvedené skutečnosti dokládají existenci vad, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, protože nový insolvenční správce mohl na novém přezkumném jednání jinak uplatnit popěrné právo, což by mělo vliv na rozložení hlasovacích většin věřitelů při schvalování reorganizačního plánu.

58. Druhý věřitel (dále jen „druhý dovolatel“) napadl usnesení odvolacího soudu dovoláním (B-1007, B-1009), které včas doplnil (B-1018, B-1020). Přípustnost dovolání spatřuje v řešení otázek, při nichž se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, případně v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud plně neřešených, tvrdí, že právní závěry odvolacího soudu jsou v extrémním nesouladu se skutkovými zjištěními, a navrhuje, aby Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

59. Druhý dovolatel předkládá dovolacímu soudu následující otázky:

[1] Lze zrušit rozhodnutí odvolacího soudu, které nerespektuje ve věci vydaná rozhodnutí Ústavního soudu a Nejvyššího soudu v otázkách pro rozhodnutí zásadních?

[2] Lze z toho, že dlužník předloží vědomě nepravdivý seznam závazků v rámci návrhu na povolení reorganizace dle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona, usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka, pro který nelze povolit reorganizaci?

[3] Je dlužník ve smyslu § 104 odst. 1 písm. b/ a odst. 3 insolvenčního zákona povinen uvést v seznamu závazků i pohledávku, jejíž pravost (důvodnost) zpochybňuje?

[4] Lze z toho, že dlužník po předložení vědomě nepravdivého seznamu závazků v rámci návrhu na povolení reorganizace dle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona i nadále v podáních adresovaných insolvenčnímu soudu vědomě opakovaně lže, usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka, pro který nelze povolit reorganizaci?

[5] Lze z několikaletého porušování povinnosti dlužníka podat insolvenční návrh (§ 98 odst. 1 insolvenčního zákona) a/nebo ze spolupráce dlužníka s jedním z věřitelů, jejíž výsledky vedou ke znehodnocení majetkové podstaty dlužníka, a/nebo z participace dlužníka na vytváření fiktivních pohledávek a účelového zajištění dovozovat nepoctivý záměr dlužníka, pro který nelze povolit reorganizaci?

[6] Musí mít věřitelé po zrušení usnesení o povolení reorganizace (Ústavním soudem) alespoň možnost rozhodnout o způsobu řešení úpadku dlužníka v souladu s § 150 insolvenčního zákona, ačkoliv se první schůze věřitelů již konala (v době protiprávně povolené reorganizace)?

[7] Vztahuje se ustanovení § 348 odst. 2 insolvenčního zákona v části o dalším úpadku dlužníka v důsledku plnění reorganizačního plánu také na nástupnickou společnost dlužníka, která v důsledku fúze sloučením vstoupí do právního postavení dlužníka podle § 61 odst. 1 zákona o přeměnách obchodních společností a družstev?

[8] Lze zrušit rozhodnutí odvolacího soudu, které vychází z předchozího rozhodnutí vydaného podjatým soudcem (otrocky přebírá jeho závěry)?

[9] Lze z toho, že dlužník se nechová jako racionální obchodník a vědomě se podílí na podvodech s DPH, v kontextu předložení nepravdivých seznamů závazků, usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka, pro který nelze povolit reorganizaci?

[10] Lze z toho, že dlužník umožnil a sám aktivně spolupracoval na tom, aby docházelo k dlouholetému protiprávnímu parazitování věřitele T na dlužníku, usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka nebo jiný důvod, pro který nelze povolit reorganizaci?

[11] Lze z toho, že dlužník umožnil a sám aktivně spolupracoval na tom, aby docházelo k dlouholetému odklánění peněžních prostředků z dlužníka věřiteli T, usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka či jiný důvod, pro který by neměla být dlužníkem předložená reorganizace povolena?

[12] Lze z toho, že dlužník nekale a krajně nepoctivě zvýhodnil věřitele T a věřitele M. U., když v době úpadku dlužníka a exekučních řízení vedených proti dlužníkovi zřídil zástavní práva ke klíčovému majetku dlužníka ve prospěch věřitele T a věřitele M. U., usuzovat na nepoctivý záměr dlužníka nebo jiný důvod, pro který nelze povolit reorganizaci?

60. Druhý dovolatel odkazuje na svá předchozí podání, jakož i na podání jiných účastníků řízení a na dovolání prvního dovolatele.

61. Podle druhého dovolatele nerespektoval odvolací soud závazné právní názory a pokyny Ústavního soudu (uvedené v nálezech sp. zn. [II. ÚS 1162/17](#) a [II. ÚS 699/18](#)), ani právní názory

a pokyny obsažené v usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 24/2013](#). Podle nich je insolvenční soud povinen zabývat se správností seznamů závazků, od nichž se odvíjí i posouzení oprávněnosti přihlášených pohledávek jednotlivých věřitelů podílejících se na schválení reorganizačního plánu. Insolvenční soud pak musí i bez námitek zkoumat obsah a pravdivost seznamů, stejně jako musí posoudit naplnění zákonných podmínek pro povolení reorganizace či schválení reorganizačního plánu.

62. S návrhem na povolení reorganizace předložil dlužník úmyslně nepravdivý seznam závazků, v němž zamlčel podstatné pohledávky věřitelů, a naopak v něm úmyslně uvedl fiktivní stamiliónové pohledávky, o nichž české soudy před vyhotovením seznamu pravomocně konstatovaly, že neexistují.

63. Dlužník zamlčel mimo jiné pohledávku PKN Orlen uplatněnou u polského soudu, pravomocně přiznanou pohledávku Commerzbank, jakož i daňové pohledávky (jež vznikly v důsledku podvodu, jehož se dlužník stal součástí). Ve vztahu k těmto pohledávkám jsou právní závěry odvolacího soudu v extrémním nesouladu se skutkovými zjištěními, část zjištění je pak v rozporu s realitou.

64. Odvolací soud správně skutkově zjistil, že pohledávky PKN Orlen a Commerzbank nebyly uvedeny v seznamu závazků, v „přímé kontradikci k realitě a rozporu se skutkovými zjištěními a v hrubém rozporu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu“ však nesprávně posoudil, že tím dlužník nesledoval nepoctivý záměr. V extrémním nesouladu s předloženými důkazy pak odvolací soud zpochybnil tyto pohledávky a uvedl, že jsou v případě PKN Orlen promlčené (aniž provedl jakýkoliv důkaz) a v případě Commerzbank pochybné a dlužník nemohl o existenci těchto pohledávek vědět. Přitom pohledávka Commerzbank je pohledávkou ze směnky, která byla v roce 2010 pravomocně přiznaná, dlužník o ní věděl. V rámci svého vyjádření dlužník uvedl, že směnka neexistuje (byť tuto směnku sám uvedl v přehledu směnek ze dne 12. listopadu 2012) a pohledávka je, z důvodu, že nebyl prokázán přechod práv z exekučních titulů, spekulativní (byť neprokázání přechodu práv ze směnky nečiní pohledávku neexistující).

65. Ohledně daňových pohledávek uvedl Nejvyšší správní soud v pravomocném rozsudku ze dne 5. prosince 2019, č. j. [10 Afs 177/2019-71](#), že se dlužník „nechoval jako racionální obchodník a vědomě se podílel na podvodech na dani z přidané hodnoty a v seznamech svých závazků předložených v insolvenčním řízení v únoru 2017 zatajil zásadní část závazků vůči správci daně (v celkové výši mnoha desítek miliónů Kč), čímž značným způsobem ovlivnil kvorum pro splnění podmínek podle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona“.

66. Druhý dovolatel dále kritizuje, že dlužník u věřitelů uplatňujících stejnou pohledávku (z téhož titulu) vybral věřitele a neuvedl oba. Podrobně to rozvádí na příkladu pohledávky uplatněné věřiteli CDS a M. U.

67. Za lživá má tvrzení dlužníka, že seznam závazků obsahoval i pohledávky, které popírá a započítal je do kvóra (při povolení reorganizace), jakož i tvrzení, že při schválení reorganizačního plánu zvolil postup, kdy nebude diskriminovat žádného z věřitelů. Dlužník si (neúplným seznamem) zajistil hlasovací většinu potřebnou pro přijetí návrhu na povolení reorganizace; úplný seznam by změnil hlasovací kvóra tak, že by reorganizace nebyla ani povolena. Pohledávky věřitelů, kteří hlasovali pro povolení reorganizace,

jsou většinou sporné, některé z nich popírá samotný dlužník, některé byly vzaty zcela či zčásti zpět. Dochází tak k porušování zásady insolvenčního řízení, kdy namísto společného zájmu věřitelů je prosazován zájem dlužníka a úzké skupiny věřitelů. V důsledku nezákonného postupu (úmyslně nepravdivý seznam) si dlužník prosadil reorganizaci, čímž si zajistil dispoziční oprávnění k majetkové podstatě, volbu insolvenčního správce a znalce a omezil právní důsledky popěrných úkonů ostatních věřitelů (§ 336 odst. 4 insolvenčního zákona).

68. Nepoctivost spatřuje dovolatel i v tom, že insolvenční správce, dlužník ani věřitel T dlouhodobě neplní povinnosti plynoucí z insolvenčního zákona, zejména povinnost předkládat pravdivé a úplné zprávy o majetkové podstatě dlužníka, ekonomické situaci dlužníka a jeho provázanosti s věřitelem T. Chybějící informace jsou přitom zásadní pro posouzení otázek spojených s legálností a poctivostí reorganizace i postupu účastníků řízení, kteří ji prosazují.

č. 71

69. Postup dlužníka a části věřitelů je nepoctivý a směřuje k protiprávnímu ovládnutí dlužníka věřitelem T, jehož založily osoby spojené s dlužníkem. V rozporu s § 5 písm. b/ insolvenčního zákona je do věřitele T odkláněn majetek, činnost a aktiva dlužníka na úkor skutečných věřitelů. Tím věřitel T parazituje na dlužníkovi, neboť nebyly předloženy argumenty, že bez „přísátí na dlužníka“ by tato společnost byla jakkoliv životaschopná a zisková. Z takto odkloněných peněžních prostředků (jejichž existence a legální původ nebyly prokázány) má věřitel T financovat reorganizaci. Věřitel T je tak „prorostlý“ dlužníkem k tíži věřitelů a podvodně je představován jako jediný možný zachránce a právní nástupce dlužníka.

70. Druhý dovolatel dále popisuje průběh insolvenčního řízení, jež má svědčit o manipulaci s cílem nabytí závodu dlužníka věřitelem T, poukazuje na trestnou činnost „představitelů“ dlužníka a věřitele T související s tunelováním dlužníka (v souvislosti se společností C. A. Inc.), za níž byli členové představenstva dlužníka pravomocně odsouzeni, jakož i působení těchto osob ve věřiteli T a v dlužníkovi. V roce 2011 věřitel T nepodnikal a ani v roce 2012 neměl vlastní disponibilní finanční prostředky. Následně, v rozporu s § 111 odst. 1 insolvenčního zákona, uzavřel 27. 12. 2012 dlužník s věřitelem T smlouvu o zřízení daňového skladu, podle níž se v prostorách dlužníka zřídil daňový sklad, v němž věřitel T provozoval svůj závod. Po uzavření této smlouvy každoročně klesaly tržby dlužníka oproti zvyšování tržeb věřitele T, dále se dlužníkovi každoročně snižovala hodnota dlouhodobého hmotného majetku. To vše, přestože náklady spojené s výrobou, podnikáním a zaměstnáváním osob nesl i nadále dlužník. Dlužník rovněž uzavřel s věřitelem T smlouvu o přístupu k účtu, kterou se dohodli, že budou majetková aktiva, jednotlivé složky závodu a zisky dlužníka vyvádět na bankovní účet věřitele T. Představenstvo dlužníka pak nezajistilo přijetí žádného smysluplného opatření k odvrácení úpadku.

71. Dlužník dále nekale a krajně nepoctivě zvýhodnil věřitele T a M. U., jimž zřídil zástavní práva ke svému majetku, který tím znehodnotil. Cílem bylo vytvořit zdánlivě zajištěné věřitele a vyvolat zdání hlasovací většiny při hlasování o předjednané reorganizaci.

72. Druhý dovolatel též namítá, že odvolací soud přehlížel a bagatelizoval závěry Vrchního státního zastupitelství v Praze (B-296), jakož i to, že dovoláním napadené rozhodnutí vychází z předchozího usnesení vydaného podjatým soudcem JUDr. Zelenkou (o podjatosti rozhodl Nejvyšší soud usnesením ze dne 27. 2. 2020, sen. zn. [29 NSČR 8/2020](#)), jímž odvolací soud ignoroval pokyny Ústavního soudu.

73. V rámci shrnutí druhý dovolatel uvádí, že odvolací soud dospěl k chybným závěrům bez provedení dokazování, když nevyhověl opakovaným žádostem o nařízení jednání. Tím došlo k porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Nesouhlasí se závěrem, že otázce nepoctivosti dlužníka není nutné věnovat vysokou pozornost, je-li v rámci insolvenčního řízení dosaženo co možná nejvyššího uspokojení věřitelů. Aktuálně schválená reorganizace není podle druhého dovolatele nejvýnosnějším způsobem řešení úpadku dlužníka (byly ignorovány vyšší nabídky třetích osob), a i kdyby byla, mají před zásadou podle § 5 písm. a/ insolvenčního zákona přednost principy jako právní stát, vázanost státních orgánů právem a právo na spravedlivý proces.

74. Podle druhého dovolatele tak Nejvyšší soud bude rozhodovat o tom, zda je možné:

[1] rezignovat na posouzení pravdivosti dlužníkem předloženého seznamu závazků, ačkoliv jsou účastníky proti němu vzneseny námitky a ačkoliv jsou tyto seznamy zjevně a úmyslně nepravdivé a neúplné,

[2] aby „závod“ mezi incidenčními spory a schválením a dokončením reorganizace „vyhrála“ před incidenčními spory ke škodě skutečných věřitelů reorganizace postavená na nepravdivých seznamech dlužníka,

[3] ovládání insolvenčních řízení skrze nepravdivý seznam závazků, jímž dlužník dosáhne povolení reorganizace, jmenování jím vybraného insolvenčního správce a schválení reorganizačního plánu.

75. K těmto bodům druhý dovolatel uvádí, že nepřípustnost odvolání proti „vybraným usnesením ohledně reorganizace“ a současně možnost dlužníka připravit předjednanou reorganizaci, musí k ochraně věřitelů zakládat povinnost soudu se zvýšenou pozorností a ostražitostí pečlivě zkoumat pravdivost a úplnost dlužníkem předložených seznamů i oprávněnost (existenci) jednotlivých v nich uvedených pohledávek, jimiž je předjednaná reorganizace prosazována.

76. Druhý dovolatel tak navrhuje „restartování celého procesu úpadku dlužníka s poptáním nejlepší ceny za závod dlužníka na trhu“.

77. Třetí věřitel (dále jen „třetí dovolatel“) spatřuje přípustnost dovolání (B-1014) v existenci několika otázek hmotného a procesního práva, což blíže specifikuje odkazem na prvních pět otázek předložených Nejvyššímu soudu prvním dovolatelem, a dále tím, že předkládá dovolacímu soudu otázku, zda je reorganizační plán v rozporu s právními předpisy ve smyslu § 348 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona, pokud nepřináší co možná nejvyšší uspokojení věřitelů ve smyslu § 5 písm. a/ insolvenčního zákona, jíž má za dovolacím soudem dosud neřešenou. Jako dovolací důvod uvádí nesprávné právní posouzení věci a navrhuje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení, případně pouze rozhodnutí odvolacího soudu a věc vrátil dovolacímu soudu.

78. Podle třetího dovolatele, který v tomto odkazuje i na vyjádření Vrchního státního zastupitelství v Praze (B-296), se způsob reorganizace neliší od zpeněžení majetku jednou smlouvou podle § 290 insolvenčního zákona při řešení úpadku konkursem. Proto s několika dalšími věřiteli navrhoval provést reorganizaci prodejem závodu dlužníka v transparentním

výběrovém řízení; tak by se dosáhlo vyšší ceny. Přitom bylo v průběhu insolvenčního řízení zveřejněno několik nabídek na odkup závodu dlužníka, a to od společností R. CH. a. s., (dále jen „společnost RC“), L. c., a. s. (dále jen „společnost L“), či A, s. r. o., (dále jen „společnost A“); každá nabídka činila více, než kolik činí nabídka vypořadacího úvěru od věřitele T. Dlužník všechny nabídky odmítl pro neserióznost, například proto, že společnost RC nepředložila bankovní záruku, ač po věřiteli T bankovní záruku nepožadoval, nebo proto, že i při vyšší ceně za prodej závodu by věřitelé obdrželi méně (což nedoložil). Ač insolvenční zákon nepřikazuje v každém případě pořádat výběrové řízení na prodej závodu dlužníka, ukládá mu snažit se o co nejvyšší uspokojení svých věřitelů. Přitom nestačí pouze odkaz na znalecký posudek zpracovaný v insolvenčním řízení; ten posuzoval hodnotu závodu, jehož provoz skončil.

č. 71

79. Vadu, jež mohla mít za následek nesprávnost rozhodnutí ve věci, spatřuje třetí dovolatel v nepřezkoumatelnosti napadeného rozhodnutí (zejména v tom, že odvolací soud se nevypořádal s uplatněnými námitkami proti schválení reorganizačního plánu). V tom spatřuje porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny a cituje judikaturu Ústavního soudu, z níž plyne, že soud je povinen zabývat se námitkami, jejichž význam je pro řízení klíčový. Za takové považuje tyto námitky:

[1] Nikdy se nekonala schůze věřitelů, na níž by mohli věřitelé rozhodnout o způsobu řešení úpadku podle § 150 insolvenčního zákona.

[2] Po zrušení výroku o nařízení přezkumného jednání Ústavním soudem se nekonalo opakované přezkumné jednání.

[3] Insolvenční správce byl jmenován postupem podle § 25 odst. 1 insolvenčního zákona, který je přípustný pouze u reorganizace povolené podle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona. Aktuální reorganizace je však povolena podle § 149 insolvenčního zákona, proto měl být správce jmenován podle § 25 odst. 3 insolvenčního zákona.

[4] Dlužník úmyslně oddaloval podání insolvenčního návrhu, ačkoliv již v roce 2015 věděl, že je v úpadku.

[5] Kooperace dlužníka s věřitelem T byla po celou dobu nepoctivá. Místo toho, aby dlužník podal dlužnický insolvenční návrh, nechal svůj závod i společnost prorůst věřitelem T.

[6] Dlužník zfalšoval seznam závazků, aby se mu podařilo dosáhnout většinové podpory věřitelů pro povolení reorganizace podle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona.

[7] Dlužník odmítá provedení reorganizace transparentní veřejnou obchodní soutěží, přestože fúze dlužníka s věřitelem T přinese věřitelům méně, než kolik nabízí potenciální kupující.

80. Závěrem třetí dovolatel uvádí, že pouhá schopnost účastníka řízení formulovat odvolací důvody nemůže znamenat, že rozhodnutí, proti němuž brojí, není nepřezkoumatelné. V takovém případě by totiž žádné rozhodnutí nemohlo trpět nepřezkoumatelností,

protože vždy lze zformulovat odvolací důvody alespoň tak, že neúspěšná strana zopakuje argumenty již jednou řečené v řízení před soudem prvního stupně.

81. Čtvrtý věřitel (dále jen „čtvrtý dovolatel“) má dovolání (B-1017, B-1019) za přípustné pro řešení otázek v rozhodovací praxi dosud plně neřešených, a navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

82. Přípustnost dovolání spatřuje čtvrtý dovolatel ohledně otázek, jež se shodují s otázkami druhého dovolatele uvedenými v odstavci 59. [1, 2, 4, 5, 6 a 7] tohoto rozhodnutí, k nimž uvádí základní argumentaci totožnou s dovoláním druhého dovolatele s odůvodněním, že dovolání „případně doplní o další důvody“ s tím, že “prozatím uvádí jen ty nejdůležitější argumenty“.

83. K dovolání věřitelů se vyjádřil dlužník (B-991, B-1063), insolvenční správce (B-992, B-1075) a věřitel CDS (B-1067).

84. Následně se účastníci insolvenčního řízení vyjadřovali či reagovali na předchozí či nová podání jiných účastníků, a to první dovolatel (B-1078, B-1131), druhý dovolatel (B-1084, B-1101), třetí dovolatel (B-1079, B-1138), čtvrtý dovolatel (B-1080, B-1082, B-1089), věřitel CDS (B-1090), dlužník (B-1093, B-1134) a věřitel T (B-1095, B-1140).

III.

Přípustnost dovolání

85. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

86. Nejvyšší soud úvodem předesílá, že v dovolání nelze poukazovat na podání, která příslušný dovolatel učinil za řízení před insolvenčním soudem nebo v odvolacím řízení (§ 241a odst. 4 o. s. ř.), proto k odkazům na taková podání učiněným v jednotlivých dovoláních nepřihlížel.

87. Vyjádření Vrchního státního zastupitelství v Praze, na něž dovolatelé poukazují (B-296, B-928), je procesním úkonem jednoho z procesních subjektů insolvenčního řízení (srov. § 9 písm. e/ insolvenčního zákona), které může mít význam nikoliv z důvodu postavení tohoto subjektu, ale toliko (obdobně jako podání jiných účastníků) silou své právní argumentace. Státní zastupitelství přitom uplatňovalo obdobné argumenty jako dovolatelé.

88. K podáním dovolatelů učiněným po lhůtě k podání dovolání, jimiž dovolatelé nově doplňovali svou argumentaci, Nejvyšší soud nepřihlížel, neboť změna či doplnění dovolacích důvodů (a to i formou doplnění nové argumentace v mezích téhož dovolacího důvodu) je ve smyslu § 242 odst. 4 o. s. ř. možná jen po dobu trvání lhůty k podání dovolání.

89. Dovolání jako celek nejsou vadná, neboť obsahují náležitosti požadované zákonem (§ 241a odst. 2 a 3 o. s. ř.), byť některá z nich obsahují jen velmi stručnou argumentaci, odkazy na podání v předchozím řízení (k nimž se nepřihlíží) či odkazy na dovolání jiného dovolatele.

90. Nejvyšší soud se dále zabýval přípustností jednotlivých dovolání.

91. Při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. správné, vychází dovolací soud ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Srov. shodně důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod číslem 19/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 19/2006“), a rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3881/2009](#), uveřejněného pod číslem 10/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 10/2014“). Uplatňuje-li se tato korekce při věcném přezkumu přípustného dovolání, tím více musí platit při zkoumání vlastní přípustnosti dovolání.

č. 71

92. Dovolání nejsou přípustná pro řešení otázky, zda musí mít věřitelé po zrušení usnesení o povolení reorganizace možnost rozhodnout o způsobu řešení úpadku dlužníka v souladu s § 150 insolvenčního zákona, ačkoliv se první schůze věřitelů již konala (otázka prvního dovolatele odstavec 37.[3], druhého dovolatele v odstavci 59.[6]). Na této otázce napadené rozhodnutí nespočívá, již proto, že i případná nesprávnost postupu insolvenčního soudu při přijímání rozhodnutí o povolení reorganizace by nemohla ovlivnit správnost rozhodnutí, jímž insolvenční soud schválil reorganizační plán (případná nesprávnost postupu při přijímání rozhodnutí o povolení reorganizace by nemohla vést k závěru o nesplnění podmínek pro schválení reorganizačního plánu podle § 348 insolvenčního zákona).

93. Danou situaci navíc insolvenční soud řešil s ohledem na mimořádnou procesní situaci vzniklou v důsledku zrušujícího nálezu Ústavního soudu. Insolvenční soud prvním usnesením o povolení reorganizace zjistil úpadek dlužníka a povolil řešení úpadku reorganizací podle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona. Zrušil-li následně Ústavní soud výrok, jímž insolvenční soud povolil reorganizaci, nastala procesní situace, v níž insolvenční soud rozhodoval o návrhu na povolení reorganizace připojenému k insolvenčnímu návrhu, jehož součástí byl i reorganizační plán přijatý zákonem stanoveným počtem věřitelů. V takovém případě hypotéza právní normy uvedené v § 148 odst. 2 insolvenčního zákona zásadně předpokládá, že soud rozhodne o způsobu řešení úpadku, aniž by umožnil věřitelům o způsobu řešení úpadku rozhodovat postupem podle § 150 insolvenčního zákona, zvláště za situace, kdy o návrhu na povolení reorganizace (a k němu připojenému reorganizačnímu plánu) nemá (jako v tomto případě) pochybnosti.

94. Insolvenčnímu soudu tak lze toliko vytknout, že při povolování reorganizace nesprávně uvedl, že reorganizaci povoluje podle § 149 odst. 1 insolvenčního zákona, ačkoliv jím použitý postup odpovídal § 148 odst. 2 insolvenčního zákona. Tuto nesprávnost si insolvenční soud uvědomil v usnesení ze dne 31. 7. 2019, jímž reorganizační plán zamítl, když v něm uvedl, že při povolování reorganizace postupoval podle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona. O postupu podle § 148 odst. 2 insolvenčního zákona neměl pochyb ani odvolací soud v napadeném rozhodnutí (viz odstavec 32.).

95. Dovolání prvního dovolatele pak není přípustné ani pro řešení otázky, zda bylo povinností insolvenčního soudu jmenovat nového insolvenčního správce na základě rotačního systému podle § 25 odst. 3 insolvenčního zákona (část otázky prvního dovolatele odstavec 37.[7]). Na posouzení této otázky napadené rozhodnutí též nespočívá.

96. Odvolací soud totiž posuzoval správnost usnesení, kterým insolvenční soud schválil reorganizační plán. O jmenování insolvenčního správce (ustanovení, odvolání či zproštění insolvenčního správce funkce) odvolací soud v napadeném rozhodnutí ani insolvenční soud v rozhodnutí, které napadené rozhodnutí potvrzovalo, nerozhodoval, proto tato otázka nemůže být předmětem přezkumu soudem dovolacím v tomto řízení.

97. Ostatně insolvenční správce je samostatným procesním subjektem insolvenčního řízení (srov. § 9 písm. d/ insolvenčního zákona), který není zástupcem věřitelů, ani zástupcem dlužníka (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2015, sen. zn. [29 NSČR 29/2013](#), uveřejněné pod číslem 10/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Mezi jeho povinnosti mimo jiné patří vyvinout veškeré úsilí, aby každý z věřitelů byl (v souladu s insolvenčním zákonem) uspokojen v co nejvyšší míře, kdy společnému zájmu věřitelů musí dát přednost i před svými vlastními zájmy i zájmy jiných osob (§ 36 odst. 1 insolvenčního zákona) [srov. také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2020, sen. zn. [29 NSČR 110/2019](#)]. Neplní-li insolvenční správce své povinnosti, odpovídá za škodu, kterou takovým jednáním způsobil (§ 37 insolvenčního zákona).

98. Důvody uvedené v § 31 či § 32 insolvenčního zákona mohou vést k odvolání insolvenčního správce nebo k tomu, aby byl zproštěn funkce kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení.

99. Dovolání není přípustné ani pro řešení otázky (třetího dovolatele), zda je reorganizační plán v rozporu s právními předpisy ve smyslu § 348 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona, jestliže nepřináší co možná nejvyšší uspokojení věřitelů ve smyslu § 5 písm. a/ insolvenčního zákona. Při formulaci této otázky totiž dovolatel vychází z vlastní verze skutkového stavu (ve skutečnosti napadá hodnocení důkazů soudem prvního stupně a odvolacím soudem), z něhož následně vyvozuje jiné právní posouzení věci (srov. opět [R 19/2006](#) a [R 10/2014](#)).

100. Dovolatel tvrdí, že o závod měly zájem společnost RC, společnost L či společnost A, kdy každá nabídka činila více, než kolik činí nabídka věřitele T. Odvolací soud však vyšel ze skutkového zjištění, že žádné další osoby nebyly ochotny nést riziko reorganizace.

101. Dovolání jsou však přípustná pro řešení otázek, jež vzhledem k jejich podobnosti lze shrnout do následujících okruhů:

Poctivost v reorganizaci (jde o otázky prvního dovolatele uvedené v odstavci 37.[1, 2, 6], druhého dovolatele v odstavci 59.[1, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 11 a 12]).

Ekonomická realizovatelnost (jde o otázky prvního dovolatele uvedené v odstavci 37.[4], druhého dovolatele v odstavci 59.[7]).

Tyto otázky dosud nebyly v rozhodovací praxi dovolacího soudu beze zbytku vyřešeny.

102. Otázky vztahující se k nutnosti nařídít jednání ke schvalování reorganizačního plánu (otázka prvního dovolatele odstavec 37.[5]), nutnosti nařídít nové přezkumné jednání (část otázky prvního dovolatele odstavec 37.[7]), otázka opakování argumentace obsažené v rozhodnutí vydaném soudcem, u něhož lze pochybovat o jeho nepodjatosti (otázka druhého dovolatele v odstavci 59.[8]), a nepřezkoumatelnost vystihují z obsahového hlediska vady,

k nimž soud u přípustného dovolání přihlíží pouze tehdy, pokud mohly mít za následek nesprávnost rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

IV.

Důvodnost dovolání

103. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

104. Skutkový stav, tak jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, lze zjednodušeně shrnout následovně:

č. 71

[1] Dne 21. 2. 2011 bylo zahájeno insolvenční řízení na majetek dlužníka insolvenčním návrhem jednoho z věřitelů.

[2] Dlužník se připojil k insolvenčnímu řízení dne 9. 2. 2017 insolvenčním návrhem spojeným s návrhem na povolení reorganizace. Součástí tohoto návrhu byl seznam závazků, o němž dlužník uvedl, že je správný a úplný, a reorganizační plán spojený s hlasovacími lístky některých věřitelů, jenž byl podle dlužníka přijatý nejméně polovinou všech zajištěných věřitelů a nejméně polovinou všech nezajištěných věřitelů.

[3] Insolvenční soud zjistil úpadek dlužníka, ustanovil insolvenčního správce dle návrhu uvedeného v reorganizačním plánu, povolil řešení úpadku reorganizací a nařídil přezkumné jednání.

[4] Dne 11. 5. 2017 proběhlo přezkumné jednání.

[5] Ústavní soud zrušil první usnesení insolvenčního soudu v části, jíž soud povolil řešení úpadku reorganizací a jako související i výrok o nařízení přezkumného jednání.

[6] Druhé usnesení o povolení reorganizace Ústavní soud znovu zrušil.

[7] Důvodem pro zrušení obou rozhodnutí o povolení reorganizace bylo jejich nedostatečné odůvodnění.

[8] Insolvenční soud znovu povolil řešení úpadku reorganizací třetím usnesením. Se seznamem závazků se vypořádal tak, že v něm sice některé skutečnosti chybí a nejsou uvedeni všichni věřitelé, seznam však odpovídá přezkumnému jednání. Zároveň uvedl, že v nedostatečném seznamu závazků nelze spatřovat nepoctivý záměr dlužníka.

[9] Podstatou reorganizačního plánu připraveného dlužníkem je čerpání úvěru od věřitele T ve výši, z níž dlužník uspokojí jednotlivé věřitele a připraví všechny kroky potřebné k tomu, aby po skončení insolvenčního řízení došlo k fúzi sloučením s věřitelem T, jež povede k zániku dlužníka.

[10] Při přípravě reorganizačního plánu byl dlužník jako jeho zpracovatel osloven společností RC, jež nabídla za závod dlužníka částku 500 mil. Kč, a společností L, jež nabídla částku 550 mil. Kč. Svůj zájem (blíže nekonkretizovaný) projevila rovněž společnost A. Tyto společnosti však nenabídly dostatečné záruky o vážném záměru, ani o své solventnosti k zaplacení vysokých částek.

105. Pro posouzení věci jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 5. 2019 (srov. čl. II. zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony):

č. 71

Podle § 316 insolvenčního zákona se reorganizací rozumí zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovu podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů (odstavec 1). Reorganizací lze řešit úpadek nebo hrozící úpadek dlužníka, který je podnikatelem; reorganizace se týká jeho podniku (odstavec 2). Reorganizace není přípustná, je-li dlužníkem právnická osoba v likvidaci, obchodník s cennými papíry nebo osoba oprávněná k obchodování na komoditní burze podle zvláštního právního předpisu (odstavec 3). Reorganizace je přípustná, jestliže celkový roční úhrn čistého obrátu dlužníka podle zvláštního právního předpisu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň částku 50 000 000 Kč, nebo zaměstnává-li dlužník nejméně 50 zaměstnanců v pracovním poměru; ustanovení odstavce 3 tím není dotčeno (odstavec 4). Jestliže dlužník společně s insolvenčním návrhem nebo nejpozději do rozhodnutí o úpadku předložil insolvenčnímu soudu reorganizační plán přijatý alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů počítanou podle výše pohledávek, omezení podle odstavce 4 se nepoužije (odstavec 5).

Podle § 319 odst. 2 insolvenčního zákona k návrhu na povolení reorganizace musí dlužník připojit seznam majetku a seznam závazků, popřípadě prohlášení o změnách, ke kterým v mezidobí došlo v porovnání se seznamy, které v insolvenčním řízení již dříve předložil.

Podle § 326 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona insolvenční soud zamítne návrh na povolení reorganizace, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že jím je sledován nepoctivý záměr.

Podle § 328 insolvenčního zákona nedojde-li ke zpětvzetí návrhu na povolení reorganizace ani k jeho odmítnutí nebo zamítnutí, insolvenční soud reorganizaci povolí. Rozhodnutí o povolení reorganizace se doručuje dlužníku, navrhovateli, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. Odvolání proti němu není přípustné.

Podle § 348 insolvenčního zákona insolvenční soud schválí reorganizační plán, jestliže a/ je v souladu s tímto zákonem a jinými právními předpisy, b/ lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že jím není sledován nepoctivý záměr, c/ jej každá skupina věřitelů přijala nebo se podle § 347 odst. 4 považuje za skupinu, která jej přijala, d/ každý věřitel podle něj získá plnění, jehož celková současná hodnota je ke dni účinnosti reorganizačního plánu stejná nebo vyšší než hodnota plnění, které by zřejmě obdržel, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem, ledaže přijímající věřitel souhlasí s nižším plněním, e/ pohledávky za majetkovou podstatou a pohledávky jim na roveň postavené byly uhrazeny nebo mají být podle reorganizačního plánu uhrazeny ihned poté, co se reorganizační plán stane účinným, ledaže bylo mezi dlužníkem a příslušným věřitelem dohodnuto jinak (odstavec 1). Insolvenční soud může schválit reorganizační plán, i když není splněna podmínka uvedená v odstavci 1 písm. c/, jestliže reorganizační plán přijala alespoň jedna skupina věřitelů, s výjimkou skupiny věřitelů uvedených v § 335. Učiní tak za předpokladu, že reorganizační plán zajišťuje rovné zacházení s každou zjištěnou pohledávkou v rámci každé skupiny věřitelů, která jej nepřijala, je-li ve vztahu ke každé takovéto skupině reorganizační plán spravedlivý a lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že schválení a uskutečnění reorganizačního plánu nepovede k dalšímu úpadku dlužníka nebo k jeho likvidaci, ledaže je likvidace reorganizačním plánem předvídána (odstavec 2).

106. Reorganizace či oddlužení patří k tzv. sanačním způsobům řešení dlužníka úpadku (srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sen. zn. [29 NSČR 12/2011](#), uveřejněného pod číslem 110/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2014, sen. zn. [29 NSČR 53/2012](#), uveřejněného pod číslem 10/2015 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek). Jejich cílem je náprava nepříznivých finančních poměrů dlužníka do té míry, aby se vyřešil jeho úpadek a zároveň se umožnilo další ekonomické fungování nebo alespoň dosáhlo vyššího uspokojení věřitelů než v případě řešení úpadku konkursem [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sen. zn. [29 NSČR 15/2016](#), uveřejněné pod číslem 105/2019 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 105/2019“), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sen. zn. [29 NSČR 54/2018](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2020, sen. zn. [29 NSČR 160/2018](#)]. Tento společný oprávněný zájem věřitelů na výhodnějším způsobu uspokojení věřitelů nelze upozadit před zájmem jednoho nebo skupiny několika věřitelů, jejichž uspokojení by při zmaření reorganizace a vyhlášení konkursu mohlo být sice vyšší, avšak na úkor ostatních věřitelů, jejichž společné zájmy jsou uplatňovány prostřednictvím hlasování ve věřitelských orgánech (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2020, sp. zn. [III. ÚS 1083/20](#)).

107. Reorganizace spočívá většinou v tom, že dlužník-podnikatel jako osoba s plným dispozičním oprávněním vyvine činnost k „přežití“ podniku (obchodního závodu) podle reorganizačního plánu, který má být základem jak pro řešení dlužníka úpadku, tak pro další fungování dlužníka v průběhu plnění reorganizačního plánu [srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. [29 Cdo 1430/2014](#), uveřejněný pod číslem 63/2018 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 63/2018“)].

108. Podmínkou schválení reorganizačního plánu je kumulativní naplnění všech předpokladů uvedených v § 348 odst. 1 insolvenčního zákona, kdy každý z těchto předpokladů se posuzuje samostatně (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2015, sen. zn. [29 NSČR 43/2013](#),

uveřejněné pod číslem 23/2016 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek). Při nesplnění byť jediného předpokladu (s výjimkou uvedenou v § 348 odst. 2 insolvenčního zákona), musí insolvenční soud reorganizační plán zamítnout (§ 351 odst. 1 insolvenčního zákona).

109. Podle odvolacího soudu splňuje reorganizační plán podmínky uvedené v § 348 odst. 1 písm. a/, b/, d/ a e/ insolvenčního zákona a rovněž podmínku (vzhledem k tomu, že není splněna podmínka podle § 348 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona) podle § 348 odst. 2 insolvenčního zákona. Dovolatelé s názorem odvolacího soudu nesouhlasí, neboť mají za to, že podmínky podle § 348 odst. 1 písm. b/ a odst. 2 insolvenčního zákona splněny nejsou. Nejvyšší soud posuzoval splnění těchto podmínek.

a/ Poctivost reorganizačního plánu (§ 348 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona).

110. Judikatura Nejvyššího soudu týkající se poctivého záměru dlužníka je ustálena v následujících závěrech:

[1] Pro reorganizaci a oddlužení jako sanační způsoby řešení úpadku je základním a určujícím principem poctivost, kterou se do insolvenčního zákona promítá právní zásada *nemo turpitudinem suam allegare potest* (nikdo nemůže těžit ze svého nepoctivého jednání). Samotná poctivost se projevuje především v tom, že osoba, jež prosazuje řešení úpadku tímto způsobem (v případě oddlužení dlužník, v případě reorganizace navrhovatel reorganizace či předkladatel reorganizačního plánu), bude mít snahu vyřešit úpadek způsobem, který zohlední oprávněné zájmy věřitelů, a to zejména co nejrychlejší, nejvyšší a zásadně poměrné uspokojení jejich pohledávek při dodržení postupů stanovených insolvenčním zákonem. Právní normy obsahující požadavek poctivosti (§ 323 odst. 2, § 326 odst. 1 písm. a/, § 332 odst. 1, § 348 odst. 1 písm. b/ a § 395 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona), přitom patří k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Závěr, že osoba prosazující řešení úpadku sanačním způsobem sleduje nepoctivý záměr, bude závislý vždy na posouzení konkrétních okolností, jež vyjdou najevo v rámci daného insolvenčního řízení [srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2014, sen. zn. [29 NSČR 8/2012](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2015, pod číslem 47, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2018, sen. zn. [29 NSČR 92/2016, R 105/2019](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2020, sen. zn. [29 NSČR 137/2018](#), uveřejněné pod číslem 47/2021 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 47/2021“)].

[2] Ke zkoumání (nepoctivosti) záměru sledovaného návrhem na povolení reorganizace nelze přistupovat šablonovitě, ale je nezbytné zkoumat každý případ jednotlivě v mezích stanovených zejména zásadami a cílem insolvenčního řízení (§ 1 a § 5 insolvenčního zákona).

[3] Závěr, že osoba podávající návrh na povolení reorganizace (viz § 317 odst. 1 insolvenčního zákona – dlužník nebo přihlášený věřitel) sleduje jeho podáním nepoctivý záměr, je závislý vždy na posouzení konkrétních okolností, jež vyjdou najevo v rámci daného insolvenčního řízení.

[4] Nepoctivost záměru se nevyčerpává jednáními popsány v § 326 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona (jež jsou uvedeny jako příklad a soud je povinen se s nimi vypořádat vždy), neboť k úsudku ve smyslu § 326 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona mohou vést různá jednání. Nepoctivé jednání dlužníka se vždy bude zejména vztahovat k zásadě dle § 5 písm. a/ insolvenčního zákona, tedy poctivost chování dlužníka bude zkoumána ve vazbě na uspokojení věřitelů, s čímž souvisí i nakládání s majetkem dlužníka. Krom případů dle § 326 odst. 2 insolvenčního zákona bude typicky (nikoli však vždy a bezvýjimečně) jako nepoctivé možno posoudit jednání dlužníka směřující k poškozování věřitelů (lhostejno, že nesankcionované normami trestního práva) v době před zahájením insolvenčního řízení, zatajování majetku či závazky, zkracujícího uspokojování věřitelů, zvýhodňujícího některé věřitele, znemožňujícího věřitelům a insolvenčnímu správci plně zhodnotit jeho majetkovou situaci, poškozujícího svůj majetek apod. Naopak, zjištění, že je zde některá ze skutečností uvedených v § 326 odst. 2 insolvenčního zákona, ještě samo o sobě nemusí vést k závěru, že dlužník (přihlášený věřitel) sleduje podáním návrhu na povolení reorganizace nepoctivý záměr.

[5] Ve všech situacích, v nichž se insolvenční soud zabývá (má zabývat) tím, zda je sledován nepoctivý záměr, vychází z „okolností“, na jejichž základě lze závěr, že je sledován nepoctivý záměr, „důvodně předpokládat“. „Důvodným předpokladem“ není „jistota“ o tom, že dlužník sleduje nepoctivý záměr. Nejde o to nepoctivý „záměr“ dlužníku prokázat, nýbrž o to, že zjištěné (v řízení najevo vyšlé) okolnosti (skutečnosti) odůvodňují „předpoklad“, že dlužník takový (nepoctivý) záměr má (v rozhodné době měl).

[6] Posouzení, zda dlužník či přihlášený věřitel (ne)sleduje podáním návrhu na povolení reorganizace nepoctivý záměr (§ 326 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona), je logicky navázáno na hodnocení skutečností, které se udály v určitém časovém rámci, zpravidla před zahájením insolvenčního řízení. U dlužníka je pak nezbytné zkoumat i to, zda při změně jeho přístupu oproti minulosti a při jeho snaze své ekonomické potíže řešit smysluplnou cestou v insolvenčním řízení, je tento jeho postoj míněn vážně. O tom by se měl insolvenční soud přesvědčit v insolvenčním řízení ve vazbě na vše, co v řízení vyšlo najevo. Je podstatné, zda nejpozději v době rozhodování insolvenčního soudu o povolení reorganizace je důvod usuzovat, že dlužník se poctivě snaží vypořádat s věřiteli a napravit stav vyvolaný předchozí zpravidla nevhodnou (jelikož k úpadku vedoucí) správou svého majetku.

Srov. k bodům [2] až [6] např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2011, sen. zn. [29 NSČR 14/2009](#), uveřejněné pod číslem 14/2012 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 92/2016](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2019, sen. zn. [29 NSČR 41/2017](#), uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 6, ročník 2020, číslo 63, nebo [R 47/2021](#).

111. Ačkoliv okolnosti, z nichž lze usuzovat na nepoctivý záměr, jsou u obou způsobů řešení úpadku stejné, mají u jednotlivých sanačních způsobů řešení úpadku odlišný význam a mohou vést k jiným právním následkům.

112. V případě oddlužení může vést závěr o nepoctivém záměru dlužníka k nemožnosti vyřešit tímto způsobem úpadkovou situaci dlužníka, a to bez ohledu na to, v jaké fázi se nepoctivý záměr zjistí a v jaké se projeví (srov. [R 86/2013](#)). Možnost zabývat se při schvalování oddlužení (ne)poctivostí záměru, který dlužník měl již při podávání návrhu na povolení oddlužení, pak plyne přímo z § 405 odst. 1 insolvenčního zákona, podle něhož insolvenční soud oddlužení neschválí, jestliže v průběhu insolvenčního řízení vyšly najevo skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení.

113. U reorganizace uvedené neplatí. Již při povolování reorganizace nemusí nepoctivý záměr navrhovatele reorganizace vést k zamítnutí návrhu.

114. Judikatura vztahující se k povolení reorganizace je ustálena následovně:

[1] Reorganizace lze rozlišovat vzhledem k jejich přípustnosti na objektivně přípustnou reorganizaci a podmíněně přípustnou reorganizaci.

[2] Reorganizace je objektivně přípustná u dlužníka, jehož celkový roční úhrn čistého obratu podle zvláštního právního předpisu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň částku 50 mil. Kč nebo zaměstnává v pracovním poměru alespoň 50 zaměstnanců (§ 316 odst. 4 insolvenčního zákona).

[3] Reorganizace je nepřípustná u osoby, která není podnikatelem a jež nemá podnik (§ 316 odst. 2 insolvenčního zákona), dále u právnické osoby v likvidaci, obchodníka s cennými papíry a osoby oprávněné k obchodování na komoditní burze podle zvláštního právního předpisu (§ 316 odst. 3 insolvenčního zákona), a konečně u dlužníka, jehož celkový roční úhrn čistého obratu podle zvláštního právního předpisu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu nedosáhl alespoň částku 50 mil. Kč nebo nezaměstnává v pracovním poměru alespoň 50 zaměstnanců, jestliže takový dlužník nepředloží insolvenčnímu soudu společně s insolvenčním návrhem nebo nejpozději do rozhodnutí o úpadku reorganizační plán přijatý příslušným počtem věřitelů (§ 316 odst. 5 insolvenčního zákona) nebo, jde-li o věřitelský insolvenční návrh, před rozhodnutím o úpadku nepožádá o prodloužení lhůty k předložení reorganizačního plánu (§ 316 odst. 6 insolvenčního zákona).

[4] Reorganizace je podmíněně přípustná, pokud dlužník, který nesplňuje podmínky uvedené v § 316 odst. 4 insolvenčního zákona, předloží insolvenčnímu soudu společně s insolvenčním návrhem nebo nejpozději do rozhodnutí o úpadku reorganizační plán přijatý příslušnou většinou věřitelů (§ 316 odst. 5 insolvenčního zákona).

[5] U podmíněně přípustné reorganizace vede závěr o nepoctivosti záměru navrhovatele reorganizace k zamítnutí takového návrhu podle § 326 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona. Insolvenční soud tak může učinit společně s rozhodnutím o úpadku, nebo kdykoliv do konání první schůze věřitelů (která o způsobu řešení úpadku může rozhodovat). Přijme-li schůze věřitelů podle § 150 insolvenčního zákona usnesení, jímž rozhodne o způsobu řešení úpadku reorganizací, aniž předtím insolvenční soud rozhodl o zamítnutí návrhu na povolení reorganizace, je nepoctivý záměr dlužníka překonán zájmem věřitelů na sanačním způsobu řešení úpadku

(reorganizace se povolí). Je-li v době konání první schůze věřitelů návrh na povolení reorganizace zamítnut, pak vzhledem k tomu, že reorganizace je přípustná pouze podmíněně (pouze tehdy, pokud je zde návrh spojený s reorganizačním plánem), a návrh na povolení reorganizace již byl vypořádán (není tak splněna podmínka přípustnosti - chybí návrh), nemůže na způsobu řešení úpadku ničeho změnit ani usnesení přijaté na schůzi věřitelů (§ 152 věta druhá insolvenčního zákona) a insolvenční soud prohlásí konkurs na majetek dlužníka.

[6] U objektivně přípustné reorganizace nepoctivý záměr nevylučuje dlužníka z řešení úpadku reorganizací. Bez ohledu na to, zda dlužník (či přihlášený věřitel) podá návrh na povolení reorganizace (kterým sleduje nepoctivý záměr) nebo takový návrh vůbec neučiní, může o způsobu řešení úpadku reorganizací (i proti vůli dlužníka) rozhodnout závazně schůze věřitelů (podle § 150 insolvenčního zákona) a insolvenční soud bude takovým rozhodnutím vázán (§ 152 insolvenčního zákona) a bude muset rozhodnout o způsobu řešení úpadku dle schůze věřitelů (jakékoliv jiné rozhodnutí by bylo nesprávné). Poctivost návrhu na povolení reorganizace bude insolvenční soud zkoumat pouze tehdy, jestliže schůze věřitelů usnesení podle § 150 insolvenčního zákona nepřijme.

Srov. [R 47/2021](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2020, sen. zn. [29 NSČR 55/2019](#), [29 NSČR 111/2019](#), [29 NSČR 141/2019](#), uveřejněné pod číslem 66/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

115. Z výše uvedeného plyne, že nepoctivý záměr osoby navrhuující reorganizaci (jíž nemusí být pouze dlužník) může být překonán usnesením schůze věřitelů podle § 150 insolvenčního zákona. Nepoctivost záměru tak nemusí být překážkou pro povolení reorganizace, čímž se reorganizace zásadně odlišuje od způsobu řešení úpadku oddlužením.

116. Od povolení reorganizace do uplynutí lhůty k předložení reorganizačního plánu může být nepoctivý záměr důvodem k tomu, aby insolvenční soud omezil dispoziční oprávnění dlužníka (§ 332 insolvenčního zákona). Případná nepoctivost záměru (spočívající v tom, že není řádně pokračováno v sestavování plánu, eventuálně v postupu, který by mohl reorganizaci zmařit) osoby, jež připravuje reorganizační plán, se může projevit tak, že insolvenční soud podle § 339 odst. 4 insolvenčního zákona tuto osobu z přípravy reorganizačního plánu vyřadí (srov. [R 105/2019](#)). Ostatně i věřitelé mohou dlužníku (z libovolného důvodu) odejmout právo sestavit reorganizační plán kdykoliv v době od povolení reorganizace do schválení reorganizačního plánu (srov. § 339 odst. 3 insolvenčního zákona).

117. Poté, co je mu předložen reorganizační plán, musí o něm insolvenční soud rozhodnout (s výjimkou případu, kdy bude reorganizační plán vzat zpět podle § 350 odst. 2 insolvenčního zákona), a to tak, že jej schválí, nebo zamítne. Věřitelé, kteří mají za to, že reorganizační plán nespĺňuje některou z podmínek jeho schválení (uvedených v § 348 insolvenčního zákona), mohou své námítky uplatnit samostatným podáním nebo v průběhu schůze, která byla svolána za účelem projednání a hlasování o reorganizačním plánu (a jež se koná s výjimkou uvedenou v § 344 odst. 3 insolvenčního zákona). Poté, co bude o reorganizačním plánu hlasováno, rozhodne soud o tom, zda jej schválí.

118. Reorganizační plán soud schválí tehdy, jestliže lze se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že jím není sledován nepoctivý záměr (§ 348 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona). Z citovaného ustanovení tak jasně plyne, že při schvalování reorganizačního plánu insolvenční soud zkoumá, zda přímo reorganizačním plánem nesleduje dlužník nepoctivý záměr. Vychází tedy ze samotného obsahu reorganizačního plánu (§ 340 insolvenčního zákona): z toho, jak dlužník rozdělil jednotlivé věřitele do skupin a jak bude nakládáno s jejich pohledávkami (písm. a/), jakým způsobem má být prováděna reorganizace (písm. b/), jaká zvolil opatření k plnění reorganizačního plánu, zejména z hlediska nakládání s majetkovou podstatou včetně osob, jež mohou s majetkovou podstatou nakládat a jakým způsobem (písm. c/), za jakých podmínek bude pokračovat provoz dlužníkova podniku (písm. d/), jaké osoby se budou podílet na financování reorganizačního plánu či provedení reorganizace (písm. e/), i to, zda a jaké závazky bude mít dlužník po skončení reorganizace (písm. g/).

č. 71

119. Nepoctivost reorganizačního plánu může spočívat například v tom, že předkladatel reorganizačního plánu rozdělí věřitele do skupin bez racionálního odůvodnění, tak aby došlo ke schválení reorganizačního plánu, navrhuje provedení reorganizace způsobem, který je s přihlédnutím ke všem okolnostem nerealizovatelný, za osoby, jež budou nakládat s majetkovou podstatou či se budou podílet na financování reorganizačního plánu či provedení reorganizace, volí osoby, které nejsou důvěryhodné (osoby trestně stíhané, v insolvenčním řízení či tzv. bílé koně), případně uvede v reorganizačním plánu údaje, které nezobrazují věrně ekonomické a právní možnosti dlužníka. Vždy bude záviset na konkrétních okolnostech každého jednotlivého případu a rozhodující bude, zda se reorganizačním plánem předkladatel reorganizačního plánu poctivě snaží vypořádat s věřiteli dlužníka.

120. Jinými slovy, při zkoumání splnění podmínky podle § 348 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona lze na nepoctivý záměr usuzovat pouze v souvislosti s reorganizačním plánem, tedy většinou s tím, co obsahuje reorganizační plán a jeho přílohy.

121. Dovolatelé tvrdí, že nebyla splněna podmínka podle § 348 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona, neboť dlužníkem je sledován nepoctivý záměr. Ten spatřují dovolatelé v tom, že:

[1] Seznam závazků byl vědomě nepravdivý; jestliže jej insolvenční soud řádně nepřezkoumal, pak tak měl učinit při rozhodování o reorganizačním plánu.

[2] Dlužník několik let porušoval svou povinnost podat insolvenční návrh podle § 98 insolvenčního zákona.

[3] Dlužník spolupracoval s jedním z věřitelů (věřitelem T) a výsledky této spolupráce vedou ke znehodnocení majetkové podstaty.

[4] Dlužník se podílel na vytváření fiktivních pohledávek a účelovém zajištění.

Ad [1] Seznam závazků.

122. Podle § 104 insolvenčního zákona podá-li insolvenční návrh dlužník, je povinen k němu připojit mimo jiné seznam svých závazků s uvedením svých věřitelů (dále jen „seznam závazků“) [odstavec 1 písmeno b/]. V seznamu závazků je dlužník povinen jako své věřitele označit všechny osoby, o kterých je mu známo, že vůči němu mají pohledávky nebo jiná majetková práva, nebo které vůči němu pohledávky nebo jiná majetková práva uplatňují. Jsou-li věřiteli dlužníka osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, které tvoří s dlužníkem koncern, musí dlužník tyto skutečnosti výslovně uvést. Dlužník v seznamu závazků uvede údaj o výši a splatnosti jednotlivých závazků a stručně uvede, které z pohledávek svých věřitelů popírá co do důvodu nebo co do výše a proč. Má-li dlužník věřitele, o kterých je mu známo, že proti němu mají právo na uspokojení ze zajištění, nebo kteří toto právo proti němu uplatňují, uvede je odděleně. U pohledávek těchto věřitelů dále označí věci, práva, pohledávky nebo jiná majetkové hodnoty, u kterých se uplatňuje uspokojení ze zajištění, včetně údaje o tom, které movité věci se nacházejí v držení věřitele nebo třetí osoby, dále označení druhu zajištění a důvodu jeho vzniku. Dále dlužník uvede, zda a v jakém rozsahu právo na uspokojení ze zajištění popírá a proč (odstavec 3). Pro označení osob v seznamech platí § 103 odst. 1 obdobně. Předložené seznamy musí dlužník podepsat a výslovně v nich uvést, že jsou správné a úplné (odstavec 4 věta druhá a třetí).

123. Seznamy uvedené v § 104 insolvenčního zákona (majetku, závazků a zaměstnanců) jsou základním pramenem informací v počátku insolvenčního řízení. Seznam majetku je východiskem zjišťování majetkové podstaty (§ 211 odst. 1 insolvenčního zákona). Seznam závazků je pak zdrojem informací o dlužnických věřitelích ve fázi od zahájení insolvenčního řízení do přezkumného jednání (do zjištění, kteří věřitelé uplatňují své pohledávky v insolvenčním řízení a jak se k těmto věřitelům staví insolvenční správce jako „strážce“ společného zájmu věřitelů) a postoj, který dlužník k těmto pohledávkám zaujal (podle § 104 odst. 3 insolvenčního zákona, jež mu to ukládá) v seznamu závazků (zda je dlužník popírá a proč) je základním východiskem pro závěr, zda k nim v dané fázi řízení má být přihlédnuto [srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sen. zn. [29 NSČR 6/2008](#), uveřejněné pod číslem 61/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 61/2011“)]. Dlužník je povinen předložit seznamy v souvislosti s vlastním insolvenčním návrhem (§ 104 odst. 1 insolvenčního zákona), k návrhu na povolení moratoria (§ 116 odst. 2 insolvenčního zákona) či návrhu na jeho prodloužení (§ 119 odst. 2 insolvenčního zákona), na výzvu insolvenčního soudu (§ 128 odst. 3, § 136 odst. 2 písm. g/ insolvenčního zákona), k návrhu na povolení reorganizace (§ 319 odst. 2 insolvenčního zákona), k reorganizačnímu plánu (§ 342 písm. e/ insolvenčního zákona) a k návrhu na povolení oddlužení (srov. § 392 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona, od 31. 5. 2019 se tato povinnost vztahuje pouze k seznamu majetku). Seznamy musí dlužník zpracovat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí tak, aby věrně zobrazovaly jeho jmění (majetek a dluhy) a personální složku (zaměstnance) a prohlásit jeho úplnost a správnost.

124. Výkladem § 104 odst. 3 insolvenčního zákona se Nejvyšší soud zabýval v usnesení ze dne 1. 3. 2012, sen. zn. [29 NSČR 38/2010](#), uveřejněném pod číslem 83/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (a dále např. [R 86/2013](#)), přičemž z tohoto rozhodnutí i z dikce § 104 odst. 3 insolvenčního zákona se jednoznačně podává, že dlužník je povinen uvést v seznamu závazků i pohledávku, jejíž pravost (důvodnost) zpochybňuje (jinak by byl zbytečný

požadavek zákona, aby dlužník v seznamu závazků stručně uvedl, „které z pohledávek svých věřitelů popírá co do důvodu nebo co do výše a proč“).

125. Nesplnění povinnosti předložit seznamy, byla-li uložena soudem, zakládá vyvratitelnou právní domněnku, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky (§ 3 odst. 2 písm. d/ insolvenčního zákona). Při neúplnosti seznamů je pak nutné rozlišit, zda jde o neúplnost formální (zda obsahuje seznam zákonem požadované náležitosti) či neúplnost materiální (zda obsahuje seznam nesprávné údaje). V případě formální neúplnosti je povinností insolvenčního soudu dlužníka vyzvat k opravě (srov. § 128 odst. 2, § 320 odst. 2, § 393 odst. 2 insolvenčního zákona) s poučením, že neodstranění vad povede k odmítnutí podaného návrhu, v případě věřitelského insolvenčního návrhu pak může zakládat domněnku platební neschopnosti. Zjištěná materiální neúplnost (nesprávnost) seznamů může vedle domněnky platební neschopnosti vést i k dalším nepříznivým následkům pro dlužníka, zejména pokud jde o reorganizaci nebo oddlužení.

126. Judikatura Nejvyššího soudu týkající se neúplnosti seznamu závazků je ustálena v následujících závěrech:

[1] Jednou z nejdůležitějších povinností dlužníka podávajícího insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení je připojit k insolvenčnímu návrhu seznam svého majetku (§ 104 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona) obsahující všechny předepsané náležitosti (§ 104 odst. 2 insolvenčního zákona). Význam, jaký má splnění této povinnosti pro insolvenční řízení, je zdůrazněn i požadavkem, aby se dlužník tzv. „osobně zaručil“ za správnost a úplnost takového seznamu tím, že jej podepíše a výslovně uvede, že je správný a úplný (§ 104 odst. 4 insolvenčního zákona). Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2015, sen. zn. [29 NSČR 47/2013](#), uveřejněné pod číslem 24/2016 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 24/2016“), usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 92/2016](#), a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2021, sen. zn. [29 NSČR 125/2020](#).

[2] Neuvede-li dlužník v seznamu svého majetku podstatnou část svého majetku (čímž popře pravdivost jím podepsaného prohlášení o správnosti a úplnosti seznamu majetku), je to (ve shodě se závěry obsaženými především v [R 86/2013](#)) podkladem pro závěr, že dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení (§ 395 odst. 2 písm. b/ insolvenčního zákona). Kdyby se prokázalo, že se tak stalo úmyslně, bylo by již na tomto základě možné důvodně předpokládat, že dlužník sleduje podáním návrhu na oddlužení nepoctivý záměr (§ 395 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona) [srov. [R 24/2016](#), usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 92/2016](#), usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 37/2017](#), a usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 125/2020](#)].

[3] Důvody, které dlužník uvede na vysvětlení toho, proč porušil povinnost uvést nějaký svůj majetek v seznamu majetku (a proč je tedy jeho vlastnoručně podepsané prohlášení v seznamu o správnosti a úplnosti seznamu nepravdivé), mohou jen ozřejmit intenzitu takového porušení co do „zavinění“ dlužníka (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. [29 NSČR 33/2016](#), uveřejněné pod číslem 39/2017 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo opětovně usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 92/2016](#)).

[4] Většinu shora uvedených závěrů je možné *mutatis mutandis* vztáhnout i na poměry reorganizace a obdobně posuzovat poctivost záměru předkladatele návrhu na povolení reorganizace podle § 326 odst. 1 písm. a/ a odst. 2 insolvenčního zákona (srov. znovu usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 92/2016](#)).

127. Z výše citované judikatury tak plyne, že v materiální neúplnosti seznamu závazků (neuvedení některého věřitele bez ohledu na to, zda jeho pohledávku dlužník uznává či popírá), může být spatřován nepoctivý záměr dlužníka, a to při obou sanačních způsobech řešení úpadku. Přitom bude významné, např. zda dlužník neuvedl některého věřitele z nedbalosti či úmyslně a jaká je výše pohledávky tohoto věřitele (jednotlivě i ve vztahu k ostatním věřitelům).

č. 71

128. Při předjednané reorganizaci se podle seznamu závazků rovněž posuzuje splnění podmínek podle § 316 odst. 5 insolvenčního zákona, tedy to, zda dlužník společně s návrhem na povolení reorganizace předložil reorganizační plán přijatý alespoň polovinou zajištěných a polovinou nezajištěných věřitelů. Úplnost a správnost tohoto seznamu (a zejména uvedení pohledávek, které dlužník popírá a z jakého důvodu) je pak nutná pro posouzení dosažení potřebného kvóra věřitelů podle § 316 odst. 5 insolvenčního zákona (zda k námitce některého z věřitelů nekalkulovat při posuzování přípustnosti reorganizace i s dlužníkem v seznamu závazků popřenou pohledávkou).

129. V projednávané věci rozhodoval insolvenční soud o povolení reorganizace v situaci, kdy již proběhlo přezkumné jednání a seznam závazků tak nepředstavoval základní zdroj pro zjištění dlužníkových závazků (tím byly výsledky přezkumu). Jestliže v takové situaci vycházel insolvenční soud při zjištění souhlasu podle § 316 odst. 5 insolvenčního zákona z výsledků přezkumu a počítal souhlasy přiložené k reorganizačnímu plánu pouze u věřitelů, jejichž pohledávka byla při přezkumném jednání zjištěna, nelze takovému postupu nic vytknout.

130. Pokud jde o (ne)poctivost záměru dlužníka spočívajícího v tom, že v seznamu závazků neuvedl všechny své věřitele, pak insolvenční soud v rozhodnutí o povolení reorganizace uvedl, že dlužník v seznamu závazků neuvedl některé údaje, jakož i to, že neuvedl některé věřitele (jejichž pohledávku popíral). Z uvedeného jednání však v rámci relativně neurčité hypotézy právní normy nepoctivý záměr dlužníka nedovodil.

131. I kdyby byl postup insolvenčního soudu při rozhodování o povolení reorganizace nesprávný (nebylo by dosaženo potřebného kvóra, či byl dlužníkuv návrh na povolení reorganizace veden nepoctivým záměrem), je vyloučeno s ohledem k nepřípustnosti odvolání proti usnesení o povolení reorganizace (§ 328 *in fine* insolvenčního zákona), jakož i s ohledem na to, že rozhodnutím o povolení reorganizace se končí druhá fáze insolvenčního řízení (srov. závěry uvedené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2014, sen. zn. [29 NSČR 5/2014](#), uveřejněného pod číslem 61/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. [29 ICdo 16/2016](#), uveřejněné pod číslem 32/2017 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), zkoumat správnost takového rozhodnutí v jiné fázi řízení (při rozhodování o reorganizačním plánu). Reorganizace byla pravomocně povolena a její případné přeměny v konkurs lze dosáhnout již jen postupem a za podmínek uvedených v § 363 insolvenčního zákona.

132. Ve fázi schvalování reorganizačního plánu se posouzení nepoctivého záměru musí týkat přímo reorganizačního plánu (jím musí být sledován nepoctivý záměr). Podstatné tak bude, zda se (v tomto případě) dlužník reorganizačním plánem snaží poctivě vypořádat se svými věřiteli.

133. Povinnou přílohou reorganizačního plánu, mají-li být věřitelé uspokojováni z provozu dlužníkovy závodu, je aktualizovaný seznam závazků (§ 342 písm. e/ insolvenčního zákona). Pokud by takový seznam závazků neuváděl všechny věřitele dlužníka, bylo by na úvaze insolvenčního soudu při schvalování reorganizačního plánu, zda s přihlédnutím ke všem dalším okolnostem nemůže reorganizačním plánem sledovat jeho předkladatel nepoctivý záměr. Půjde však vždy o seznam závazků, který byl přílohou aktuálního reorganizačního plánu, který je schvalován.

134. Jinými slovy, na nepoctivý záměr sledovaný reorganizačním plánem nelze usuzovat z neúplného seznamu závazků, který dlužník přiložil k návrhu na povolení reorganizace a jenž mohl být rozhodující při rozhodování o povolení reorganizace. Takový (neúplný) seznam nemůže být důvodem pro neschválení reorganizačního plánu pro jeho nepoctivost, neboť o předloženém reorganizačním pláně neví nic.

135. Nejvyšší soud se neztotožňuje s námitkou, že soudy nižších stupňů nerespektovaly jeho rozhodnutí (usnesení sen. zn. [29 NSČR 24/2013](#)) a nálezy Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 1162/17](#) a sp. zn. [II. ÚS 699/18](#).

136. V usnesení sen. zn. [29 NSČR 24/2013](#) Nejvyšší soud uvedl, že se odvolací soud nevypořádal s námitkami insolvenčního navrhovatele - věřitele SEL proti obsahu dlužníkem předložených seznamů (především seznamu majetku) a neposuzoval, zda byly splněny zákonné podmínky pro domněnku platební neschopnosti dlužníka podle § 3 odst. 2 písm. d/ insolvenčního zákona. Nejvyšší soud se tak nezabýval poctivostí uvedených seznamů, ani nevytýkal soudům nižších stupňů, že se poctivostí těchto seznamů nezabývaly, pouze uvedl, že při posuzování domněnky úpadku (při rozhodování o insolvenčním návrhu) se jednou z domněnek, při níž mají význam seznamy majetku, závazků a zaměstnanců, odvolací soud nezabýval. Uvedený závěr Nejvyššího soudu pak v této věci ztratil význam poté, co dlužník podal insolvenční návrh (přistoupil k insolvenčnímu řízení) a o jeho úpadku již v řízení nebyly pochybnosti.

137. Jde-li o nálezy Ústavního soudu, pak důvodem, pro něž Ústavní soud dvakrát zrušil rozhodnutí insolvenčního soudu o povolení reorganizace, byla nepřezkoumatelnost těchto rozhodnutí. Z nálezu sp. zn. [II. ÚS 1162/17](#) vyplývá, že insolvenční soud má povinnost zabývat se i bez námitek seznamy majetků a závazků, a povinnost zabývat se i bez námitek naplněním zákonných podmínek pro povolení reorganizace a schválení reorganizačního plánu (tj. ve vztahu ke schválení reorganizačního plánu povinnost zabývat se z úřední povinnosti podmínkami pro schválení reorganizačního plánu). Ve vztahu k seznamům pak Ústavní soud zdůraznil, že od těchto seznamů se odvíjí i posouzení oprávněnosti pohledávek přihlášených věřitelů, jež se mohou podílet na schválení reorganizačního plánu. Z nálezu sp. zn. [II. ÚS 699/18](#) pak plyne, že se insolvenční soud nijak nevypořádal se seznamy závazků. Z citovaných nálezů tak lze dovodit, že se soud má při povolování reorganizace zabývat *ex officio* seznamem závazků, stejně jako je povinen se při povolování reorganizace či schválení reorganizačního plánu zabývat naplněním zákonných podmínek. V pořadí třetím rozhodnutí o povolení reorganizace

se insolvenční soud seznamy závazků zabýval a posuzoval, zda předjednaný reorganizační plán schválila potřebná většina věřitelů, a to jak podle seznamů závazků (alespoň poloviční většinou věřitelů, které dlužník v seznamu závazků nepopřel), tak s ohledem na procesní situaci (již provedený přezkum) i podle výsledků přezkumného jednání.

138. Dovolání věřitelů tak v otázkách týkajících se seznamu závazků přiloženého k návrhu na povolení reorganizace nejsou důvodná.

139. Obdobně nemohou být důvodem pro neschválení reorganizačního plánu ani další dovolateli tvrzené okolnosti, neboť se přímo netýkají poctivosti reorganizačního plánu (toho, zda se reorganizačním plánem snaží dlužník poctivě vypořádat se svými věřiteli).

140. Pouze pro doplnění lze k jednotlivým námitkám, v nichž dovolatelé spatřují nepoctivý záměr, uvést následující:

Ad [2] Porušení povinnosti podat insolvenční návrh (§ 98 insolvenčního zákona).

141. Porušení povinnosti podat insolvenční návrh se už z podstaty netýká reorganizačního plánu a již z toho důvodu nemůže zakládat jeho nepoctivost. Porušení uvedené povinnosti zakládá odpovědnost příslušných osob (většinou statutárního orgánu dlužníka) za škodu, kdy tato odpovědnost se vztahuje na všechny osoby, jež tuto povinnost měly (od vzniku povinnosti podat insolvenční návrh do podání návrhu). Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2019, sp. zn. [29 Cdo 1598/2017](#).

Ad [3] Účelová spolupráce s věřitelem T vedoucí ke znehodnocení majetkové podstaty.

142. Dovolatelé tvrdí, že dlužník nejedná poctivě, neboť účelovou spoluprací s věřitelem T došlo k vyvádění majetku (a dalších složek podnikání) na tohoto věřitele a k jeho postupnému prorůstání do dlužníka. Přitom v době zahájení insolvenčního řízení byl věřitel T ovládán stejnými osobami jako dlužník. Nepoctivost jednání pak první dovolatel spatřuje i v napojení určité části věřitelů, nakloněných schválenému reorganizačnímu plánu, na G. H.

143. Z obsahu spisu plyne, že dlužníkovu podnikání bylo závislé na provozování daňového skladu. Dlužník měl zajištěno provozování daňového skladu na základě poskytnuté bankovní záruky od prvního dovolatele. Jestliže ten následně nechtěl prodloužit bankovní záruku, pak bylo logické, že dlužník hledal jiného investora, který by mu zajistil provozování daňového skladu.

144. Ačkoliv byl věřitel T navázán na osoby spojené původně s dlužníkem (K. J. a M. U.), jeho jediným společníkem se v září 2012 stala společnost I. SE a teprve poté (v prosinci 2012) došlo k uzavření smlouvy o zřízení daňového skladu.

145. Jak přitom uvedl znalec, smlouva o zřízení daňového skladu pro provozování závodu dlužníka s věřitelem T byla uzavřena s přihlédnutím ke skutečnosti, že dlužník disponoval vhodnou technologií, stejně jako výrobní kapacitou a v době uzavření smlouvy se nacházel ve složité ekonomické situaci, jež mu znemožňovala zajistit dostatečné financování provozní činnosti, a tím i využití vlastních výrobních kapacit (srov. str. 27 znaleckého posudku

založeného v insolvenčním rejstříku na B-27, jenž byl jednomyslně schválen na schůzi věřitelů konané dne 11. 5. 2017, B-54).

146. Věřitel T tak zajistil dlužníkovi daňový sklad (jeho provoz), investoval do technologií dlužníka a zajišťoval zaměstnancům dlužníka další práci. V současném postavení je pak jako jediný ochoten zajistit další provoz dlužníkovra závodu a poskytnout věřitelům vyšší uspokojení než v případě konkursu (a svůj skutečný zájem a finanční možnosti rovněž doložil v insolvenčním řízení).

147. Tvrzení, že uvedený věřitel „parazituje“ na majetku dlužníka a „dlužníka vysává“, jsou pouhými spekulacemi, když v řízení nebyla prokázána konkrétní právní jednání, jimiž mělo docházet k vyvádění majetku dlužníka na věřitele T (že skutečně došlo k právním jednáním, z nichž dlužník neměl také profit). Ostatně i z výše zmíněného znaleckého posudku plyne, že příčinou poklesu hodnoty majetku nebylo jeho vyvádění z dlužníka, ale každoročně narůstající výše odpisů dlouhodobého hmotného majetku (srov. str. 13 znaleckého posudku).

148. Možnosti uzavřít v červenci či prosinci 2012 smlouvy s věřitelem T pak nebránil ani zákaz uvedený v § 111 odst. 1 insolvenčního zákona, neboť v té době byl insolvenční návrh zamítnut a účinky insolvenčního řízení tak netrvaly (srov. § 109 odst. 4, § 111 odst. 1 a § 146 odst. 1 insolvenčního zákona).

149. Napojení „velké části věřitelů spřízněných s dlužníkem“ na G. H., z čehož první dovolatel dovozuje, že hlasování na schůzích věřitelů nemusí být vedeno záměrem co nejvyššího uspokojení pohledávek, nýbrž dosažením převodu závodu dlužníka na věřitele T za co nejnižší cenu, je již z povahy jejího uplatnění („nemusí být vedeno“) toliko domněnkou dovolatele, jenž navíc v dovolacím řízení předkládá (nepřípustně) vlastní verzi skutkového stavu. V insolvenčním řízení totiž bylo zjištěno, že jinou, respektive vyšší cenu za závod dlužníka není ochotna žádná jiná osoba skutečně poskytnout a uspokojení věřitelů konkursem by přineslo menší uspokojení.

Ad [4] Účast dlužníka na vytváření fiktivních pohledávek a účelových zajištění.

150. Tvrdí-li dovolatelé, že dlužník tyto pohledávky a zajištění vytvářel proto, aby dosáhl potřebného počtu hlasů k povolení reorganizace, pak takové skutečnosti prokázány nebyly.

151. Z uvedeného tak plyne, že se dovolatelům na podkladě skutkových zjištění odvolacího soudu, z nichž vychází (musí vycházet) i Nejvyšší soud, nepodařilo zpochybnit závěr odvolacího soudu o splnění podmínky, že reorganizačním plánem není sledován nepoctivý záměr. Právní názor odvolacího soudu, že byla splněna podmínka podle § 348 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona, je tudíž správný.

b/ Ekonomická realizovatelnost reorganizačního plánu (§ 348 odst. 2 insolvenčního zákona).

152. První, druhý a čtvrtý dovolatel předkládají Nejvyššímu soudu otázku, zda se § 348 odst. 2 insolvenčního zákona v části o dalším úpadku dlužníka v důsledku plnění reorganizačního plánu vztahuje také na nástupnickou společnost dlužníka, která v důsledku fúze sloučením vstoupí do právního postavení dlužníka podle § 61 odst. 1 zákona o přeměnách obchodních společností a družstev.

153. Podle § 348 odst. 2 insolvenčního zákona může insolvenční soud schválit reorganizační plán, i když není splněna podmínka uvedená v odstavci 1 písm. c/, jestliže plán přijala alespoň jedna skupina věřitelů, s výjimkou skupiny věřitelů uvedených v § 335. Učiní tak za předpokladu, že reorganizační plán zajišťuje rovné zacházení s každou zjištěnou pohledávkou v rámci každé skupiny věřitelů, která jej nepřijala, je-li ve vztahu ke každé takovéto skupině reorganizační plán spravedlivý a lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že schválení a uskutečnění reorganizačního plánu nepovede k dalšímu úpadku dlužníka nebo k jeho likvidaci, ledaže je likvidace reorganizačním plánem předvídaná.

Podle § 350 odst. 1 insolvenčního zákona proti rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu mohou podat odvolání jen ti z věřitelů, kteří hlasovali pro odmítnutí reorganizačního plánu.

č. 71

154. V projednávaném případě namítali dovolatelé, že reorganizační plán povede k úpadku věřitele T jako osoby, která má být v důsledku fúze sloučením právním nástupcem dlužníka (napadali ekonomickou realizovatelnost reorganizačního plánu). Odvolací soud nepovažoval námitku za důvodnou, neboť podmínkou pro schválení reorganizačního plánu je, že schválení a uskutečnění reorganizačního plánu nepovede k dalšímu úpadku (likvidaci) dlužníka, nikoliv třetí osoby.

155. Nejvyšší soud se nejprve zabýval tím, zda dovolatelům uvedená námitka svědčí (zda ji mohou v rámci opravných prostředků uplatňovat).

156. U reorganizačního plánu schváleného všemi skupinami věřitelů se vychází z toho, že skupiny věřitelů zvážily způsoby jeho realizace, jakož i možné rizikové faktory, které mohou ovlivnit jeho provádění, a vyjádřily svou vůli řídit se tímto plánem. V takovém případě insolvenční soud zkoumá „pouze“ soulad s právními předpisy (§ 348 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona), poctivost (§ 348 odst. 1 písm. b/ insolvenčního zákona), ekonomickou smysluplnost reorganizačního plánu pro věřitele (§ 348 odst. 1 písm. d/ insolvenčního zákona) a uspokojení pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek postavených jim na roveň (§ 348 odst. 1 písm. e/ insolvenčního zákona) [srov. usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 54/2018](#), usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 160/2018](#)].

157. Nevyjádří-li však všechny skupiny věřitelů svůj souhlas, musí se insolvenční soud (v zájmu věřitelů) zabývat vedle výše uvedených předpokladů rovněž předpoklady uvedenými v § 348 odst. 2 insolvenčního zákona. Těmi jsou rovnost a spravedlnost reorganizačního plánu a dále okolnost, zda schválení a uskutečnění reorganizace nepovede k dalšímu úpadku dlužníka. Naplněním těchto předpokladů lze překlenout nedostatek souhlasu (skupiny či skupin věřitelů) a insolvenční soud může reorganizační plán schválit (srov. opět usnesení Nejvyššího soudu sen. zn. [29 NSČR 54/2018](#) nebo [29 NSČR 160/2018](#)). Účelem tohoto ustanovení je čelit tomu, aby reorganizace nemohla být neodůvodněně mařena obstrukcemi ze strany některé skupiny (či skupin) věřitelů (ať již jsou k těmto obstrukcím motivováni čímkoli), tím, že se jejich souhlas s reorganizačním plánem nahradí rozhodnutím insolvenčního soudu [srov. důvodovou zprávu k zákonu č. 182/2006 Sb., jenž byl projednáván Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky ve 4. volebním období jako sněmovní tisk č. 1120, část „K § 338 – 351“ (Díl 5: Reorganizační plán), či v literatuře Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 900].

158. Každý schválený reorganizační plán tak musí splňovat předpoklady uvedené v § 348 odst. 1 písm. a/, b/, d/ a e/ insolvenčního zákona. Zákonnost, poctivost, vyšší uspokojení než v případě řešení úpadku konkursem a úhrada pohledávek za majetkovou podstatou tak patří mezi objektivní podmínky, bez nichž schválení reorganizačního plánu nepřipadá vůbec v úvahu. Jestliže insolvenční soud naplnění uvedených předpokladů posoudí nesprávně, pak může každý z věřitelů, který hlasoval proti přijetí reorganizačního plánu, uplatňovat v rámci opravných prostředků námitky nedostatku předpokladů pro schválení reorganizačního plánu (a to i v případě, že jinak schválily reorganizační plán všechny skupiny věřitelů). Uvedené plyne z toho, že tyto předpoklady jsou nutné pro řádný průběh reorganizace (chrání zájem všech věřitelů na řádném průběhu reorganizace), a pokud věřitel hlasoval proti přijetí reorganizačního plánu, pak důvodem takového hlasování mohlo být právě nesplnění některého z předpokladů (písm. a/, b/, d/, e/), jež by mohl ohrožovat samotnou reorganizaci.

159. Každý věřitel, který hlasoval proti přijetí reorganizačního plánu, pak rovněž může namítat, že reorganizační plán nebyl přijat všemi skupinami věřitelů (§ 348 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona). Pokud by taková námitka byla důvodná, pak by odvolací soud musel rozhodnutí soudu prvního stupně o schválení reorganizačního plánu zrušit, neboť se insolvenční soud nevypořádal s tím, zda reorganizační plán splňuje kritéria uvedená v § 348 odst. 2 insolvenčního zákona.

160. Je-li reorganizační plán schválen všemi skupinami věřitelů (není-li o tom pochyb), nebude mít věřitel, který hlasoval proti jeho přijetí, námitky spočívající v tom, že nezajišťuje rovné zacházení s každou zjištěnou pohledávkou ve skupině, je vůči věřitelům nespravedlivý a povede k dalšímu úpadku dlužníka či jeho likvidaci, neboť tyto okolnosti nejsou důvodem pro neschválení jednomyslně (všemi skupinami) přijatého reorganizačního plánu. O reorganizačním plánu totiž hlasují skupiny věřitelů (jako osoby se zásadně shodným právním postavením a zásadně shodnými hospodářskými zájmy) stanovené reorganizačním plánem [odůvodněnost zařazení zkoumá soud *ex officio* (§ 337 odst. 5 insolvenčního zákona) i k návrhu dotčeného věřitele (§ 337 odst. 6 insolvenčního zákona)] a přijetím reorganizačního plánu skupinou věřitelů přijímá celá skupina rizika, která z reorganizačního plánu plynou.

161. Důvody, proč některá skupina věřitelů reorganizační plán nepřijala, mohou být různé. Vedle obstrukčních důvodů (jež nemají právní relevanci) a důvodů, že reorganizační plán nesplňuje některou z podmínek podle § 348 odst. 1 písm. a/, b/, d/, e/ insolvenčního zákona, protože je ohrožena samotná reorganizace jako způsob řešení úpadku, může jít o důvody, které ohrožují uspokojení pohledávek věřitelů dané skupiny, buď uvnitř této skupiny (nerovnost uspokojování věřitelů ve skupině) či navenek (nespravedlnost spočívající ve zhoršení postavení věřitele, nebo následný úpadek či likvidace dlužníka, jež ohrožují či vylučují uspokojení věřitele).

162. Zkoumání podmínek pro schválení reorganizačního plánu, jež jsou uvedeny v § 348 odst. 2 insolvenčního zákona, je tak vyvoláno nesouhlasem skupiny (či skupin) věřitelů, v situaci, kdy některé jiné skupiny věřitelů (alespoň jedna) byly ochotny uveřejnit rizika reorganizačního plánu nést (a reorganizační plán přijaly). Hlasuje-li tak skupina věřitelů pro přijetí reorganizačního plánu, vztahuje se takové hlasování na celou skupinu věřitelů a u všech věřitelů dané skupiny se tak předpokládá, že jsou ochotni nést rizika daná

schvalovaným reorganizačním plánem. Stejně jako nemá námitky podle § 348 odst. 2 insolvenčního zákona věřitel, který hlasoval proti přijetí reorganizačního plánu, v situaci, kdy reorganizační plán schválily všechny skupiny věřitelů, nemá takové námitky ani věřitel, který sice hlasoval proti přijetí reorganizačního plánu, avšak jeho skupina reorganizační plán přijala.

163. Jinými slovy, námitky, že reorganizační plán nesplňuje podmínky podle § 348 odst. 2 insolvenčního zákona, může v rámci opravných prostředků uplatňovat pouze ten věřitel, který hlasoval proti přijetí reorganizačního plánu (§ 350 odst. 1 insolvenčního zákona) a (zároveň) jehož skupina reorganizační plán nepřijala.

164. Na schůzi věřitelů konané 11. 6. 2019 skupina nezajištěných věřitelů B2, do níž byli zařazeni i první, třetí a čtvrtý dovolatel, reorganizační plán přijala. Tito věřitelé tak námitky, že reorganizační plán nesplňuje předpoklady stanovené § 348 odst. 2 insolvenčního zákona, k dispozici nemají.

165. Proti přijetí reorganizačního plánu však hlasovala rovněž skupina A4, do níž byl zařazen rovněž první dovolatel, proto se Nejvyšší soud zabýval tím, zda námitka, že reorganizační plán povede k úpadku právního nástupce dlužníka (věřitele T), svědčí alespoň tomuto dovolateli.

166. První dovolatel je zajištěným věřitelem. Uspořádání vzájemných vztahů podle reorganizačního plánu mezi tímto dovolatelem a dlužníkem má zjednodušeně proběhnout následovně:

[1] Dlužník načerpá v den účinnosti reorganizačního plánu od věřitele T vypořádací úvěr na zajištěné bankovní účty A4.1 až A4.3 ve výši přihlášených zajištěných pohledávek prvního dovolatele.

[2] Dnem účinnosti reorganizačního plánu zaniknou zástavní práva prvního dovolatele k majetku dlužníka a vzniknou zástavní práva k pohledávkám na zajištěných účtech A4.1 až A4.3 k zajištění dluhu dlužníka odpovídajícího pohledávkám prvního dovolatele.

[3] Insolvenční správce jako osoba s dispozičními oprávněními uspokojí prvnímu dovolateli zajištěné pohledávky z peněžních prostředků uložených na zajištěných bankovních účtech v případě, že budou pohledávky zjištěny.

[4] Nesplní-li osoba s dispozičními oprávněními povinnost uspokojit zajištěnou pohledávku po jejím zjištění v insolvenčním řízení, je první dovolatel oprávněn přikázat tomu, kdo vede zajištěné účty, aby mu vyplatil zůstatek na tomto zajištěném účtu.

[5] Po splnění reorganizačního plánu zanikne dlužník fúzí sloučením s věřitelem T.

[6] Věřitel T bude mít po právních účincích fúze závazky související s vypořádáním pohledávek na zajištěných účtech, které nebudou v mezidobí vypořádány.

167. První dovolatel tak má zajištěno uspokojení své pohledávky zástavním právem k pohledávce na zvláštním účtu dlužníka, kdy toto právo prvnímu dovolateli nezaniká ani v případě, že dojde k fúzi dlužníka a věřitele T.

168. Námitkou, že je reorganizační plán ekonomicky nerealizovatelný (tj. že povede k dalšímu úpadku dlužníka či k jeho likvidaci) má k dispozici (může ji úspěšně uplatnit) pouze ten z věřitelů, který může být takovou situací ohrožen, tj. věřitel, jenž by se následným úpadkem (dlužníka či jeho právního nástupce) dostal do situace, kdy by plnění jeho zjištěné pohledávky bylo ohroženo či zmařeno.

169. V projednávaném případě však svědčí prvnímu dovolateli k jeho přihlášeným pohledávkám zástavní práva a ačkoliv ke dni účinnosti reorganizačního plánu tato zástavní práva zaniknou, vzniknou zároveň nová zástavní práva (k pohledávce na účtu), jež budou pohledávky prvního dovolatele i nadále zajišťovat, a to i po případném skončení insolvenčního řízení (poté, co soud vezme na vědomí splnění reorganizačního plánu), jakož i v případě, že následně dojde k fúzi dlužníka a věřitele T, neboť ani touto fúzí zástavní právo prvního dovolatele nezanikne a první dovolatel tak v případě zjištění své zajištěné pohledávky bude uspokojen v plné výši zajištěné pohledávky.

170. Prvního dovolatele tak případný následný úpadek či likvidace věřitele T neohrožuje na jeho právech (jeho postavení není dotčeno), proto námitku nedostatku ekonomické realizovatelnosti reorganizačního plánu nemá k dispozici.

171. U přípustného dovolání přihlíží dovolací soud též k některým zmatečnostním vadám, jakož i jiným vadám řízení, jež mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Z obsahu spisu se tyto vady nepodávají, a to ani vady tvrzené dovolateli.

c/ K povinnost nařídít jednání při rozhodování o odvolání proti usnesení o schválení reorganizačního plánu.

172. První dovolatel míní, že odvolací soud pochybil, pokud nenařídil jednání při vyřizování odvolání proti usnesení o schválení reorganizace.

173. Touto zmatečnostní vadou (§ 229 odst. 3 o. s. ř.) však řízení zatíženo není.

174. Z § 94 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona plyne, že k projednání odvolání není třeba nařizovat jednání ani tehdy, směřuje-li odvolání proti rozhodnutí insolvenčního soudu, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé [k tomu, že takovým rozhodnutím je i usnesení o schválení reorganizačního plánu, srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sen. zn. [29 NSČR 30/2010](#), uveřejněné pod číslem 96/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 96/2011“)], které se ale podle (insolvenčního) zákona vydává bez nařízení jednání. Přitom v insolvenčním řízení (obecně) platí, že insolvenční soud nařizuje jednání jen tehdy, stanoví-li to (insolvenční) zákon, nebo považuje-li to za nutné (§ 85 odst. 1 insolvenčního zákona).

175. Rozhodnutí o reorganizačním plánu (ať schválení či zamítnutí) je rozhodnutím, které se (zpravidla) vydává po konání schůze věřitelů, na níž se hlasuje o přijetí reorganizačního plánu. Schůze věřitelů je zvláštním druhem soudního jednání. To plyne již

z toho, že ji ve smyslu § 47 odst. 1 insolvenčního zákona svolává a řídí insolvenční soud. Je však také současně vrcholným věřitelským orgánem (srov. § 46 odst. 1 insolvenčního zákona), jehož prostřednictvím se věřitelé vyslovují k zásadním otázkám insolvenčního řízení, definovaným pro příslušné stadium insolvenčního zákona buď zákonem (k předmětu jednání první schůze věřitelů srov. opět [R 96/2011](#)) nebo příslušným kvórem věřitelů (srov. § 47 odst. 1 insolvenčního zákona, ve spojení s § 48 odst. 1 insolvenčního zákona). Právě proto, že jde o soudní jednání sui generis, není možné schůzi věřitelů bez dalšího považovat za jednání, jehož nařízení insolvenčním soudem vytváří v odvolacím řízení překážku pro to, aby odvolací soud rozhodl bez nařízení odvolacího jednání o odvolání proti rozhodnutí insolvenčního soudu vycházejícího z usnesení (první) schůze věřitelů o způsobu řešení dlužníkovy úpadku (srov. § 94 odst. 1 odst. 2 písm. c/ insolvenčního zákona, či závěry uvedené v usnesení ze dne 28. 11. 2013, sen. zn. [29 NSČR 63/2011](#), uveřejněné pod číslem 34/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

č. 71

176. Insolvenční zákon v § 348 (ani jinde) nepředepisuje insolvenčnímu soudu, aby o schválení reorganizačního plánu rozhodl po nařízení jednání, přičemž nutnost nařízení jednání insolvenčním soudem nebyla dána ani potřebou dokazování. Proto nelze nic vytknout závěru odvolacího soudu, jenž uvedl, že relevantní skutečnosti plynuly z listinných důkazů a ze „stanoviska věřitelů“ při schůzi svolané k hlasování o schválení reorganizačního plánu; výsledky svědků, u nichž by potřeba nařídit jednání vyvstala, nebylo nutné provádět a navíc se věřitelé mohli vyjádřit v průběhu celého insolvenčního řízení, což podle odvolacího soudu první dovolatel využil „v rozsahu stovek stran“.

177. Názor, že odvolací soud se nezabýval některými tvrzenými skutečnostmi, kterými by se zabýval v případě, že by byly předneseny ústně, je zjevně nesprávný, neboť povaha skutečností tvrzených v jednání před soudem a uplatněných v písemném podání nemá odlišnou kvalitu a soud je povinen se jimi (jde-li o skutečnosti, které jsou právně relevantní) zabývat. Ostatně před schvalováním reorganizačního plánu se tento plán projednával, probíhala diskuze mezi přítomnými osobami a před hlasováním o reorganizačním plánu byli přítomní věřitelé bez dotazů a připomínek (srov. protokol o jednání schůze věřitelů; B-679).

178. Nejvyšší soud tak nemá žádné pochybnosti o tom, že k projednání odvolání proti usnesení insolvenčního soudu nemusel odvolací soud nařizovat jednání.

d/ K nutnosti opakovat přezkumné jednání.

179. Za vadu, jež mohla mít za následek nesprávnost rozhodnutí ve věci, označují dovolatelé neopakování přezkumného jednání, jež se konalo dne 11. května 2017. Vychází přitom z toho, že Ústavní soud svými nálezy zrušil vedle výroku, kterým insolvenční soud povolil reorganizaci, také výrok o nařízení přezkumného jednání.

180. Přezkumné jednání v insolvenčním řízení vedeném podle insolvenčního zákona je zvláštním druhem soudního jednání, jehož cílem a smyslem je sestavit seznam přihlášených pohledávek, které se považují za zjištěné. Provádí se podle seznamu přihlášených pohledávek, který obsahuje stanovisko insolvenčního správce ke každé pohledávce (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2021, sen. zn. [29 ICdo 76/2019](#)). Pouze při přezkumném jednání nařízeném soudem lze účinně přezkoumat přihlášené pohledávky insolvenčních věřitelů.

Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. [29 Cdo 2917/2007](#), uveřejněný pod číslem 42/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek. Insolvenční zákon přitom presumuje jedinečnost a neopakovatelnost přezkumného jednání (s tím, že proběhne pouze jediné přezkumné jednání; zvláštní přezkum nabízí pouze výjimečně u dosud nepřezkoumaných pohledávek, srov. § 192 odst. 4 věta druhá insolvenčního zákona) a jednou zjištěná pohledávka již nemůže být přezkoumána znovu (přezkum má vést k jejímu zjištění, tedy ke stavu, který již nastal). Srov. také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2016, sen. zn. [29 ICdo 45/2014](#), uveřejněné pod číslem 116/2017 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

181. Přezkumné jednání je spojeno s rozhodnutím o úpadku, neboť je soud nařídí v rozhodnutí, jímž zjišťuje úpadek (srov. § 136 odst. 2 písm. f/, § 190 odst. 2 věta první insolvenčního zákona). Proto opakování přezkumného jednání přichází v úvahu pouze tehdy, kdyby bylo zrušeno rozhodnutí o zjištění úpadku (v takovém případě by znovu běžela lhůta k přihlašování pohledávek). Způsob řešení úpadku (prohlášení konkursu, povolení reorganizace nebo oddlužení) neovlivňuje správnost provedeného přezkumu (jeho výsledky, tj. která pohledávka byla kterým procesním subjektem popřena či nikoliv), projevuje se pouze účinky, jež takové popření (dlužníka a věřitelů) může mít (zda se k nim přihlíží či nikoliv). Z uvedeného důvodu zrušení rozhodnutí o způsobu řešení úpadku nevrací insolvenční řízení do stádia před přezkumným jednáním a nevyžaduje tak jeho opakování.

182. Opakování přezkumného jednání v pozdějších fázích insolvenčního řízení by nutně vedlo k destabilizaci takového řízení. Vneslo by nejistotu do právního postavení věřitelů zjištěných i popřených pohledávek. U věřitelů se zjištěnou pohledávkou mohlo již dojít k uspokojení pohledávky přijatým způsobem řešení úpadku; navíc pokud jde o věřitele, kteří se zjištění pohledávky domohli incidenčním sporem, by takový (nový) přezkum výsledky sporu anuloval (mohl anulovat). Věřitelé s popřenou pohledávkou pak již dávno nemusí být účastníky řízení, kdy opakování přezkumu by je nutně mezi věřitele znovu zařadilo. To vše by vedlo k prodlužování insolvenčního řízení (incidenčními spory) a bylo v rozporu se zásadou nepoškozovat věřitele a dosáhnout jejich rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení (srov. § 5 písm. a/ insolvenčního zákona).

183. Závěr odvolacího soudu, který učinil i s odkazem na usnesení Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. [IV. ÚS 2137/17](#), že ani změna způsobu řešení úpadku, ani odvolání či zproštění insolvenčního správce funkce by nevedla k revizi přezkumného jednání, je tudíž správný a napadené rozhodnutí tak vytýkanou vadou netrpí. Nadto nelze přehlédnout, že Ústavní soud zrušil (nálezem ze dne 18. 1. 2018) „předvolání k přezkumnému jednání“, které již proběhlo (dne 11. 5. 2017), nikoli ono přezkumné jednání samotné nebo jeho výsledky (vlastní přezkum).

e/ Opakování argumentace obsažené v rozhodnutí vydaném soudním senátem, jehož členem (soudcem) byla osoba vyloučená z dalšího rozhodování pro podjatost.

184. Okolnost, že v předchozí fázi řízení rozhodoval o věci rovněž soudce, který byl později z rozhodování vyloučen z důvodu podle § 14 odst. 1 o. s. ř., nebrání soudcům (soudnímu senátu) rozhodujícím o věci v pozdější fázi řízení odůvodnit své rozhodnutí stejnými či obdobnými argumenty, jaké použil při svém rozhodování vyloučený soudce, respektive senát, jehož členem byl daný soudce před svým vyloučením. Opačný závěr by byl

absurdní, neboť by v konečném důsledku bránil uplatňování právních předpisů na podkladě správné právní argumentace (a mohl by tak vést k nesprávnému rozhodování) jen z důvodu spočívajícím v osobě soudce, který se již na pozdějším rozhodování věci nikterak nepodílel. Pochybnost o podjatosti soudce sice vylučuje uvedeného soudce z projednávání a rozhodnutí věci, avšak bez dalšího nedokládá, že právní názor vyjádřený dotčeným soudcem v předchozím rozhodnutí je nesprávný. Tím méně pak může taková pochybnost dokládat nesprávnost stejného či obdobného právního názoru, který zaujal jiný soudce (soudci), o jehož (jejichž) nepodjatosti naopak důvod pochybovat není. Opakování argumentace uvedené v rozhodnutí vydaném soudcem, o jehož vyloučení bylo rozhodnuto, tak není vadou, natož vadou, která by mohla mít za následek nesprávnost rozhodnutí ve věci.

f/ Přezkoumatelnost rozhodnutí.

č. 71

185. Namítá-li třetí dovolatel, že je rozhodnutí insolvenčního soudu nepřezkoumatelné, případně namítají-li první a třetí dovolatel, že je nepřezkoumatelné rozhodnutí odvolacího soudu, pak z ustálené soudní judikatury Nejvyššího soudu plyne, že měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu prvního stupně je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky odvolacího soudu na náležitosti odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ale především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít v odvolání proti tomuto rozhodnutí odvolací důvody. I když rozhodnutí soudu prvního stupně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu odvolání – na újmu uplatnění práv odvolatele. Obdobně platí, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění práv dovolatele (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), uveřejněný pod číslem 100/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Uvedeným požadavkům obě rozhodnutí vyhovují.

186. Tvrdí-li třetí dovolatel, že pouhá schopnost formulovat odvolací důvody nemůže znamenat přezkoumatelnost takového rozhodnutí, neboť v takovém případě by vždy stačovalo zformulovat odvolací důvody alespoň tak, že neúspěšná strana zopakuje argumenty již jednou řečené v řízení před soudem obou stupně, je jeho úvaha nesprávná. Opakování argumentace uvedené v podání učiněném před vydáním rozhodnutí totiž z povahy věci nemůže reagovat na závěry, na nichž následně odvolací soud založil své rozhodnutí.

187. V posuzované věci se odvolací soud vypořádal s argumenty dovolatelů (tehdy v postavení odvolatelů) a pokud dovolatelé se závěry odvolacího soudu neshodli, mohli na právní posouzení odvolacího soudu (na to, jak se odvolací soud vypořádal s jejich argumenty), reagovat podáním dovolání, což také učinili.

188. Jelikož se dovolatelům prostřednictvím uplatněné dovolací argumentace nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí, Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

č. 72

Ani tam, kde plátce uzavřel s příjemcem smlouvu o důchodu bezúplatně (§ 2705 o. z.) za účelem splnění oddlužení příjemcem, není pohledávka příjemce z titulu dlužných dávek důchodu pohledávkou vyloučenou (ve smyslu ustanovení § 170 písm. c/ insolvenčního zákona) z uspokojení v insolvenčním řízení vedeném na majetek plátce.

Jestliže se plátce ve smlouvě o důchodu zavázal platit příjemci pravidelné (měsíční) peněžní dávky (důchod) po dobu trvání oddlužení příjemce plněním splátkového kalendáře, přihlašují se opětující (opakující) se dávky (důchod), na které má příjemci vzniknout nárok v budoucnu, do insolvenčního řízení vedeného na majetek plátce jako pohledávky vázané na splnění odkládací podmínky (představované pro každou jednotlivou dávku trváním oddlužení plněním splátkového kalendáře). I pro vymáhání těchto dávek (důchodu) platí omezení plynoucí z § 140c insolvenčního zákona.

č. 72

Insolvenční řízení, Pohledávka vyloučená z uspokojení, Smlouva o důchodu, Smlouva darovací

§ 1721, § 1722, § 1908 odst. 1, § 2701, § 2702, § 2705 o. z., § 5 písm. c), § 110, § 140c, § 141a, § 170 písm. c), § 173, § 392 odst. 3 IZ ve znění do 31. 5. 2019

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2022, sp. zn. [29 Cdo 407/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.CDO.407.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 29. 10. 2020, sp. zn. 56 Co 141/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou podanou 24. 4. 2020 se žalobce L. v. o. s., jako insolvenční správce dlužníka O. H., domáhal po žalovaném P. H. zaplacení částky 240.000 Kč s příslušenstvím tvořeným zákonným úrokem z prodlení kapitalizovaným za dobu do 23. 4. 2020 částkou 21.316,95 Kč a dále požadovaným od 24. 4. 2020 do zaplacení.

2. Žalovanou jistinu specifikoval tak, že jde o dlužné platby důchodu, který se P. H. zavázal platit O. H. (po dobu trvání oddlužení O. H. schváleného plněním splátkového kalendáře) na základě smlouvy o důchodu uzavřené dne 13. 4. 2016 (dále jen „smlouva o důchodu“) částkou 12.000 Kč měsíčně. Konkrétně jde o dlužný důchod za dobu od července 2018 do února 2020 (kdy insolvenční soud zrušil schválené oddlužení a prohlásil konkurs na majetek O. H.).

3. Usnesením ze dne 28. 5. 2020, č. j. 19 C 66/2020-37, Okresní soud v Karlových Varech:

[1] Zastavil řízení (bod I. výroku).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 23.135 Kč (bod II. výroku).

4. Okresní soud – vycházejí z ustanovení § 109 odst. 1 písm. a/, § 140c, § 141a, a § 173 odst. 1 a 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k následujícím závěrům:

5. Žalobou uplatněná pohledávka byla v době zahájení insolvenčního řízení na majetek P. H. (respektive v době běhu lhůty k podání přihlášek pohledávek do insolvenčního řízení vedeného na majetek P. H.) pohledávkou „očekávatelnou“ (byť nikoli splatnou) a žalobce ji mohl přihlásit; potud se okresní soud dovolává závěrů obsažených v „judikatuře Vrchního soudu v Olomouci (...) 1 VSOL 336/2014-B-57 ve věci KSOS 8 INS 3164/2010“ (správně jde o usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 5. 2014, č. j. KSOS 8 INS 3164/2010, 1 VSOL 336/2014-B-57). Nepřihlásil-li žalobce pohledávku, je dána neodstranitelná překážka řízení ve smyslu § 104 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), ve spojení s § 141a insolvenčního zákona.

6. K odvolání žalobce (proti oběma výrokům) i žalovaného (proti výroku o nákladech řízení) Krajský soud v Plzni usnesením ze dne 29. 10. 2020, č. j. 56 Co 141/2020-49:

[1] Potvrdil usnesení okresního soudu (první výrok).

[2] Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 5.965 Kč (druhý výrok).

7. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 140c a § 173 odst. 3 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

8. Smlouvu o důchodu upravuje ustanovení § 2701 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“). Plátce se v ní zavazuje platit příjemci pravidelné peněžní dávky (důchod). Důchodem se pak rozumí opakující se peněžité plnění. Povinnost ze smlouvy o důchodu tak P. H. vznikla dnem uzavření smlouvy o důchodu (13. dubna 2016) jako opětující se plnění v konstantní výši a žalobce nic nebránilo uplatnit tento nárok v insolvenčním řízení vedeném na majetek P. H. postupem podle § 173 odst. 3 insolvenčního zákona jako existující pohledávku, jejíž splatnost nastává (podle smlouvy o důchodu) k poslednímu dni toho kterého měsíce.

9. Ustanovení § 140c insolvenčního zákona zakazovalo zahájit řízení o pohledávce, která má být v insolvenčním řízení uplatněna přihláškou, a okresní soud proto řízení správně zastavil podle § 141a insolvenčního zákona ve spojení s § 104 odst. 1 o. s. ř.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, konkrétně otázek:

[1] Lze se žalobou podanou u obecného soudu domáhat zaplacení dlužného důchodu, u něhož nastala povinnost plátce důchodu uhradit až po uplynutí propadné lhůty (vymezené rozhodnutím o úpadku) k přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení vedeného na majetek plátce důchodu?

[2] Lze přihlásit do insolvenčního řízení vedeného na majetek plátce důchodu všechny dávky vyplývající ze smlouvy o důchodu, tedy i ty, u kterých plátcí důchodu vznikne povinnost k úhradě až v budoucnu?

11. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel argumentuje následovně:

12. Pohledávka se netýká majetkové podstaty P. H. a lze o ní rozhodnout v soudním řízení, když se na ni nevztahují účinky uvedené v § 109 insolvenčního zákona. Pohledávka „vznikla žalovanému“ (správně zřejmě „vznikla vůči žalovanému“) po zahájení jeho insolvenčního řízení a dovolatel ji tedy nemohl uplatnit v insolvenčním řízení vedeném na majetek žalovaného.

13. S přihlédnutím k textu důvodové zprávy k § 2701 až § 2706 o. z. dovolatel dovozuje, že na základě smlouvy o důchodu mělo být poskytováno příjemci důchodu (O. H.) opakující (opětující) se plnění ve formě renty (dávkami o pevné nominální hodnotě). K tomu se dovolává závěrů obsažených na téma rozdílu mezi dílčím plněním, plněním částečným a opakujícím se plněním v rozsudku Nejvyššího soudu uveřejněném pod číslem 36/2003 Sb. rozh. obč. [přesněji jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2002, sp. zn. [29 Odo 847/2001](#) (dále jen „R 36/2003“), který je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu]. Dovolatel, zdůrazňuje, že na rozdíl od plnění dílčího není opakující se plnění vymezeno celkovou výší (rozsahem celého plnění), nýbrž pouze určením jednotlivých v budoucnu splatných dávek (např. výživné, nájemné nebo pojistné). Poukazuje rovněž na to, že ne všechny pohledávky jsou nárokem, kdežto každý nárok představuje splatnou pohledávku.

14. Dovolatel míní, že u opakujících se plnění určením jednotlivých v budoucnu splatných dávek lze uvažovat o dluhu (nesplněném závazku) jen do minulosti. Splatnost (nárok na splnění povinnosti) může nastat, jen je-li jisté, že závazek trvá. Dospět k jistotě (poznání), zda závazek bude v budoucnu nadále existovat, není možné, což „zřejmě“ brání jeho uplatnění přihláškou (s výjimkou podmíněné pohledávky). Odvolací soud dospěl k (nesprávnému) závěru, že dlužný důchod lze přihlásit do insolvenčního řízení jako „nesplatnou“ pohledávku, ač právo příjemce

(O. H.) na jednotlivé dávky mělo vzniknout až po rozhodnutí o úpadku nebo po uplynutí prekluzivní lhůty k podání přihlášky.

15. V daném případě byl úpadek P. H. řešen oddlužením. V obdobné situaci, v jaké se nachází příjemce budoucích dávek (O. H.), by se nutně ocitli i věřitelé disponující právem na úhradu budoucího nájmu, pojistného či renty [např. náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti (§ 271b zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce)]. I zde by se musel uplatnit závěr odvolacího soudu, že povinnost ze smlouvy vznikla dlužníku dnem uzavření smlouvy jako opětující se plnění v konstantní výši a věřiteli nic nebránilo uplatnit tento nárok v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka jako existující pohledávku, jejíž splatnost nastává podle smlouvy, tedy postupem podle § 173 odst. 3 insolvenčního zákona.

č. 72

16. S přihlédnutím k tomu, že oproti konkursu v oddlužení nezanikají nájemní, pojistné a jiné smlouvy, by nebylo možné vymáhat po dlužníku žalobou dluh na nájemném (pojistném) vzniklý po uplynutí propadné lhůty k podání přihlášky (podle názoru odvolacího soudu by tomu bránil zákaz formulovaný v § 140c insolvenčního zákona).

17. Řešení daného problému tkívá v rozlišení pojmů „právo“ a „pohledávka“. Insolvenční zákon umožňuje přihlásit i pohledávku nesplacnou, která ale musí existovat (musí jít „v úzkém slova smyslu“ o pohledávku dle § 173 odst. 3 insolvenčního zákona); srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, „sp. zn.“ (správně sen. zn.) [29 NSČR 16/2011](#) (jde o usnesení uveřejněné pod číslem 54/2012 Sb. rozh. obč.).

18. Odvolací soud z existence smlouvy o důchodu nesprávně dovodil (i) existenci všech dílčích pohledávek (všech jednotlivých opakujících se plnění). Dlužný důchod, jehož úhrady se dovolatel po P. H. domáhá, je (tedy) tvořen pohledávkami, které vznikly teprve v průběhu insolvenčního řízení a po uplynutí propadné lhůty k přihlášení pohledávek vymezené rozhodnutím o úpadku. Názor formulovaný odvolacím soudem by nutně vedl k nežádoucím důsledkům; zřejmě by bylo nutné přihlásit do insolvenčního samostatně každé z těchto budoucích plnění navzdory nejistotě, zda přihlášené pohledávce bude odpovídat relevantní nárok [že věřiteli v budoucnu skutečně vznikne nárok na zaplacení každého (přihlášeného) opakujícího se plnění]. Ve světle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, „sp. zn.“ (správně sen. zn.) [29 ICdo 62/2014](#) (jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 85/2015 Sb. rozh. obč.), pak zřejmě nelze uvažovat ani o přihlášení „v budoucnu dlužného důchodu“ jako pohledávky vázané na splnění podmínky. Jinak by v rámci splátkového kalendáře insolvenční správce musel vždy znovu zkoumat existenci pohledávky, deponovat pro jednotlivé zjištění („nově“ dospělé) pohledávky poměrné částky a oznamovat změny insolvenčnímu soudu, který by musel (pravidelně) měnit splátkový kalendář.

19. Závěrem dovolatel upozorňuje, že úprava obsažená v § 170 insolvenčního zákona nepočítá s možností uplatnit úroky, úroky z prodlení a smluvní pokuty (tedy typicky opětující se dávky) do budoucna; analogicky lze tento přístup zákonodárce uplatnit i na ostatní opětující se dávky.

20. Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřipustné, případně zamítnout coby nedůvodné. Mínil, že dovolání je jen zjevným projevem nesouhlasu dovolatele se skutkovým hodnocením věci soudy. Nadto poukazuje na dikci ustanovení § 111 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona.

III.

Přípustnost dovolání

21. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

22. Dovolání, které nesměruje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřených právních otázek jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

23. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

24. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

25. Pro právní posouzení věci jsou rozhodné následující skutkové údaje (z nichž při šetření podmínek řízení vyšly oba soudy):

26. Usnesením ze dne 25. 2. 2016 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), Krajský soud v Plzni (dále též jen „insolvenční soud“) [mimo jiné] zjistil úpadek O. H., povolil mu oddlužení a jeho insolvenčním správcem ustanovil žalobce.

27. Usnesením ze dne 10. 5. 2016 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 1. června 2016), insolvenční soud (mimo jiné) schválil oddlužení O. H. plněním splátkového kalendáře.

28. P. H. uzavřel s O. H. (svým bratrem) dne 13. 4. 2016 smlouvu o důchodu, kterou se mu zavázal hradit po dobu trvání jeho insolvenčního řízení měsíčně částku 12.000 Kč (článek I.), s tím, že první splátku uhradí v hotovosti do 10 dnů „po pravomocném povolení oddlužení plněním splátkového kalendáře O. H.“, že následující platby budou hrazeny v pravidelném měsíčním intervalu a že peněžní důchod bude použit výhradně na úhradu splátek stanovených soudem při oddlužení formou splátkového kalendáře (článek III.). Tamtéž bylo ujednáno, že důchod není poskytnut za úplatu a že „trvání závazku se váže na trvání insolvenčního řízení – trvání oddlužení formou splátkového kalendáře O. H.“.

29. Usnesením ze dne 5. 4. 2018 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), které ve výroku o úpadku nabylo právní moci dne 5. dubna 2018, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek P. H. a jeho manželky [E. H. (dále jen „E. H.“)] a povolil jim oddlužení.

30. Usnesením ze dne 13. 8. 2018 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 14. srpna 2018), insolvenční soud (mimo jiné) schválil oddlužení P. H. a E. H. plněním splátkového kalendáře, přičemž oddlužení stále probíhá.

31. Usnesením ze dne 7. 2. 2020 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), insolvenční soud (mimo jiné) zrušil schválené oddlužení O. H. a prohlásil konkurs na jeho majetek.

32. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a insolvenčního zákona:

§ 548 (o. z.)

(1) Vznik, změnu nebo zánik práv lze vázat na splnění podmínky. Je-li zánik práva nebo povinnosti vázán na nemožnou podmínku, nepřihlíží se k ní.

(2) Podmínka je odkládací, závisí-li na jejím splnění, zda právní následky jednání nastanou. Podmínka je rozvazovací, závisí-li na jejím splnění, zda právní následky již nastalé pominou.

(3) Neplyne-li z právního jednání nebo jeho povahy něco jiného, má se za to, že podmínka je odkládací.

§ 1721 (o. z.)

Ze závazku má věřitel vůči dlužníku právo na určité plnění jako na pohledávku a dlužník má povinnost toto právo splněním dluhu uspokojit.

§ 1722 (o. z.)

Plnění, které je předmětem závazku, musí být majetkové povahy a odpovídat zájmu věřitele, i když tento zájem není jen majetkový.

§ 1908 (o. z.)

(1) Splněním dluhu závazek zaniká.

(...)

§ 2701 (o. z.)

Základní ustanovení

(1) Smlouvou o důchodu se plátce zavazuje platit příjemci pravidelné peněžní dávky (důchod).

(...)

§ 2702 (o. z.)

Nebylo-li trvání závazku ujednáno, platí, že povinnost platit důchod trvá po dobu příjemcova života.

§ 2705 (o. z.)

Zřídil-li plátce důchod bezúplatně, může zároveň vyhradit, že příjemcovi věřitelé nemohou příjemcovy dávky postihnout ani exekučně, ani v insolvenčním řízení. Taková výhrada je účinná vůči třetím osobám i vůči orgánům veřejné moci, avšak jen do výše, kterou příjemce vzhledem ke svým poměrům pro své zaopatření nutně potřebuje.

§ 5 (insolvenčního zákona)
Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách:

(...)

c/ nestanoví-li tento zákon jinak, nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce;

(...)

§ 110 (insolvenčního zákona)

(1) Věřitelé dlužníka jsou od zahájení insolvenčního řízení oprávněni uplatnit v něm své pohledávky přihláškou, a to i v případě, že insolvenční soud ještě nezveřejnil výzvu k podávání přihlášek.

(...)

§ 140c (insolvenčního zákona)
Nově zahájená řízení

V době, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku, nelze zahájit soudní a rozhodčí řízení o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou, nebo na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené, nejde-li o incidenční spory, ani řízení o pohledávkách, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170).

§ 141a (insolvenčního zákona)
Právní moc rozhodnutí o úpadku

Po právní moci rozhodnutí o úpadku zastaví soud nebo jiný k tomu příslušný orgán řízení o pohledávkách nebo jiných právech, která byla zahájena v rozporu s omezeními podle § 109 odst. 1 písm. a/ a podle § 140c.

§ 170 (insolvenčního zákona)

V insolvenčním řízení se neuspokojují žádným ze způsobů řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak,

(...)

c/ pohledávky věřitelů z darovacích smluv,

(...)

§ 173 (insolvenčního zákona)
Podání přihlášky

(1) Věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují. Věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka a přihláška pohledávky byla podána v době, kdy zajištění podle trestního řádu trvá.

(...)

(3) Přihlásit lze i pohledávku nesplatnou nebo pohledávku vázanou na podmínku. Pohledávky věřitelů vázané na splnění rozvazovací podmínky se považují v insolvenčním řízení za nepodmíněné, dokud rozvazovací podmínka není splněna. Na pohledávky věřitelů vázané na splnění odkládací podmínky nemá zahájení insolvenčního řízení vliv.

(...)

§ 392 (insolvenčního zákona)

(...)

(3) Není-li dále stanoveno jinak, podpis dlužníkova manžela na návrhu na povolení oddlužení se nevyžaduje. Jsou-li zde osoby ochotné poskytnout dlužníkovi za účelem splnění oddlužení dar nebo mu po dobu trvání oddlužení platit pravidelné peněžní

dávky, připojí dlužník k návrhu na povolení oddlužení i písemnou darovací smlouvu nebo smlouvu o důchodu; podpisy těchto osob na smlouvách musí být úředně ověřeny.

(...)

33. Ve výše uvedené podobě (pro věc rozhodné) platí citovaná ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, beze změn od 1. 1. 2014.

34. S přihlédnutím k době vydání rozhodnutí o úpadku O. H. (25. 2. 2016) i k době vydání rozhodnutí o úpadku P. H. a E. H. (5. 4. 2018) a k článku II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, je pro insolvenční řízení vedená na majetek O. H. i P. H. a E. H. nadále rozhodný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019. Shora citovaná ustanovení insolvenčního zákona platila beze změn od zahájení insolvenčního řízení na majetek P. H. (od 1. 2. 2018) do 31. 5. 2019, přičemž s výjimkou ustanovení § 392 odst. 3 insolvenčního zákona (z nějž byla s účinností od 1. 6. 2019 vypuštěna věta druhá) nedoznala změn ani do vydání napadeného usnesení.

35. Ve výše ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním položeným otázkám následující závěry:

36. Na tomto místě Nejvyšší soud podotýká, že jako východiska, na nichž spočívá i jeho rozhodovací činnost, přejímá závěry formulované k výkladu právních norem Ústavním soudem již ve stanovisku jeho pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st.-1/96](#), uveřejněném pod číslem 9/1997 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu. Tam Ústavní soud vysvětlil, že vázanost soudu zákonem neznamena bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. V případě konfliktu mezi doslovným zněním zákona a jeho smyslem a účelem je důležité stanovit podmínky priority výkladu *e ratione legis* před výkladem jazykovým, podmínky, jež by měly představovat bariéru možné libovůle při aplikaci práva. Tamtéž Ústavní soud dodal, že smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (uvědomuje si skutečnost, že ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze pouze presumovat i jeho souhlas s jejími důvody) a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona. Smysl a účel zákona lze dále dovodit z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoliv pochybnost, lze upřednostnit výklad *e ratione legis* před výkladem jazykovým.

37. Smlouva o důchodu ve smyslu ustanovení § 2701 a násl. o. z. je jedním z prostředků, jimiž dlužník (coby příjemce) mohl doložit (při vlastní příjmové nedostatečnosti), že bude schopen splnit při oddlužení plněním splátkového kalendáře zákonem předepsanou (důvodně předpokládanou) míru uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů (srov. § 392 odst. 3 větu druhou insolvenčního zákona). V těch případech, v nichž plátce sjednává smlouvu o důchodu s příjemcem bezúplatně (s kteroužto možností výslovně počítá např. ustanovení § 2705 o. z.), hovoří literatura o tom, že taková smlouva se svým charakterem blíží smlouvě darovací; v díle Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník. VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, str. 1231, se uvádí, že „nadneseně bychom mohli považovat bezúplatnou smlouvu o důchodu za jakousi specifickou ‚darovací smlouvu‘ s opakovaným plněním“, a v díle Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, str. 302, se uvádí, že tato smlouva bývá nejvíce „připodobňována smlouvě darovací“. V podobném duchu se vyjadřuje (k úpravě téhož smluvního typu v ustanovení § 842 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. prosince 2013) dílo Eliáš, K. a kolektiv autorů: Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 2. svazek. 1. vydání. Linde Praha, a. s., Praha 2008, str. 2394.

38. V této věci uzavřel P. H. (coby plátce) s O. H. (coby příjemcem) smlouvu o důchodu bezúplatně, takže Nejvyšší soud se nejprve zabýval otázkou, zda v možnosti uplatnit předmětný nárok žalobou po zahájení insolvenčního řízení na majetek P. H. nebránila dovolateli již úprava obsažená v § 170 písm. c/ insolvenčního zákona. Závěr, že bezúplatně sjednanou smlouvu o důchodu lze pro účely výkladu ustanovení § 170 písm. c/ insolvenčního zákona pokládat za darovací smlouvu, takže pohledávka věřitele (příjemce O. H.) vůči dlužníku (plátci P. H.) je pohledávkou z darovací smlouvy vyloučenou z uspokojení v insolvenčním řízení, by totiž rovněž vedl (se zřetelem k dikci § 140c insolvenčního zákona) k zastavení řízení o podané žalobě (podle § 141a insolvenčního zákona).

39. Nejvyšší soud nicméně uzavírá [při respektu k obecné zásadě stálosti (konstantnosti) pojmosloví v právním předpisu (srov. v literatuře např. Knapp., V.: Teorie práva, 1. vydání, Praha, C. H. Beck 1995, str. 125, a v judikatuře např. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. [29 Cdo 902/2012](#), uveřejněný pod číslem 19/2015 Sb. rozh. obč.)], že neshledává dostatek důvodů pro takový výklad ustanovení § 170 písm. c/ insolvenčního zákona, jenž by za pohledávku věřitele „z darovací smlouvy“ pokládal i pohledávku (nároky) věřitele z jiné pojmenované (nominátní nebo též typové či typické) smlouvy (než ze smlouvy darovací) jen proto, že druhá smluvní strana (pozdější insolvenční dlužník) poskytla takovému věřiteli právo na požadované plnění bezúplatně. K tomu srov. k obdobně formulovanému pravidlu v § 59 (pod bodem 3.) konkursního řádu v zákoně č. 64/1931 Sb. z. a n., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí, výklad podaný v díle Štajgr, F.: Konkursní právo, Nakladatelství Všešrd, Praha 1947, str. 126.

40. Podpůrně lze v dotčených souvislostech argumentovat i tím, že terminologicky činí rozdíl mezi darovací smlouvou na straně jedné a smlouvou o důchodu na straně druhé přímo insolvenční zákon, a to v ustanovení § 392 odst. 3 věty druhé, jež s projednávanou materií úzce souvisí. Úprava, podle níž v případě, že zde jsou osoby ochotné poskytnout dlužníku za účelem splnění oddlužení dar nebo mu po dobu trvání oddlužení platit pravidelné peněžní dávky, připojí dlužník k návrhu na povolení oddlužení i písemnou darovací smlouvu nebo smlouvu

o důchodu, s tím, že podpisy těchto osob na smlouvách musí být úředně ověřeny (což je mimochodem požadavek, který zkoumaná smlouva o důchodu nespĺňuje), zjevně předpokládá (se zřetelem k postavení příjemce – dlužníka), že smlouva o důchodu bude v těchto případech uzavírána zásadně bezúplatně; přesto ani ona nečiní mezi oběma smlouvami rovnítko a neprohlašuje smlouvu o důchodu ani pro tento případ za smlouvu darovací [což může mít své opodstatnění právě vzhledem k odlišnému naplňování účelu těchto (pojmenovaných) smluv (srov. vedle pravidla formulovaného v § 170 písm. c/ insolvenčního zákona pro darovací smlouvu též pravidlo formulované pro bezúplatně sjednanou smlouvu o důchodu v § 2705 o. z.)].

41. Úprava obsažená v § 170 písm. c/ insolvenčního zákona má povahu výjimky z pravidla (v intencích základní zásady insolvenčního řízení formulované v § 5 písm. c/ insolvenčního zákona je pravidlem, že věřitelé o možnost uspokojit práva nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení nepřicházejí jen proto, že bylo zahájeno insolvenční řízení na majetek jejich dlužníka). Z povahy výjimky pak plyne, že ustanovení o výjimce nelze vykládat rozšiřujícím způsobem a lze je aplikovat pouze v případech, pro něž byla výjimka konstruována (srov. shodně např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sen. zn. [29 NSČR 63/2011](#), uveřejněného pod číslem 34/2014 Sb. rozh. obč.). Rozšiřujícím (nepřipustným) výkladem ustanovení § 170 písm. c/ insolvenčního zákona by byl právě takový výklad, jenž by za pohledávky věřitelů „z darovacích smluv“ pokládal bezúplatná plnění vzešlá (ve shodě s příslušným smluvním typem) z jiných nominátních smluv; vedle bezúplatně uzavřené smlouvy o důchodu srov. např. bezplatné dočasné užívání nezužitelné věci na základě smlouvy o výpůjčce (§ 2193 o. z.), bezúplatné poskytnutí licence licenční smlouvou (§ 2366 odst. 1 písm. b/ o. z.), nebo právo bezplatného požívání „jiného“ předmětu vkladu společníky společnosti (§ 2719 o. z.). Závěr, že nejde o darovací smlouvu ve smyslu ustanovení § 170 písm. c/ insolvenčního zákona, pak u smlouvy uzavřené dlužníkem bezúplatně (včetně bezúplatně uzavřené smlouvy o důchodu) nevylučuje (stejně jako u samotné darovací smlouvy, na kterou již dlužník věřiteli plnil) možnost takové smlouvě odporovat (při splnění dalších podmínek) podle § 240 insolvenčního zákona.

42. Nejvyšší soud tedy především uzavírá, že ani tam, kde plátce uzavřel s příjemcem smlouvu o důchodu bezúplatně (§ 2705 o. z.) za účelem splnění oddlužení příjemcem (§ 392 odst. 3 insolvenčního zákona), není pohledávka příjemce z titulu dlužných dávek důchodu pohledávkou vyloučenou (ve smyslu ustanovení § 170 písm. c/ insolvenčního zákona) z uspokojení v insolvenčním řízení vedeném na majetek plátce.

43. Dále Nejvyšší soud uvádí, že pro odpověď na otázky položené dovolatelem je vskutku určující povaha těch (jednotlivých) dávek důchodu, na které měl O. H. (příjemci) vznikat nárok (v budoucnu) po uplynutí propadné přihlašovací lhůty určené rozhodnutím o úpadku P. H. (plátce).

44. Nejvyšší soud je s dovolatelem i s odvolacím soudem ve shodě co do závěru, že důchodem (rentou) poskytovaným na základě smlouvy o důchodu se rozumí opětující (opakující) se plnění. Je-li předmětem závazku opětující se plnění, tkví podstata daného právního vztahu (poměru) v intencích ustanovení § 1721 o. z. a § 1722 o. z. v tom, že:

[1] dlužník má povinnost poskytovat věřiteli po určitou dobu opětující (opakující) se (s)plnění jednotlivých dávek, a zároveň

[2] má dlužník povinnost splnit (coby svůj dluh vůči věřiteli) jednotlivé konkrétní dávky, která nastává tehdy, jestliže k původní právní skutečnosti, již byl závazek [závazkový právní vztah (poměr)] založen, přistoupí ještě další právní skutečnost (uplynutí času).

45. Předmětem tohoto závazkového právního vztahu (poměru) jsou jednotlivé předměty (s)plnění konkrétních dávek; zavázal-li se dlužník k opětovnému (opakujícímu se) plnění, jde o závazek, který má více předmětů plnění (nikoliv jen jeden, jenž by byl rozdělen na několik částí). V tom je hlavní a podstatný rozdíl těchto závazků od závazků, jejichž předmětem je pouze jeden předmět (s)plnění, jenž je rozdělen na několik částí a plněn po těchto částech.

46. Časové vymezení závazku poskytovat opětovné (opětující se) plnění (*terminus ad quem*), může být určeno buď pevným termínem [dosažením zletilosti, uplynutím konkrétní doby (např. 10 let) apod.], nebo nějakou událostí, která určitě nastane, ale není jisto kdy (např. smrtí), anebo nějakou událostí, o které není jisto, zda nastane, ani kdy nastane (např. dosažením způsobilosti k práci, pominutím nouze, zaplacením dluhu při úrocích z prodlení apod.).

47. Vznik povinnosti poskytnout konkrétní opětovné (opakující se) plnění (splnit jednotlivý dluh), může být (a zpravidla je) fixován určitým časovým obdobím (měsíčně, ročně apod.), lze jej však vymežit (určit) i v závislosti na neurčitých okolnostech.

48. Je-li předmětem závazkového právního vztahu (poměru) opětující (opakující) se plnění, pak platí, že:

[1] povinnost dlužníka poskytovat věřiteli opětující (opakující) se plnění nezaniká solucí (splněním), nýbrž uplynutím času, který ovšem může být určen i výskytem nějaké události (např. smrtí, pominutím nouze, zaplacením dluhu při úrocích z prodlení apod.), a

[2] povinnost dlužníka poskytovat věřiteli jednotlivé dávky zaniká i jednotlivě úhradou té které jednotlivé dávky (splněním dluhu) [§ 1908 odst. 1 o. z.].

49. V literatuře srov. k výše formulovaným závěrům např. dílo Knapp, V.: Splnění závazků a jiné způsoby jejich zániku. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1955 (dále jen „Knapp“), str. 79-80, a v judikatuře [k rozdílu mezi opětující se (opakující se) plněním a plněním částečným] [R 36/2003](#). K posunu v terminologii (při srovnání s právní úpravou platnou v době vydání označeného díla i při srovnání s právní úpravou vykládanou v [R 36/2003](#)) srov. v literatuře např. dílo Hulmák, M., a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, str. 2 až 4, nebo dílo Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, str. 1 až 5, anebo dílo: Tintěra, T., Petr, P. Základy závazkového práva. 1. díl. 2. vydání. Praha: Leges, 2020, str. 26-27, a v judikatuře (ke stále synonymickému chápání pojmů „závazkový právní vztah“ a „závazkový právní poměr“) např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. [21 Cdo 3612/2014](#), uveřejněného pod číslem 4/2016 Sb. rozh. obč., nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2018, sp. zn. [32 Cdo 5234/2016](#), uveřejněného pod číslem 77/2019 Sb. rozh. obč.

50. Počátek placení důchodu (opětujícího se plnění) může být vymezen ve smlouvě o důchodu určitým datem nebo určitou událostí, i když není jisté, zda taková událost vůbec nastane. Pro posouzení, v jakých intervalech (za jakých podmínek) mají být uskutečňovány opětující se dávky, je přitom určující vlastní obsah smlouvy o důchodu. Srov. (opět i se zohledněním terminologie se zřetelem k době vzniku díla) i Knapp, V. a kol.: Občanské právo hmotné. Svazek II., 1. vydání, Praha, CODEX 1995, str. 267 až 269.

51. Z výše řečeného plyne, že v návaznosti na vlastní obsah smlouvy o důchodu není nikterak vyloučeno, aby posouzení, zda v tom kterém období po účinnosti smlouvy o důchodu vzniká příjemci právo na výplatu dalšího plnění [další dávky důchodu (renty)], bylo závislé nejen na vymezení určitého časového úseku (měsíčně, čtvrtletně, apod.), jenž uplynul od předchozího plnění [od doby, kdy byla (nebo měla být) uhrazena předchozí dávka důchodu (renty)], nýbrž i na existenci (trvání) další právní skutečnosti (události, která určitě nastane, ale není jisto kdy, nebo události, o které není jisto, zda nastane). V takovém případě je uskutečnění (nebo trvání) oné události odkládací podmínkou, bez jejíhož splnění nenastane právní následek spočívající ve vzniku nároku na výplatu dalšího (opětovného) plnění [další dávky důchodu (renty)].

52. V posuzované věci pak s přihlédnutím k obsahu smlouvy o důchodu (srov. odstavec 28. shora) nemá Nejvyšší soud pochyb o tom, že platba opětujících se plnění [hrazení jednotlivých dávek důchodu (renty)] nezávisela jen na plynutí času (na sjednaném měsíčním intervalu), nýbrž byla podmíněna i trváním oddlužení příjemce (O. H.) plněním splátkového kalendáře. U každého z opětujících se plnění podle smlouvy o důchodu tak šlo o pohledávku vázanou na splnění odkládací podmínky ve smyslu ustanovení § 548 o. z., a tedy o pohledávku, kterou příjemce (O. H.) mohl přihlásit do insolvenčního řízení vedeného na majetek plátce (P. H.) jako vázanou na podmínku (§ 173 odst. 3 insolvenčního zákona).

53. Jinak řečeno (shrnutě), jestliže se plátce ve smlouvě o důchodu zavázal platit příjemci pravidelné (měsíční) peněžní dávky (důchod) po dobu trvání oddlužení příjemce plněním splátkového kalendáře, přihlašují se opětující (opakuující) se dávky (důchod), na které má příjemci vzniknout nárok v budoucnu, do insolvenčního řízení vedeného na majetek plátce jako pohledávky vázané na splnění odkládací podmínky (představované pro každou jednotlivou dávku trváním oddlužení plněním splátkového kalendáře). I pro vymáhání těchto dávek (důchodu) platí omezení plynoucí z § 140c insolvenčního zákona.

54. Dovolání tedy není opodstatněné (právní posouzení věci odvolacím soudem je ve výsledku správné). Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

55. Pro úplnost Nejvyšší soud dodává (k dovolací námitce v dotčeném směru), že nebylo jeho úkolem zkoumat, jak se (případně) mohou chovat pohledávky věřitelů vzešlé (jako opětující se plnění) z jiných typů smluv (nebo z jinak formulovaných smluv o důchodu).

56. Výrok o nákladech dovolacího řízení se opírá o ustanovení § 243c odst. 3, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., když dovolání žalobce bylo zamítnuto, čímž žalovanému vzniklo právo na náhradu účelně vynaložených nákladů dovolacího řízení.